

El Mestre Racional a la Corona d'Aragó (1283-1419)

FUNDACIÓ NOGUERA

EL MESTRE RAVCÓN
A LA CORONA D'ARAGO (1382-1412)

FUNDACIÓ NOGUERA

Textos i Documents, 14

El Mestre Racional
a la Corona d'Aragó
(1283-1419)

per

TOMÀS DE MONTAGUT I ESTRAGUÉS

DOCUMENTS

BARCELONA, 1987

UNIVERSITAT POMPEU FABRA
BIBLIOTECA

1001905761

JS
6320
.A66
A44
1987

EL DESEMBRAT
DEL COLORÍS
(1981-1982)

© Tomàs de Montagut i Estragués
Edita: Virgili & Pagès, S. A.
Bobalà, 3 - 25004 Lleida
Dipòsit legal: L-1.903-1987
I.S.B.N.: 84-86387-51-5, volum II
I.S.B.N.: 84-86387-49-3, obra completa
Relligat: Fontanet
Imprès: Virgili & Pagès, S. A.

I

**NORMATIVA REFERIDA AL RÈGIM JURÍDIC
DEL MESTRE RACIONAL**

1 *

1289, desembre, 11. Barcelona

Instruccions del rei Alfons el Liberal regulant la fiscalització dels oficials reials delegada en els templaris Pere de Granyena i Romeu Burget.

ACA, C., Reg. 80, f. 129v*-130.

Dilectis suis Petro de Granyena militi et fratri Romeo Burgeti Comendatore domus templi in Barchinone salutem et dilectionem Cum nos vos ad recipiendam computa deputaverimus ordinamus volumus et mandamus quod si per aliquem vobis oblatum fuerit instrumentum sive littera absolucionis et diffinicionis illustris domini Regis Petri inclite recordacionis patris nostri super compoto facto quod ipsum instrumentum aut litteram admitatis. Et si aliquis officialis reddiderit compotum alicui de mandato predicti domini Regis patris nostri vel nostro de quo habeat litteram testimonialem tunc illi qui recepit compotum vobis tradat sigillo suo sigillatum illud compotum et illi qui secum computaverit admittatur requisito illo qui illud compotum reddiderat si vult in eo aliquid addere nec ne et si vult aliquid addere illud admittatur. Si forte vero non repperierat compotum penes illum qui recepit vel non constaret de mandato domini Regis predicti vel nostro computet iterum sive fuerit officialis eiusdem domini Regis vel nostri.

Ordinamus et volumus quod vicarii vel baiuli maiores reddant yobis compotum de omnibus.

Eorum vero locum tenentes de serviciis cum subvicarius et subbaiulus teneantur reddere compotum vicariis et baiulis de illisque pro ipsis tenerunt.

De emptoribus autem redditum domini Regis recipiatur compotum a nostro baiulo generali qui vendidit ex parte nostra redditus supradictos. Et

* El criteri utilitzat per a la transcripció dels documents ha estat el de reproduir-los amb la màxima fidelitat literal. Tanmateix, s'han introduït alguns elements aliens com la puntaçió, les lletres majúscules i les xifres aràbigues (entre claudàtors) per tal de facilitar la lectura i comprensió. També hem fet servir per als noms de monedes i d'unitats de compte les abreviatures següents: b.=barceloneses; drs.=diners; j.=jaquesos; £=lliures; m.=malles; o.=obols i s.=sous.

si fuerint baiuli locorum in quibus redditus nostros emerant requirantur de serviciis et super compota proventum fiat eis sicut de sub baiulis superius continetur.

Sic tum quod si cum generali nostro baiulo computarunt ipse generalis baiulus habeat vobis reddere compotum vel ipsum compotum tradere de predictis. Et detis spacium **VIII** dierum computandi maioribus et aliis pro ut vobis visum fuerit faciendum.

Preterea scire vos volumus quod in reddendo compoto intelligimus consiliarios et alias officiales curie nostre nec non et notarios iudices et assessores et alias officiales curiarum locorum terre nostre prout vobis iam dedimus in mandatis. Mandantes universis officialibus nostris quod ad complenda predicta intendit et compleant quandocumque et quotienscumque a vobis ffuerint requisiti.

Data ut supra.

2

1290, febrer, 20. Saragossa

Ordinació d'Alfons el Liberal sobre el tresorer i el receptor de les rendes reials G. Dufort; ambdós retran comptes al Rei mensualment. Es constitueix una comissió amb el tresorer, Dufort, i Bertran deç Vall per redactar l'inventari de les rendes reials i organitzar la seva exacció.

ACA, C., Reg. 862, f. 16.

Decimo Kalendas marci anno domini M^o CC^o LXXX° nono in civitate Cesarauguste Excellentissimus Dominus Alfonsus ... fecit talem ordinacionem quod (omnes) denarii qui de cetero eidem domino Regi perveniant vel pervenire debeant tam de redditibus quam de omnibus proventibus donis manum leuitis seu quacumque alia racione infra terram suam vel extra venient et aportentur ad domum et (eos) recipiat per ipso domino rege G. Durfortis et fient duo libri in quibus et eorum utroque scribantur recepte. De quibus duobus libris tenant alter dominus Rex et alium dictus G. Durfortis et liber receptarum domini regis teneat pro eo Bertrandus de Vallis scriptor eius et quicumque tradiderit denarios G.^o Durfortis recipiat albaranum ab ipso G.^o de quantitate quam sibi tradiderit et de denariis quos dictus G. Durfortis receperit nullum expendat per minutum set tradat de ipsis denario in grosso thesaurario et thesaurarius expendat eos per minutum et dictus G. recipiat albaranum a thesauraio de eo quod sibi tradidit et dictus G. Durfortis teneat reddere compotum Domino Regi de hiis que receperit et tradiderit thesaurario de mense ad mensem et thesaurarius similiter teneatur reddere compotum domino regi de eo quod receperit a G. Durfortis et de eo similiter quod expendiderit de mense ad mensem et incipiat unusquisque ipsorum de cetero recipere et expendere ut superius continetur. Et uterque ipsorum incipiat reddere compotum ultima die mensis marci proxima venturi.

Item ordinavit dominus Rex in eodem loco quod de cetero G. Durfortis et thesaurarius una cum dicto Bertrando de Vallo scriptore recognoscant et (scribant omnes) denarios de quocumque loco vel de quacumque parte

debeat venire domino regi et dicti G. Durfortis, thesaurarius et Bertrandus insimul possint assignare et mittere muntios seu collectores ad colligendum denarios supradictos et facere assignaciones pro manumleutis quas ipsi [...] facient ad opus [...] domini Regis predicti. Quod est actum die anno et loco predictis. S. Johannis Sabata.

De predictis fuerunt facte III carte similis sub eodem kalendarium.

3

1318, maig, 29. Tortosa

Instrucció del Mestre Racional dirigida al tresorer Pere March, per la qual facilita la tasca de l'escrivà Bernat Maior, encarregat per Jaume II d'aclarir els deutes reial i d'ordenar el seu pagament. El Racional acceptarà aquells pagaments que apareguin en el compte de la Tresoreria, justificats per documents de Bernat Maior on constin unes formalitats determinades.

ACA, RP, Reg. 627, ff. 30-31.

P. March per los homens de la Mar

An P. March, Tresorer del senyor Rey de part den P. de Boyl, maestra rational de la Cort daquel mateix senyor ja sabets en qual manera lo senyor Rey ha ordenat que Bernat Maior scrivà seu regonega de clar quals deutes són deguts per lo senyor Rey e per la sua Cort en los quals lo dit senyor sia tengut de pagar en consciència (...) ànima e que faga certificació a vós ab albarans seus segellats ab son segell que paguets les dites deutes dels diners de la assignació del (4) s. per libra dels esdeveniments de la Cort e dels diners de la Cort qui a ço són assignats en aquella manera e forma que açò solia fer ffare P. des Portell, confessor del dit senyor per què jo certific vós ab lo present albarà meu que qualsque quantitats vós pagasses per certificació del dit en Bernat Maior e per albarans seus segellats ab son segell reeble yo vós en compte vos restituen a mi les cartes e los albarans de rational ab què seran degudes les quantitats que per la dita rahó pagrets ab àpocha de paga daquelles personnes aqui farets les dites pagues. O si per certificació e per albarans del dit en Bernat Maior farets pagues particulars dels diners que per la dita rahón seran deguts aquelles reebré yo a vós en compte vos restituen ami en vostre compte àpoches públiques per les quals apparega, e en aquelles sia feta menció quels notaris qui faren les dites àpoches hagen de lur mà pròpia fetes e notades les dites pagues dins en les cartes principals dels deutes dels quals se feran les dites pagues si les dites cartes seran de pergami o si seran de paper o albarans de rational sien scrites e anotades en lo dors daquelles cartes de paper e dalbarans de rational dels deutes principals. E (encara) que sia feta menció en les dites àpoches dels kalandaris en què seran fetes les dites cartes e albarans dels deutes e de la quantitat a què muntaren los dits deutes. E encara que sia feta menció en les dites àpoches de paga o de pagamens que fossen ja scrits en les dites Cartes o ell dors de aquelles e dalbarans de rational de guisa que sia cert que de maior quantitat són los deutes que les pagues particulars

quen farets. E pus que en les dites àpoches sia feta la dita menció yo reebré aquelles a vós en compte no contrastan que la tenor de les dites cartes o albarans no sia encorporada en les dites àpoches. En testimoni de la qual cosa fas lo present albarà segellat ab lo segell del dit meu offici, scrit en Tortosa a (29) dies de maig anno domini (1318).

4

1321, agost. Girona

Ordinació del Rei per la qual no es tramitarà cap lletra de comisió d'ofici si no consta per certificat del Mestre Racional o per altre mitjà adient, que els agraciats amb la comissió ja reteren comptes dels seus oficis anteriors.

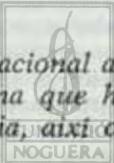
ACA, C., Reg. 233, foli inicial s/n.

[...] Gerunde [...] Augusti anno dominio M^o CCC^o vicesimoprimo Ordinavit dominus Rey quod [...] [superint] ab officiis ipsiis vel ea dimiserint tenantur computum reddere de amministracione officiarum [...] [...] [reducantur] officia vel alia officia ammittantur eisdem. Ita quod carte seu littera comissionum officiorum [huius] [...] [non] expediantur neque tradantur eis ne prius constiterit per certificacionem Racionalis vel alia ipsos qui officium exercerunt [...] [r]eddidisse ut superius continetur. Et hoc mandavit dictus dominus Rex ad memoriam scribi et diligenter custodiri.

5

1327, març, 9. Barcelona

Certificació feta pel Mestre Racional al veguer de Barcelona, Açbert des Frexe, sobre la forma que ha d'observar en la confecció del compte de la vegueria, així com en la gestió de les seves rendes.

ACA, RP, Reg. 630, f. 101v.

Açbert des Frexe veguer de Barchinona

Certificació feta an Açbert des Frexe, veguer de Barchinona e de Vallès, de part del Racional de la Cort del senyor Rey de la forma que deu observar e tenir en lo comte del offici de la dita vegueria.

Primerament deu haver i libre en lo qual ordén son compte de les Reebudes e de les dates que farà en l'offici en aytal manera que en lo dit libre sien scrites les reebudes que cascun mes, així com se faran cascun mes e que haja espai d'una carta o d'una pàgina del compta del i mes e altre mes e en aquell espai sia feta la suma de cascun mes. E per aquella metixa

manera sien ordenades e scrites les dates e messions a i part del dit libre per cascun mes.

E de les reebudes que farà deu pagar primerament¹ los (4) sous per (£) qui són iurats per lo senyor Rey e deu los liurar an P. March, tresorer del dit senyor.

Aprés se deu pagar lo seu salari e les messions iustes e necessàries del offici. E si les reebudes no eren tantes que bastasen a pagar lo dit salari e les messions abatuts los (4) s. per (£) què aitant com se falaria se abatés es levàs dels (4) s. per (£).²

Aprés deu pagar al honrat Bisbe de Barchinona e als altres deputats a la ordinació del senyor Rey la qual Ordinació és jurada per lo senyor Rey aquelles quantitats que eren assignades en la vegueria a les persones deiús scrites a violari, és asaber: An Bernat de Centelles (2.000 s.). Item an Simon de BelHoch (1.000 s.). Item an Simon de Cignes correu (8 drs.) cascun dia. Item en Bernat de Scta. Eulàlia (12 drs.) cascun dia en aitant, emperò, com les reebudes y basten pagades les messions e els salariis e los (4) s. per (£). A més deu pagar la provisió de la Casa del senyor Rey la qual es jurada per lo senyor Rey, ço és (5.000 s.) en lany en (aitant), emperò, com les Reebudes y baten pagades les coses damunt scrites.

Aprés poden ésser pagades les assignacions que seran fetes per lo senyor Rey e ab cartes sues, servint la prioritat del temps de cascuna assignació. Reebudes y basten pagades les coses damunt scrites.

En la forma damunt continguda deuen ésser fetes les pagues damunt dites les unes abans que les altres segons que damunt són declarades en altra manera sia cert lo dit veguer que no li seria reebut ne pres en compta ans de sos béns propis hauria a complir e a pagar ço que falaria de la dita rahon.

Encara lo dit veguer se tenga per dit e per ordonat que de (6) en (6) meses ret comptes al Racional de les reebudes e de les dates fetes dins los (6) mesos, com axí sia estat ordonat per lo senyor Rey.

E de totes aquestes rahons deu informar e certificar lo dit veguer al sotsveguer de Vallès ab letra sua en la qual sia insertada e encorporada la present certificació.

Scrita en Barchinona a (9) dies anats del mes de març anno domini (1326).

Fo presentada al dit Narbert la dita certificació per en P. de Nabàs, porter, qui la li presentà devant testimonis e fo registrada al libre de la vegueria per en Bernat des Pujol, notari. Diluns (9) de maig del dit any.

Semblant letra de certificació fo scrita an (*ratllat*).

6

Ordinacions del Regne de Mallorca que contemplen el règim jurídic general del mestre racional, del tresorer i de llurs escrivans. Es

1. Apareix un text ratllat.

2. A continuació ve un paràgraf ratllat.

la traducció més fidel al català del capítol quart de les Leges Palatinæ de Jaume III de Mallorca, promulgades el 1337.

ADPO, sèrie B-138, f. 17 i ss.

De Mestre Racional

Entre les cures Reials per les quals a la utilitat de la causa pública és aconselat e honor Reyal és conservada aquela a la fi lo cor del príncep deu estréyer que la sua casa per totes causes sàviament sia adordonada. Car con la casa Reyal en senyal de preheminència a totç ad eyla recorrentç liberal ésser deyga e aperta. E per aysò sia adinfenides e sobremonants missions e despeses expausada. Les quals apenes per humà engin se poden atemprar. Sobiranament los cové lo príncep never esgardar que en lo regimèn de la sua casa mesura davant totes causes hi sia observada per so que nosses devenga so qués escrit: Apenes senes mesura durarà la reyal cura. Car adonques nos pot en les despeses maiorment reials mesura laugeralement ésser donada si doncs al príncep no ve en manifest quanta summa prenen les rendes obvencions e altres dretç phiscals les quals en cascuns ayns en son errari són portades. Emperamos daysò necessària causa és que en la casa de cascun príncep alcuna persona fisel e sàvia davant anar deyga a loffici del qual se pertanga encerclar la veritat de les rendes, proveniments e dretç reials de cascun ayn e de la summa daqueles al príncep retre rasó.

Nos, adoncs, cobesegans la casa nostra reyal e totç los feytç nostres ab mesura adordonar e manera e via cerquar per les quals la mesura pusquam pus convinentment observar. Sabens que per aysò a la honor nostra és esgardat e als profitç dels nostres sotçmeses és provesit. Establim e aordonam que en la nostra cort daquivant sia alcun en loffici de les retadores a nos rasons principalment establiti qui Mestre Racional sia apelat. En lo qual offici persona aytal volem que sia presa que sia fiçel e sàvia e en comptes e raçons ordinadores e en altres causes ques pertanyen en aquest offici bé ab si acordable ensens e aprohada. En així que negun enganar no deyga ni dels altres laugeralement no pusqua ésser enganat. E per so quel Mestre Racional novelament establiti per oblidio ho ignorància alcunes causes daqueles que asson offici los pertayan lixar no pusqua que son motes, manam que totes les causes per distintç capitols per orde sien adordonades et en escritç sien meses.

De scrivà a Mestre Racional

Car loffici de Mestre Racional es de motes e diverses cures carregat, les cals fer se deuen de necessitat per scriptura per so quel [...] maseyx Racional en aquestes scriptures massa nossia ocupat; e per aysò les pesegament del negocis los retarde, establim e aordonam quel Mestre Racional aytantost cossera establiti procur ad eyl e ayia. I. escrivà convinent e fiçel per nostre arbitri eligidor, al offici del qual se pertanga escriure totes causes que masestre Racional escriure és tengut. Maiorment en absència del Mestre seu escrisqua comtes e prenga e augia e anos aquels recountar procur. E quant ad aysò tan solament absent lo dit Racional loffici dey fassa.

Sagrament encara fassa e don lo dit escrivà sotç aytal forma per la qual jurar és tengut lo Mestre Racional aysò exceptat que secret de conseyl servar no jurarà, donarà encara sagrament e homenatge, farà que la quantitat ho la somma de les rendes nostres ayals a neguna persona no re-

velarà si no a nós ho adaquels qui per rasò de lur offici la dita quantitat saber poden.

Primerament adoncs lo Mestre Racional sàpia a la cura desson offici pertàyer que augia les raçons, els comptes prenga del nostre Canceller ho Vicecanceller e del Thesaurer e Escrivà de Rason e dels Procuradors de nos tres rendes e de totç nostres officials e personnes altres per administració duffici ho en altra manera dels dretç nostres alguna causa prenens ho despenens per qualche manera, sinò daquels qui en tot ho en partida del Escrivà de Rason e Procuradors retre són astretç dels quals de necessitat no ha ausir mes sil volia examinar maiorment per causa fer ho pot. Essi per aventura troba que algun dels officials darmont ditç après retudes les rasons als dretç de la nostra cort sia tengut alguna causa retre ho tornar dayssò, certifich de continent lo Thesaurer nostre ab propi albarà ho l'Escrivà de les Raçons si al seu offici ayssò aurà conegut pertàyer. E gart sé que entre tant no deliure aquell qui tornar serà tengut ni asson compte fi no pause entrò que per albarà del Thesaurer ho del Escrivà de Rasons si ad cyl se pertayn, ferm ad cyl sia que aquell ayia tornat so que tornar era tengut. Si emperò so que deu tornar contradiu, constreng a quel per prenament et peyores ho per altres remesis per los quals se convenrà. Co emperò aurà tornat e complit so que deu adoncs lo Mestre Racional fassa ad cyl albarà de compte retut per aquel et aquel nemvieu deliurat. Si emperò feyt lo compte apparegua alguna causa ésser tornadora ad aquel retén lo compte a doncs lo Mestre Racional ad cyl fassa .II. albarans hun testimonial de compte per cyl retut e altre per lo qual li sia pagada la quantitat ad cyl tornadora. E aquestç .II. albarans sen dressen al Thesaurer ho ad altre si ad offici daltre se pertayn.

E gart sobre ayssò lo Mestre Racional que sils officials qui de lur administració ab cyl comtaran no mostren ho no liuren ad cyl complidament cartes ho àpoches ho albarans ho libres ho altres quals quet vules scriptures per aquel comte necessàries o ad compte esgardans ho en altra manera ab defalliment comptaran demantenen lo dit Racional los dits defalliments descriptives e daltres causes en son memorial repause, los quals a nós declarar sigilladament loscuyt ho ad altre ad tal per nos serà comès. Et aquells defalimentç tan solament anulle e canceyl en so memorial los quals nós ho aquell al qual ho aurem comès adeyl aurem manats ésser cancelladors. E deles altres no cancellades ad cyl fassa per compliment per aquel qui retr lo compte ho altre si altre és tengut ayssò complir. En altra manera aquells quil compte retran no sien de lurz comptes espesegatç e hotre ayssò si feyt lo compte apparia aquells alguna causa dever tornar encontinent ad ayssò tornar sien constretç. Daquiavant los procuradors de les rendes nostres de qualsque quals terres nostres en lurz comptes los quals retran en quascun ayn per lo dit Racional nossien destretç mostrar en aquel Racional àpochas ho albarans de pages les quals fer se devén ordinàriament e dayn en ayn per salariis axí bé als lochtenens nostres, quo als jutges ho assessors e bayiles e vagers e castellans he notaris e altres als quals són donatç certç salariis ho ayals pensions dels quals salariis ho pensions ayals les quantitatç escrites tenga lo dit Racional en lo libre seu de notamènç. Et escrites tenga encara totes causes les quals los ditç procuradors nostres ordinàriament són tengutç pagar a quals quet vols personnes en quascun ayn. Sia tengut encara lo Racional donar fe als ditç nostres Procuradors en sos comptes sobre les despeses les quals affermaran si aver feytes per justes causes e racionables. Sia encara curós lo Mestre Racional que prenga en

escritç dels Procuradors nostres los preus de totes les rendes nostres en contenten co les dites rendes en quascun ayn venudes seran per los Procuradors damonditç. Et après ayssò, lo ditç preus escrisca e repause en son libre. Et encara sia curós aytant quant porà que sàpia veritat de les fales que seran feytes, així bé per nostres domèstichs quo per altres nostres officials faylles fasens et aqueles ad execució degudament fassa demanar per so que aquels domèstichs, els altres damontditç occasió no aien denganar.

Regonega encara lo Racional de mig en mig ayn e aytantes vegades quos volrà e obs serà totes les resebudes per los Procuradors nostres feytes, e pages. Et encara quanta moneda serà en ves aquels e quant serà per eyls degut. Provesesca encara els Procuradors nostres reta curosos que en la fi de quascun ayn complit sien aparrelatç los Procuradors senes deffaliment ad retre lurs comptes per tot layn aquel complidament.

Manam encara quel Masestre Racional ayia e tenga quatre libres ordinari dels quals la .1. sia apelat libre de notamentç comuns en lo qual note e escrisca totes causes les quals aurà regonegudes si haver preses del Thesaurer e altres officials nostres a fi que en los comptes ab els fasedors veser pusqua lo Racional so que li donen per receptes. E aquela maseyxha manera note en lo dit libre totes altres causes que fer porien ad instrucció del dit Racional e daquels qui ab eyl deuen comptar. Tenga encara lossegon libre quissa peyl libre de affinamens de comptes en loqual note e escrisqua totes les resebudes e dades e pages feytes per aquels qui retran lurs comptes, et encara hi escrisca finàncies de totç los comptes. Retenga encara en ves si lo libre aquel ho scriptura ab laqual aurà comptat aquel ab aquel meseyx Racional et en cara retenga apochas e albarans ab les quals auran ad eyl feyta fe de les dades e pages los reddens lurs comptes.

Ayia en cara lo tertç libre qui és apelat libre ordinari en lo qual escrisca totes resebudes nostres e dates.

Ayia en cara lo quart libre en lo qual fassa registrar totes apochas e totç albarans los quals per raçó de son offici fer e liurar serà tengut, e totes encara apochas e albarans que penrà per qualquemanera.

Lo Masestre Racional encara en la fi de quascun ayn lo qual co mensar volem en lo primer dia del mes dabril finarà ab nós present lo Thesaurer nostre e altres en ayssò apelatç ho per nós ad ayssò adordonatç e les altres causes que romandran en quascun ayn (sic) de les rendes nostres daquel ayn deduytes emperò les despeses de la casa nostra e altres despeses axí bé ordinàries quo extraordinàries de les terres nostres e de nostres negocis e aquela finansa de quascun ayn escriure manam en alcun libre de pergamí lo qual libre es ves nos romandrà secretament en quascun ayn per so que sàviament saber pusquam quanç creixeran ho mirmaran en quascun any les rendes del matrimoni (sic) nostre, e les despeses compensatç los càrrechs de les fasenes nostres que segons més o meyns sesdevenran e quant serà en los romanens dayn en ayn.

Prenga en cara lo Racional de nostre Thesaurer compte de seyx en seyx meses en quascun ayn, e prenga en compte totes quantitatç les quals dirà hi haver pagades per dons los quals aurem feytç entró a quantitat de .c. sous jatç se sia que de la quantitat aquela ho menor negun no mostre albarà ho manament car a la seva sola paraula volem ésser cresegut. Oltre emperò la quantitat damont dita en altra manera en son compte no prenga si doncs no mostrava albarà ho letra ho manament nostre escrit o de nostre segeyl ho aneyl segelat, ho si no mostrava lo Thesaurer albarà daquel Masestre Racional dalcun deute ho letra dalcun jutge ho comissari nostre

ho del auçidor executòria dalcuna sentència contre nós donada e àpocha feyta de la causa pagada per aquel al qual la paga del dit deute seria feyta.

Retut emperò compte per lo Thesaurer e finat, lo Racional sia tengut adeyl fer albarà testimonial e complit segons la forma del qual e continència nós posquam fer al dit Thesaurer de bo e ver compte retut carta de quitació e de fi, certificat emperò per letra dels Procuradors de totes les quantitat per els ad aquel Thesaurer donades que ab loc ompte del qual (sic) los Thesaurers sacordarà la certificació jadita e mostrat per lo Thesaurer que totç cambis los quals haver feytç aurà dit de consentiment daquel meseyx Racional, ho en altra manera de nostre manament aurà feyt servades les causes demontdites e altres que en tan gran compte per verificació daquel meseyx aurà vist servadores.

Donam encara al Mestre Racional poder de corregir totç e sengles los quals al seu regimenter són sotçmesi et en sos officis error ho excés auran comès e de punir en cara aquells e de privar de les quitacions sues per aytant de temps quo a deyl serà vist et en cara que aquells pusqua de sos officis supendre colpa exigit et en persona pendre si aytal era laccés. Exceptam emperò lo Thesaurer lo qual no pusqua del offici suspendre ni assa persona la mà appausar senes nostra licència e altre ramanament. E ayssò meseyx quant a la suspensió de l'Escrivà de Raçó de son offici volem ésser observat. E si per aventure lossesdevenia que alcun hotel Thesaurer dels sotçmeses ad cyl en lo nombre dels conselers nostres seria pres aquel pendre ho sopendre del offici no pusqua.

Los officials emperò qui són sotçmeses al regimenter del Mestre Racional els quals pot corregir així quant és dit són aquestç. Thesaurer, Escrivà de Raçó e lurs escrivans, escrivà daquel meseyx Racional, Procuradors deles rendes nostres e lurs lochternens, escrivans daquells. E que licència de partir ad aquestç de la cort ho de lur officis donar pusqua declaran, exceptatç lo Thesaurer e altres qui seran del nostre conseyl als quals per nós sols és donadora.

Atorgam al Mestre Racional encara més que si alcun qui deu retre son compte retre nol vula hol contradiu pusqua adaquel meseyx la quitació la qual de nós pren emparar.

Ayia encara en ves si en escritç lo Mestre Racional totes causes que són tengutç de fer per rasó de lur offici los damontç ditç officials qui adeyl són sotçmeses per tant quar siy deffaljen hoy erraraven en lur offici mils saber porà laveritat e aquells pus covinentment corregir ho punir. E fassa memorials de totç cambis quels Thesaurer farà de consentiment daquel meseyx Racional e les maneres ab les quals aquells seran feytç per so que en lo temps en lo qual lo Thesaurer retrà compte daqueles causes sia plenament ad cyl manifest.

Sàpia encara a son offici pertàyer que totç falsaris de monedes nostres ho en ves aqueles delinqüents fassa pendre els ordinars dels delinqüents assa requesta aquells pendre sia tengut. Si vero los delinqüents seran de compaya e casa nostra, a doncs lo majordom assa requesta los delinqüents prenga ho nostre algotzir a manament del Racional aquel pendre sia tengut.

E més volem que sil Vicecanceller en son compte alcuns deutes dóna al Mestre Racional aquells no prenga lo Racional mes romangen sobrell Vicecanceller, si doncs per aventure aquells deutes no eren feytç de manament nostre special.

Adordonans encara quel dit Mestre Racional davant lentrament de la sua administració sagrament a nós donar sia tengut que en son offici bé

e fiçelment sayia. Iurarà encara e a nós homenatge farà que anenguna persona, si no anós ho en aquells als quals per occasió e per causa de son offici los pertayn, revelarà la quantitat ho la summa annual de les nostres rendes e provenimens ni la quantitat del nostre Thesaurer (sic).

Daquí anant serà tengut en lo nostre Conseyl promoure les causes els dretç del nostre patrimoni e aquells deffendre de son poder. Gartse emperò en ayssò que per eyl neguna calúmpnia nossia feyta més que allech per lo dret nostre so que porà iustícia en re no offesa. Et encara co en nostre conseler lo Mestre Racional segons la nostra reyal ordinació dels conselers sia pres a nós lo sagrament fasedor per los conselers expressat en la dita ordinació fassa e fer sia tengut.

De Thesaurer

Així quant de la liberalitat del príncep proceseyx lo Thesaur les peccúnies hon e quan los cové ab moderació mesurada escampar. En axí assa satives les pertayn les causes honestament ajustades en temps covinent enten-divolment conservar. Lo Thesaur adonques els peccúnies nostres prenedores e conservadaires ad .i. fiçel et endustrios baró volem que sia comès, lo qual Thesaurer per convinència de la causa sia nomenat. Lo qual en ental manera en aiustan ho prenén sia diligent e que ab aspresa massa gran no ho vula haver et en conservan e destribuïn los profitç nostres nossentercipit ni robada (sic).

Aurà encara lo Thesaurer peccúnia dels procuradors de nostres rendes e la part nos pertayén dels emoluments de la cancellaria e les condempnacions fasedores per nostres maiorsdoms peccuniàries en los domèstichs e nostra cort segens penre; e daquí avant liurar ay bé al Escrivà de Raçó quo ad altres qui per lur offici ad els pertayen aquela han adespender per qual que manera. Et encara si per compra per nostre nom feyta ho per altra causa de la qual ad eyl es ferm ad alcuna persone siam tengutç, volem que daquelo per lo Thesaurer sia satisfeyt haïda daquí àpocha de la causa pagada. Mes fora les causes ja ditas vedam ad eyl que adalcuna persona de la peccúnia nostra no pach per do holtre la summa de .c. sous senes nostre albarà de nostre segeyl ho secret anel siglat.

Et encara en aquel meseyx vedam que algun cambi no prenga senes consentiment del Mestre Racional et aquel absent del Escrivà daquel meseyx Racional. Si doncs ayssò en altra manera ésser feyt de nostre manament no processia ho licència special, la qual apparega per scripture.

E con lo Thesaurer aurà ha retre raçó per .i. mes ho .xv. dies davant procur haver letra dels Procuradors de les terres nostres dels quals avia presa peccúnia, la qual contenga quanta somma aurà presa daquels. Daquinant sia tengut de seys en seys meses al Mestre Racional segons la forma en aquel meseyx Racional liurada retre raçó. Car en ayssò volem lo Thesaurer ad aquel ésser sotçmès e deure ad aquel quant ad ayssò obesir.

E si per aventura lo Thesaurer en alcun temps absentar los covenia, no cometa ad alcun ses vegades si no tan solament a son escrivà qui adoncs l'offici daquel fassa si doncs nós no voliem altra causa especialment ordonar.

Encara sàpia a son offici pertàyer deffendre e promoure en lo nostre Conseyl aqueles causes les quals sesgarden al nostre patremoni. Gartsse emperò en ayssò que neguna calúmpnia per eyl nossia feyta més que allech per lo dret nostre so que porà iustícia en re no offesa.

Holtre ayssò volem e manam que si per alcuns comissaris nostres ho jutges ho auçidors nostres en fortça execudors dalcuna sentència contre

nós donada ésser manada ses devenga ho ésser request lo Thesaurer que alcuna peccúnia ala qual per aventura lo Procurador nostre per nostre nom condempnat serà ad alcuna persona pach aquela lo Thesaurer de continent et adquels en ayssò ayia obesir. Car a rasó és acordable que de nosaltres mesexes als altres fassam manifesta justícia qui los altres ad ayssò costreyem axí quant per deute hem astretç e tengut. E quel Thesaurer daquestes causes les quals per aquesta raçó aurà pagat al Racional pusqua fer fe. Ayia enans que aqueles causes pach dels so ditç comissaris ho jutges ho auzidors manament ho requisició en escritç e de les personnes a les quals les peccúnies seran pagades àpocha de la causa pagada.

A la fi encara sagrament e homenatge a nós farà lo dit Thesaurer quel Thesaur e les peccúnies nostres fiçelment gart e les peccúnies nostres en uses seus propis en alcuna manera no convertirà ni aqueles no prestarà adalcuna persona senes nostra licència special, la qual en escritç pusqua mostrar et encara que res no ha feyt ho farà per què meyns pusqua lo damontdit sagrament servar. Item que la summa del nostre Thesaur e de les rendes nostres a negú no revelarà sinò a nós e al Mestre Racional ho al escrivà seu als quals per lur offici los pertayn aquell saber. Et encara co segons la nostra Reyal ordinació dels Conselers lo nostre Thesaurer en nostre conseler sia pres volem quel sagrament fasedor per los conselers en la dita ordinació expressat lo damont dit Thesaurer a nós fer sia tengut.

Encara que no prenga vestidures dalcun ni violari ni sera de la casa ni conseyl dalcun de qual que condició sia, si no de nós demanada licència e obtenguda.

Lescrivà del Thesaurer per nós eligedor ayia escriure en los libres les raçons del Thesaurer els comptes et en absència del dit Thesaurer lo offici daquel fassa. Ffarà emperò sagrament e homenatge losquals fer és tengut lo Thesaurer. Exceptat emperò lo sagrament lo qual sesgarda al conseyl al qual nossia resebut aquest escrivà.

7

1338, novembre, 27. València

ACA, RP., Reg. 778, f. 146.

Com los officials del senyor Rey o alcuns daquells qui regen en present e han regits en temps passat officis per lo senyor Rey axí vegueries, batlies, merinats, e altres qualsevol com encara collectes de bovatge, monedatge, cenes e altres exaccions e subsidis en los Regnes e terres daquell senyor haien a comptar de les amministracions dels dits officis e deles dites collectes, axí del temps dels senyors reys en Jacme e Nanfós de bona memòria pare e avi del dit senyor Rey en Pere ara Regnant com encara del temps del senyor Rey en Pere. E los dits comptes cessen e perlonguen retre los dits officials en dan e perjudici de la cort e perill e dan lur.

Per ço lo molt alt Príncep e senyor Rey en Pere damuntdit a esquivar dan e prejudici de si e de la sua cort e perill e dan dels damuntbits qui los dits comptes deuen e són tenguts retre ffeu les següents ordinacions en València, die Veneris v kalendas Decembbris anno domini (1338), presents lo religiós ffrare Sancho Dayerbe, Confessor, en Lop de Gurrea, Porter maior,

en Garcia de Loriç, en Lop de Gurrea, Cambrer major, en Domingo de Claramunt Maestre Racional, Conselles del senyor Rey. E manà al dit en Domingo de Claramunt que les dites ordinacions faés scriure e registrar en lo libre del offici del Racional a perdurable memòria. E que de part del senyor Rey manàs les cartes a açó nencessàries. Les quals ordinacions són les ques seguexen.

Ordena lo senyor rey que tot official Daragó de Regne de València e de Cathalunya que tinga offici de què haia a retre compte al Maestre Racional seu que tincoi, lo dit offici, en la fi de cascun any ço és dins xxx dies següents après aquell any, se sia offert e presentat personalment al dit Maestre Racional o a son lochtingent apperellat de retre compte e rahó de la amministració del any passat del offici a ell comanat, lo dit Racional o son lochtingent estan personalment en la dita cort e dins lo Regne en lo qual aquell official regirà aquell offici, e si serà fora aquell regne haia lo dit official espay de ix dies a fer la dita offerta o presentació. E que aquesta ordinació se segueixa semblantment en lo darrer e final any de la sua amministració. E si lo dit official haurà iusta e razonable escusa per la qual no pusca personalment venir a retre lo dit compte que per legitim procurador pusca fer la dita offerta e reddició de compte. Encara sien tenguts los dits officials en la forma damunt contenguda fer la dita presentació e reddició de compte de tot lo temps passat que hauran tenguts officis si més de 1 any los hauran tenguts, ço és, en la fi del primer any que començaren a fer la dita presentació.

Item ordena que si lo dit official menspreara e no curara servar e complir la dita ordinació quod ipso facto perda lo salari a ell degut per rahó del dit offici del temps passat e encara daytant temps com après lo dit any cessarà de presentarse al dit Racional segons la forma dessusdita per retre lo dit compte.

Item ordena que tot collidor de monedatge de bovatge, cenes, subsidis e de qualsevol altres exaccions e qualsevol altres personnes que cura o amministració tinguen o tendran per la cort de què haien a comptar ab Maestre Racional que finit e passat lo temps ordenat a acostumat a fer les dites collectes o si temps no és o serà daqui enant ordenat a fer aquelles collectes que reebuda la peccúnia o qualsevol altre cosa o fenida la cura de què seran cullidors o amministradors sien tenguts de presentarse al dit Racional o a son lochtingent per retre compte de les dites coses segons la forma e sots les penes en los dits primer e segons capítols contengudes.

Aquestes ordinacions parria qués deguen entendre quant als officials que ara regen e tenen offici alcú e encara quant a altres personnes que tenen collecta cura o amministració ~~alcuna~~. Quant a altres personnes que són ja amotes dels officis o que les collectes, cures o amministracions són ja finides o passades de què no hagen encara comptat daquells officis collectes o amministracions parria que aquests aytals ab cartes de manaments del senyor Rey o del dit Racional degen ésser appellats o citats a retre compte dins cert temps sots les penes damunt dites e altres.

1339, febrer, 27. València

Ordinació prohibint la recepció d'oficials a la Cort, que impliqui un augment del seu nombre, i l'atorgament d'assignacions als particulars, regulant la concessió de dons i l'expedició de cartes o lletres per la Cancelleria. Hom estableix el dimecres com a dia ordinari per a l'expedició dels negocis del rei i de la Cúria. El mestre racional tan sols podrà apropiar-se de les restes dels comptes per cobrar-se les quitacions que hom li deu. Tampoc no podrà expedir l'albarà final al compte-retent sense que el tresorer hi hagi intervenint.

ACA, C., Reg. 1.055, f. 116.

Super ordinacionibus domus domini regis

Noverint Universi quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, etc. ... Circa provisionem et statum domus nostre ut convenit providere volentes cum presenti carta nostra ordinacionem subscriptam fieri providimus sub forma sequenti. *Primo* quod nos infra duos annos primo venturos et continue sequentes non recipiamus aliquem de domo nostra nisi per mortem vel mutacionem alicuius qui domesticus noster nunc existat. *Item* quod nos deinceps non faciamus assignacionem vel fieri faciamus alicui persone in Regnis vel terris nostris tam cismarinis quam ultramarinis de aliquibus quantitatibus peccunie per Curiam Regiam debitibus vel debendis immo factas iam cum presenti ex certa sciencia revocamus easque volumus carere viribus et effectus cum peccuniam quacumque ad nostram curiam spectantem ad manus nostri Thesaurarii providerimus devenire et per eum solutionis ordinaverimus fieri quibuscumque. *Item* quod nos non faciamus donum vel graciam alicui persone que aminstret aliquid pro Curia nostra de quo scilicet done vel gratia ipsa persona sibi possit satisfacere vel etiam retinere Excipimus tamen abinde quod dilectus consiliarius noster Bonanatus de Petra baiulus Cathalonie generalis possit penes se retinere vel sibi satisfacere in [5.000 s. b.] quos exsolvit seu solvere tenetur Fferrario de Lileto predecessori suo in officio antedicto In super quod non faciamus remissionem vel relaxacionem de penis adjudicatis vel aliis esdevenimentis ad nostram Curiam spectantibus et provenientibus nisi tamen de medietate cum iam dudum aliam medietatem cum iuramento provisioni domus nostre duxerimus assignandam. *Item* quod dies mercurii deputati sint et eos assignamus ad nostra negocia propria et nostre curie expedienda. *Item* quod notari(u)s et sigilla nostra tenens et quicumque qui fuerint assignati ad cartas et literas (nóstras) regias expediendas non valeant expedire aliquam cartam vel literam remissionis mortis vel alicuius criminalis vel civilis negocii peccuniam continentis vel tangentis absque conscientia et voluntate nostri thesaurarii prelibati. *Item* quod nos non faciamus lexiam vel graciam alicui persone exceptis extraneis vel pauperibus seu miserabilibus personis de iure sigilli nostri de graciis videlicet per nos fiendis vel de aliis cartis seu literis nisi

tamen de medietate iure sigilli predicti et quod de ipsa medietate non admittant albarana seu littere pro rata debitorum suorum. Item quod magistro Racionalis (Curie) vel eius locum tenens aut scriptores officii sui non possint expedire finaliter aliquid compotum collectorum vel aliorum quousque noster Thesaurarius ipsum compotum clare viderit vel recognoverit nec etiam recipere vel satisfacere sibi de restis compotorum videlicet ex debitis que eis debeantur (excepto) tamen in quitacione et vestitu eorum ordinariis. Item quod ordinacio per nos facta super compotis redditentis per officiales anuatum teneatur et observatur quamquidem ordinacionem predictam et omnia et singula supra expressa. Nos dominus Rex pro observacione sincera eorumdem juramus per Deum et eius sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta tenere et complere et inviolabiliter observare et observari facere ut superius expressatur. Et etiam jurare fecimus dilectos consiliarios et vicecancellarios nostros Johanem Ferdinandi Munionis legum doctorem Domenguim de Tarba, Raymundum de Boyl Thesaurarium Dominicum de Claramonte magistrum rationalem, Egidium Petri de Buysan notarium, G. Augerini et G. de Villa scriptores nostros quod contra predicta vel eorum aliquid non venient seu facient ex corum officiis ullo modo in quorum omnium testimonium presentem cortam nostram fieri jussimus nostro sigillo munitam. Datum Valencie [3] kls. Marcii anno domini [1338].

9

1350, desembre, 11. Perpinyà

Ordinació que regula el supòsit de remissió extraordinària concedida pel rei al compte-retent. Per evitar corrupteles hom haurà de retre els comptes amb llurs justificantis al mestre racional, com a condició sine qua non, a fi d'obtenir la carta de remissió que la Cancelleria trametrà al Mestre Racional.

ACA, RP, Reg. 780, f. 143.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre les difinicions dels comptes ques retén per quals se vol personnes al Maestre Racional

Lo senyor Rey ab carta sua en pergamí scrita e ab seu sagell pendent segellada data Perpinianu tercio Idus decembri anno domini MCCCL per ço con sovén se esdevenia quels seus officials tinents los officis axi en la sua cort con fora daquelle e diverses altres personnes ales quals per manament del dit senyor eren comenades diverses amministracions de diners començaven de retre compte denant lo Maestre Racial en lo retinent del qual compte fets diverses duptes per defalliment de diners, cartes públiche, letres de manament e altres cauteles quils fallien axi en les reebudes con en les dates dels dits comptes. E durant lo retinent dels dits comptes se aveuien ab lo dit senyor axi per les quantitats que havien a tornar con encara per frauds, colpes e negligències per ells en les dites amministracions commeses, de les quals avinençes havien cartes de remissions. E après haüdes les dites remissions no curaven de restituuir les dites cauteles quels fallien als dits comptes, ne de determinar aquells, per la qual rahó la cort era molt dapnificada en tant con les dites cartes, letras debitòrias e àpochas als dits

comptes pertanyents nos restituhien, e per consegüent les dites cauteles podien altra vegada entrar en altres comptes e podien ésser pagades .II. vegades; per ço lo dit senyor volent exir a carrera aten avident dempnatje hauide sobre ço deliberació ab tot son consell de certa sciència ordona que dequianant tots e sengles officials seus, jutjes e comissaris, axí domèstichs con altres de qualque condició e estament seu que haien res amministrat o reebut per nom de la sua cort o de qui anant amministran de que sien tenguts de retre compte al seu Maestre Racional sien estrets e deien retre al dit Maestre Racional en los retiments dels lurs comptes cartes, letras debitòries, albarans, àpoches e qualque altre cauteles als dits comptes neccesàries e encara sien tenguts de haver e obtenir del dit Maestre Racional albarans testimonials dels retiments dels dits comptes segellats ab lo segell del dit seu offici segons que en sentblants coeses és acostumat de fer qualque remissions per lo dit senyor fets als dessusditz axí en temps passats com daquivant faedors no contestant en nenguna manera.

Volch encara lo dit senyor e ordona per ço que la dita ordinació fos més observada quem totes les cartes de definicions que dequí avant se farien fos mesa la següent clàusula

«volumus tamen quod vos dictus ... antequam presenti remissio ne gaudere valeatis teneamini reddere rationem magistro rationali curie nostre de gestis et amministratis per vos racione dicte am ministracionis et cartas seu literas et alias cautelas ipsi rendicioni neccesarias restituere indeque habere a dicto Rationali Magistro al baranum testimoniale sigillo sui offici sigillatum ut est actenus assuetum»

manant res no menys lo dit senyor ab la dita carta al seu notari o a qual que altre qui les dites cartes de remmisions espeegara que aquelles no liure a la part ans, com espeegades seran, les trameta al dit Maestre Racional qui aquelles tengo tro quel compte o comptes daquelles de qui serà la remissió hien compliment per la manera dessús contenguda segons que totes les dites rahons e altres en la dita carta del dit senyor eren pus largament contengudes. En la qual carta és fet manament al Racional que de la dita ordinació a memòria faés fer notament en los libres de notaments de son offici. E axí és ne fet aqüí lo present notament. E és cert que la dita carta és en la caxeta blanca del offici del Racional.

1351, febrer, 15. Perpinyà

Ordinació que regula l'ordre de prelació dels pagaments assignats a la Procuració dels comtats del Rosselló i la Cerdanya: 1.ª Les retinències de castells. 2.ª Salaris dels oficials. 3.ª Violaris i censals. Hom parla dels diversos oficials i de llurs salariis, que s'estableixen segons un criteri de moderació.

ACA, RP, Reg. 780, ff. 102-104v.

Guillem Bonet, Procurador Real dels Comdats de Rosselló

La Senyor Rey estant en la Vila de Perpinyà en lo mes de Ffebrer del any de la Nativitat MCCCL, volent moderar e a degut estament tornar los

salaris dels officials dels comidats de Rosselló e de Cerdanya, volent encara donar forma certa als procuradors Reals en les pagues per ells daquiant faidores de les rendes e altres drets de la dita procuració, féu certes ordinacions e aquelles mandà ésser observades les quals són contengudes e especificades en dues cartes del dit Senyor Rey en pergami escrites e ab son segell pendén segellades, les quals foren presentades an Guillem Bonet, Procurador Real en los dits Comdats, per en Guillem Começ, Scrivà de la dita procuració ab Carta pública daquent feta en poder den Johan Pave, notari lo xxx dia del mes de març del any MCCCL la qual carta de la dita presentació fo a cautela de la Cort cobrada per lo Racional e és en la Caxeta nova del dit offici. E axi, a memòria ésne açi fet lo present notament. E és cert queles dites Cartes del Senyor Rey de la dita ordinació foren lliurades al dit en Guillem Começ qui aquelles deu tenir e conservar e aquelles deu presentar a cascun procurador Real en lur entrada del dit offici. Es cert, encara, quel dit Guillem Bonet ha donades fermances que retrai cascun any bon compte e leyal del dit offici al Maestre Racional. E restituïrà al senyor Rey o a son Tresorer ço que haurà a tornar del dit compte segons que de les dites fermances appar per altra Carta pública daquent feta per en Ramon Sang de Gallicant, notari públich, la qual Carta fo semblantment a cautela de la Cort cobrada per lo Racional. E Aquella és conservada en la dita Caxeta blanca del offici del dit Racional qui aquella deu conservar segons la ordinació en la una de les dites Cartes reals contenguda les tenors de les quals Cartes Reals són aytals.

Nos Petrus dei gratia etc. Et si ad universa et singula que nostro subsunt generali dominio Regie serenitatis circunspecta provisio et sollicitudo continua suas dirigat acciones ad familiares tamen et domesticas res nostras ut prudenter et utiliter dispensentur eo precipue ac solercius debemus cura intensiori attendere quo inde trahitur ab aliis in exemplum. Tantoque eciam divitiarum ubertat fruencium dum res et tempus expostulat et quatenus possibilitas se presentat nos expedit premuniri quanto grandis nostro incumbit regimini familia gubernanda Olim si quidem dum in Comitatibus et terris nostris Rossillionis et Ceritanie iustus timor qui in constantes cadere poterat imineret recte novit et monuit mentem nostram ut ville Castra fortalitia queque alia loca dictorum Comitatuum ab hostium nostrorumque rebellum defenderentur incursis eisdem Castellanos alcaydos aliasque officiales cum certis numeris clientum seu peditum prout Castrorum et fortaliciorum huismodi requirebat condicio preficere seu preponere deberemus qui onus guarde et custodie assumerent eorumdem pinguiora ob hoc eis et eorum singulis salario deputando. Nunc autem facientis Rege regum et domino dominacium Comitatibus et terris predictis in tranquillitatis securitatis dispositis nobis providere fuit visum quod dicta Castra loca et fortalicia Comitatum predictorum milioribus et facilioribus guardis et custodibus et per consequens temperacionibus et modestioribus salariis et expensarum largicionibus valeant et debeant gubernare, per hanc igitur intentionem comoniri certas ordinaciones continentis eorum numerum personarum et officialium ac certa salario moderata et taxata cuilibet officialium et prepositorum seu deputatorum ad custodiā et regimen locorum et gencium ac redditum et iurium regiorum et terrarum Rossillionis et Ceritanie et qualiter et quo ordine dicta salario sint solvenda edere et statuere providimus prout in presenti pagina clare et particulariter distincte et sepecifice noscitur explicari.

Et primo ordinamus volumus et mandamus quod procurator seu procuratores nostrorum redditum et iurum Comitatum Rossillionis et Ceritanie

qui nunc sunt vel erunt pro tempore primitus et ante omnia solvant et solvere teneant quantitates inferius declaratas et ordinatas ad solutionem retinenciarum Castrorum dictorum Comitatum. Ita quod Castelani et alcaydi dictorum Castrorum habeant et recipient dictas retinencias sive eorum salarium per tres tercias anni scilicet de quatuor in quatuor menses tercia partem. Et si forsam procuratores regii quicquam aliud solvent vel consignabunt alicui antequam dictis Castellanis et alcaydis satisfiat in eorum retinentiis et salariis ut predictitur illud per Magistrum Racionalem nostrae Curie en eorum compoto minime admittatur subsequenter vero volumus et mandamus quod satisfiat officialibus dictorum Comitatum et terrarum in suis salariis per tres anni tercias cuilibet ipsorum prout inferius est distinctum.

Successive autem solvatur et solvi volumus violaria et perpetualia per Nos quibusvis personis concessa vel assignata super redditibus et iuribus nostris Comitatum predictorum. Et hoc servari volumus donec nos aliter intentionem nostram declaraverimus super isto.

Item volumus et ordinamus quod in dictis Comitatibus sint duo procuratores Regii Quorum unus sit oriundus et naturalis de villa perpiniani et alius de aliqua civitate aut villa extra Comitatus et terras predictas qui diligenter et legaliter fideliter atque bene colligant recipient et administrent atque distribuant iuxta formam et mentem ordinationis presentis omnes et singulos redditus exitus et proventus et quisquis alia iura nobis quomodo cumque pertinentes et pertinentia in Comitatibus antedictis.

Et quod ipsi procuratores vel inter ambos saltem bis in anno vel plures si expedierit et opportunum fuerit teneant visitare personaliter omnia et singula loca Comitatum predictorum. Et quod quilibet ipsorum pro salario et labore administrationis predice et pro sumptibus quos ipsos opportebit facere visitando dicta loca habeat duos mille solidos barchinone in anno quamdui officium procuracionis et administrationis huiusmodi exercabit.

Item volumus quod in dicta procuratione sit unus scriptor dumtaxat et unus coadjutor eiusdem scriptoris qui teneantur scribere et ordinare omnia compota procuracionis predice et facere quascumque alias scripturas necessarias et incumbentes seu expedientes officio dicte procuracionis et administrationi eiusdem.

Et si dictum scriptorem opportebit ire seu dictum coadjutorem suum mitere extra villam perpiniani pro negotiis procuracionis predice dentur ei pro sumptibus quilibet die iuxta ordinacionem Regiam alia super hoc factem quatuor solidos et duo denarii barchinonensis.

Dictus autem scriptor habeat por suo salario in anno septingentos solidos barchinone.

Et dictus coadjutor quadrigentos solidos eiusdem monete.

Item volumus quod in dicta procuratione sint duo sagiones quorum uterque habeat centum solidos pro suo salario in anno.

Cum autem eos vel ipsorum alterum extra villam perpiniani ire contigerit pro negotiis procuracionis predice si cum procuratoribus Regis vel scriptore inerint dentur cuilibet eorum pro sua provisione duodecim denarii. Et si per se ipsos inerint viginti denarii eorum cuilibet tribuatur.

Item volumus quod in Ceritania sit unus locum tenens procuratorum Regalium et in Confluenti alius qui locum tenens in Ceritania habeat pro suo

salario trecentos solidos et locum tenens in Confluenti ducentos solidos pro eorum salario habeant annuatim.

Item volumus mandamus ac eciam ordinamus quo anmodo inquisitor hereticorum in dictis comitatibus non habeat certum sagionem scilicet quod officiales nostri ad requisitionem eiusdem inquisitoris quilibet intra suum districtum et ad sumptus nostros tradant seu ministrent eidem inquisitori sagionem et sagiones qui faciant et exequantur id quod eisdem per dictum inquisitorem iniunctum fuerit seu etiam ordinatum.

Item volumus et statuimus quod vicarii bajuli et quivis alii officiales dictorum Comitatuum iurisdictionem utentes recipient proventus et emolumenta Curiarum suarum aliquo usu servato in contrarium non obstantis de quibus proventibus et emolumentis habeant ipsi officiales salario eis debita pro regimine officiorum predictorum. Et de quibus etiam teneantur reddere compotum annuatim videlicet vicarii Rossillionis Ceritanie et Confluentis ac bajulus Perpiani Magistro Racionali Curie nostre. Et alii officiales dictis procuratoribus Regiis dictum compotum reddere teneantur. Qui siquidem procuratores regi tempore eorum raciocinii exhibeant dicta compota particularia per eos recepta a dictis officialibus prefato Magistro Racionali ut ea possit recognoscere et etiam corrigere si fuerit sibi visum. Non intendimus tamen quod dicti officiales seu ipsorum aliqui possint aut debeant recipere emolumenta scripturarum Curiarum suarum. Quinimmo scriptores Curiarum huius modi dictis procuratoribus compotum exinde reddere teneantur.

Item volumus et ordinamus quod anmodo Gubernator Rossillionis et Ceritanie habeat pro suo salario et pro sumptibus quos eum contigerit facere eundo infra Gubernacionem et pro custodia Castri Perpiniani sex mille solidos Barchinone annuatim lapsu tamen tempore quinque anorum ad quos Nobili et dilecto Consiliario nostro Guillermo de Bellaria officium Gubernationis predictis sub salario decem mille solidos duximus committendum.

Item volumus et ordinamus quod assessor Gubernatoris sit iudex patrimonii nostri dictorum Comitatuum et appellationum et habeat pro suo salario et assessorie Gubernationis duos mille solidos et pro salario iudicature patrimonii sexcentos solidos annuatim pro salario vero iudicature appellationum habeat et recipiat a partibus id quod et prout est hactenus usitatum intendimus tamen hoc quod dictum est de assessore et iudice huiusmodi debere servari et teneri post lapsum quinquennii ad quod officium assessorie predicte comisimus dilecto Consiliario nostro Jasperto de Tragurano sub certo salario in comissione inde sibi facta ut predictitur expressato.

Item volumus quod dictus Gubernator Rossillionis et Ceritanie solum habeat unum vergarium cui dentur pro suo salario Tencenti (sic) solidos annuatim. Alii vero officiales dictorum Comitatuum habeant salario prout inferioris continetur videlicet vicarius Rossillionis duos mille solidos subvicarius Rossillionis Quingentos solidos Iudex vicarii Rossillionis mille solidos quos dictus vicarius de emolumentis Curie eidem solvere teneatur iudex Rossillionis Et iudex Vallispirii uterque ipsorum mille solidos solvendos eisdem de emolumentis seu proventibus officiorum eorumdem. Advocatus fiscalis mille solidos Procurator fiscalis Curie vicarii Rossillionis Quadrigentos solidos per dictum vicarium de emolumentis Curie sibi dandos Advocatus pauperum octuaginta solidos procurator pauperum quinquaginta solidos subvicarius Vallispirii sexcentos solidos de emolumentis sue Curie retinendos.

Baiulus Perpiniani mille solidos habendos ex emolumentis Curie de quibus solvant quecumque alia salario sue Curie et de quibus reddit ut premititur racionem iudex ipsius bajuli perpinianii mille solidos per dictum

bajulum ex emolumentis sue Curie ei dandos, procurator fiscalis Curie ipsius bajuli Quandringentos solidos de emolumentis dicte Curie sibi dandos per baiulum antedictum, baiulus de Argileris trecentos solidos baiulus de Maurellans quinquaginta solidos bajulus de Treserra quadraginta solidos baiulus de Muntbaulo quadraginta solidos Subvicarius vallispirii quingentos solidos baiulus de Salsis trecentos solidos baiulus de Taltahul octuaginta solidos baiulus de Tuluges quadraginta solidos baiulus de Sancto Laurencio trecentos solidos fforasterius de Clayrano ducentos solidos quadraginta solidos Baiulus de Clayrano trecentos solidos baiulus del Naret centum solidos baiulus Destagell centum quadraginta solidos baiulus de Pratç trecentos solidos fforasterius de Prats quadraginta solidos Receptor clamorum et retroclamorum iusticiarum et penarum Curie baiuli Perpiniani Quingentos solidos per dictum baiulum sibi dandos. Ita quod dictus receptor seu scriptor dictorum retroclamorum nichil anmodo recipiat de emolumentis Curie set ea recipiat baiulus antedictus; subbaiulus perpiniani habeat pro suo salario trecentos solidos prout est antiquitus assuetum.

Item Vicarius Confluentis habeat pro suo salario annuatim mille solidos retinendos de emolumentis sue Curie que ipse recipiat et inde compotum reddat Magistro Racionali Curie nostre ut superius iam est tactum. Item iudex Confluentis habeat de salario octingentos solidos in anno quos sibi solvat de emolumentis Curie vicarii Confluentis. Item receptor clamorum Curie dicti vicarii confluentis habeat de salario trecentos sexaginta solidos in anno quos sibi solvat vicarius memoratus. Item procurator fiscalis confluentis triginta solidos baiulus de Vinça trecentos solidos baiulus de Arallevo quiuaginta solidos baiulus de Conat ducentos solidos fforasterius de Confluentis ducentos quadraginta solidos.

Item vicarius Ceritanie habeat anmodo hospitari et tenere suum hospicium in castro de livia et habeat pro salario dictis vicarie et custodia dicti castri de livia tres mille solidos barchinone quos sibi retineat et retinere possit de emolumentis curie per ipsum recipiendis de quibus magistro racionali Curie nostre compotum reddere teneatur. Item iudices vicarie et baiulic Ceritanie habeant mille octigentos solidos barchinone dandos eisdem de emolumentis dictae curie per vicarium Ceritanis antedictum. Item subbaiulus Podii Ceritanie habeat pro suo salario annuatim Trecentos solidos. Item scriptor iusticiarum Ceritanie Quadrigentos solidos. Item procurator fiscalis Ceritanie ducentos quadraginta solidos. Item subvicarius Barricane quingentos solidos. Item advocatus pauperum quadraginta solidos.

Salaria sive retinencie Castrorum sunt hoc videlicet quod pro castro de Opolo dentur Castellano eiusdem pro se et quatuor clientibus et uno mostino quos inibi tenere habeat mille sexenti solidos. Item Castellano de Taumauall pro se et quatuor clientibus et uno mastino quos inibi teneat mille sexenti solidos. Item Castellano de Força Reyal pro se et suum locum tenentem et pro quinque clientibus et uno mostino quos inibi teneat tres mille solidos et hoc de vita dilecti Thome de Margino Consiliarii nostri castellani eiusdem Castri post obitum vero dicti Thome castellanus qui inibi erit teneat in dicto castro quatuor clientes et unum mastinum et habeat pro custodia dicti castri mille quadrigentos solidos. Item Castellanus Turris de Talcaull habeat pro salario sui et unius clientis et unius mostini quingentos solidos barchinone. Item Custodia sive guarda castri de Roders comendetur baiulo dicti loci qui foveat in ibi suum domicilium et habeat pro salario baiulie et custodia dicti Castri trecentos solidos. Item Castellanus de Podio Baladoso pro se et quatuor clientibus et uno mostino habeat de salario mille

solidos. Item castrum de Querolio comendetur baiulo dicti loci et habeat pro salario baiulie et custodia dicti castri in quo habeat habitare et suum fore vere domicilium et pro custodia etiam turris Ceritanie quam comendet uni rustico quo de nocti in ea iaceat sexcentos solidos. Item Castrum de Bellveser comendetur baiulo dicti loci qui inibi teneat suum hospitalium et habeat pro salario baiulie et custodia dicti castri (in quo habeat habitare)¹ quadrigentos solidos. Item custodia sive guarda castri novi comendetur baiulo dicti loci qui foveat ibi suum domicilium et habeat pro salario dictis guarde et baiulie iura assueta recipi ratione dicte baiulie et non amplius. Item custodia sive guarda castri de Corsavino comendetur baiulo dicti loci qui teneat ibi suum domicilium et habeat pro salario baiulie et custodie dicti castri salario et iura assueta recipi ratione officii baiulis. Item Castrum de Bellaguarda comendetur uni rustico qui teneat inibi suum domicilium et habeat pro salario ducentos solidos. Item Castrum de Arestet comendetur uni rustico qui foveat ibi suum domicilium et sit baiulus dicti loci et habeat de salario baiulie et castellanie quinquaginta solidos. Item Castrum et baiuliam de Albone teneat unus rusticus que teneat inibi suum domicilium et habeat pro salario (ducentos)² baiulie et castellanie quinquaginta solidos.

Item castrum de la Rocha comendetur baiulo dicti loci qui suum hospicium foveat in eodem et habeat pro salario baiulie et castellanie trecentos solidos.

Item castrum de Segura comendetur uni rustico qui foveat in eodem suum hospicium et habeat de salario centum solidos, volumus insuper ac etiam ordinamus quod ortolanus castri nostri Perpinianus qui nunc est vel erit pro tempore teneat ortum viridaria prata et figuerale castri ipsius sitque operarius dicti castri et nore eiusdem sub tali condicione quod idem ortolanus in absentia nostri et illustris Regine consortis nostre et inclitorum infantis vel infantum et infantissarum filiorum et filiarum nostrarum fructus et expleta orti viridariorum pratorum et figueralis faciat suos, sed tamen dum Nos et dicta Regina et dicti infantes et infantisse erimus in Perpiniano presentes simul vel divisis maiordomi nostri et dictorum regine infantum et infantissarum possint recipere et recipi facere de fructibus et expletis orti viridariorum pratorum et figueralis tantum quantum provisioni domus nostre et dictorum Regine infantum et infantissarum fuerit necessarium et prout dictis Maiordomis fuerit benevisum residuo vero dictorum fructuum et exlectorum remanentis penes ortolanum predictum. Quiquidem ortolanus pro onere et labore predictorum habeat annis singulis nobis existentibus vel non existentibus in Perpiñano quingentos solidos barchinonense quos procuratores regii sibi dare et solvere per tres anni tercias teneat.

Hanc itaque ordinacionem nostram teneri et servari mandamus et discernimus irrefragabiliter per procuratores nostros redditum et iurum nostrorum Rossillionis et Certitanie qui nunc sunt vel erint pro tempore prout superius latius et seriosus continetur. Et si forsam tali ducerentur negligentia vel incula quod dictis ordinacionis nostre se ostenderent transgressores solvendo aliquid aliud quam superius est expressum vel premitendo aliquos in solucionibus et alias postponendo contra formam superius denotatam volumus et mandamus expresse Magistro Racionali Curie nostre vel eius locum tenenti quod tales soluciones in vestro compoto minime recipiat vel admittat soluciones vero quas dicti procuratores fecerint secundum ordinacionem nos-

1. Apareix ratllat.

2. Apareix ratllat.

tram presentem superi predictis et racione predictorum secundum formam preinsertam super quo mandatum aliud non sperent dictus magister rationalis in nostro compoto admittere teneatur.

Et ut de administracionem quam dicti procuratores gesserint nostre curie cautum sit volumus mandamus ac etiam huius serie statuimus quod dicti procuratores qui nunc sunt vel erunt pro tempore caveant seu assecurent cum bonis idoneis et sufficientibus fideiussoribus antequam utantur an modo officio procurationis predictis quod bonum et legale compotum reddent anno qualibet dicto Magistro rationali Curie nostre de gestis et administratis per eos racione officii supradicti. Et quod nobis seu nostro Thesau-raio tradent exsolvent et restituent reliqua rationum de qua quidem securitatis conficiatur publicum instrumentum penes dictum Racionalem pro parte nostre Curie retinendum iniungentes dicto magistro rationali eiusque locum tenenti quod a procuratoribus regalibus qui nunc sunt et qui erunt pro tempore curet dictam securitatem recipere et habere super quo eius diligenciam et sollicititudinem oneramus. Necminus iniungimus et districtis mandamus scriptori dictorum procuratorum regalium qui nunc est quod presentem ordinacionem in registro procuracionis registrare et transcribere teneatur de verbo ad verbum ut in posterum per procuratores predictos presentes vel futuros super dicta ordinacione et contentis in ea ignoranciam minime valeat allegari sicut in consimilibus est iam per aliquos similis ignorancia allegata in posse cuius scriptoris presentem cartam nostram volumus remanere qui ipsam eisdem procuratoribus qui nunc sunt quique pro tempore fuerint presentare et explicare teneantur et de ipsis effectu et contentorum in ea eosdem reddere certiores indeque facere publicum instrumentum dicto magistro rationali ad cautelam nostre Curie exhibendum etiam et tradendum. Et si forte dictus scriptor qui nunca est quandocumque ex ordinacione nostra permutatus fuerit in hoc casu volumus et dicto scriptori mandamus quod dictam Cartam scriptori futuro tradat ipsum de predictis plenius informando cui quidem scriptori onus et solicitude faciendi predicta incumbere denoscatur. Rursus volumus (volumus)¹ et mandamus per dictum Magistrum Racionalem in libris notamentorum sui officii de presenti ordinacione et omnibus et singulis in ea contentis fieri notamentum ut in receptione per eum facienda de compotis per dictos procuratores et alios officiales reddendis caveat et attendat soliciter quod predicta per nos ordinata completa et observata fuerint per eosdem. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostri sigilli appensione munitam.

Datum Perpinianum quintadecima die februarii anno a nativitate domini MCCC quinquagesimo prim. — Exa. Rg.

11

1351, març, 12. Perpinyà

Ordinació dirigida als procuradors reials del Rosselló i la Cerdanya, establint el següent ordre de prelació de pagaments: 1.er Reticències dels castells situats a la frontera. 2.da Reticències dels altres

1. Apareix ratllat.

castells no fronterers. 3.ª Salaris dels oficials (governadors...).
4.ª Censals dels clergues. 5.ª Violaris. 6.ª Deutes en general.
7.ª Deutes per proveir la Cort, i 8.ª Assignacions de gràcia.

ACA, PR, Reg. 780, ff. 104v-105.

Petrus dei gracia rex Aragonum, etc. fidelibus nostris procuratoribus redditum et iurum nostrorum Rossillionis et Ceritanie presentibus et qui pro tempore ipsi praerunt officio salutem et graciam. Ne vobis decetero in solucionibus faciendis per vos de peccunia que est vel erit penes vos racione dicti vobis comissi officii nostre voluntatis propositum sit occultum et alia super inde pretendere ignoranciam nequeatis in eis gradum et ordinem subsequentes volumus per vos an modo observari. Mandamus igitur vobis per ante omnia retinencias seu salario castrorum consistencium intra procuracionem iamdictam in ffrontaria tamen Ffrancie exsolvatis.

Et postea secundario aliorum que in ffrontaria non consistunt.

Et tertio subsequentur salario officiorum videlicet Gubernatoris et eius assessoris et si qui alii sint quibus sint per nos iuxta ordinacionem nostram salario exsolvenda intra procuracionem ipsam degencium.

Et post modum quarto perpetuaria clericorum.

Et quinto assignaciones violariorum quorumlibet personarum.

Sexto assignaciones mutuorum nobis factorum quambis racione se causa.

Septimo assignaciones factas vel faciendas de debitibus que pro quita-
cione Curie debeantur.

Octavo et ultimo assignaciones factas vel faciendas de peccunis de gra-
cia per nos datis.

Declaramus tamen quod ubi vobis peccunia non sufficiet ad predicta
omnia exsolvenda volumus et ex certa sciencia statuimus et ordinamus quod
defectus ipsius peccunie ex toto cadat super octavo gradu. Et si adhuc non
sufficiat peccunia cadat etiam super septimo ex toto. Et si adhuc non suf-
ficiat vobis peccunia cadat effectus ex toto super sexto gradu. Et sic per
eundem modum fiat et ordinetur in omnibus gradibus de gradu in gradum
usque ad primum veniendo.

Ita quod prioritas cuiuslibet gradus secundum ordinem presentis nostre
sancctionis in solucionibus faciendis ex toto in gradu quolibet observetur. Et
in quolibet gradu volumus priorem temporis potiorem iuris quantum ad no-
minatos in ipso gradu tantummodo et contentos vobis tennor presentium inhibe-
tis quod ad solvendum alicui aliiquid procedere nequeatis nisi servando
gradum et ordinem ad modum superius singulariter predistinctos. Et si con-
trarium in aliquo temptaveritis mandamus tennor presencium ad cautelam
magistro Racionali Curie nostre vel alii a vobis inde compotum audituro
quod ea in nostro recipere compoto non presumat nisi in contrarium facien-
dis esset insertus tennor huiusmodi, carte nostre quam sigillo nostro pendent
iussimus comuniri. Datum Perpiani XII die marcii anno a nativitate domini
MCCCL primo.

12

1351, Perpinyà

Normativa dirigida als oficials que han de purgar taula a fi que dipositin els salariis dels taulers: a) en poder de determinades persones, b) abans de finalitzar l'exercici del seu càrrec i c) dels diners de la seva administració.

ACA, RP, Reg. 785, f. sn.

Capítol del salari dels taulers dels officials de Catalunya¹

Ad hoc ut salarium inquisitorum tabule facilius persolvatur. Ordinamus et statuimus quod vicarii baiuli et quicumque alii officiales nostri qui tenere tabulam sunt astricti antequam suo fungantur officio vel etiam ad ipsum officium admittantur deponant et deponent habeant in aliqua tabula numularia idonea et secura vel ubi tabula numularia non reperiatur apud aliquem alium idoneum mercatorem vel alium probum hominem salarium dictorum inquisitorum per constituciones celebrum curiarum preteritarum taxatum pro solido videlicet et libra iuxta salario et emolumenta que ipsi officiales in et pro officiis eis comissis recipiunt et quantitatatem quam dicti officiales depositu possint sibi de proventibus suorum officiorum libere retinere. Et magister Racionalis Curie Regie ipsam quantitatatem depositam ex sola hostensione apoche per campsorem vel mercatorem aut alium qui ipsum appossum receperit facta in compotum ipsis officialibus admitere teneatur licet literam nostram mandamenti aus executoriam Thesaurarii non hostendant.

13

1351, juny, 29. Barcelona

ACA, RP, Reg. 784, f. 63.

Ordinació feta per lo Senyor Rey sobre lo procurador e Batle General de Catalunya e encara sobre tots e sengles vagers, batles, sots vagers, sots-batles e tots altres officials dintra Catalunya constituïts; la qual ordinació fo feta per lo dit senyor ab letra sua de la tenor següent e és aqüí registrada per memòria que ladita ordinació sia servada. E ordona, lo dit senyor, que les gràcies per ell fetes e faedores als dits officials per esguart del regiment de leurs officis nols sien reebudes en comptes sinó aytant com bastaran los emoluments quen hauran rebut des deduhides missions, mermes e salariis acostumats.

1. Aquest capítol emanat per la Cort de Perpinyà del 1351 fou compilat a: *Constitutions i altres drets...* Barcelona, 1704, I, 1, 51, 17.

Petrus dei gracia Aragonum, etc. Nobili et dilectis ac fidelibus nostris procuratori et baiulo Cathalonie generali necnon universis et singulis vicariis baiulis subvicariis subbaialiis ceterisque officialibus nostris infra Cathalonia constitutis ad quos presentes pervenerint salutem et dilectionem. Cum predecessores vestri in dictis officiis et aliqui vestrum remiseritis ut dicitur diversi personis ultra tercium tertii certas peccunie quantitates ex penis terciorum in quibus inciderunt ut per diversa compota per aliquos vestrum et predecessores nostros (sic) predictos redditia dilecto consiliario et magistro Racionali Curie nostre Berengario de Codinachs et aliis predecessoribus suis in dicto officio noscitur apparere prout relacione dicti rationalis magistri fuimus plenarie informati vosque ut intelleximus qui tales remissionses facitis allegatis sic fore in talibus observatum et nos examinato in nostro maturo consilio dicto negocio diligenter invenerimus vos et vestrum quemlibet in vestris officiis usitase super penis terciorum comissis tercium tertii dimittere et non amplius. Idcirco indenitati nostre Curie necnon et usui predicto immo potius abusui per vos ut predicitur allegato ac etiam bono statui rei publice ut convenit providere volentes cum multi ad firmas iurum sub penis terciorum propter tales immoderatas remissionses consueverint extendere manus suas ex quibus quamplurima dapna neces et alia mala ut certo didiscimus consequuntur. Tenore presentium statuimus ac etiam ordinamus quod de cetero aliquis vestrum in iuridicione sibi comissa non possit nec ausu sit dimittere alicui persone culuscumque status aut condicione existat preterquam tercium tertii penarum terciorum in quibus inciderint alias scire vos volumus quod si contra feceritis quicquid ultra tercium tertii remiseritis de bonis vestris haberet et exigere proculdubio faciemus vosque nichilominus de transgressione huius nostri edicti fortiter puniremus. Mandantes nichilominus dicto Rationali Magistro quatenus deinceps alicui vestrum contra presentem ordinacionem seu statutum nostrum nichil in compotum recipiat seu admitat de hisque in libro notamentorum sui officii fieri faciat notamentum ad memoriam in futurum. Preterea ordinamus quod de cetero nos vel succesores nostri non teneamur ad solvendum gracias quas alicui vestrum concessimus seu concedemus respectu vel occasione officiorum predictorum vobis commissorum nisi ipsas gracias solutis primitus salariis et missionibus de exitibus seu esdevenimentis dictorum officiorum tempore vestri regimini extrahere potueritis seu habere quinimum ipsas concessiones seu gracias transacto tempore dicti vestri regimini in casu quo ipsas penes vos de esdevenimentis dictorum officiorum retinere non potueritis statuimus esse nullius efficacie seu valoris et de ista ordinacione volumus similiter per dictum rationalem magistrum in dictis libris sui officii fieri notamentum. Et ne per officiales futuri temporis ~~super~~ presentem ordinacionem nostram ignorancia in futurus valeat allegari volumus et expresse mandamus scriptoribus curiarum officialium predictorum quod presentem litteram in registris dictarum curiarum registrent dictamque ordinacionem nostram officialibus supradictis qui pro tempore fuerint notificare teneantur in principio regimini suorum officiarum. Et super hoc diligenciam dictorum scriptorum predictorum curiarum et sollicitudinem oneramus. Datum Barchinone xxix die junii anno a nativitate domini MCCCI primo. Exa. Reg.

1352, març, 23. Montblanch

ACA. RP, Reg. 780, ff. 206v-207.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre los salaris antichs que deuen ésser donats als officials de Regne de València

Lo senyor rey ab letra sus ab son segell secret segellada data en Montblanch a XXIII dies de març del any de la Nativitat de nostre senyor MCCCLII féu la següent ordinació ab la qual mana an Berenguer de Codinachs Conseller e Maestre Racional de la sua cort que la dita ordinació observàs en la redacció del comptes que li retrien per part de la dita cort tots los officials o cascun daquells del dit Regne de València ço és que nols prengua en compte per lur salari si no lo salari que antiquament lus era acostumat de dar la tenor de la qual ordinació és aquesta que seguex.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis Ceritanie dilecto Consiliario et Magistro Racionali curie nostre Berengario de Codinachs salutem et dilectionem. Sicut veridica asercione noviter intelleximus quidam abusus in civitate et Regno Valencie non modico citra tempore subintravit videlicet quod ultra salario per predecessores nostros illustres memorie recolende Reges Aragonum et nos officialibus nostris in dicto Regno constitutis tatxata et ordinata nonnulli ex ipsis officialibus quidam consequentiam ad alios facere molientibus questos colore literas graciarum de certis quantitatibus peccunie penes eos retinendis a nobis impetrare non cessant contra stilum et usum actenus in nostra Curia observatum. Cumque nos talem abusum sic nostre regalie dapanabilem et sumptuosum prout convenit radicitus abdicare velimus. Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus aliquibus ex dictis officialibus tam preteritis presentibus quam futuris tempore eorum quorumlibet raciocinii quicquam nisi solummodo salarium eis antiquitus dari solitum in eorum seu nostro compoto minime admittatis. Datum in Montealbo sub nostro sigillo secreto XXIII die marci anno a nativitate domini millesimo CCCI secundo.

E axí per tal que la dita ordinació sia observada és fet aqüi lo present notament a memòria de les dites coses. E és cert que la dita letra és en la caxeta blanca del offici del racional!

La desusdita ordinació fo revocada per lo senyor Rey ab altre letra sua data València XXIII die Februarii anno a nativitate domini MCCLVIII segons que apar per .1. notament fet en CCXXX cartes del XII libre de notaments comuns dins lo qual notament és inserta la dita letra revocatòria del dit se nyor rey.

1. El text llatz de l'ordinació apareix ratllat amb el signe de cancellació d'onades:

15

1353, març, 28. Barcelona

Ordinació feta per lo senyor rey sobre relaxació de bans de penes de terços e dempares trencades

ACA, RP, Reg. 784, f. 63v.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum, etc. ... Universis et singulis vicariis baiulis et locatenentibus eorumdem presencium seriem inspecturis salutem et dilectionem. Ad supplicacionem hummile nobis exhibitam per sincdicos et universitatim Cathalonie apud Villam Francham Penitensis noviter congregatos vobis et cuiilibet vestrum dicimus et mandamus quatemus provisione seu ordinacionem dudum per nos factam vobisque literatorite per nos missam super non relaxando per vos de bannis penis terciorum et emparis fractis nisi terciam partem dumtaxat in quas aliqui insidissent vel insiderint in futuum quam ex causa pro revocata et nulla huius serie haberi volumus ex certa sciencia et iubemus minime observetis. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto die XXVIII marci anno a nativitate domini MCCCL tercio. Ja. Vid.

16

1358, febrer, 25. València

Revocació de l'ordinació transcrita a l'ap. núm. 8, segons la qual els complements de gràcia o d'auxili al salari dels oficials de València tornen a ser legalitzats.

ACA, RP, Reg. 781, f. 230.

Revocació feta per lo senyor Rey de una ordinació qui era estada feta per lo dit senyor sobre los salariis dels iusticies e altres officials de la ciutat e regne de València.

En València a xxv dies del mes de febrer del any de la nativitat M CCC L V III fo presentada una lletra del senyor rey an Berenguer de Codinachs Conseller del dit senyor e mestre racional de la sua cort la tenor de la qual és aytal.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie fidelis consiliario et magistro Racionali Curie nostre Berengario de Codinachs salutem et graciā. Quod quid dudum ordinacionem infrascriptam fecissemus cum littera nostra tenoris sequentis. Petrus Dei gracia Rex Aragonum, etc... dilecto Consiliario et magistro rationali Curie nostre Berengario de Codinachs salutem et dilectionem sicut veridica assercione noviter intelleximus quidam abusus in civitate et Regno Valencie a non modico citra tempore subintravit videlicet quod ultra salario per predecessores nostros illustres memorie recolende Reges Aragonum et nos officialibus nostris in dicto Regno constitutis taxata et ordinata non-

nulli ex ipsis officialibus quidam consequentiam ad alios facere molientibus quesito colore literas graciarum de certis quantitatibus peccunie penes eos retinendis a nobis impetrare non cessant contra stilum et usum hactenus in nostra Curia observatum. Cumque nos talem abusum sic nostre regalie dapnabilem et sumptuosum prout convenit radicitus abdicare velimus. Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus aliquibus ex dictis officialibus tam preteritis et presentibus quam futuris tempore quolibet eorum raciocinii quicquam nisi solummodo salario eis antiquitus dari solitum in eorum seu nostro compoto minime admittatis. Datum in Montealbo sub nostro sigillo secreto XXIII die marci anno a nativitate domini millesimo CCC I secundo. Visa rationali. Atamen cum recognita nunc et discussa in nostro maturo consilio ordinacione predicta invenerimus ipsam nostre curie fore inutilem ac rei publica totius Regni Valencie preiudicialem et dampnosam ex causis veris rationalibus atque iustis. Idcirco ordinacionem ipsam cum presenti cassantes ac penitus annullantes vobis dicimus et mandamus quatenus quibuscumque iusticiis et aliis officialibus civitate et Regni Valencie preteritis presentibus et futuris qui de administracionibus officiorum eis commissorum et committendorum vobis ratione reddere teneantur quicquid per nos eis cum cartis seu litteris nostris adjunctum fuit seu fuerit respectu dictorum officiorum ultra anticha salario eis dari solita in eorum compotis recipiat ac etiam admittatis pro temporibus quibus rexerint officia supradicta quamvis per modum graciosum vel in auxilium expensarum quas ipsis officiales subire aportet regendo officia supradicta talis adjunctione que magis sapit salario quam gratiam fuerit per nos eis solita fieri et concedi ordinatione predicta in aliquo non obstante. Datum Valencie XXIII die februario anno a nativitate domini M CCC quinquagesimo octavo.

Per vigor de la qual revocació desusdida del dit dia de la presentació de la dita letra a avant foren preses en compte als iustícies e altres officials de la ciutat e Regne de València les quantitats de diners qui otra lo salariis antichs e acustumats les foren anedits per lo senyor Rey per la manera en la dita letra continguda, la qual letra és en la caxeta blanca del Racional. E a memòria ésne fer lo present notament.

17

1358, juny, 4. Girona

Ordinacions redactades pel mestre rational Berenguer de Codinachs i sancionades pel Rei que regulen les competències del lloctinent i dels escrivans de l'ofici, i el règim del procés fiscalitzador. Apèndix que conté el jurament d'aquestes ordinacions per diversos mestres racionals, lloctinents i escrivans de l'ofici.

ACA, RP, Reg. 781, f. 280.

Ordinacions

Lo senyor rey estant en la ciutat de Gerona diluns, a III dies del mes de juny del any de la Nativitat de nostre senyor MCCCLVIII, en la esgleya de monestir dels frares menors de la dita ciutat: Lestes per lo dit senyor e recognegudes les ordinacions davall escrites fetes per en Berenguer de Codinachs,

Conseller seu e Mestre Racional de la sua Cort, sobre el regim del dit offici de Mestre Racional. Attenant lo dit senyor les dites ordinacions ésser justes e razonables e a la sua cort molt útils e necessàries conferma e ratifica aquelles e volch e ordena les dites ordinacions ésser tengudes e observades en lo dit offici de Maestre Racional ab letra sua la tenor de la qual és aytal.

Petrus Dei gracia rex Aragonum etc ffideli consiliario nostro Berengario de Codinachs magistro rationali curie nostre et cuicunque aliqui pro tempore fuerit noster rationalis magister et eorum loca tenentibus salutem et graciā. Cum vos dictus Berengarius certas ordinaciones et provisiones feceritis de nostro speciali mandato iuxta quas officium vestrum per vos et locum tenentem vestrum et scriptores dicti officii ad utilitatem et cautelam nostre curie decetero melius regi possit. Nosque ordinacione et provisiones per viginti capitulata distincta per nos recognita et lecta tanquam dicte curie in regime predicti officii necessaria et utilia servari velimus omnino. Idcirco per presentes dictas ordinaciones et provisiones in predictis capitulata contentas tanquam dicte nostre curie multum utiles et necessarias laudantes aprobantes ac etiam confirmantes vobis dicimus et mandamus quatenus ordinaciones et provisiones easdem iuxta tenores dictorum capitulorum observetis et per scriptores vestros in dicto officio servari inviolabiliter faciatis sub penis in capitulis iamdictis per vos appositis et contentis. Et nichilominus ad cautelam de predictis ordinacionibus et provisionibus notamentum in libris officii vestri fieri faciatis ad memoriam in futurum. Datum Gerunde quarta die Junii anno a nativitate domini MCCCLVIII sub nostro sigillo secreto. P. Cancellarius.

La tenor emperò, de les dites ordinacions, és aquesta quis segueix.

Ordinacions per en Berenguer de Codinachs, Maestre rational, fetes sobre son offici a profit e a conservació del patrimoni del senyor rey e a descarrech de les ànimes daquells qui són e per avant seran en lo dit offici les quals ordinacions són per lo senyor rey confermades axí com a justes e razonables e ala sua cort molt necessàries e útils.

I. *Los Scrivans reeban los comptes*

Primerament, és ordenat quels escrivans del dit offici degen e sien tenguts de reebre bé e leyalment tots los comptes qui al dit offici seran offerts per los officials de la Cort del senyor rey e per los altres, axí officials com cullidors, qui haien tengudes o tindran amministracions dins la cort o fora la cort del dit senyor de les quals amministracions sien tenguts de retre compte al dit Maestre Racional. Los quals comptes los dits escrivans o algú daquells no gos reebre per sa pròpia auctoritat ne per si mateix tro quels dits comptes sien als dits escrivans comanats per lo dit Maestre Racional o per lo dit loctinent seu, posat encara que per lo senyor rey fos a algú dels dits escrivans feta comissió ab letra sua o en altra manera de rebre algú o alguns dels dits comptes com aytals comissions se acostumen de impetrar a instància daquells qui los dits comptes han a retre, la qual cosa no és ben feta ne profitosa a la cort con sia cosa justa e razonable que, per lo dit maestre rational o per son loctinent, dege la recepció dels dits comptes ésser comanada a aquells escrivans que ells mils conexeran, attesa la abtitut e sufficiència dels dits escrivans e attès lo pes dels comptes en los quals va molt a la cort reyal, e més en uns que en altres.

II. *Nos determinem dubtes pesats sens lo Maestre rational o loctinent*

Item con los dits comptes seran reebuts per los dits escrivans tengudas cascú dels per dit que ells o algú dels, per si mateix, no puxe determinar

ne definir los dubtes que en los dits comptes seran fets sens lo dit Maestre Racional o lo dit loctinent seu. E açò sia entès de dubtes pesats quis hagen a determinar per consell del offici.

III.

Item quels dits escrivans o algú daquells no puxen ne dege metre en data en los dits comptes o en algú daquells deute algú a ells o a altres del dit offici o fora daquell deguts per la cort del senyor rey o, en altra manera, sia quels dits deutes sien a ells deguts per quitació lur o per qual se vulla altra rahó sens espres consentiment del dit Maestre Racional o del dit seu loctinent.

IV. *Loctinent*

Item que algú escrivà del dit offici no puxe ne gos fer senyal de Registratum en los albarans testimonials o debitoris ne en les lettres citatòries qui exiran del dit offici sinò lo dit loctinent; ne gos algú dels dits escrivans fer sobrescrit en les certificacions qui exiran del dit offici sinò lo dit loctinent per ço que apparega qui haurà espeegat lalbarà final o debitori o la dita letra citatòria o la dita certificació, car per aquesta rahó se seguirà maior diligència e maior cura al dit loctinent per lo càrrec que haurà. E resnomens se haia a sotsescriure en lo registre on lo dit albarà serà registrat, ço és, en la fi de la tenor del dit albarà.

V. *Loctinent*

Item quel dit loctinent sia tengut ans que speech los albarans finals o debitoris de regonèixer diligentment e curosa los conceptes de què seran los dits albarans finals o debitoris e los assumaments e afinaments de aquells. Regonexent sumàriament les reebudes e les dates dels dits comptes. E los scrivans del dit offici sient tenguts e halen a mostrar los dits comptes al dit loctinent ab tots los assumaments e afinaments e quells en son poder deixar sient tenguts aytant com ell veer e regonèixer los volrà, axí anans del espeegament dels dits albarans finals con après per ço que la cort del senyor rey sia daquin de tot dan preservada.

VI. *Nos facen notaments ans expreseamente se reteran cauteles*

Item quel dit Maestre Racional e lo dit loctinent seu e los dits escrivans o algú daquells no puxen ne degen, daquí a avant a ells o algú dells, fer notably algú en los libres de notaments del dit offici del dit Maestre Racional de diners o de quals se vulla altres béns que ells reeben o pervenguen en lur poder en los reebiments dels dits comptes o en altre manera, per qual se vulla rahó dels oficials de la cort o daltres qualsevol personnes devents retre compte, així retents los dits oficials com altres personnes, los dits comptes com ans dels retiments de lurs comptes con encara après, ans en lo retinent dels dits comptes de les pagues quies seran fetes per los dits officials o altres dessuadits que los dits comptes hauran a retre o hauran retuts sien per los dessusdits Maestre Racional, loctinent e escrivans restituïdes cauteles banstants de lurs quitacions o de lurs vestits o daltres deutes qui a ells sien deguts si aquells altres deutes lo senyor Rey los atorgara ab letra sua o de paraula ques puxen retenir de les restes dels dits comptes, la qual letra semblantment haien a restituir ab les dites cauteles.

VII. *Citar los officials*

Item quel dit Maestre Racional e lo dit seu loctinent sien curosos, diligents e experts a citar tots officials e altres comissaris, axí de la cort reyal com fora de la dita cort, qui al dit Maestre Racional sien tenguts de retre compte e a requerir aquells ab certes penes segons lur bon arbitre posadore que dins cert temps qui per lo dit Maestre racional o son loctinent a ells serà establít venguen danant ells retre compte a rahó de lur officis o amministracions ab totes cauteles a ells necessàries al retinent dels dits comptes. E passat lo terme sia legut al dit Maestre Racional o al dit loctinent seu de fer levar les dites penes qui posades seran dels béns daquells qui cahuts hi seran, sia encara legut al dit Maestre Racional e al dit loctinent seu de mitigar les dites penes o de lexarles del tot o en partida segons que a ells serà ben vist faedor.

E la costreta e execució de les dites penes haia a fer qualche porter del senyor rey o verguer del dit ofici de Maestre Racional, tota vegada que per lo dit Maestre o per lo dit loctinent seu ne serà request de les quals penes los porters o verguers qui les dites execucions faran sien tenguts de respondre al Tresorer del senyor Rey o aqui ell volrà. E de les dites execucions o destretes quels dits porters faran sia fet notably en lo dit ofici del Racional a memòria que de les quantitats que de les dites penes exiran nos puxe res perdre a la cort.

VIII. *Seguir la Cort*

Item quel dit Maestre Racional eleja II o III escrivans de son ofici o més a sa coneぐda, los quals conixerà e ben vist li serà que sien pus abtes e pus sufficients a son ofici e entre aquells II o III o més, ab lo dit loctinent seu, faça aybla ordinació que per aquells térmens del any és assaber de IIII en IIII meses se haien a compartir de servir e de seguir l'ofici del dit Maestre Racional per los locs notables e insignes del senyor rey, segons quel dit ofici és acostumat de seguir la cort del dit senyor; axí quel loctinent hi haia a estar IIII meses e cascú dels dits escrivans altres IIII meses axí encara que ans quel loctinent pertesca de la cort hi sia vengut aquell qui en sa absència haurà a reger lo dit ofici. E per ordre cascú dels romanents qui a reger lo dit ofici .i. en absència d'altre seran per lo dit Maestre Racional deputats. Axí emperò, que si algú dels desusdits haurà seguida la cort en lo temps que no li serà a ell ordenat, que no sia excusat de servir los dits IIII meses a ell ordenats de servir; tota vegada emperò, quel dit loctinent serà en la cort sia entès quel segell del ofici e lo regimient daquell sia al dit loctinent comanat e no a altre, no contestant la ordinació de .III. en .III. meses en lo present capítol dessús contenguda.

IX. *Notificar les restes*

Item quels dits escrivans hagen a notificar al Maestre Racional o a son loctinent totes les restes que exiran dels comptes que ells reebran. E lo dit Maestre Racional a, en absència sua, son loctinent quart ab diligència que les dites restes sien convertides en quitació sua e vestir e de son loctinent e dels escrivans del dit ofici. E lo romanent de les dites restes sia liurat al Tresorer exceptat los deutes que als dessusdits seran deguts per la Cort del senyor Rey dels quals deutes hauran assignació del senyor rey sobre les dites restes, segons que dessús en altre capítol és contengut.

X. Regonèixer que los dubtes sien damnats

Item quel dit Maestre Racional o son loctinent puxen e degen regonèixer tots los comptes quis reebran en lo dit ofici ans quels albarà final sia lliurat e que, diligentment, sia regonegut que tots los dubtes sien dampnats ab rahons sotsrites. E quels notaments qui per aquells comptes se hagen a fer sien tots fets e meses en libre de notaments, e encara siens reconeguts tots los libres de notaments per veer si aquella persona aqui serà fet difiniment és en res tenguda a la cort. E si en res se trobara que sia tenguda a la Cort no li sia dat lo difiniment tro quey haia satisfet, si doncs lo senyor rey nou manava de certa sicència o el Maestre Racional o son loctinent o aquell qui regirà l'ofici conexera ésser faedor.

XI. Cloure los comptes en contumàcia

Item que si aquells qui retran compte seran negligents en dar rahó e fi a lurs comptes en seran requestats per lo Racional e serà passat lo terme quels serà assignat per lo dit Maestre Racional o per son loctinent quel dit Maestre Racional o son loctinent puxe e dege concluir los comptes e fer destrenyar aquells en ço que tornar degen e dar ne encara, sis volrà, certificació al tresorer si doncs rahó iusta açò no embargava a coneiguda del dit Maestre Racional e quel senyor rey, per sa merçè e per bé seu e de la sua cort, no ellonc algú de donar sos comptes e les cauteles a aquells necessàries com açò sia mal senyal daquells oficials qui demanden ellonaments sobre lurs comptes.

XII. Balles Generals e Procuradors Reals

Item que de II en II anys sien reebuts los comptes dels batles generals de Aragó, de Cathalunya e de Regne de València e dels Procuradors Reyals de Mallorques e de Rosselló; e de III en III anys, dels amministradors generals de Sardenya e quel dit Maestre Racional dege en açò fer totes provisions per les quals los dits comptes sien haüts e retuts e difinitos de II en II anys e aquells dels amministradors de Sardenya, de III en III anys. E si per ventura los officials dessusdits menyspreant los manaments reyals e del dit Maestre Racional açò fer no curaran quel dit Maestre Racional e en absència sua son loctinent faça lever daquells les penes a aquells imposades e imposadores car en altra manera la dita ordinació nos poria servir. E que de les dites penes faça respondre a Tresorer per lo porter qui serà ordenat al offici. Sia emperò, entès quel dit Racional o son loctinent puxen mittigar o relxar les dites penes segons que ben vist lus serà en aquella manera e axí com dessús, en altre capítol en lo qual de semblants penes és tractat, se conté.

XIII. Rahonar la part en sa presència

Item que algú escrivà del offici sobre lo rahanament dels dubtes que fets haurà en lo reeblement dels comptes no dege rahanar la part en presència de la part, si doncs nou feya en lo consell qui sen tendrà en l'ofici del Racional en absència de la part.

XIV.

Item que tots los escrivans del dit offici degen jurar tenir secret los Consells quis daran sobre els espeegaments dels comptes e dels dubtes per tal que no puxe hom encórrer desgrat daquells contra qui serà declarat

XV.

Item que i escrivà del ofici, ço és, aquell quel dit Maestre Racional o son loctinent elegirà, vaia contínuament ab la cort en cas quel ofici noy sia per fer cambis en los albarans e en les letres debitòries ques pagaran per Tresorer o per altre e per trer notaments del registre de la escrivania e que algú escrivà del dit ofici nos escús de anar en la cort del senyor rey après que sera elet per lo Maestre Racional e per son loctinent, sots pena de perdra la quitació e lo vestir de .i. any. E, axi mateix, si algú sescusaria de seguir l'ofici après quen serà request per lo Maestre Racional o per son loctinent sia encorregut en la pena damuntditia, ço és, que perda la quitació e lo vestir de .i. any.

XVI.

Item que totes les restes qui romandran, pagades les quitacions e assignacions del Maestre Racional, de son loctinent e dels escrivans del ofici, sien donades al Tresorer del senyor rey segons que en los capitols damunt contenguts és largament expressat.

XVII.

Item que aquell qui haurà continuat l'ofici **III** meses dege donar complida informació dels affers del ofici a aquell qui vendrà servir l'ofici los altres **III** meses següents.

XVIII.

Item com en diverses locs dels capitols dessusdits sia contengut quel dit Maestre Racional o son loctinent haien a fer aquelles coses que dessús són declarades, sia entès que en absència del dit Maestre Racional o de son loctinent puxe fer totes aquelles coses aquell quil ofici del dit Maestre Racional regirà.

XIX.

E sobre los dits capitols tenidors e observadors sia imposta pena aquella que per lo dit Maestre Racional serà ordenada, la qual pena fo ordenada per lo dit Maestre Racional que sien cahuts aquells qui los dits capitols no tindran ne observaran en perdre la quitació e lo vestir de .i. any. E resnomenyas haien a estar a merça del senyor rey.

XX.

Los quals capitols sien **tengut** de iurar lo dit Maestre Racional e lo dit loctinent e cascú dels escrivans del dit seu ofici.

Diluns a **III** dies del mes de juny del any de la nativitat de nostre senyor **MCCCLVIII** lo senyor rey estant personalment en la ciutat de Gerona en lo monestir dels ffrares menors de la dita ciutat, lestes e regonegudes per lo dit senyor totes les ordinacions dessusdites, loà, aprovà e confermà aquelles e manà espresament an Berenguer de Codinachs conseller seu e Maestre Racional de la sua cort que les dites ordinacions faça tenir e observar en lo dit seu ofici e daquelles a memòria faça fer notament en lo dit seu ofici.

La qual letra rayal desusdita ab .i. quaern en què són totes les dites ordinacions fo estogada en la caxeta del ofici del Maestre Racional e axi

a memòria de les dites coses per manament del dit Maestre Racional sense assí fet lo present notament.

Dissapte derrer dia del mes de juny del any de la Nativitat de nostre senyor MCCCLVIII fo publicada la present ordinació per lonrat en Berenguer de Codinachs, conseller del senyor Rey e Maestre Racional de la sua cort tenidora e observadora per lo dit Maestre Racional e per son loctinent e per los escrivans de son offici la qual fo jurada sobreis sants evangelis de Déu lo dit dia per lo dit en Berenguer de Codinachs, Maestre Racional, e per los altres deius escrits.

Es assaber:

En Simon deç Puig, loctinent.

En Bernat deç Coll.

En Pere de Vallseca (servada a ell la gràcia quel senyor rey li ha feta ab carta sua dat.).

En Johan deç Vall.

En Jacme de Sos.

En Barthomeu de Gostemps.

En Bernat de Codinachs.

En Berenguer Lobet.

En R.ça Bastida.

Narnau Burguès.

En Johan de Muntjuych.

En G. P. de Bellvehí.

En Jacme deç Prats.

En Bernat ça Era.

En P. Pallarès.

En Johan de Greç.

Segell

E declara, en lo dit dia que fo feta la dita publicació, lo dit Maestre Racional que aquells qui regiran lo dit offici e tindran lo segell en absència sua e del dit loctinent seu sien aquests quis seguexen. Es assaber. En Bernat deç Coll, En Johan deç Vall, En P. de Vallseca si servir volrà servada a ell la gràcia quel senyor rey li ha feta. E si per avant altres naurà en l'ofici abtes a regir aquell reté se lo dit Maestre Racional que sia .i. dels dessusdits regidors aquell qui abte hi serà.

Loctinent. Segell

E après publicada la dita ordinació lo dit en Berenguer de Codinachs, Maestre Racional de la cort del senyor rey, ordena que daquivant algú escrivà de son offici no gos escriure en letra reyal o albarà descrivà de ració o en àpoca o en qualsevulla altra cautela (visa per Racionalem) sens volentat e consciència del dit Maestre Racional o de son loctinent o en absència lur daquell qui tendrà lo segell del dit ofici del Racional e regirà lo dit ofici sots pena de perdre la quitació de .i. any e lo vestit, la qual ordinació fo feta per lo dit Maestre Racional diluns a II dies del mes de juliol del any diamuntdit, presents en Simon deç Puig loctinent, En Bernat deç Coll, en P. de Vallseca, En Jacme de Sos, Narnau Burguès, En Berenguer Lobet, En Bernat de Codinachs, En Johan de Muntjuych, En G. P. de Bellvehí, En R. sa Bastida, escrivans del dit offici del Racional.

Disapte a XXIX de març del any MCCCLXXVI la dita ordinació fo publicada e altra vegada lesta de manament del honrat en Berenguer de Relat, Conseller del senyor Rey e Maestre Racional de la sua Cort, qui succehi en lo dit offici per mort del dit en Berenguer de Codinachs. E fo jurada per ell e per lo dit en Bernat deç Coll loctinent del dit offici e per los escrivans daquell offici deiús escrits.

P. de Vallseca, Jacme de Sos, A. Burguès, Johan Degrers, Berenguer Lobet, Jacme deç Prats, P. Ferriol, Bernat Caloppa, Berenguer Lagostera, Galceran Lobet, Johan de Muntjuïch, Ffrancesch Ffoix, P. de Vallseca, P. Tovalles.

Divendres XIX dia del mes de juny del any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXXIII, en la vila de Muntsó, regents lòfici del dit Mestre rational en Bernat Calopa i en Berenguer de Lagostera, En P. Bussot i en Leonard de Sos, los quals après foren reebuts per escrivans del dit offici, juraren la dita ordinació.

P. Bussot.

Leonard de Sos.

Diluns XXIII dia de juyol del any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXVI la dita ordinació fo publicada e altra vegada lesta de man del honrat en P. deç Vall, Conseller del senyor rey e Mestre Racional de la sua Cort, qui succehi en lo dit offici per renunciació quen Berenguer de Relat Conseller del dit senyor ne féu. E fo jurada per lo dit en P. deç Vall e per lo dit en Bernat deç Coll loctinent del dit offici e per los scrivans daquell offici deiús escrits.

Arnau Burguès.

Jacme de Sos.

Galceran Lobet.

Bernat Calopa.

Leonart de Sos.

Berenguer de Lagostera.

Jacme Lendrich.

Francesc Foix.

P. Ferriol.

P. Tovalles.

P. de Vallseca.

Berenguer Maçaner.

Item fo publicada la dita ordinació als escrivans següents qui aquells juraren en la forma acostumada dimecres a XXVIII d'abril del any MCCCLXXV.

Barthomeu de Omany.

Bernatça Pila.

Francesch Serra.

Johan Bosch.

Franccesch Fformós.

Barthomeu Soler.

P. Faritza.

1359, gener, 30 i 1370, gener. Saragossa

Ordinació que regula el procediment executiu de les penes imposades pel Mestre Racional a aquells compte-retents que no retin llurs comptes oportunament.

ACA, RP, Reg. 782, f. 37.

Lo senyor, rey estant personalment en lo Regne daragó en lo mes de janer del any de la Nativitat de nostre senyor MCCCLXX, atenent que diverses persones axí officials com altres que són tenguts de retre compta al Maestre Racional de la sua cort tarden e lèguien aytant com poden de retre los dits comptes de ques seguien manifest periudici e dan a la sua cort, Ordona e volch que dequí anant totes les penes quel dit Maestra Racional o son lochtinent posarà a quals se vulla personnes qui li hagen a retre comptes sien manades e execució e levades del bens daquells a qui les dites penes seran posades per los porters o altres personnes, qui per lo dit Maestre Racional o per son lochtinent hi seran deputats o per los ordinaris dels lochs aon aquells qui hauran comeses les dites penes seran domiciliats. De la qual ordinació foren fetes II° letres del senyor Rey semblant la una de la altre açò com la una deu romanir en l'offici del Racional continuament e la altre deu ésser llurada o tramesa a porters o a altres personnes qui faran les executions deles dites penes si mester hi serà les quals letres són conservades en la caxeta pintada del dit offici del Racional, la tenor deles quals és aytal.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencia Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie fideli Consiliario et magistro rationali Curie nostre Berengario de Codinachs vel eius locum tenenti salutem et gratiam Cum vos pretextu regiminis dicti vobis commissi officii tam diversis officialibus nostris quam aliis personis que excomissionibus nostris et alia de his que pro parte Curie nostre reixerunt et administrarunt vobis compotum et rationem reddere tenentur et debent opporteat tam cum literis vestris sigilli dicti vestri officii sigillatis quam verbottenus iniungere ut coram vobis vel dicto vestro locum tenente compareant certis terminis per vos eis preffixis parati reddere rationem de administracionibus supradictis et etiam eisdem pro predictis compotis inde reddendis penis imponere habecatis, et ut exerto didicimus quamvis absque aliqua requisitione officiales nostri et alii supradicti coram vobis cum eorum compotis comparere deberent anno quolibet parati inde reddere rationem. Atamen licet per vos sint requisiti et moniti ad huc coram vobis comparere non curant nec pro inde de eorum administracionibus compota vobis reddere se in aliquo intromittunt reddicionis ipsorum compotorum per diversa tempora prolongantes in tantum quod ex eorum evidenti neoligencia et temporis evasione multotiens sequitur quod predicti morte preventi nunquam reddit compota supradicta eorumque heredes pro maiori parte exquisitis coloribus et cavillacionibus ne exinde ad reddendum ipsa compota sint astricti se excusant bona predictorum defunctorum non sufficere ad debita iniurias persolvendas Ex quibus patrimonium nostrum diminuitur et exinde nostre Curie evidens prejudicium generatur. Quare predictis ut convenit obviare volentes vobis dicimus et mandamus expresse quatenus quascumque penas

per vos seu dictum vestrum locum tenentem predictis de causis quibusvis officialibus seu personis compotum nostre Curie reddere tenantibus impositas seu de cetero imponendas si ipsas incurrerint per virgarium dicti vestri officii vel aliquem nostrum portarium seu quamvis aliam personam quam ad hoc deputaveritis a bonis eorum exigi et levare procul dubio faciatis pro ut vobis fore videbitur exequendum iuxta tenorem cuiusdam capituli ordinacionis pridem dum eramus in Civitate Gerunde in dicto vestro officio edita et per nos cum nostra litera confirmate. Mandantes cum presenti procuratori nostro generali eiusque vices gerentibus necnon Gubernatoribus regnum et terrarum nostrarum vicariis iusticiis calmedinis baulis certisque officialibus nostris presentibus et futuriis quatenus quotienscumque per nos seu dictum vestrum locum tenentem fuerint requisiti super exhibendis et levandis penis predictis predicto vestri officii virgario seu cuivis portario aut alii cuicunque quem ad hoc eligeritis prestant consilium auxiliu et favorem vel ipsi officiales nostri si malueritis predictam ad vestri requisitionem pro penis predictis faciant executionem in bonis predictorum personas eorum tanquam pro fiscali debito si necesse fuerit capiendo De pecunia vero que ex dictis penis proveniet nostro Thesaurario volumus responderi. Datum Cesarauguste xxx die Januarii anno a nativitate domini MCCC quinquagesimo nono. vid. fran.

19

1359, juny. Barcelona

ACA, RP, Reg. 782, f. 207.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre lo cancellament deles cauteles

Lo senyor rey estant en la ciutat de barchinona en lo mes de juny del any MCCCLIX ordona e mana an Simon des Puig, Lochtinent de Mestre Racional de la sua Cort, que del dit dia a avant totes les letres reials, albarans de scrívà de ració, cartes publiques, àpoches e altres cauteles que daquí avant seran restituïdes en los comptes que seran retuts en lo offici del Racional sien cancellades per aquells qui rebran los dits comptes ab aytal cancellament dordes.

NOGUERA

E encara ordona lo dit senyor que del dit dia a avant aquelles letres, albarans de scrívà de ració, e àpoches quel dit senyor pagará dels diners de la sua cambra sien cancellades per lo dit senyor ab aytal cancellament.

E per ço que aquells qui per avant regiran lo offici del racional no púgan sobre la dita ordinació allegar ignorància per ço encara com les cauteles quel senyor rey paga dels diners de la sua cambra són restituïdes en lo offici del racional qui les cobra e les enfila e en fa notament en los libres de notaments de son offici per ço a memòria dela dita ordinació és fet lo present notament.

20

1361, octubre, 22. Barcelona

Ordinació regulant l'equivalència entre les monedes barcelonesa i mallorquina, pel que fa al pagament de deutes comptabilitzats en moneda barcelonesa amb rendes i drets pecuniaris del regne de Mallorca.

ACA, RP, Reg. 783, f. 169.

Ordinació

Petrus dei gratia rex Aragonum Valencie etc ffideli Consiliario nostro Berengario de Codinachs Magistro Racionali Curie nostre vel eius locum tenui salutem et gratiam bene scitis qualiter per nos tempore quo regnum Maiorice ad nostrum pervenit dominum ordinavimus inter cetera qui omnibus illis qui nostras obtinerent assignaciones super redditibus et iuribus nostris Regni predicti de quantitatibus peccunie per curiam nostram eis debitibus ratione concessionum de quantitatibus (peccunie)¹ ipsis per nos grossim factarum seu fiendarum de moneta barchinone fieret solutio de moneta maioricis minutorum computando viginti quinque solidos ipsius monete pro viginti solidos barchinone. Quam ordinacionem a dicto tempore citra fore credimus observatam nisi casu quo nos per nostras litteras manu nostra signatas aliter provisum extiterit seu etiam ordinatum Nunc autem ex aliis causis ordinacionem subscriptam quam ex certa sciencia vim legis volumus et principimus obtinere duximus faciendam videlicet quod sicut ordinatio nostra predicta facta fuit et observata usque nunc super assignacionibus debitorum que ratione graciosarum concessionum per nos factarum seu (etiam)² fiendarum de moneta barchinone servetur deinceps super universis et singulis quantitatibus monetis barchinone que per nostram Curiam debeantur qualicumque ratione seu causa sic quod cuiilibet obtinente assignacionem de quibuscumque debetis monetis barchinone que per nostram curiam debeantur quavis ratione seu causa fiat solutio de moneta Maiorice minutorum ad rationem quinque solidorum dicte monetis maiori- ce plus pro libra barchinone et non amplius excepto de peccunia barchinone que per nos debeatur ratione mutui sine mocubello super quo nos per nostras speciales litteras intendimus cum casus acciderit aliter provi- dere. Mandantes procuratoribus reddituum et iurium nostrorum dicti Regni Maiorice ceterisque officialibus nostris regni ipsius presentibus et futuris quod nostram ordinacionem predictam teneant firmiter et observent et non contraveniant aliqua ratione. Et ne dicti officiales valeant super hii igno- ranciam allegare volumus et mandamus quod presens ordinacio nostra intime- tur oisdem et nichilominus registretur et inseratur in libris curiarum Gubernato- ris et vicarie ac domus procuracyonis regalis regni predicti. Retinemus tamen nobis quod non obstanti statuto et ordinacione predictis possimus super predictis assignacionibus quotiens nobis placuerit dispensare cum litte-

1. Apareix ratllat.

2. Apareix ratllat.

ris tamen nostris manu nostra signatis in quibus presens nostra ordinacio inseratur. Et nichilominus mandamus vobis quod predictam ordinacionem nostram servetis. Et si quid predicti procuratores regales aut alii officiales nostri predicti contra mandati presentem ordinacionem exsolvere quod non credimus acceptaverint totum id quicquid et quantum fuerit in eorum compoto nullatenus admittatis faciendo de hiis notamentum in libris officii vestri prout ad curie nostre cautelam fuerit oportunum. Datum barchinone XXII die octobris anno a nativitate domini MCCCLX primo. REX PETRUS.

21

1362, abril, 8. València

Ordinació on es mana als secretaris del Rei que retin llurs comptes al Mestre Racional directament, i que lliurin 1/10 part de les rebudes que obtinguin per la imposició de l'anell secret, al canceller, vice-canceller i protonotari.

ACA, RP, Reg. 785, f. 298v.

Ordinació

Lo senyor Rey estant en València en lo mes d'abril del any de la Nativitat de nostre senyor MCCCLXII féu la ordinació deius escrits ab letra sua de la tenor sigüent.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum etc. fidelis consiliario nostro Berengario de Codinachs Magistro Rationali curie nostre vel alii qui pro tempore dicto praerit officio salutem et graciā. Cum veridica vestri certificacione verbali fuerimus informati quod tempore illustrium dominorum regum Jacobi avi et Alfonsi genitoris nostrorum memorie recolende et aliquamdiu nostro tempore scriptores secretarii nostri et dictorum dominorum Regum seu regentes officium secretarie reddebat compotum et raciōnem notariis sigilla tenentibus dictorum dominorum regum et nostris de receptis per eos et ditis ratione iurum sigillorum secretariorum et de datis et expensis quas faciebant de iuribus supradictis ipsique notarii sigilla tenentes compota ipsorum secretariorum seu secretarie officium regentium in eorum compotis mittebant et incorporabant tam in datis quam in receptis que compota dicti notarii et sigilla tenentes una cum suis compotis iurum dictorum sigillorum reddebat rationalibus magistris. Et de tota quantitat peccunie quantacumque esset ad quam ascendebatur receptis facte per dictos notarios sigilla tenentes ac scriptores secretarios vel ipsius secretarie officium exercentes deducebatur decima pars competens Cancellariis Vicecancellariis ac Notariis sigilla nostra tenentibus que decima pars dividebatur et de antiquo usu debet dividi in hunc modum scilicet quod Cancellarii habeant et habere debent inde medietatem et Vicecancellarii et Notarii sigilla tenentes aliam medietatem equis partibus dividendam utrisque. E nostro tempore ab aliquibus citra temporibus nonnulli de administracione dictorum iurum sigilli secreti reddiderunt compotum et

nunc reddere velint non deducta decima supradicta in dictorum Cancellarium et Vicecancellariorum Notariorumque nostri que nunc Prothonotarii preuidicium manifestum. E ob hoc a nobis per vos relatione supplici fuerit postulatum ut nostram super hoc intencionem declarare benigitates solita deberemus eo potissime quia super expediendis quibusdam compotis iurum sigilli secreti quedam emerserant in vestro compoto dubia quibus obstantibus dicta compota non poterant difiniri. Idcirco ne dicti Cancellarii Vicecancellarii et Notarii ac Prothonotarii qui fuerint et nunc sunt per quos nobis fuerint plurima utiliaque impensa servicia et qui pro tempore fuerint a quibus Deo duce similia speramus servicia exhiberi (indirecte) frustrentur iure partis decime iurum sigilli secreti seu anulorum nostrorum cum quibus aliquotiens officium regitur secretarie predicte huius serie de certa sciencia et consulte statuimus decernimus et etiam ordinamus quod dicti scriptores secretarii ipsorum regentes officium tam preteriti et qui de eorum compotis differentiationem nondum obtinerunt quam presentes et etiam futuri dent et solvant decimam de omnibus receptis quas fecerunt et facient ratione secretarie officii excepto de quantitatibus quas dicto nostro prothonotario tradiderint cum iam in afinamento compotorum ipsius prothonotarii ipsa decima deducatur. Queque decima deducatur in recepcione et conclusione compotorum ipsorum eo modo et forma quibus fit et est fieri consuetum in compotis prothonotarii et sigilla nostra tenentium Excepto de quantitatibus dicto prothonotari traditis ut superius continetur quam decimam habeant et recipient Cancellarii et Vicecancellarii nostri ac Prothonotarii nostri ipsamque decimam suis iuribus applicamus. Mandantes vobis quatenus provisionem nostram huiusmodi observetis et contra non veniat aliquia racione cum predicta sic ex causa iusta et racionabili ac de certa sciencia velimis fieri et compleri. Volumus tamen quod dicti scriptoris secretarii iuxta ordinacionem pridem factam per nos vobis dicto Magistro Racionali et non alii cuicunque de receptis iurum dicti sigilli secreti compotum et racionem reddere teneantur. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitum. Datum Valencie VIII die Aprilis Anno a nativitate domini MCCCLX secundo.

22

1363, novembre. Barcelona

Ordinació que regula les prestacions militars de cavalls armats a què són obligats els oficials de l'infant primogènit. El nombre de cavalls serà en funció de la quitació que té assignada l'oficial.

ACA, REP, Reg. 784, f. 69v.

Ordinació feta per lo senyor rey en la casa del senyor duch en Barchinona en lo mes de Novembre del any MCCCLXIII.

Segons lo temps deu hom fer ordinacions en si mateix e en la sua casa e com nós procurem que hòmens acavall estranys venguen en nostre servey ja mils devem procurar quel nostres sotsmeses tenguen cavalls e en especial aquells de la de nostra casa e de la casa del duch. Emperamor da co ordenam que tot hom qui haia quitació en la casa del duch a besties de

ració dege tenir cavall bo e sufficient en lo qual se puscha hom armar e anar en compte de cavall armat e per aquell dege pendre III sólidos cascun dia.

Item ordonam que aquells qui han ració a bèstia e no tengan cavall que no haien si nó XII diners per cascun dia de quitació. E de pus avant no volem quels sia fet compte.

Item volem e ordonam quel camerlench del duch tenga II cavalls e si nou ffeyá volem que li sia abatut de la quitació per cascun cavall que deu tenir II sólidos per cascun dia.

Item volem e ordonam quel maiordom del duch tenga II cavalls e si nou ffeyá volem quelis sia abatut de la quitació per cascun cavall que deu tenir II sous per cascun dia.

Item volem e ordonam quel canceller del duch que tenga II cavalls e si nols tenia que li sien abatuts II mille sólidos cascun any e sin tenia solament I que li sien abatuts M sólidos.

Item volem e ordonam que lo prothonotari que tenga I cavall e si nol tenia que li sien abatuts de la sua quitació II sólidos per cascun dia.

Item a cascun escrivà de manament que tenga cascun I cavall e si nol té que li sien abatuts a cascú de lur quitació II sólidos per cascun dia.

Item escrivà de ració que tenga I cavall e si nol té que li sien abatuts de la quitació II sólidos per cascun dia.

Item alguatçir I cavall e si noi té que li cost de la sua quitació cascun dia II sólidos.

Volem e ordonam que tots los dessús dits haien per tassats cavalls per tot lo mes de febrer primer vinent e de aquella ora anant los sia abatut per la forma dessús dita si los dits cavalls no tenien bons e sufficients. E si maestant havien cavalls bons e sufficients quels sia fet compte axí com dessús és dit.

Tots aquests dessús dits és entès que tengan cavalls bons e sufficients segons lo primer capítol a conevida den Thomàs de Marza e del escrivà de ració. E sia manat al dit scrivà de Ració que no sia fet compta a nengú dels dessús nomenats ni albarà descrivà de ració sens sabuda del dit en Tomàs de Marza.

Item daçò exceptam los porters com han molt anar e molt a treballar e los cavalls nos porien soferir mas haien la quitació acustumada.

Item, axí mateix, exceptam los capellans el metge car no són personnes darmes.

1373, novembre, 15. Barcelona

ACA, RP, Ref. 786, f. 134.

Ordinació feta per lo senyor Rey per la qual certa part és assignada al senyor duc dels esdeveniments de la tresoraria del senyor Rey e certa part és consignada al tresorer del dit senyor dels emoluments provenents en la cort del senyor duc e aquesta ordinació és ací registrada per manament del senyor rey per tal que sia servada per lo dit Racional en la recepció dels comptes dels officials dels dits senyors rey e duc. E no volc lo senyor rey

que daquesta ordinació se faés carta o letra alguna sindó que solament la signa de sa mà pròpia. E deu ésser conservada en lo cofret ver.

P. deç Vall tresorer del senyor Rey.

P. Blan dispenser del senyor duc.¹

In Dei nomine pateat universis quod Nos Petrus Dei gracia rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie Intendentis inter nos et vos inclitum et magnificum infans tem Johanem primogenitum nostrum carissimum ducem Gerunde Comitemque Cervarie ac in regnis et terris nostris generalem gubernatorem fuisse ordinata et concordata intervenientibus ad hoc Thesaurario et Expensore et aliis consiliariis nostris et vestris capitula huiusmodi seriei.

Ordona lo senyor rey que dels esdeveniments provinents de crims, excesses e delictes en la sua cort o per comissaris seus dins sos Regnes e terres haia a reebre lo dit senyor o son tresorer les dues parts e lo senyor duc o son tresorer la terça part.

E de tots los esdeveniments dessusdits ques esdevendran en la cort del senyor duc o de sos comissaris haia lo dit senyor Duc o son Tresorer dues parts e lo senyor Rey o son Tresorer la terça part.

Entès e declarat que tots los dits esdeveniments provinents en les corts dels portants veus de Governador general Daragó e de Regne de València, de Mallorques e de Cathalunya haia lo senyor rey o son Tresorer les dues parts e lo dit senyor Duc o son Tresorer la terça part.

Declarat encara que tots esdeveniments del ducat de Gerona e del comtat de Cervera qui no sien assignats a la duquessa per cambra haia lo senyor rey la terça part lo dit senyor rey personalment estant en aquells ducat e comtat en altra manera que sien insolii del senyor Duc.

E sobre tot açò sien fetes seguretats entre los dits Tresorers aquelles e aytals com conixeran en Berenguer de Relat e en Jacme deç Far.

E per maior observació dels dits capitols és estat concordat quel senyor Rey el senyor Duc juren de tenir e fer tenir los dits e los deiús escrits capitols e que no faran, ço és, lo senyor Rey sens consentiment de son Tresorer e lo senyor Duc sens consentiment de son Dispenser alguna composició dalguns crims o excesses.

Item que lo Tresorer del senyor Rey e lo Dispenser del senyor Duc e los sots tresorers e sotsdispenser e tots altres de lurs officis facen sagrament e homenatge de tenir o servar totes e sengles coses dessús e deiús escrits e contra algunes daquelles no fer ne venir palessament o amagada.

Item que .i. de la tresoraria del senyor Rey seguesca continuament la cort del senyor Duc lo qual reeba la terça part al senyor Rey pertanyent en les composicions dels crims o delictes quis faran en la cort del senyor duc e que aquella terça part no puxa ni gos reebre lo dispenser del senyor duc ni altre per ell ne daquells fer àpoca a la part qui la composició reebrà. E sil contrari fahia que aquella terça part en .iii. dobles sia tengut de retre al senyor rey.

E axí mateix .i. de la dipenseria del senyor Dur seguesca continuament la cort del senyor Rey lo qual reeba la terça part al senyor Duc pertanyent en les composicions dels crims o delictes quis faran en la cort del senyor Rey e que aquells terça part no puxa ne gos reebre lo Tresorer del senyor Rey ne altre per ell ne daquella fer àpoca a la part que la composició reebrà.

1. Aquests dos noms apareixen cancellats amb un senyal d'onades.

E si lo contrari fahia que aquella terça part en .III. dobles sia tengut de retre al senyor Duc.

Item que los Cancellers, Vicicancellers, Maiordòmens, Camerlenchs, Prothonotaris, Consellers havent poder de manar cartes, secretaris e escrivans de manament del senyor Rey e del senyor Duc e tots altres qui los dits officis regen o regiran, iuren e sien tenguts de iurar de tenir e servar totes e sengles coses dessusdites e que no signaran ni manaran ni espètxeran algunes letres o provisions qui fossen o ésser poguesen contra les dites coses o alcunes de aquelles.

Item que los portantsveus de Governadors en los Regnes e terres del senyor Rey deçà mar iuren de dar de III en III meses les dues parts al senyor Rey e la terça part al senyor Duc de tots esdeveniments de lur offici retengut per aquells portantsveus lur salari pro rata del temps dels dits III meses passats. E encara retengudes per ells les messions dins aquell temps per ells fetes. E si contra açò faran sien tenguts de dar les dites parts al senyor Rey e al senyor Duc en .III. dobles.

Item que los comissaris qui per los dits senyors daqui avant seran constituits o trameses per los dits fets faran sagrament ans que les cartes de comissions los sien liurades de liurar les parts als dits senyors, rey e senyor duc pertanyents sots la forma dessús declarada; e açò sots la pena en lo propdit capítol expressada lo qual sagrament los prothonotaris e secretaris dels dits senyors e leurs lochtingents hagen e sien tenguts de reeble sota virtut del sagrament per ells faedor. E açò ans que les letres de les comissions los liuren. E si per ventura aquells comissaris eren absents els havia hom a trametre les dites letres aquells qui les dites letres portarien nols liuren aquelles tro lo dit sagrament hagen fet en poder del ordinari del loc on comissaris seran deputats.

E los comissaris qui huy són per los dits senyors assignats facen lo dit sagrament en poder del ordinari del loc on la comissió los és estada feta dins II dies après que requestes ne seran per part del senyor rey o del senyor duc.

Idcirco preinserta capitula et omnia et singula in eis et eorum quolibet contenta laudamus et firmamus huius serie ipsaque quatenus nos tangunt tenere et servare tenerique et servari facere promitimus in nostra bona fide regia. Et iuramus per dominum deum et eius sancta quatuor evangelia nostris manibus corporaliter tacta necnon per omnes et singulos domesticos officiales et comissarios nostros de quibus et prout in dictis capitulis est expressum iuramentum prestari ac etiam per nostrum Thesaurarium et alias de eius officio homagium fieri de tenendo et servando ea quatenus ipsos tangunt volumus et iubemus. *Et nos Ffranciscus Rome Vicecancellarius, Petrus Jordani Durries Maiordomus, Raymundus de Villanova Camerlenchus, milites Petrus de Marginibus scriptor porcionis, Petrus de Vallo Thesaurarius, Jacobus Conesa prothonotarius Bernardus Michelis secretarius, Petrus de Gostemps locumtenens prothonotarii, Laurencius Terrats et Berengarius de Maguerola de thesauraria dicti domini Regis visis et intellectis omnibus preinsertis capitulis ad mandatum dicti domini Regis promitimus in posse notarii infrascripti tanquan publice persone nomine omnium quorum intersit et intererit hoc a nobis legitimate stipulantis ac etiam sponte iuramus per dominum Deum et eius sancta .III. evangelia nostris manibus tacta capitula ipsa et omnia et singula in eis et eorum quolibet contenta quatenus nos tangunt tenere et servare attendere et complere et nullatenus contrafacere vel venire.* Et ulterius nos dictus Thesaurarius Laurencius Terrats et Berengarius

de Maguerola pro predictis servandis et complendis quatenus et prout nos tangunt facimus homagium videlicet ego dictus Thesaurarius in posse dicti domini regis et nos dictus Laurencius Terrats in posse Raymundi de Pisa alguatzirii ipsius domini regis ore et manibus comendatum In quorum testimonium nos dictus Rex presens publicum instrumentum fieri et nostro sigillo pendenti iussimus communiri. Quod est actum et datum Barchinone Nona die Augusti anno a nativitate domini MCCC septuagesimo tertio regnique nostri tricesimo octavo.

SIGNUM Petri Dei gracia regis Aragonum Valencia Maiorice Sardinie et Corsice Comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie.

Lo Rey

Al Nostre Maestre Racional o a son lochinent. Com nós volents donar loc quel nostre car primogènit lo Duc puxa sustentar si e ses companyes en les messions a ells necessàries com no haia certes rendes de què a açò puxa satisfier segons que a nós és ben cert e clar haian fetes les ordinacions e provisions damundites, les quals volem que sien exequides e complides per lo nostre Tresorer e per lo Dispenser del dit nostre primogènit tota frau cessant. Per ço, a vós manam que les dites ordinacions e provisions les quals volem que comencen a córrer, ço és, la partició dels dits esdeveniments, lo primer dia del mes de noembre present sien registrades en lo libre de notaments de vostre offici a memòria vostra e a fi que si contra era fet no sia pres en compte a aquell qui contra faria, ans ho façats tornar a estament segons continència e tenor deles dites ordinacions. Dada en Barchalona e segellada en lo nostre anell a xv dies de Noembre enlany de la Nativitat de nostre senyor MCCCLXXIII Rex Petrus.

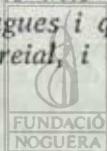
Lo present notament és haüt per cancellat als dessusdits com sia estat fet més per lo dit Racional segons que dit és que no per ells.

24

1374, març, 20. Barcelona

Ordinació que regula la consignació dels emoluments i altres rendes de la Cancelleria a les pagues i quitacions dels escrivans, dels capellans, de l'almoina reial, i dels restants pagaments ordinaris.

ACA, RP, Reg. 786, f. 172.

Lo senyor rey estant en la ciutat de Barchalona en lo mes de març del any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXIII féu la ordinació següent

Jacme Conesa Prothonotari

Petrus Dei gracia rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie ffidelibus Magistro Racionali prothonotario et secretariis nostris vel eorum locatenentibus presentibus et futuris salutem et graciam. Ecce quod nos habita informacione veridica de emolumentis que uno anno compensato cum alio recipiuntur seu recipi possunt in scribania nostra et de omnibus que ipsi scribanie ordinarie incum-

bunt ne oporteat aliquos scriptores vel capellanos capelle nostre que in ipsa scribania quitantur a nostro servicio elongari sed quod de emolumensis que provenient in ipsa scribania suas quitaciones recipient iuxta inferius declarat ordinacionem hanc providimus fieri sub hac forma.

Per posar en estament e en ordinació la quitació e les pagues dels escrivans e capellans e de la almoyna quis han a fer dels drets de la scrivania e les altres coses qui ordinàriament se han a pagar e que egualment les dites pagues se facen, vol e ordona lo senyor Rey que en cascuna terça de IIII en IIII meses lo prothonotari veia e assum quant havían valgut los drets dels segells daquella terça. E, axí mateix, que veia e regonega les quitacions daquella terça de tots aquells quis quiten en la scrivania a quant munten. E si los emoluments de la Scrivania basten als dits càrrechs deles quitacions e almoyna e als M sólidos quy ha cascuna terça Micer Ffrancesch Roma, Viccancellor del senyor Rey, e ala messió dels correus e altres coses ordinaries, lo dit prothonotari pagarà e sia tengut de pagar complidament tots los albarans de la quitació daquella terça e, axí mateix, lalmoyna qui són III mil CCC XXX III sólidos, IIII diners e los dits M sólidos de Micer Ffrancesch per cascuna terça. E que ço quel dit prothonotari ha o haurà pagat daquesta terça que ara corre del primer dia de Janer a ençà a capellans e escrivans li sia pres en compte a la fi de la terça de ço que serà degut a cascú de la dita present terça de sa quitació. E en cas que no bastassen les receptes quel dit prothonotari hauria fetes del dret dels dits segells a pagar los dits càrrechs ordinaris, lo dit prothonotari compensades les Rebudes e los dits càrrechs que hauria a pagar en la dita terça, veurà quant porà pagar faent compte per sou e per libre axí que la dita moneda egualment sia partida. E, si per ventura, en alguna terça sobrarà, ço és, que pugen més los emoluments de la dita scrivania en aquella terça que no los dits càrrechs, ço qui sobrarà lo dit prothonotari semblantment compertesca per sou e per libre a aquells a qui fos degut de temps passat, ço és, del dia abans de la present ordinació la qual vol lo senyor Rey que començ lo dit primer dia de janer proppassat; açò, emperò, declarat que pertal com an Jacme Conesa són deguts XXII mil DCC VII sous ab albarà de Maestra Racional del compte que ha retut tro per tot lo mes de Decembre prop passat e açò se sia esdevengut entre les altres rahons perçò com lo dit Jacme per les noçes del senyor Duc hague a pagar lo vestit quel senyor Rey donà lo primer dia del mes d'abril lo qual hagué a pendre a espera del obrador den Ffrancesch Cisa, draper de Barchelona, vol lo dit senyor que eiseuna deles terços present e esdevenidores lo dit Jacme Conesa pagat lordinari de cascuna terça se pac de ço que sobrarà e encara se pac de ço que cobrarà dels diners deguts a la scrivania entro al primer dia dela present ordinació. E açò pertal com lo dit Jacme Conesa és obligat en son nom propi al dit Ffrancesch Cisa e a altres per satisfyer als càrrechs de la scrivania. E lo dit Jacme ab gran diligència procur quels dits deutes vells deguts a la scrivania sien cullits e haüts de manera que ell daquells deutes vells descarrech son deute per ço que menys sia embargat a pagar les quitacions declarat que de ço qui sobrarà dels dits deutes antichs deguts a la scrivania pagat lo dit prothonotari se paguen pro rata deutes deguts a capellans e escrivans ans de la present ordinació.

E aximateix vol lo senyor Rey que ço que aadés se applica al dit senyor a ala sua escrivania del dret de la dècima que sol pendre Canceller se convertesca en descàrrec del dit deute degut al dit Jacme Conesa.

Semblantment ordona lo dit senyor que de tot ço quels secretaris rebran per dret de segell de IIII en IIII meses degen fer semblant regonexi-

ment que és dit quel dit prothonotari faça e tot ço que sobrarà retenguda envers els lur quitació e vestit e altres coses ordinàries de lur offici, tot lo romanent degen dar al dit prothonotari per pagar los càrrechs ordinaris damunt dits que ha la dita scrivania o si aytant com seria més avant o sobra-ria, havien pagat en quitacions o en vestits ordinaris dels escrivans de manament o de registre o de capellans del dia de la present ordinació a avant e no en altres coses quels sia pres en compte. E açò facen ab manament del senyor rey qui apperega ab letra signada de la sua mà e no en altra manera. E açò sestena als comptes dels dits secretaris qui encara no són difinits, ço és, que si res hi sobra segons la present ordinació que sia donat al dit prothonotari. E totes les dites coses tenir e complir juraran los dits prothonotaris e secretaris.

Item és ordenat quel Racional en lo retinent de lurs comptes veia si hauran servada la dita ordinació e si, contra, hauran fet que lals faça complir e servar abans quels faça albarà final de lurs comptes. E dacò faça notament en los libres de son offici a fi que haia a memòria les dites coses e que si contra açò era fet que oltra lo periuri per ells comès nols sia pres en compte. En altra manera quel senyor Rey ho haurà de lurs béns propis. E quel Maestre Racional o son lochtingent no hagen a jurar de fer ho axí servar.

E pertal quel dit Maestre Racional o son lochtingent sàpia certament e clara si la present ordinació serà servada, l'escrivà de Ració, ab cèdula sua segellada ab son segell, faça certificació al dit Maestre Racional o a son lochtingent dels albarans que haurà fets en cascuna terça a capellans e escrivans e pus quel dit rational veia per lo compte del prothonotari aquells ésser pagats e que axí ho iur lo prothonotari, ladowchs, lo compte del dit prothonotari pusca ésser espextxat; declarat que en la quitació que solia pendre lo canceller successa lo bisbe de Leyda aytant com serà present en la cort e aytant com durarà la vacació del Canceller.

E, més avant, vol lo senyor Rey e li plau que pagats los ordinaris, los dits prothonotari e son lochtingent e secretaris se puxen pagar deles gràcies quels seran fetes per lo senyor rey.

Item vol e ordona lo senyor rey que a tots los capellans qui hagen renda pujant a M sólidos o dalls avant sien abatuts XII diners per cascun milanar als quals no sia res estat abatut e de ço hagen a fer sagrament los dits capellans en poder descrivà de Ració.

Vol encara lo senyor Rey quel Prothonotari tinga .i. quahern on cascú dels escrivans de manament o de registre, com partiran dela cort e tornaran, hagen escriure de lur mà lo dia que partiran e lo dia que tornaran perçò quel prothonotari pusca fer clara e veradera certificació al Scrivà de Ració de lur servey. En altra manera que nois ~~sia~~ feta certificació ne, per consegüent, compte. Quocirca volumus vobisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus ordinacionem nostram huiusmodi ad literam observetis et faciatis incomutabiliter observari quibusvis ordinacionibus et provisionibus factis incontrarium seu huic quomodolibet adversantibus obseruantibus nullo modo. Datum Barchinone xx die marci anno a nativitate domini M CCC L XX IIII. Rex Petrus.

1375, juliol, 24. Manresa

Ordinació sobre les quitacions dels escrivans de l'ofici del Mestre Racional, eximint-los de l'obligació de posseir el nombre de cavalleries preceptives i de seguir la Cort, si ho disposa el Mestre Racional per exigències de l'ofici.

ACA, RP, Reg. 787, f. 5v.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre les quitacions dels escrivans del ofici del Maestre rational ab letra sua la tenor de la qual és aytal.

Petrus Dei gracia rex Aragonum Valencia Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie ffideli scriptori portionis domus nostre Bernardo Buçot salutem et graciam. Licit iuxta aliquas ordinaciones domus nostre locumtenenti Magistri Racionalis curie nostre vel scriptoribus oficii ipsius Magistri Racionalis compotum fieri non debeat de animalibus ad quitacionem quorum scripti sunt nisi ipsa animalia teneant et ulterius quod post nostrum recessum a civitati Barchinone vel alio loco ubi per multum tempus personaliter residerimus postquam Cancelaria ac Scribania nostra inde recesserint pro sequendo nostram curiam similiter dictum officium Magistri Racionalis recedere habeat et sequi etiam nostram curiam alia quod ipsius oficii scriptoribus compotum non fiat de quitacione ipsorum. Attamen discerno in dicti Magistri Racionalis quid super predictis fiendum sit relinquere volentes videlicet ut ipse eligat qui scriptores oficii sui remanebunt in dicta civitate Barchinone vel aliis locis in quibus nos multum morati fuerimus pro finandis et dando complementum compotis que inibi recepta erunt officium et aliorum qui compota ibidem dederint in oficio supradicto et qui etiam ex dictis scriptoribus curiam nostram sequentur cum quid ad utilitatem dicti oficii et expedicionem negotiorum eiusdem fiendum sit ad utilitatem nostram melius noscere dictum Magister Racionalis quam alias debeat suaque intersit circa bonum regimen et bonam administracionem dicti oficii vigilare vobis dicimus et mandamus quatenus non obstantibus dictis ordinacionibus nec obstante quod animalia non teneant ad quorum quitacionem scripti sunt faciatis compotum de eorum quitacionibus ordinariis dicto locumtenenti Magistri Racionalis et scriptoribus oficii sui videlicet illis eorum qui ex ordinacione dicti Magistri Racionalis remanebunt in dictis locis pro difiniendis dictis compotis et illis etiam qui curiam nostram sequuntur Et tum occasione dictarum ordinacionum non fuerit factum compotum de aliquo preterito tempore aliquibus ex dictis scriptoribus qui remanserunt Barchinone pro finando et difiniendo diversa compota dicimus et mandamus vobis quatenus recepta informacione per dictum Magistrum Racionalem qui ex dictis scriptoribus remanserint racione predicta et laboraverint in recipiendo et difiniendo dicta compota faciatis compotum illis ex ipsis scriptoribus et de illo tempore de quibus ipse Magister Racionalis vos certificaverit eos in dictis compotis vacasse. Datum Minorise xxiiii die Julii Anno Nativitate domini m ccc l xx quinto. Decanus Urgell. La qual fo mesa en lo cofret vert del ofici del dit Mestre Racional. E axí a memòria és ne fet açí lo present notament.

1376, gener, 2. Girona

Manament de l'Infant Joan, duc de Girona i lloctinent del Rei, al Mestre Racional, revocant les mesures de gràcia, atorgades pel Rei i aprovades pel duc a favor de Francesc de Montmany, a raó dels deutes no satisfets del compte retut al Mestre Racional, de la vegueria de Girona. S'estén aquesta revocació a les gràcies atorgades pel duc a d'altres jutges i comissaris al ducat de Girona i al comtat de Cervera per la mateixa raó.

ACA, RP, Reg. 787, f. 42v.

Lo senyor duch, estant en la ciutat de Gerona en lo mes de janer del any de la nativitat de nostre senyor M CCC L XX VI, féu lo manament deitós scrit al Maestre Racional ab letra sua de la tenor següent.

Infans Johannis serenissimi domini regis primogenitus ac in omnibus regnis et terris suis generalis locumtenents ffideli consiliario dicti domini regis atque nostro Berengario de Relato Magistro Racionali Curie dicti domini regis seu nostre salutem et graciam. Hiis diebus nostram vobis direximus literam sequentis tenoris: Infans Johannis etc ffideli consiliario dicti domini regis atque nostro Berengario de Relato Magistro Racionali curie dicti domini regis seu nostre salutem et graciam intelleximus pro parte fidelis nostri Ffrancisci de Montanyans domicelli quod ipse de tempore quo rexit officium vicarie Gerunde reddit in vestri posse compotum et quod aliqua dubia sibi in eodem compoto imponuntur de quibus ipse gracies a dicto domino rege obtinuit supplicans nobis eidem consimiles dicti domini regis gracies concedere Nosque voluntati prefati domini regis volentes esse conformes predictas ipsius domini regis gracies huius serie laudando et approbando dubia predicta tangencia et consimiles iamdicti domini regis gracies presentis tenore concedimus. Mandantes vobis quatenus dictis dubiis in aliquo non obstantibus compotum ipsum admissis ipsi Francisco graciis regiis atque nostris recipiatis nullum obstaculum propterea in hiis apponendo. Datum in loco de Cardedeu sub nostro sigillo secreto xxi die Decembris anno a nativitate domini MCCLXX quinto PRIMOGENITUS. Unde cum per fidelem consiliarium et expensorem nostrum Perpinianum Blan fuerit nobis intimatum pro reste quantitatum compotorum officiarium et comissariorum nostrorum signanter Ducatus Gerunde et comitatus Cervarie et que penes quoslibet officiales et comissarios nostros remanserunt et remanent nobis ad solvendum sunt ordinate seu etiam deputate ad luendum aliquas peccunie summas in quibus nos seu dictus noster expensor pro nobis diversis personis tenemur sibique solvere cum iuramento et propterea gracies aliquas dicto obstante sacramento prenominato Ffrancisco de Muntanyans nec alicui alteri de quantitatibus restarum compotorum suorum facere nequivimus et si quas fecimus eas fecimus ignoranter et de predictis nequaquam recordantes pro tanto vobis dicimus et mandamus quatenus preinsertam nostram literam et contenta in ea que huius serie preexpossa ratione revocamus prenominato Francisco et aliis quibusvis iudicibus seu comissariis qui a nobis consimiles

gracias obtinevint seu amodo obtinebunt minime observetis nec quantitates aliquas graciam concernentes in compoto eis admittatis cum easdem gracias tamquam contra propium sacramentum factas valeamus facere nullo modo et sique facte sint nullius momenti existant. Datum Gerunde sub nostro sigillo secreto secunda die januarii anno a nativitate domini M CCC L XX sexto PRIMogenitus.

E axí a memòria és ne fet ací lo present notament.

27

1376, gener, 15. Barcelona

Reproducció i revalidació de l'ordinació reial del 30-I-1359, sobre l'execució de les sancions o penes imposades pel Mestre Racional als qui no observen les seves citacions per retre comptes.

ACA, RP, Reg. 787, f. 41.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre les penes exigidores e levadores de tots aquells officials, comissaris e altres qui són citats per lo Mestre Racional a retre comptes de lurs officis e administracions e recusen venir e comparer davant lo dit Maestre Racional; la qual ordinació féu lo dit seyor ab letra sua de la tenor següent.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie ffideli consiliario et Magistro Racionali curie nostre Berengario de Relato vel eius locum tenenti Salutem et graciam. Dudum subscriptum mandatum Berengario de Codinachs predecessori vestro in dicto officio fecisse recolimus cum litera nostra tenoris sequentis: Petrus Dei gracia rex Aragonum etc... fideli consiliario et Magistro Racionali curie nostre Berengario de Codinachs vel eius locumtenenti salutem et graciam. Cum vos pretextu regiminis dicti vobis comissi officii tam diversis officialibus nostris quam aliis personis que ex comissionibus et alia de hiis que pro parte curie nostre rixerunt et administrarunt vobis compotum et rationem reddere tenentur et debent opporteat tam cum litteris vestris sigilli dicti vestri officii sigillatis quam verbotenus iniungere ut coram vobis vel dicto vestro locumtenente compareant certis terminis per vos eis prefixis parati reddere rationem de administracionibus supradictis et eiam eisdem pro predictis compotis inde reddendis penas imponere habeatis. Et ut exerto didiscimus quamvis absque aliqua requisitione officiales nostri et alii supradicti coram vobis cum eorum compotis comparere deberent anno quolibet parati inde reddere rationem. Attamen licet per vos sint requisiti et moniti adhuc coram vobis comparere non curant nec proinde de eorum administracionibus compota vobis reddere se in aliquo intromittunt reddiciones ipsorum compotorum per diversa tempora prolongantes in tantum quod ex eorum evidenti negligencia et temporis evasione multotiens sequitur quod predicti morte preventi nunquam reddint compota supradicta eorumque heredes pro maiori parte exquisitis coloribus et cavillationibus ne exinde ad reddendum ipsa compota sint astricti se excusant allegantes bona predictorum defunctorum non sufficere ad debita et iniurias persolvendas ex quibus patrimonium nostrum diminuitur et exinde nostre curie evidens preiudicium

generatur. Quare predictis ut convenit obviare volentes vobis dicimus et mandamus expresse quatenus quascumque penas per vos seu dictum vestrum locumtenentem predictis decausis quibusvis officialibus seu personis comptum nostre curie reddere tenentibus imponitas seu decetero imponendas si ipsas incurserint per virgarium dicti vestri officii vel aliquem nostrum portarium seu quamvis aliam personam quam ad hoc deputaveritis a bonis eorum exigi et levare proculdubio faciatis prout vobis fore videbitur exequendum iuxta tenorem cuiusdam capituli ordinacionis pridem dum eramus in civitate Gerunde in dicto vestro officio edite et per nos cum nostra litera confirmate. Mandantes cum presenti procuratori nostro generali eiusque vicesgerentibus necnon gubernatoribus regnorum et terrarum nostrarum vicariis iusticiis calmediniis baiulis ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quatenus quotienscumque per vos seu dictum vestrum locumtenentem fuerint requisiti super exigendis et levandis penis predictis predicto vestri officii virgario seu cuivis portario aut aliis cuicunque quem ad hec elegeritis prestant consilium auxilium et favorem vel ipsi officiales nostri si malueritis predictam ad vestram requisitionem pro penis predictis faciant executionem in bonis predictorum personas eorum tanquam pro fiscali debito si necesse fuerit capiendo. De peccunia vero que ex dictis penis proveniet nostro thesaurario volumus responderi. Datum Cesarauguste xxx die januarii anno a nativitate domini m ccc quinquagesimo nono vid Ffran. Sane cum expediat et Curie nostre valde necessarium existat quod ordinacio nostra in litera nostra suprainserta tenaciter observetur propterea volumus vobisque dicimus et mandamus quatenus mandatum nostrum predictum exequamini et compleatis iuxta sui seriem et tenorem. Mandantes cum presenti procuratori nostro generali eiusque vices gerentibus necnon Gubernatoribus regnum et terrarum nostrarum vicariis iusticiis calmediniis baiulis ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quatenus quotienscumque per vos seu dictum vestrum locumtenentem fuerint requisiti super exigendis et levandis penis predictis predicto vestri officii virgario seu cuivis portario aut aliis cuicunque quem ad hec elegeritis prestant consilium auxilium et favorem vel ipsi officiales nostri si malueritis predictam ad vestram requisitionem quod penis predictis faciant executionem in bonis predictorum personas eorum tanquam pro fiscali debito si necesse fuerit capiendo. De peccunia vero que ex dictis penis proveniet nostro thesaurario volumus responderi. Datum Barchinone xv die januarii anno a nativitate domini millesimo ccc lxx sexto. Rex. Petrus.

1377, febrer, 5. Barcelona

ACA. RP. Reg. 787, f. 132.

Ordinació feta per lo senyor rey quels Canceller, Vicecanceller e Prothonotaris seus mentre seran absents de la cort, sidonchs no eren per affers del dit senyor, no hagen ne reeuen les quitacions nela dècima pertanyents a ells o a lur lochtingens en los drets dels segells del dit senyor.

Petrus Dei gracia rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie fidelis Magistro Racionali

Curie nostrae presenti et futuro et eius locumtenenti salutem et graciam. Ecce quod nos videntes scribaniam nostram magnorum onerum sarcina onustam adeo quod ad illa supportanda et presertim ad ordinarias quitaciones solvendas sufficere vix possunt nostrorum emolumenta iurium sigillorum et attendentes equo rationis iudicio quod propter servicium tribuitur beneficium et e contra ordinavimus et providimus huius serie quod nostri cancellarius vicecancellarius et prothonotarius qui in eorum absencia a curia nostra quitaciones suas et decimam etiam dictorum iurium sigillorum inter eos certis partibus distribuendam recipiunt et habent quitaciones et decimam ipsas in toto vel in parte non habeant nec recipient an modo quamdiu a curia nostra preterquam pro nostris negocciis contingit eos stare absentes nec utique decimam ipsam habeant nec possint habere illi qui ipsis cancellario et vicencancellario et prothonotaris absentibus officia rexerint eorumdem. Immo quitaciones et decime ipse temporis dicte absencia convertantur in predictis omnibus si necesse fuerit vel alias nostris utilitatibus applicentur. Quare volumus vobisque mandamus de certa sciencia et expresse quatenus si dictus noster prothonotarius seu locumtenens eius solverit vel penes se retinuerit deinceps aliquid de iuribus dictorum sigillorum contra ordinacionem et provisionem nostram huismodo quam per eum servari incomutabiliter volumus et iubemus id in compoto ipsius nullatenus admitatis immo illud exigatis et habeatis nomine nostro ab eo quacumque ordinacione concessione et provisio ne contraria quam cum presenti tollimus et revocamus omnino de certa sciencia et consulte minime obsistentibus alia certum vos facimus quod ascribetur culpe et negligencie vostre idque de bonis vestris infallibiliter habemus. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto quinta die ffebruarii anno a nativitate domini millesimo CCC L XX septimo Rex Petrus.

La qual letra fo mesa en lo cofret vermell del offici del dit Maestre Racional. E axi a memòria és ne fet assí lo present notament.

E la dita letra fo presentada per en Berenguer de Relat, conseller del dit senyor rey e Maestre Racional de la sua cort an Barthomeu de Avallaneda, loctinent de prothonotari del dit senyor dimarts a x dies de Ffebrer del dit any M CCC L XX V II dins la casa del dit offici de Maestre Racional.

A avant en CCCLXII cartes ha altra ordinació feta per lo senyor Rey sobre certa part de la dita dècima donadora a Micer R. Cervera.

29

1378, març, 29. Saragossa

Ordinació feta pel duc de Girona a raó de les assignacions que féu en l'ofici del Mestre Racional, sobre les restes dels comptes dels seus oficials. Aquestes assignacions són per pagar els deutes del duc, però no els del Rei.

ACA, RP, Reg. 787, f. 330.

Ordinació feta per lo senyor duch per rahó de les assignacions per ell fetes en l'ofici del Maestre Racional sobre les restes dels comptes dels seus oficials.

Lo primogènit.

Entès havem quels comptes de nostres oficials no són axí espeegats com nous volriem, ans havem entès quels scrivans de vostre ofici quils reebeen nols volen espeigar axí com se convendria, jacsia per nós ne sien estats bé satisfets e nols està bé que nols vullen espeigar de manera que nós haguessem ço que tenem de la nostra cort e els oficials haguessen lur justicia per què volem que vós donets càrrec aalgú dels dits scrivans que reeba los dits comptes lexats tots altres affers car nós farem fer a aquell tal satifacció que sen tendrà per content a coneiguda vostra. Encara havem entès que alcuns scrivans de vostre ofici han impetrades de nós algunes letres de assignacions sobre les restes dels dits comptes dels dits nostres officials ab los quals nós manam que lus sien pagats deutes que lus sien deguts per la cort del senyor Rey de quens meravellam fort car vós, entrels altres, sabets bé que nós no podem bastar a pagar los nostres deutes, com paguerem donchs aquells del senyor Rey a què nós no som tenguts present. On com nós no entenam haüde fetes les dites assignacions si fetes les havem sobre les restes dels comptes de nostres officials, sinó enquant toquen deutes deguts per la nostra cort. Per coss dehim e manam expressament queles dites assignacions tocants deutes del senyor rey no reebats en los dits comptes com nós aquellas ab la present revocam e volem aquelles haüdes per revocades e no tansolament aquellas que havem fetes ans si alcunes daquivant ne faram. E volem que a cautela de la nostra cort daquesta nostra letra sia fet notablement en los libres de notaments de vostre ofici pertal que ignorància per alcú non puxa ésser allegada. Dada en Çaragoça sots nostre segell secret a XXIX dies de març del any MCCCLXXVIII. Primogenitus.

La qual letra fo conservada en lo cofret vermell fet per en Berenguer de Relat, Maestre Racional de la cort del senyor rey. E axí, a memòria és ne fet açi lo present notably.

30

1378, juliol, 9. Barcelona

Ordinació del duc de Girona (26-6-1378), manant al seu dispensor que pagui en primer lloc les quitacions i els vestits dels seus familiars; després d'això hom podrà pagar les gràcies, sempre que s'acreditin amb determinades cauteles.

Ordinació del duc de Girona (26-6-1378), manant al seu protonotari, pel que fa als emoluments de l'Escrivania, el mateix que al seu dispensor.

ACA, RP, Reg. 787, f. 344.

Ordinació feta per lo senyor duch

En Barchelona lo IX dia del mes de juyol del any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXVIII foren presentades an Berenguer de Relat, mestre Racional de la Cort del senyor Rey, les letres del senyor duc deiús insertes.

Infant en Johan del molt al senyor Rey primogènit e en sos regnes e terres general loctinent.

Al ffeel Conseller e Dispenser nostre en Perpenyà Blan salut e gràcia. Con segons quens és donat a entendre a diverses persones e moltes sien per vós fetes pagues de ço que nós los havíem graciosament atorgat e a molts de nostres familiars romanguen de pagar quitacions de vestits en minva de la cort nostra e en gran dan lur, perçò nós volentes en açò remey degut adhibir; ab tenor de la present ordonam e avós espressament e de certa sciència nostra manam que pagan axí com és rahonable, primerament e davant totes coses, als dits familiars nostres lurs quitacions e, en aprés, lurs vestits; no paguets a home algun familiar nostre ne a altre, del dia present aavant, gràcia alguna per nós feta ne faedora ne partida daquella si donchs albarà nostre daquin no haviéts qui fos de la forma sigüent. Lo Duc. Dispenser, manam vós que ordinació contrària no contrastant paguets a aytal aytanta quantitat de qualsevol gràcia que haia de nós obtenguda posat en lo dit albarà lo nom daquell aquí manarem ésser feta la paga e la quantitat quens volrem, lo qual albarà sia signat de la nostra mà e segellat ab lo segell de nostre anell. En altre manera al Maestre Racional de la cort del dit senyor Rey e de la nostra e a tot altre que de vós compta oirà manam ab questa matexa letra, forment e destreta e sots incurriment de la nostra indignació, que quantitats algunes que contra la present ordinació nostra daquest dia en avant paguets en compte avós no reebe ans aquelles daquell vós abata sens tot miga tantost que les trob axí ésser fetes. Noresmenys manam a la manera que dessús al dit Maestre Racional que assignació alguna que feta haviam o daquiadavant façam als nostres comprador o sotscomprador sobre les rendes a la provisió de la nostra casa per nós assignades en compte no reeba, si doncs, semblant albarà del dessús insert a ell no fahiem; de questa emperò ordinació foragitam gens estranyes e missatgers e tots altre aqui albxeres nos convenga donar los quals en aquella ésser compreses no volem. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a xxvi dies de juny del any de la nativitat de nostre senyor MCCCLXXVIII. Primogènit.

Infans Johannes Serenissimi domini regis primogenitus ac in omnibus regnis et terris suis generalis locumtenens ffideli consiliario et prothonotario sigillaque nostra tenenti Bertrando de Pinos salutem et graciam. Racionis ordo exposat et nos etiam huius serie ordinamus quod ea que scribania nostra debet seu nos debemus et in futurum debebimus vobis et secretariis ac vestro locumtenenti necnon aliis scriptoribus nostris et de scribania ipsa racione quitacionum sive vestitum exsolvi prius debeant quam ea que vobis seu eis graciouse hucusque concessimus seu (de novo) concedemus. Quapropter vobis districte precipimus et mandamus quatenus deinceps graciam aliquam per nos vobis seu eis factam aut decetero faciendam vel partem ipsius de peccunia sive iure dictorum sigillorum vobis ipsi recipere vel retinere aut cuivis eorum exsolvere nullatenus acceptetis nisi a nobis albaranum inde haberetis sive obtaineretis huiusmodo seriei: Lo Duch. Prothonotari: manam vós que ordinació contrària no contrastant retengats dels drets dels nostres segells o paguets a aytal aytanta quantitat de qualsevol gràcia que hajats o haia de nós obtenguda. In quo si quidem albarano sint apponita nomen vestrum vel illius cui solucionem fieri mandabimus et quantitas quam retineri vel solvi iubebimus quod etiam albaranum sit manu nostra signatum et sigillo nostri anuli sigillatum alioquin Magistro Racionali curie regie atque nostre et alii cuivis a vobis de premissis compotum recepturo precipimus firmiter et districte ac sub indignatione nostra incursu quod quantitates aliadas contra hanc nostram ordinacionem per vos solvendas in vestro compoto non admittat quinimmo illas ab illo exciat penitus et expellat tanquam factas contra voluntatem et ordinacionem nostram presentem. Datum Cesarauguste

sub sigillo nostro secreto xxvi die Junii Anno a nativitate domini MCCCLXX
octavo Primogenitus.

*E axí, a memòria són insertas aci les dites letres del dit senyor duc
per tal que per lo dit Mestre Racional sien servades les coses dessusdits en
el rebiment dels comptes dels Dispenser e Prothonotari dessusdits.*

31

1378, desembre, 1. Barcelona

ACA, RP, Reg. 787, f. 362.

*Ordinació feta per lo senyor rey sobre certa partida de la dècima do-
nadora a micr Raimon Cervera, promovedor dels negocis de la cort del dit
senyor en temps que regirà la Cancelleria del dit senyor.*

*Divendres a x dies del mes de desembre del any dela nativitat de nos-
tre senyor MCCCLXXVIII fo presentada an Berenguer de Relat, Maestre Racio-
nal, per lo dit Micr Raimon Cervera, i letra del senyor Rey ab son segell
segellada de la tenor següent.*

Nos Petrus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Quia beneficium subtrahi non debet servicio innirenti et sic tam fidei dignorum relacione per quam facti experientia novimus vos dilectus consiliarius noster et negotiorum curie nostre promotor Raymundus Cervera decretorum doctor decanus Urgelli quem alia vestris sufficiencia provida sufficientique providencia et diuturnis serviceis nobis per vos prestitis exigentibus ad regendum nostram Cancelleriam in absencia Cancellarii et Vicecancellarii nostrorum prefecimus sic solcite sique legaliter egrave et curose laboratis et laboratis ac vos gessistis et geritis circa expedicionem negotiorum ipsius Cancellerie quod estis nedum subscripta sed ampliore etiam gratia premiandis. Presertim cum iam vobis et quibusdam aliis etiam qui absente nostro vicecancellario a curia nostra eius officium seu cancellariam predictam rexerunt subscripta pars decime data fuerit et tributa. Tenore presentis de certa scientia et deliberate volumus edicimus ac vobis dicto Raymundo Cervera concedimus gracie quod de peccunia iurium sigillorum nostrorum que provenit ab undecima die mensis junii proxime lapsi citra quod rexeritis Cancelleriam iamdicata, absente a Curia nostra fideli consiliario nostro et Vicecancellario Bertrando de Vallo legum doctore, et que proveniet deinde quamdiu ipse vel alius qui ipsius Vicecancellarii praeerit officio absens fuerit a Curia nostra et dictum officium vos rexeritis habeatis et recipiatis quartam partem dicte decime dicto vicecancellario pertinentem quam in eius absencia eam minime sibi dari providimus cum alia litera ut in ea lacius continetur. Mandantes vestro prothonotario vel eius locumtenenti quatenus dictam quartam partem decime a dicta undecima die junii citra et deinde dum rexeritis dictum officium in absencia dicti vicecancellarii ut prefertur vobis tribuat et exsolvat omni difficultate sublata dicta provisione seu alia ordinacione quamvis contraria minime obsidente. Quem per eandem districte precipiendo mandamus Magistro Racionali curie nostre ipsiusque locumtenenti quod dictam quartam partem decime in compoto ipsius prothonotarii admittat eo sibi restituente inde vestras apochas de soluto. In cuius rei testimonium

hanc fieri et sigillo nostro iussimus communiri. Datum Barchinone prima die Decembris anno a nativitate domini millesimo ccc LXX octavo. Rex Petrus.

De la qual letra o de la ordinació en aquella contenguda fo fet lo present notament a memòria. E fo restituïda la dita letra en sa forma al dit Micer Ramon Cervera.

32

1379, juliol, 15. Perpinyà

Ordinació del duc de Girona regulant la fiscalització dels seus oficials pel Mestre Racional.

ACA, RP, Reg. 788, f. 44.

Ordinació feta sobre la reddició dels comptes dels officials del senyor Duch.

A XVIII dies del mes dagost, anno a nativitate domini MCCCLXXIX, en Ffrancesch deç Torrent, porter del senyor duch presenta an Berenguer de Relat, conseller del senyor Rey e Mestre Racional de la sua cort, una letra del dit senyor Duch de la tenor sigüent.

Infans Johannis serenissimi domini regis primogenitus eiusque regnum et terrarum generalis Gubernator ffideli Consiliario domini regis et nostro Berengario de Relato Magistro Racionali curie eiusdem salutem et graciā. Cum plures et diverse persone que ex comissione nostra officia vicarie subvicarie baiulie et alia ordinaria rexerunt temporibus retroactis in ducatu Gerunde et Comitatu Cervarie teneantur de administracione dictorum officiorum compota reddere et restituere reliquam rationum, propterea vobis dicimus comittimus et mandamus quatenus dicta universa et singula compota a predictis olim officialibus audiatis et ad ea reddendum auctoritate nostra et reliquam rationum restituendum iuxta stilum vestri officii compellatis restasque ex dictis compotis dependentes colligi et exhibigi faciatis per fidelem portarium nostrum Ffranciscum de Torrente quem super eis petendis et exigendis sunt et prout per nos extiterit declaratum huius serie deputamus Qui de dictis restis nostro expensori teneatur integriter respondere retenta, ac per dictum portarium vobis tradita, quarta parte dictarum restarum in satisfaccionem et solutionem quitacionis ordinarie vobis et officialibus de vestro officio debite quamquidem quartam partem vobis per dictum portarium exsolvi precipimus realiter atque tradi de quasiquidem quarta parte vos et alii officiales offici vobis commissi cautelas assuetas teneamini iuxta stilum dicti officii et pro cautela nostre curie restitue-re atque dare conferentes vobis dicto Magistro Racionali cum presenti plenariam potestatem quatenus dictum portarium vice nostra ad vobis et dictis officialibus vestris tradendum dictam quartam partem per penarum imposiciones et earum exacciones effectu debito compellatis. Quem nos vobis super predictis omnibus et singulis et dependentibus ex eisdem cum presenti comittimus plenarie vices nostras. Datum Perpinianu xv die mensis Julii anno a nativitate domini millesimo ccc l. xx nono. Primogenitus.

1383, juliol, 24. Montsó

Provisió reial corregint les corrupteles dels escrivans de l'ofici del Mestre Racional que rebien els comtes en contra dels estils de l'ofici i de les prerrogatives del Mestre Racional.

ACA, RP, Reg. 789, f. 144.

Ordinacions fetes per lo senyor rey en l'ofici del Maestre Racional.

Petrus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie ffideli consiliario et Magistro Racionali curie nostre Berengario de Relato vel eius locumtenenti salutem et graciam. Percepto testimonio fide digno quod aliqui vestri officii scriptores propria auctoritate et absque vestri sciencia et consensu seu illorum qui pro vobis officium ipsum regunt diversa presumunt improvide et a diversis personis qui nostre sunt Curie in pluribus peccunie quantitatibus obligate recipere compota illaque examinare et quod peius est suis literis privatis citare personas easdem ac in eorum propriis habitacionibus seu pausatis recipere et audire compota prelibata contra stilum et morem laudibilem officii antedicti ac superioritatis et dominii que in et pro eo vobis debentur cum per illos solum examinari et recipi debeant compota quibus per vos receptio committitur eorumdem et in domo seu pausata in qua dictum officium exercetur quoniam vestra precipue interest et ad vos spectat qualitates inspicere compotorum et ad condiciones attendere personarum quibus est perspicaciter insistendum providemus presencium serie pro conservatione et bono statu officii supradicti ac vobis dicimus et mandamus expresse et de certa sciencia sub nostre ire et indignacionis incursu quattenus omnibus predicti vestri officii scriptoribus et eorum cuiilibet inhibeatis sicut nos presentis serie inhibemus expresse ne talia vel similia attentare presumant decetero cum per nos seu vos qui onus regiminis dicti officii vestris portatis in humeris talia vel similia tolerari non debeant sed totis viribus devitari. Et si forsitan aliqui ex scriptoribus supradictis presumptione et auctoritate ducti inhibicioni et mandatis vestris super predictis non paruerint cum effectu eos et eorum quemlibet privamus ab eorum officiis ipso casu et pro privatis per vos haberi volumus et iubemus. E presentem nostram provisionem servari per vos inviolabiliter precipimus sub pena mille morabatine auri nostro erario de bonis vestris applicandorum irremissibiliter quotiens per vos fuerit contrafactum. Et ne per aliquos de premissis ignorancia pretendi valeat presentem nostram provisionem et mandatum precipimus in libris vestri officii registrari. Datum in Montesono sub nostro sigillo secreto XXIIII die Julii anno a nativitate domini M CCC L XXX tercio. Rex Petrus.

1383, juliol, 24. Montsó

Ordinació del Rei prohibint al Mestre Racional que lliuri diners de les restes dels comptes a aquells escrivans de l'ofici que siguin titulars de notaments per deutes contrets amb la Cort, fins que no els cancellin.

ACA, RP, Reg. 789, f. 144v.

Petrus Dei gracia rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie ffideli consiliario et Magistro Racionali Curie nostre Berengario de Relato vel eius locumtenenti aut quibusvis aliis qui pro eis regent eorum officium salutem et graciam ffidei-dignorum assercio ad nostrum noviter pervenit auditum quod aliqui scriptores vestri officii tenentur et obligati sunt curie nostre in diversis peccunie quantitatibus receptis per eos retroactis temporibus tam de restis compotorum que in dicto vestro reddita fuere officio quam aliis racionibus sive causis de quibus quantitatibus per eos receptis facta fuerint in libris dicti vestri officii notamenta quorumque isti tales scriptores non curantes nostre ut tenentur curie satisfacere in dictis quantitatibus existentibus dictis notamentis in eorum robore recipient de restis compotorum que in dicto vestro officio redduntur plures et diversas peccunie quantitates pro satisfaciendo sibi in eorum quitacionibus in vestitibus et etiam in graciis que per nos eis fiunt ac super dictis restis sepissime assignantur. Verum cum talia sint nobis et nostre curie multum preiudicia nec per nos tolerari debeant ullo modo vobis et cuilibet vestrum dicimus et districte precipiendo mandamus expresse et de certa sciencia sub nostre ire et indignacionis incursu quatenus aliquibus dicti vestri officii scriptoribus quibus in dictis libris aliqua facta esse inveneritis notamenta vel alia eos nostre teneri curie non solvatis aliquid de dictis restis pro suis quitacionibus vestitibus graciis aut racionibus aliis quibuscumque quounque super dictis notamentis et aliis in quibus nostre teneantur curie integre satisficerint in complete. Et si forsan supradicti scriptores nostre curie obligati tanta ducti audacia imo potius temeritate absque vestri conscientia aliquid recipient ab illis qui in dicto vestro officio sunt aliqua compota reddituri eo ipso que id facere tentaverint privamus eos et eorum quemlibet ab eorum officiis et etiam a nostra gracia et mercede ac pro privatis eos per vos haberi volumus et iubemus. Et ne per aliquos de premissis ignorancia pretendi valeat presentem nostram provisionem et mandatum precipimus in libris vestri officii registrari. Datum in Montesono sub nostro sigillo secreto XXIIII die julii anno a nativitate domini MCCCLXXX tercio. Rex petrus.

1387, abril, 16. Barcelona

ACA, RP, Reg. 692, f. 3v.

Ordinació feta per lo senyor rey sobre la recepció e conclusió dels comptes dels tresorers e Regents la Tresoreria del senyor Rey en Pere, de bona memòria, pare del senyor rey en Joan ara regnant e dels Tresorers e Dispensers del dit senyor Rey en Johan e d'en Johan Calloç, Tresorer qui fou de la reyna dona Sibila, muller que fo del dit senyor Rey en Pere.

Dimecres XVII dia del mes d'abril del any de la nativitat de nostre señor MCCCLXXXVII lo dit senyor rey en Joan trames an Berenguer de Relat, Mestre Racional de la sua Cort, i albarà segellat ab lo segell del seu anell de la tenor següent.

Lo Rey.

Maestre Racional manam vós que encontinent manets e assignets terme peremptori e sota certa pena aquell e aquella que a vós serà ben vist faherdor e imposadura al Tresorer e al Regent la Tresoreria qui foren del senyor Rey en Pere, de bona memòria, pare nostre. E encara als Dispensers e Tresorers qui són estats nostres tro al dia que per nós fo comenat l'offici de la dita nostra Tresoreria an Pere Mercader, ara Tresorer nostre. E axí mateix, an Johan Caloç Tresorer qui fo de dona Sibila muller que fo del dit senyor Rey en Pere. Que dins lo temps per vós a ells assignador hagen continuades totes quantitats que en aquells dits lurs comptes degen continuar, axí en reebuda com en dates. E en altra manera doneu fi e conclusió als dits lurs comptes. E si dins lo dit temps per vós a ells assignador açò no hauran fet que nols lexets continuar en los dits lurs comptes en reebuda ne en data ans procehits en dar fi e en cloures los dits lurs comptes segons estil e ordinació del dit vostre offici con en altre manera los dits comptes null temps pendrien fi. E dada fi a aquells dits comptes, certificats nós de la resta que daquells deuran tornar a la nostra Cort. Scrit en Barchinona sots lo segell del nostre anell a XVI dies d'abril en lany de la nativitat de nostre señor MCCCLXXX set.

1390, juliol, 14. Barcelona

ACA, RP, Reg. 790, f. 307.

Ordinació, sanció e edicte per lo senyor Rey ab carta sua fets sobre les gràcies per lo dit senyor faedores als officials ordinaris seus e del senyor Rey en Pere, de alta recordació, qui haien a retre compte, axí com Governadors, Batles generals e altres devall declarats. E aximeteix sobre les dates quels dits officials, e encara tots comissaris reials, en lurs comptes posaran haver fets a Tresorer o a altre en nom de la Cort la qual ordinació deu ésser observada en la recepció dels dits comptes. E a memòria fo aquest regis-

trada la dita carta e conservada en lo cofret vert den Pere Dartes, Maestre Racional de la cort del senyor Rey.

Nos Johannes Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Et si curam gerimus ex offici debito nobis ab alto commissi alienos gressus dirigere et in viam reducere debitam non minus tamen debemus ex libramine racionis ad propios regulandos actus vigilanciam (inflectere) nostre mentis illos potissimum quibus regii diadematis honor in suo statu quiescere et absque agitacione aliqua valeat roborari. Sedule igitur recensentes qualiter exactis temporibus importunis ac quesitis inductionibus petencium circumventi gricias peccuniarias multis concessimus et sepe etiam concedimus inmoderatas admodum et omne excedentes iudicium racionis intantum quod nisi morbo huic remedio salubri succurratur causam posset dare quodam modo impulsui honoris regii supradicti. Pensantes etiam qualiter hoc grave vicium in illis signaliter alitur qui peccuniias et iura nostra pro nobis diversimode recipiunt et administrant quibusque fas est de peccuniis ipsis administrationum predictarum dictas sibi gricias absque intermedio retinere. Et propterea cupientes sicut congruit his ope et opere debitam adhibere medelam deliberacione matura prehabita super istis presentis serie edicinus sancimus statuimus ac etiam providemus quod quibusvis officialibus nostris presentibus pretteritis seu futuris Gubernatoribus videlicet baiulis generalibus procuratoribus regii Vicariis baiulis subvicariis iusticiis calmedinis sive quibuscumque alii cuiusvis dignitatis existant in qualibet parte nostri dominii iurisdictionem exercentibus de peccunis eorum ad manus provenientibus officiorum ipsorum pretextu nichil omnino liceat pro concedendis amodo sibi graciis retinere nisi pro illis solum graciis si tamen concesse fuerint que ordinarie ipsorum officiorum respectu fieri sunt solite per eximie recordacionis dominum patrem nostrum queque solutis prius ordinariis salariis et expensis per ipsos seu eorum antecessores retineri consueverunt. Ceterum quia ut didicimus officialis predicti nenen etiam commissarii qui ad varia negotia nostra peragenda ordinantur et peccuniias inde procedentes recipiunt seu eorum quidam vigilanti studio modos assuescant exquirere ad peccuniias ipsas sub nomine dictarum graciarum et alias absorbendum deceptivis quibusdam machinacionibus se habentes erga talium defensores puta Thesaurarium et Racionalem Magistrum nostros hoc ad eorum obviandum insolentis remedio providemus: Quod ubi per illorum compota dicto Racionali Magistro tradita seu tradenda appareat ipsos quicquam dicto nostro Thesaurario seu Thesaurarium regenti aut aliis nostre curie nomine dedisse seu exsolvisse hii tales teneantur in huismodi eorum compotis datas dictarum quantitatatum ita formare quod in eis expresse declarent modum ipsarum datarum seu solutionum an vide licet in numerata peccunia eas fecerint vel si per illis aut parte earum cauetas aliquas sive graclose fuerint sive alie dictis Thesaurario aut aliis tradiderint id adverando medio iuramento ad hoc ut compota ipsa de se patenter ostendant quid et qualiter ipsi penes se retinuerint de eorum administrationibus et exinde dictis Racionalis Magister qui protector est patrimonii et negotiorum nostre curie mentiri valeat prospectis inspiciendis quid super illis agendum fuerat servata tamen penitus ordinacione nostra predicta. Quod si forte super huismodi facta declaracione et ordinacione datarum apparuerit quandocumque quicquam contra veritatem per res positum fuisse Volumus et presentis serie disponimus edicimus ac statuimus quod talia committentes eo facto incurvant penam dupli quantitatatum earumdem quam penam cum presenti eis imponimus nobis et nostre curie irremissibiliter adquirienda ac per eundem Racionalem Magistrum execucioni ducendam si voluerit ex spe-

ciali potestate quam inde sibi conferimus cum eadem reservata tamen nobis punctione debita pro infricione iuramenti predicti De officialibus autem et commissariis domini patris nostri predicti de illis videlicet qui de eorum administracionibus nondum compota reddiderunt vel redditia non finierunt pro concedendis in futurum sibi graciis et ordinacione compotorum suorum intelligi volum illud idem. Mandamus itaque dicto Magistro Racionali curie nostre et alius quibusvis officialibus nostris presentibus et futuris ad quos spectet quatenus ordinacionem sanctionem statutum et provisionem nostram huiusmodi quam vim legis inviolabilis obtinere perpetuo volumus nec cuiusvis contrarie provisionis pretextu quantumcumque verbis derogatoriis fulcitur ubi etiam in ea presentis tenor insertus esset enervare in totum vel in partem possimus observent firmiter et cum locus affuerit execucioni deducant ac observari in concusse faciant dictusque Racionalis Magister ad perpetuam rei memoriam illam in sui libris offici inseri faciat et annexi. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri. Datum Barchinone **XIIII** die julii anno a nativitate domini millesimo trecentesimo nonagesimo. Petrus qa Calm.

37

1390, setembre, 26. Barcelona

Ordinació de Joan I posant de nou en vigor la Pragmàtica Sanció, promulgada per Pere el Cerimoniós el 30-1-1359, sobre les consignacions de rendes del regne de Sardenya, i anulant totes les concessions gracioses i donacions fetes pel Rei, que perjudiquen la seva efectivitat. Hom ordena l'expulsió dels sards que habiten la vila d'Alguer d'ençà de la mort del jutge Huc. Reducció dels oficials encarregats de les salines i també de les funcions i salari del lloctinent del Mestre Racional. Prohibició d'exercir més d'un ofici a Sardenya i obligació d'exercir-lo personalment. Prohibició als mercaders d'exercir oficis dels quals hagin de retre comptes. Regulació de les tretes de mercaderies.

ACA, RP, Reg. 793, ff. 4042.

Ordinació del Regne de Sardenya feta per lo senyor Rey en Johan de alta recordació sobre lo bon estament del dit Regne.

Nos Johannes Dei gratia Rex Aragonum Valentie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Attendentis quod ubi gubernaculum regule nature ac digeste ordinacionis deest restat ut religio neufragitur ideo gubernaculum ipsum copponere cupientes in insula Sardinie super infrascriptis ne valeat neufragari et ne aliquid ex nostris iuribus vel alia enorme fiat seu viciosum per officiales nostros in eadem sed devium et perniciosum actenus observatum in ipsa insula ad metudum et iustum reducatur ac in segetem uberem convalescat ex qua flores honoris bonique status dicte insule in ubertate succrescant previo maturo et digesto consilio infra scripta tenenda in antea et observanda in eodem cum presenti ducimus ordinanda.

Primerament, considerants com és molt necessari per conservació e tuició de la cosa pública del dit Regne et illa de Cerdanya que los Castells e fortaleses de la dita illa sien ben guardades e los hòmens a cavall e servents officials, guardes e scultes qui estan en aquells, principalment en Castell de Càller en la vila del Alguer e en Sàsser, sien pagats e satisfets de leurs sou, quitacions e salariis ordinaris cor si nou eren seguir sia ço que deus no vulla perdició de tota la dita illa axí com esperiència moltes vegades ho ha mostrat en les discensions e guerres qui en la dita illa són estades entre la nació Cathalana e Serdesca animadvertisents encara com per nós e nostres predecessors antigament és estat ordenat per prachmàtiques saccions que totes les rendes e drets del dit nostre regne: primerament, fossen distribuïdes ales dites guardes de Castells, hòmens a cavall, servents, officials e altres coses necessàries a conservació e tuició del dit Regne. Cogitants nós ignorant les facultats del dit Regne per la novella dignitat nostra Reyal que avem aconseguita en lo dit Regne haver fetes diverses donacions, gràcies, franquesas e assignacions a diverses persones les quals vistes e regonegudes en nostre plen consell munten a tan gran summa e quantitat que totes les rendes e drets nostres del dit Regne no complirien ni bastarien al die de hui apagar e satisfer aquelles, les quals no haguerem fetes si sabesssem les dites facultats, de què cesse irreparable dan e final destrucció e perdició de tot lo dit Regne com pus les guardes dels Castells: hòmens a cavall e apeu e officials no fossen pagats convendria los dits castells e forces romanir indefenses. Per ço en aquesta tan gran indemnitat e perill volents provehir fem ley per pacte e solemne stipulació observadora que la prachmàtica sanció dels graus per lo senyor Rey en Pere, de bona memòria, pare nostre, feta sobre lo distribució deles Rendes e drets dela dita illa que dade fo en Calatayud a xxx dies de Janer del any MCCCLVIII sia perpetualment observada anullant, cessant e irritant per conservació del dit Regne e tuició daquell totes donacions, assignacions, concessions, gràcies, franqueses e creiximents de salariis per nós fetes e encara daquí avant faidores sobre duanes, salines, seqües daur e dargent, menes, dret de coral, tafuraries, iurisdicccions e altres drets Reials a nós pertanyents en la dita illa aqualsevol persona o personnes dequalsevol dignitat, ley, condició o estament sien les quals volem que entant açò toca no sien en res observades. Con molt razonable cosa sia que primerament e abans deia ésser provehit ales dites necessitats per conservació del dit Regne que no als havents les dites gràcies, assignacions e franqueses.

Item ordonam que tots los sarts qui estan e habiten dins la vila del Alguer o haïen acustumat de habitar despuys que Jutge Hugo morí, reyalment e de fet sien gitats ~~de la vila del Alguer~~ remetent però açò aconeguda del Governador e dels prohòmens del Alguer. Item con en Castell de Càller haia dos saliners e ~~III~~ guardes en la sal e los dits saliners e guardes fossen ordenades en temps que les cases de les salines eran fora Castell de Càller e los appendicis e are sien totes enderrocadades per què cové la dita sal metre dins la lapola e pertal no calega tants saliners e guardes per ço ordonam e instituim que daquiavant als dits saliners no sia dat sinó un salari lany, ço és, que la un saliner, axí com ha acustummat, regesca lo compte un any ab lo salari daquell any que regirà e l'altre saliner que regirà l'altre lany haia aximateix son salari del any que regirà en manera que lany no sia pagat sinó un salari de saliner e que les guardes no sien sinó dues axí com eren ~~III~~ guardes.

Item com loffici de scrivà de ració axí en Castell de Càller com en Lalguer sia inútil ordonam que daquivant lo dit offici de scrivà de ració sia tolta en los dits lochs pus no és guerré. E lo administrador pach sens albarà de scrivà de ració prenen les mostres dels hòmens a cavall e apeu e dels Castell ab lscrivà de son offici, axí com feya antigament.

Item com en la dita illa haia lochinent de Racional ab c libres de salari lo qual és fort inmoderat atès lo poch trabaill que ha afer aquell qui reges lo dit offici, ordonam que no haia de salari sinó L libres de alfonsins menuts lany, revocant e anulant totes letres e comissions per nós fetes en favor del dit offici de diffinir e determinar algun compte com vulla que no haia altre poder sinó aquell qui antigament havé solia de regonèixer los comptes solament.

Item ordonam que nengú qui haia comprat offici en la dita Illa no puxa aquell tenir com justicia sen pogués periclitar mas decontinent no sia provehit a altre qui aquell regesc personalment.

Item retificant la ordinació per lo senyor Rey en Pere, pare nostre, feta, ordonam que daquivant negun mercader o qui us dart de mercaderia puxa ésser admistrador duaner ni tenir algun offici en la dita Illa de què haia a retre compte.

Item, aximatex, retificant e conformant lo capitol e ordinació del dit senyor Rey, nostre pare, volen instituim e ordonam que null hom puxa tenir en lo dit Regne sinó un offici e aquell haia exercir personalment revocant totes provissons contra les nostres presents ordinacions fetes. Item ordonam, instituint ley perpetual observadora, que tots los heretats deles viles, Castells e possessions en la dita illa haian estar e habitat en aquella personalment e aquells qui vuy no són dins .III. meses primers vinents haien atransportar lur domicili en la dita Illa e aquells qui daquivant seran per nós heretats après quel heretament per nós los serà fet dins .IIII. meses lavors següents haien lur domicili transportar personalment en la dita Illa. E si los dits heretats lo present nostre estatut ad unguem no observaran volen que de continent sien privats dels dits heretaments los quals a nós e anostre fisich sien confiscats. E per tal que ignorància no puxen allegar, ordonam que daquest capitols sia feta crida pública per totes les Governacions, Vegueries e terres de nostres Regnes.

Item volem que totes les Ordinacions fetes per lo senyor Rey en Pere, pare nostre, axí sobre los estrangers que no deuen habitat en Càller con sobre altres coses segons que appar per carta ab segell pendent segellada Data en Castell de Càller, a XXIII dies del mes Dagost en lany MCCCLV, sien observades qualsevol provissons gràcies e concessions per nós fetes encontraí no contestant com aquelles de certa sciència revocam.

Item com segons antichs estatuts e ordinacions, privilegis e provissons per los nostres predecessors Reys en la dita illa ordenades e fetes per bé e utilitat de la cosa pública de la dita Illa no sia legut algú fer ports o treta de mercaderia en la dita, sinó en Castell de Càller e en la vila del Alguer e en port de Torres, qui és port de Sàsser e en lo carregador del Castell de la Fava e encara en lo carregador de la vila Durise e ara, per novella ordinació nostra, al port de Longosardo. E aximatex sia inibit a tot mercader de tenir obrador públich ofer mercaderia, sinó en los dits lochs. E encara los mercaders cathalans e aragoneses o altres havents privilegis de franqueses per avitar frauds de duanes no deien ni puxen tenir en la dita illa companyons, factors o negociadors de estranya neció, sinó Cathalana e Aragonesa. E més avant, per cessar totes gabelles, algú mercader de qualche ley o estament sia deia fer levada o comprar multitud de gra o altres merca-

deries per la dita Illa ni .xxx. milles engir de Càller, sinó en los dits lochs acustumats e privilegiats e per la guerra, qui en la dita illa és estada, los dits privilegis, estatuts e ordinacions no puxen ésser estades servades; mas al dia de huy mal se us daquelles en gran dan e periudici del ben públich de la dita illa, perçò retificants e confermants los dits estatuts e privilegis manam les presents ordinacions ésser observades, però volem e declaran que en favor de nostres drets e rendes lo administrador puxa aquis volra dar licència de les tretes per los lochs on se vulla axí com era antigament acustumat.

Item pertal quèles dites ordinacions sien servades volem e ordenam que los Governadors, Veguers, assessors, administradors duaners e saliners e altres officials Reyals de tot lo dit Regne haien afer sagrament e homenatge que les presents ordinacions ad unguem servaran sots privació de lurs officis e pena de Mil florins dor acascú aytantes vegades con contra quelles faran. E semblant sagrament e homenatge sien tenguts de fer aquells qui dels dits officis seran per temps provehits al començament del regiment de lurs officis, lo qual sagrament e homenatge haien affer los Governadors en poder del veguer e tots los altres officials en poder del Governador de Càller o de Lugodor sots les dites penes. Manants no resmenys ab les presents sots privació de nostra gràcia e merçè al Mestre Racional de la nostra Cort qui ara és o per temps serà que algunes quantitats de diners quels dits administradors duaners o altres officials contra nostra present ordinació en lurs comptes posen no les prenguen en compte con nós de certa sciència per defenció e conservació del dit Regne axí en plen consell ho hajam ordonat.

Hec quippe omnia e singula per nos sepissime discussa et examinata cum vergant utilitatib[us] rey publice ac in nostrorum iurum quodammodo conservacionem duximus etiam ordinanda. Mandantes cum presenti carta nostra Gubernatoribus admimistratoribus vicariis subvicariis assessoribus duaneriis salineriis ceterisque officialis et subditis nostris presentibus et futuris ad quos spectent huiusdi nostre ordinaciones seu statuta vel expectare poterint in futurum sub pena nostre gracie et mercedis ac mille florinorum auri nostro applicandorum erario totiens quotiens contrafactum fuerit de bonis contrafactualibus irremissibiliter habendorum quarum in antea ipsis percant et eas seu ea teneant et observent illisque utantur suo loco et tempore et teneri ac observari faciant inviolabiliter per quoscumque et non contraveniant aut aliquem contravenire permittant aliqua ratione quibusvis literis provisionibus ordinacionibus donacionibus concessionibus graciis et assignacionibus per nos in contrarium factis vel de cetero fiendis sub quacumque forma vel expressione verborum quantumque derogatoriis conceptis quas huius serie pro conservacione rei publice revocamus et pro irritis atque nullis haberis volumus obsistentibus nullo modo. Et ad maiorem coroborationem omnium predictorum iuramus per dominum deum et eius Sancta .III". evangelia predicta omnia tenere et observare teneri et observari facere et non contrafacere aut venire aliqua ratione. In quorum omnium testimoniis presentem cartam nostram fieri iussimus nostro pendenti sigillo muniam. Datum Barchinone vicesima sexta die setembris anno a nativitate. Domini millesimo trecentesimo nonagesimo regnique nostri quarto. Rex Johannes.

1393, gener, 22. València

Edicte de Joan I declarant el caràcter perpetu dels oficials de l'ofici del Mestre Racional de forma general i especialment per a Bernat Calopa, designat pel Rei per proveir el càrrec de lloctinent del Mestre Racional.

ACA, C, Reg. 1.926, f. 95r.

Declaratio super pertuatione officiorum officii Magistri Racionalis

Lo Rey.

Jassia que nós aprés que haguem pres a nostres mans l'ofici de lloctinent de Maestre Racional dela nostra Cort lo qual Narnau Burguès tenia e possechia iniustament com en temps que daquell ofici a suggestió dalguns li fo provehit ne fos fet tort manifest an Bernat deç Coll quondam qui aquell tenia e possechia pacificament antiga e iusta en temps del molt alt Senyor Rey en Pere, de alta recordació, pare nostre, e tro al dia quel dit Senyor passa desa vida. E del dit ofici lo dit Bernat deç Coll no podia ne devia ésser privat iustament si donchs sos demèrits ço que no fo ho requerissen com lo dit ofici import en si tal perpetuitat que per mort de Rey lo Maestre Racional, ne son lloctinent, ne los scrivans de son ofici no són ne deuen ésser privats de llurs officis, ans en lo temps del Rey qui succeheix continuen e exercecen e continuar e exercir deuen aquell, en la forma e manera que fahien en temps del Rey passat romanent lo segell del dit ofici en la sua integritat ço que nós seguex dalguns dels altres segells reials ne de officis dela casa reyal, ans aprés la mort dels Reys se trenquen e açò per tal com és cert que de tots aquells officials quel Rey qui mor havia mentres vivia, havia ja e ha son primogènit e succehidor exceptat de Maestre Racional qui és official comú e general a oir examinar e diffinir los comptes de tots los officials: axí del Rey, de la Reyna com de llur primogènit e succehidor; e axí és necessari a conservació del Patrimoni Reyal e del estil antigat e acostumat del dit ofici de Maestre Racional lo qual se serva a present es deu servar e conservar en lesdevenidor en la forma e manera quel dit ofici fo constituït, per vigor del qual estil se han a regir ab cascuns daquells qui lo patrimoni Reyal en qualsevol manera regen e administren en temps que han a retre llurs comptes, la qual cosa ço que déus no vull a un lonch temps vendria a total destructió e oblit si los del dit ofici de Mestre Racional eren privats daquell per mort de Rey e senyor, e lo dit ofici axí en cap com en membres venia en poder de homens qui novellament lo començassen a regir e exercir de ques seguiria destrucció del dit patrimoni e perdiment del dit ofici e del estil antich daquell. Provehísem del dit ofici de lloctinent de Mestre Racional de la Nostra Cort a Vós, feal nostre, en Bernat Calopa qui dabans érets scrivà del dit ofici e aquell haviets ja regit en temps del dit Senyor Rey, Pare nostre, per en Berenguer de Relat quondam qui fo Maestre Racional seu e nostre e açò per tal com per vostres mèrits, sufficiència e serveys antichs nós hi teniem e tenim especialment e singular per tenguts, la qual provisió fahem en la forma e manera acostumada, ço és, que per nostre Scrivà de Ració vos fem escriure en carta de ració en lo

dit offici lo xxx die de Maig del any prop passat MCCXCII. E bé que nós entenam la dita provisió haver feta iustament e deguda e en la forma e manera acostumada e aquella vullam e declarem valer a vós de tota vostra vida declarants sobre açò nostre voler e entenents de tot en tot observar la dita perpetuitat acostumada. Emperò, encara per maior seguretat vostra e per maior declaració dela nostra intenció e voler e sens preiudici algun e derogació dela dita provisió vostra e dela perpetuitat del dit offici, ans aquella provisió en vós e la dita perpetuitat, no solament en vós mas encara en lo dit Mestre Racional e altres del dit offici, volents e declarants haver loch, vulles per les rahons dessusdites, vulles per altres quaslevol de què en lo present albarà nostre no sia feta menció, les quals volem ésser haüdes per espressades de nostra certa sciència. Per tenor del present albarà nostre, a maior seguretat e cautela, donam e atorgam a vós, dit Bernat Calopa, de certa sciència lo dit offici de loctinent de Maestre Racional dela nostra Cort a tota la vida vostra axique vós mentre viurets e no altre siats loctinent de Mestre Racional dela nostra Cort e de nostres successors e lo dit offici regiscats, tingats e possehiscats axicom vuy lo regits, tenits e posseïts ab tota plenitud de sos drets fahent e exercint totes aquelles coses que loctinent de Mestre Racional de nostra Cort, axi per ordinació de nostra casa com per estil del dit offici, com per qualsevol altre manera o rahó, ha acostumat de fer e exercir mentre que viurets segons que dit és.

E per tal com per lo dit Arnau en la qüestió qui per lo dit Bernat deç Coll, mentre vivia, e aprés per nostre fischi i fo moguda allega que nós e nostres predecessors acostumàvem de dar lo dit offici a nostre e llur beneplàcit. Nós ab lo present jassia aximateix ho entessem com vós fem la provisió del dit offici, a vostra maior caució e tuicí declaram que ja llavors revocam e haguem per revocat tot beneplàcit nostre ab lo qual lo dit Arnau tingués lo dit offici e aquell encara beneplàcit ara revocam e volem haver per revocat ne haver loch del dia a avant que del dit offici haguem provehit a vós. Volents e declarants de certa sciència e espressament aquest nostre present albarà e la ordinació en aquell continguda haver aquella força efficàcia e valor que hauria si era carta nostra ab nostre segell pendent segellada.

Manants a nostre Canceller o Vicecanceller e a qualsevol altres officials nostres exerceents iurisdicció e altres que les coses dessús dites tengan fermament e observen e contra aquelles no façen ne vinguen per alguna rahó. Car nós, ab lo present, lus tolem tot poder de fer lo contrari. Prometents e iurants ab aquest nostre Edicte, inviolablament servador per nostre senyor Déus e per los seus sants quatre Evangelis per nós corporalment tocats, quela present concessió e comissió del dit offici e les coses en aquella contingudes tendrem e observarem fermament e aquella per null temps revoarem ney contravendrem ne contravenir permetrem per qualsevulla causa o rahó per urgent, necessària o expedient que sia, la qual volem ésser haüda açí per espressada com per interès e utilitat evident de nostra Cort e Patrimoni ho haiam axí ordenat. En testimoni dela qual cosa havem manat fer a vós lo present albarà nostre segellat ab lo segell de nostre anell. Scrit en València a XXII dies de janer del any dela Nativitat de nostre Senyor M° CCC noranta tres. Rex Johannes.

1394, agost, 27. Barcelona

ACA, RP, Reg. 792, f. 105.

Ordinació feta per lo senyor Rey que en la Ciutat d* Barchinona e en los altres lochs qui són caps de Vegeries e Batlies en lo principat de Cathalunya sia feta denunciació a certes personnes, per lo senyor Rey ordonades en cascun cap de Vegeria, ço és, per cascuna universitat e persona de qualque estament e condició sia de totes e sengles quantitats per les dites universitats e personnes pagades e liurades del temps a ençà quel dit senyor començà a regnar aqualsevol officials ordinaris per lo dit senyor constituits en lo dit Principat de Cathalunya, e encara aqualssevol officials e comissaris per lo dit senyor e per la senyora Reyna constituits e ordenats a les recepcions e admistracions dels monedes pertanyents ales Corts dels dits senyor e senyora.

En Barchinona, en lo mes Dagost del any de la nativitat de nostre senyor MCCCXCIII. Con lo senyor rey fos informat que la sua cort era estada fortinent dapificada en los temps passats e en especial del temps a ençà que dit senyor començà a regnar. E açò pertal com los officials ordinaris per ell constituits en cascuna deles Vegeries e Batlies del Principat de Cathalunya. E encara diverses officials e Comissaris per lo dit senyor constituits a les recepcions e admistracions dels monedes pertanyents a la sua cort no havien respot ne responien a la dita Cort entegrament de les monedes per ells e per cascun dels reebudes. Ans daquellas absegaven moltes e diverses quantitats no posant aquellas en Rebuda de leurs comptes, ans aquellas e part daquellas obmetent e callant en gran prejudici e dan de la sua cort. E que per semblant se fahia per diverses officials e comissaris per la senyora Reyna constituits. Per ço, lo dit senyor present la senyora Reyna e presents encara aquells de son consell quel dit senyor a açò acorda ésser apelladors. Ordona e mana quels nobles Mossèn Ramon Alamany de Cervelló, Camerlenc del dit senyor, e Mossèn Exemme Pereç Daranos, Camerlenc de la senyora Reyna, Micer Johan deç Pla, advocat fiscal de la Cort del dit senyor, e micer Bernat deç Pont, Canceller de la dita senyora, e en Bernat Calopa, loctinent de Mestre Racional de la cort del dit senyor, e en Bernat Metge, secretari de la senyora, fossen en larchiu del offici del dit Mestre Racional e que aquí apellats alguns dels antichs del dit offici de Mestre Racional provehissen en lo dit fet segons quels peragues faedor enguisa quela cort del dit senyor hagués reparació dels dans dessusditos que reebuts havia en temps passats e que fos provehit a cessament daquells en lo temps esdevenidor. Per vigor del qual manament los dessús dits foren en lo dit Archiu e aquí apellats a açò: en Jacme de Sos, en Berenguer Lobet, en Berenguer de Lagostera e en Leonard de Sos, scrivans del dit offici de Mestre Racional. Aprés molts e diverses rahanaments sobre açò hauits fo per tots ensembs acordat que per satisfacció dels dans queles dites corts habien reebuts per la dita rahó en los temps passats e per provehir e obviar que semblant no fos fet en lesdevenidor fos feta la crida pública davall registrada en la Ciutat de Barchinona e encara altres semblants en tots los caps deles Vegerias e Batlies del Principat de Cathalunya, la qual crida après que fo ordenada fo lesta en presència del dit senyor Rey e dela senyora Regina. E los propdits senyor e se-

nyora, aquella aprovada e tenguda per bona justa e razonable fo manat aquella ésser publicada en la dita Ciutat e altres lochs dessusdits e que en cascun dels dits caps de Vegeries fos feta elecció de personnes bones en poder deles quals fos feta la denunciació en la dita crida contenguda.

La qual crida, qui és dela tenor següent, fo publicada en la Ciutat de Barchinona per tots los lochs acustumats de la dita Ciutat, dijous a XXVII dies dagost del dit any MCCCXCIII.

Ara oiaats queus fa saber lo senyor Rey a tot hom generalment. Que com a sabuda sua sia pervengut en diverses maneres que de i. temps a ençà, e especialment despuds quel dit senyor comença a regnar, los Veguers, Batles e altres officials e comissaris e altres personnes qui han reebudes e admmissades monedes e altres coses en nom de la sua cort no han respot ala dita cort deles dites monedes éntegrament segons que per ells e per cascun dels són estades reebudes; ans és versemblant que daquellas hagen absegades moltes e diverses reebudes de què devien respondre a la dita cort e nou han. Oc encara sia gran fama que alguns daquells qui per lo dit senyor han hait poder de componer sobre los avalots e insults dels Calls e encara molts altres qui en aquells fets cabien han reebudes quantitats diverses dalguns qui no volien pendre remissions e, per consegüent, aquellas quantitats han absegades ala cort del dit senyor e daltres prenien a part més que en les cartes deles remissions nos contenia e han mes en Reebuda ço quis conten enles cartes deles remissions e lo romanent han ala dita cort absegat. Eaçò sia cosa no solament dapnosa ala cort del dit senyor ans encara sia de gran interès e dapnatge de cascun daquells qui per semblants forma les dites monedes han pagades. Per ço, lo dit senyor, volent provehir ales dites coses e pertal que en lo esdevenir semblants fets no sien attemptats ab aquesta present crida, mana generalment a totes e sengles universitats e a tot hom de qualche ley, estament o condició sia sots la fe e naturalesa de què li són tenguts qui despuds quel dit senyor comença a regnar hagen res dat a qualsevulla Veguers, Sotsveguers, Batles, Sotsbatles, Cap de guaytes o altres officials ordinaris o locintents lurs per occasió de lurs officis e encara aqualssevulla officials, comissaris o altres personnes qui en nom del dit senyor hagen res administrat vulles quels ho hagen donat en diners o en altres coses, axí per occasió deles dites comissions o admistracions com per altres qualssevol rahons pus sia dependent dels fets dela cort. E encara aquelles qui sabran altres haver res dat per les occasions damunt dites ho hagen denunciat dins XXX. dies primer vinents en poder de Micer Guillem P. Bus-sot e den Johança Bastida, ciutadans de Barchinona, a açò per lo dit senyor ordonats. Emperò, lo dit senyor no entén que per les dites denunciaciones prejudici algú sia engendrat ne fet a algun daquells qui les dites denunciaciones faran en lurs remissions e altres diffinicions qui per part de la dita cort lus sien estades fetes ans aquellas vol lo dit senyor ésser e romandre en lur força e valor; si, emperò, en fer les dites denunciaciones seran negligents sien cert que el dit senyor farà procehir contra ells e lurs béns per virtut dela dita fe e naturalesa segons que iusticia requerra. E semblant manament e sots la dita pena vol lo dit senyor e mana que sia entès de tots aquells qui res hagen dat per qualsevol rahó o manera a qualsevol oficial, comissaris e altres qui en alguna manera hagen res admmissitat per la senyora Reyna del dit temps aençà. E açò fa lo dit senyor a instància e postulació de la dita senyora. Reserva, emperò, lo dit senyor a la dita senyora e ala sua cort totes les penes en que cauran los officials, comissaris e altres per la dita senyora constituïts. E les dites denunciaciones vol e mana lo dit senyor que sien fetes en la Escrivania den P. Orts, notari de Barchinona, en

la qual los dits micer G. P. Buçot e Johança Bastida faran residència per reebre e continuar aquellas.

40

1396, gener, 10. Perpinyà

ACA, RP, Reg. 793, f. 17.

Ordinació feta per lo senyor Rey en Johan sobre les penes imposades o imposadores per lo Maestre Racional o son loctinent o altre president en lo dit ofici a qualsevol oficials, comissaris o altres personnes qui sien tenguts retre compte a la Cort del dit senyor, coés que aquelles sien exigitas e levadas dels bens dels dessusdits a bon arbitri e coneiguda dels dits Maestre Racional o loctinent seu o president per lo verguer del dit ofici o per algun portero del senyor Rey o per altra persona a açò per ells deputadora. E que així, per les dites penes com per les restes dels comptes lurs puxa ésser feta execució en los bens dels dessusdits e noresménys si mester serà procehit a captió de personnes.

En la Vila de Perpinyà, en lo mes de janer del any de la nativitat de nostre senyor MCCCCXCVI, lo senyor Rey féu la ordinació deiús scrita ab letra sua de la tenor sigüent.

Johannes Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie Dilecto Consiliario et Magistro Racionali Curie nostre Petro Dartes militi vel eius locum tenenti ceterisque qui pro tempore dicto preerunt oficio salutem et dilectionem. Cum vos pretextu regiminis dicti vobis commissi officii tam diversis officialibus nostris quam aliis personis que ex commissionibus nostris et alia de hiis que pro parte curie nostre rexerunt et administrarunt vobis compotum et rationem reddere tenentur et debent opporteat tam cum literis vestris sigilli dicti vestri officii sigillatis quam verbotenus iniugere ut coram vobis vel dicto vestro locumtenentem compareant certis terminis per vos eis prefixis parati reddere rationem de administrationibus supradictis et etiam eisdem pro predictis compotis inde reddendis penas imponere. Et ut certo dedicimus quamvis absque aliquam requisitionem officiales nostri et alii supradicti coram vobis cum eorum compotis comparere deberent anno quolibet parati inde reddere rationem Atamen licet per vos sint requisiti et moniti ad huc coram vobis comparere non curant nec pro inde de eorum administrationibus compota vobis reddere se in antiquo intromitunt redditio ipsorum compotorum per diversa tempora prolongantes in tantum quod ex eorum evidenti negligencia et temporis evasione multotiens sequitur quod predicti morte preventi numquam reddunt compota supradicta eorumque heredes pro maiori parte exquisitis coloribus et cavillationibus ne ex inde ad reddendum ipsa compota sint astricti se excusant allegantes bona predictorum defunctionum non sufficere ad debita et iniurias persolvenda ex quibus patrimonium nostrum diminuitur et ex inde curie evidens preiudicium generatur. Quare predictis ut convenit obviare volentes vobis dicimus et mandamus expresse quatenus quascumque penas per vos seu dictum vestrum locumtenentem predictis de causis quibusvis officialibus seu personis que compotum nostrae curie reddere tenentur impositas seu de cetero imponendas si ipsas

incurrerint per virgarium dicti vestri officii vel aliquem nostrum portarium seu quamvis aliam personam quam ad hoc diputaveritis a bonis eorum exhibiti et levare proculdubio faciat si hoc vobis et ipsis iure ordinario quo ad dictos heredes pertineat. Et si volueritis dictas penas in totum vel in partem iuxta vestri bonum arbitrium et bona conscientiam remittere possitis iuri sigilli nostro prothonotario (reservato). Quem nos super predictis vobis et vestri locumtenenti predicto cum presenti plenarie comittimus vices nostras. Mandantes cum presenti quibuscumque Gubernatoribus regnum et terratum nostrarum Vicariis Iusticiis Çalmedinis Baiulis ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quatenus quotienscumque per vos seu dictum vestrum locumtenentem aut alium qui vobis absentibus dicto preerit officio fuerint requisiti super exigendis et levandis penis predictis dicto vestri officii vergario seu cuivis portario aut ali cuicunque quem ad hoc elegeritis prestant auxilium et favorem vel ipsi etiam officiales nostri si ma- lueritis predictam executionem faciant ad vestri requisitionem. Nedum pro penis predictis sed etiam pro eo quod per dicta compota reperitis nostre curie fore refundendum sub pena mille morabetinorum auri ab ipsius officialibus et eorum bonis si contra fecerint irremissibiliter habendorum nostreque curie applicandorum procedendo etiam si opus fuerit iusticia exigente ad capciones personarum illorum qui ad predicta quomodolibet tenenbuntur tanquam et prout pro debitibus fiscalibus est fieri (assuetum. De peccunia vero) ex penis predictis impositis et imponendis proventuram sic (volumus divide videlicet quo tercia pars) vobis et dicto vestro locumtenenti ac scriptoribus (dicti vestri officii insolutum eius quo) vobis et ipsis per nostram curiam debeatur (largiatur. Et tercia pars illi officiali) qui de predictis executionem faciet tribuatur. Et residua tercia pars nobis seu nostro Thesaurario aut cui seu quibus nos voluimus seu ordinaverimus applicetur. Datum Perpinianum decima die Januarii anno a nativitate domini M CCC nonagesimo sexto. P. Oltç. E així, a memòria, ésne fet açí lo present notament.

41

1396, gener, 12. Perpinyà

ACA, RP, Reg. 793, f. 15.

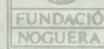
Ordinació feta per lo senyor Rey sobre lo salari o provisió dels saigs deles corts dels vegers, batles e altres qualsevol officials de Cathaluña per los quals són trameses per affers d'elles dites corts dins les iurisdiccions a ells comanades, ço és, que hagen cascun dia que entendran en los dits affers fora les dites corts xx diners barcelonins e no mesavant.

Lo senyor Rey, estant personalment en la vila de Perpinyà en lo mes de janer del any de la nativitat de nostre senyor M CCC XC VI, féu la ordinació detiis scrita ab letra sua dela tenor sigüent.

Johannes Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie Dilecto Consiliario et Magistro Racionali Curie nostre Petro Dartes militi seu alii qui successivis temporibus dicto preerit officio vel eius locumtenente salutem et dilectionem. Relacione fidelis Consiliarii nostri et Locumtenantis dicti officii Bernardi Calopa nobis facta percepimus que ab antiquis citra temporibus videlicet a

tempore quo dictum officium fuit institutum usque nunc in eodem officio extitit pro estilo et consuetudine observatum quod in compotis vicariorum baiulorum et aliorum quorumcumque officialium maiorum et minorum pro nobis in principatu Cathalonie iurisdiccionis exercentium pro salario cuiuscumque ex sagionibus seu nuncis Curiarum predictorum officialium pro quilibet die qua per ipsos officiales mittuntur extram villam infra limites vicariarum baiularum seu aliorum officiorum eis commissorum octo denarii barchinonensem qui ipsis loco salarii et provisionis tribuuntur admittitis et non amplius. Intelleximus etiam relatione predicta quod cum condicio temporis huius non patiatur quod predicti sagiones et nuncii tam modica quantitate videlicet predictorum octo denarioum, qui ipsis cedant loco provisionis et salarii contententur, magnum inde nostre curie sequitur detrimentum nam aut dicti sagiones et nuncii cum ad predicta vocantur, dictis octo denariis non contenti, abscondendo et alia a dictis se retrahunt laboribus sustendis, aut ex conventione facta cum ipsis officialibus nostris ultra tres vel quator solidos postulant sibi dari inde provisionem et salarium antedicta et sic de facto a dictis officialibus habet fieri ne execucionis et negotia cessent occasione predicta. Volentes igitur inter dicta duo extrema medium interponere, cum tempora in quibus tam exqua salaria introducta finiter cum presentibus, tanquam fertilitas cum sterilitate repugnant et iuxta varietatem temporum usus et consuetudines servari debeant nec factis tempora set facta temporibus licet dispensari habita prius informacionem a dicto locumtenentem de modo quo circa hoc potest provideri salubriter, huius serie sic ordinandum ducimus, et in dicto vestro officio per vos et alios in ipsis offici exercicio presidentes pro usu stilo et consuetudine observandum quod pro salario et provisione unius diei predictorum sagionum seu nunciorum de tempore quo vacaverint eundo stando et redeundo extra civitatis villas seu loca ubi sedes dictorum officialium sunt constitute tam pro execucionibus faciendis quam alia de mandato et pro negociis curiarum ipsis officialibus commissarum viginti denarii barchinonensem in compotis dictorum officialium et non magis seu minus recipiantur de cetero Repellendo ab ipsis compotis quicquid plus vel minus per dictos officiales in ipsis eorum compotis fuerit appositum seu contentum postquam vobis constet predictos viginti denarios et non minus per officiales iam dictos extitisse solutum. Mandantes vobis de certa sciencia quatinus ordinacionem huiusmodi observetis inviolabiliter cum effectu. Datum Perpiniani sub nostro sigillo secreto XII die januarii Anno a nativitate domini M^{CCC} XC⁶ sexto. Petro Oltz.

Eaxi, amemòria per ordinació del Racional, fo aqüí registrada la dita letra per ço que per los Escrivans del dit offici sia servada la ordinació dessusdità en los comptes que daquiavant reebran dels Veguers, Batles i altres officials dessusdits.

axi per los Tresorers del senyor Rey en Johan, de bona memòria, frare del dit senyor e dela senyora dona Yolant relicta del dit senyor Rey en Johan, com per altres oficials e comissaris dels dits senyors e senyora, sinó en la forma e manera en la letra Reyal deiús inserta contengudes.

En la ciutat de Çaragoça, a xxv del mes de Maig del any de la nativitat de nostre senyor MCCXCIXVIII, en Guillem Pong, secretari del senyor rey, en nom e per part del dit senyor presenta an P. Dartes, cavaller Maestre Racional de la Cort del dit senyor, una letra daquell mateix senyor la qual és dela tenor sigüent.

Martinus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie Dilecto Consiliario et Magistro Racionali Curie nostre Petro de Artesio militi vel eius locumtenenti cum dilectione salutem. Non vere discernitur in tempore que post tempus rerum inutili certitudo dum animadvertisimus ideo quot incomoda quoque dampna fuit perpessa curia Regia Serenissimo principe domino Rege Johanne fratre nostro memorie recolende vivente testimonialium instrumentorum pretextu que fieri faciebant Thesaurarii domini fratris nostri predicti ac illustris Yolandis relicte eiusdem et nonnulli etiam oficiales et comissarii coniugum predictorum ac inquam alii qui pro curiis eorumdem peccunias exactis temporibus ministrarunt proposuimus dampnis et incomodis Curie nostre ac fucatis fraudibus instrumentorum testimonialium premissorum per provisionem huiusmodi obviare. Quare sancsimus volumus vobis dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus nulla ex instrumentis testimonialibus prelibatis in compotis quibuscumque que redduntur ad presens vel [línia 19] reddi contigerit in futurum per quoslibet in vestro oficio ... [línia 20] nos de (instrumentis) consultaveritis supradictis et int [línia 21] super eis nisi non ... [línia 22] in instrumentis predictis exsolveri ... [línia 23] xxv die madii anno ...

Eaxí a memòria, per ordinació del dit Maestre Racional, la desusdita letra Reyal fo així registrada perçò que per los scrivans del dit ofici la dita ordinació sia servada en los comptes que reeban dels Tresorers oficiales, comissaris e altres dessusdits.

43

1398, novembre, 15. Saragossa

ACA, RP, Reg. 793, f. 161.

Ordinació feta per lo senyor rey en Martí sobre les penes imposades o imposadores per lo Mestre Racional o son loctinent o altra president en lo dit ofici aqualssevol oficiales, comissaris o altres personnes qui sien tenguts retre compte ala cort del dit senyor, ço és, que aquellas sien exigides e levades dels béns dels dessusdits abon arbitri e coneguida dels dits Mestre Racional o son loctinent seu o president per lo verguer del dit ofici o per algun porter del senyor Rey o per altra persona a açò per ells deputadora. E que axi per les dites penes com per les restes dels comptes lurs puxa ésser feta execució en los béns dels dessusdits e noresmenys si mester serà procehir a capció de personnes.

En la ciutat de Çaragoça en lo mes de Noembre del any dela nativitat de nostre senyor MCCXCIXVIII. Lo senyor Rey en Martí féu la ordinació deiús scrita ab letra sua dela tenor següent.

Martinus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie Dilecto consiliario et Magistro Racionali curie nostre Petro Dartes militi vel eius locumtenenti ceterisque qui pro tempore dicto preerunt officio salutem et dilectionem. Cum vos pretextu regiminis dicti vobis comissi officii tam diversis officialibus nostris quam alis personis que ex commissionibus nostris et alia de his que pro parte curie nostre rexerunt et admistrarunt vobis compotum et rationem reddere tenentur et debent opporteat tam cum literis vestris sigilli dicti vestri officii sigillatis quam verbotenus iniugere ut coram vobis vel dicto vestro locumtenente compareant certis terminis per vos eis prefixis parati reddere rationem de admistrationibus supradictis et etiam eisdem pro predictis compotis inde reddendis penas imponere. Et ut e certo dedicimus quamvis absque aliquam requisitionem officiales nostri et alii supradicti coram vobis cum eorum compotis comparere deberent anno quolibet parati inde reddere rationem Atamen licet per vos sint requisiti et moniti ad huc coram vobis comparere non curant nec pro inde de eorum admistrationibus compota vobis reddere se in aliquo intromittunt redditicones ipsorum compotorum per diversa tempora prolongantes in tantum quod ex eorum evidenti negligencia et temporis evasione multo tamen sequitur quod predicti morte preventi numquam reddunt compota supradicta eorumque heredes pro maiori parte exquisitis coloribus et cavillationibus ne ex inde ad reddendum ipsa compota sint astricti se excusant allegantes bona predictorum defunctorum non sufficere ad debita et iniurias persolvenda ex quibus patrimonium nostrum diminuitur et ex inde nostre curie evidens preiudicium generatur. Quare predictis ut convenit obviare volentes vobis dicimus et mandamus expresse quatenus quascumque penas per vos seu dictum vestrum locumtenentem predictis de causis quibusvis officialibus seu personis que compotum nostre curie reddere tenentur impositas seu de cetero imponendas si ipsas incurrerint per virgarium dicti vestri officii vel aliquem nostrum portarium seu quamvis aliam personam quam ad hoc diputaveritis abonis eorum exigiri et levari proculdubio faciatis si hoc vobis et ipsis iure ordinario quo ad dictos heredes pertineat. Et si volueritis dictas penas in totum vel in partem iuxta vestri bonum arbitrium et bona conscientiam remittere possitis. Quem nos super predictis vobis et vestro locumtenenti predicto cum presenti plenarie comittimus vices nostras. Mandantes cum presenti quibuscumque Gubernatoribus regnum et terrarum nostrarum Vicariis Iusticiis Calmedinis Baiulis ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quatenus quotienscumque per vos seu dictum vestrum locumtenentem aut alium qui vobis absentibus dicto preerit officio fuerint requisiti super exigendis et levandis penes predictis dicto vestri officii vergario seu cuivis portario aut alii cuicunque quem ad hoc elegeritis prestant auxilium et favorem vel ipsi etiam officiales nostri si malueritis predictam executionem faciant ad vestri requisitionem nedum pro penis predictis sed etiam pro eo quod per dicta compota reperitis nostre curie fore refundendum sub pena mille morabatinorum auri ab ipsis officialibus et eorum bonis si contra fecerint irremissibiliter habendorum nostreque curie applicandorum procedendo etiam si opus fuerit iusticia exigente ad capciones personarum illorum qui ad predicta quomodolibet tenebuntur tanquam et prout pro debitis fiscalibus est fieri assuetum, peccuniam vero ex penis predictis imponitis et imponendis proventuram sic volumus dividi videlicet quod tercia pars vobis et dicto vestro locumtenenti ac scriptoribus dicti vestri officii insolutum eius quod vobis et ipsis per nostram curiam debeatur largiatur.

Et tercia pars illi officiali qui de predictis execucionem faciet tribuatur. Et residua tercia pars nobis seu nostro Thesaurario aut cui seu quibus nos voluerimus seu ordinaverimus applicetur. Datum Cesarauguste xv die Novembris Anno a nativitate domini m ccc xc octavo. Rex Martinus.

44

1399, març, 13. Saragossa

ACA, RP, Ref. 793, f. 167.

Ordinació feta per lo senyor Rey en Martí, ara regnant, ab la qual és provehit que per lo Racional no sien preses en compte als officials reials trienals del Principat de Cathalunya en los comptes per ell retedors deles administracions dellurs officis algunes quantitats ques posen haver retengudes dels emoluments e drets dels dits officis vulles per via de special assignació o en altra manera, sinó tansolament los salariis e drets ordinaris acustumats e los quals per lurs predecessors en los dits officis antigament eren acustumats de reeble e haver con axis contenga en les constitucions de Cathalunya. E semblant manera vol lo dit senyor ésser servada en les dates quels dits officials faran en los dits comptes de qualsevol quantitats ab cautelas ques dreçen a ells mateys o a altres qualssevol personnes puxes puxer que les dites cautelas devallen de fets lurs propis o tocant lur interès.

En la ciutat de Ceragoça, en lo mes de Març del any de la nativitat de nostre senyor MCCC XCIX, lo senyor Rey féu la ordinació deitús scrita ab letra sua dela tenor següent.

Martinus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie Dilecto Consiliario et Magistro Racionali curie nostre Petro Dartes militi et eius locumtenenti salutem et dilectionem. Intus mentis volumina voluens excellencia regia diligenter quod regiminis tempore serenissimi domini Johannis Aragonum regis excelse memorie fratris nostri ad importunitatem et instanciam non nullorum ipsum importunacium de subscriptis hominis plurimi ad officia trienalicia intra principatum Cathalonie exercenda per serenissimum dominum fratrem nostrum electi et assumpti fuere qui alia fortassis electi seu assumpti minime extitissent ex quo plurima inconveniencia et damna non solum curie nostre verum etiam rei publice tocius Cathalonie principatus secura fuere de quibus ambicio ipsorum talium electorum assumptorum penitus causa fuit deliberavimus constanti proposito pro satisfaciendo interesse dictarum rei publice et curie nostre ut in redditione compotorum per ipsos et alios quo suis fienda serventur constituciones Cathalonie in effectu habentes quod officiales regii dicti Cathalonie principatus non possint aliquid penes se de officiorum suorum emolumentis et iuribus retinere nisi dumtaxat salario et iura ordinaria assueta. Quorum obrem vobis percipiendo mandamus de certa sciencia et expresse sub nostre ire et indignacionis incursu quatenus constituciones predictas servando ad unguem contra easdem iamdictis officialibus aliquas peccunie quantitates quas in eorum compotis ponant penes se retinuisse etiam si per viam specialium assignacionum vel alia quavis causa ponant ipsas retinuisse penes eosdem minime admittatis nisi

dum taxat salario atque iura que ipsi et predecessores sui in dictis officiis antiquitus ordinarie consueverunt recipere et habere. Et hunc simile modum volumus inconcusse servari in quantitatibus illis quas officiales iamdicti ponent in datis compotorum suorum pro quibus datis cautelas restituent que dirigantur eisdem seu personis aliis quibuscumque postquam sciri modo aliquo poterit cautelas easdem descendere ex factis propriis suis seu eorum tangentibus interesse. Et quare provisionem nostram huiusmodi curie nostra et rei publice utilem novimus et salubrem eandem decetere per vos in redditione compotorum officialium futurorum volumus observari. Datum Cesar Augusta XIII die Marcii anno anativitate domini MCCCXC nono. Matias Vi cecancellarius.

E axi, amemòria, per ordinació del Mestre Racional la dessusdita letra reyal fo ací registrada per ço que per los scrivans del dit offici la dita ordinació sia servada en los comptes que reebran dels officials dessusdits.

45

1408, gener. Barcelona

Provisió del rei Martí atorgant 100 florins d'or d'Aragó anuals per a la reparació del castell de Lleida, sobre rendes oficials de la ciutat i vegueria de Lleida.

ACA, RP, Reg. 795, f. 153.

Cort, Veguer, Batle, Payers, Clavari, Tercer e altres officials de la ciutat e Vegeria de Leyda.

En Barchinona, a XXVI dies de Maig del any MCCCCVIII, lo senyor Rey manà al Racional que la sua provisió davallscrita fahés insertar en lo present libre de notaments comuns a fin quel dit Racional en la reddició dels comptes dels officials en la dita provisió spressats dege servar ço que per lo dit senyor li és manat ab la dita provisió, la tenor dela qual és aytal.

Nos Martinus Dei gracia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice Comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie Scientes castrum nostrum civitatis Ilerde tanta fuisse annosa corrosione destructum quod nisi cura nostra regalis circa eius reparacionem se pronam et facilem exhiberet posset faciliter exesa vetustate consumeri soloque penitus adequari. Est enim facilis edificiorum ruina incolarum subtracta custodia Volentes ut circa ipsius Castri reparacionem talis adhibeatum amodo cum districcione solertia per quam possit deputatis redditibus eiusdem castri ornatus et bellorum necessitas custodiri cum sint illa robusta pariter et diurna presidia que prudencia incitat et vigilans cura adhibita provisione deffendit. Et de iniciis predicatione inventori de custoditis adquiritur conservatori lauda perfeccio hiis igitur consideracione debita excitati videntes lucra nostra complecti cum fabricis necessaria pro temporis qualitatis largimur Tenoris presentis ad usum et reparacionem dicti castri eiusque fabrice centum florinis auri de aragonia modo subscripto annua prestacione solvendos ducimus de [...] quos ut inde possint haberi faciliter asignamus in et super quibusvis [...] ex certis condemnacionum factarum et fiendarum per paciarios civitatis pred[...] civitatis eiusdem ac in et super emolumentis esdevenimentiis terciis

et [...] pertinentibus seu spectantis quoquomodo in curiis nostrorum officialium [...] ad manus curie et Vicarii seu eius locumententis ac Baluli et Clavaril Tercerique utique ac aliorum officialium sive comissariorum tam nostrorum quam civitatis iamdictae quocumque nomine nuncupentur qui nunc sunt aut pro tempore fuerint in Civitatis eadem provenient quoquodlibet in futurum. Nos enim per hanc eandem mandamus predictis Curie Vicario ab Baiulo necnon Paciariis Clavario ac Tercerio ceterisque officialibus nostris civitatis et vicarie predictarum et locatis eorumdem ac receptoribus dictorum terciorum emolumentorum et iurium presentibus et futuris sub incursu nostre indignacionis et ire penaque mille florenorum auri aragonum de bonis eorum si contra fecerint irremissibiliter habendorum nostroque erario applicandorum ac privacione officiorum ipsorum quatenus de predictis terciis et emolumentis esdevenimenti et iuribus que ad manus ipsorum et cuiuslibet eorumdem iam provenerunt seu in futurum provenient quoquomodo dictos centum florenos per tres tercias annorum quas incipi volumus prima die presentis mensis januarii scilicet pro ipsa prima die triginta tres florini et octo denarios Et prima die mensis madii anni ipsius alios triginta tres florinos tres solidos et octo denarios ac residuos triginta tres florinos tres solidos et octo denarios prima die mensis augusti anni eiusdem et sic deinde annis singulis eisdem diebus terminis sine tandis operario seu custodi dicti castri qui nunc sunt aut pro tempore fuerint tribuant et exsolvant per aliis assignacionibus grosis factis per predecessores nostros illustres aut nos fiendisque etiam in futurum iam dictis officialibus nostris tam per nos quam per successores nostros qualcumque ratione seu causa quas in quantum huic derogent viribus carere volumus obsistentibus nullo modo. Mandantes insuper per presentem nostro Racionali Magistro aut alii cuicunque adictis officialibus Paciariis Clavaril ac Terçerio civitatis predice compotum auditoris sub nostre gracie et mercedis obtenuit quatenus predictas gracias officialibus antedictis factas pariter ac fiendas donec predicti centum florini per eos ad usum fabrice dicti castri soluti extiterint non admitant nec in eorum recipient compotis ullo modo, quoniam [...] faciendi contrarium abdicamus potestatem omnimodam cum presenti quam in pre [...] testimonium fieri iussimus nostro sigillo minori pendent munitam. Datum Barchinone [...] Januarii anno a nativitate domini MCCCCVIII Regnumque nostri terciodecimo. Rex Martinus.

II

**ALTRES DOCUMENTS JURÍDICS
REFERENTS AL MESTRE RACIONAL**

1277, febrer, 25. Pertusa

Pere el Gran encomana a Guillem Colrat la Drassana de Barcelona de la qual serà el custodi, l'administrador i el governador.

ACA, C., Reg. 43, f. 130 v.

Nos Petrus dei gratia, etc., ... tradimus et comandamus vobis G.^o Colrat dum nobis placuerit Derassanam nostram borchinone. Ita quod vos teneatis pro nobis ipsam Derassanam et custodiatis seu custodiri faciatis eandem et omnes galeras nostras que sunt et erunt in ipsa Derassana et totam exarciam earundem. Mandantes Colrrado Lancee amirato nostro et aliquis amiratis nostris qui pro tempore fuerint quod vos habeant et teneant pro custode amministratore seu gubernatore dicte Darassane et galearum que sunt et erunt in ea ut superius continetur.

1282, gener, 7. València

Carta circular del rei Pere el Gran als oficials de Catalunya comunicant els poders de rebre i oir els comptes conferits a P. Marqués. Quan aquest els requereixi hauran de presentar-se al seu davant per a retre comptes.

ACA, C., Reg. 51, f. 41.

Universis baiulis et aliis officialibus Catalonie. Cum nos mitimus partes Catalonie fidelem scriptoren nostrum P. Marquesi *pro recipiendis et audiendis a vobis compostis* super eo quod pro nobis recepistis seu nobis debetis de preciis emptorium reddituum nostrorum mandamus vobis quatenus statim cum a dicto Petro verbis vel litteris fueritis requisiti veniatis ad eum et redda-

tis sibi compotum de toto eo quod pro nobis recepistis et quod nobis debetis de preciis venditionem reddituum nostrorum seu ex aliis rationibus quibuscumque verum propter dicta compota non stetis quin fideli nostro Mosse Rava, solvatis in continenti quicquid nobis debetis. Alias mandamus dicto P. Marquesi quod ad predictam vos compellat et compelli faciat et distingui.

48

1283, abril, 10.

Rebut atorgat pel rei Pere el Gran al procurador del justicer Roger de Mestre Angel, d'uns diners que rebé per mà de Conrad Llança, conseller, familiar, fidel del rei i mestre racional de la seva magna Cúria.

ACA, C., Reg. 54, f. 222=CARINI ; DCLIX.

Petrus, etc., ... Tenore presentis apodixe notum facimus universis quod decimo die mensis aprilis undecimi iudicacioni apud Messanam Adinolfus de Morcillano procurator Rogerii de Magistro Angelo militis iusticiarii nostri in toto Comitatu Giracii et partibus Cephaludi et Thormarum asignavit in camera nostra per manus *Conradi Lancee dilecti consiliarii familiaris et fidelis nostri ac magne nostre Curie magistri Racionalis* que inventa sunt restitisse liquide penes eum de pecunia per ipsum percepta de proventibus actorum dicti sui iusticiaritus officii ab ultima videlicet medietate proximo preteriti mensis octubris usque per totam primam medietatem mensis februarii dicte undecimi iudicacioni per rationem eiusdem coram magistris rationalibus magne curie nostre per procuratorem dicti iusticiarii summarie positam ad generale pondus uncias auri octo tarenos viginti novem et granos octo. Unde ad futuram memoriam et dictus iusticiarii cautelam de predictis uncias auri octo tarenos viginti novem et granos octo presentem apodixem supra fieri iussimus et sigilli nostre maiestatis munite communiri.

1283, juny, 20. Tarassona

Citació circular dirigida pel rei Pere el Gran a Guillem de Roca, ciutadà de Barcelona, i a d'altres oficials, a fi que compareguin personalment o per procurador a Tarassona, preparats per retre comptes de la seva gestió.

ACA, C., Reg. 46, f. 89.

Petrus dei gratia Aragonis et Sicilie Rex fiddeli suo G. de Rocha civi barchinone salutem et gratiam. Mandamus vobis quatenus a confeccione presencium ad unum mensem primum venturum personaliter vel per procura-

torem vestrum legitime constitutum sitis Tirasona cum quaternis vestris albaranis et omnibus aliis scripturis que pertinent ad vestrum compotum paratus ibi reddere rationem et compotum nobis vel si nos ibi tunc presentes non fuerimus reddatis ipsum Corrado Lancee nostro maiori hostiario ac magistro rationali nostre curie loco nostri de omnibus que recepistis et habuistis ac administrastis hucusque pro nobis, de quibus non reddideritis rationem sive compotum nobis vel alii loco nostri. Et si vos forsitan venire non possetis mitatis nobis vel dicto Corrado loco et die predictis per dictum vestrum procuratorem quaternos compotorum albarana et omne alias scripturas que ad vestrum compotum pertinent sigilli vestri munimine interclusas.

Data Tirasona XII kalendas julii anno domini M^{CCCLXXX}^o tertio.

Postmodum scripsimus sibi quod aportaret vel miteret quidquid haberet de predictis.

Similis fuerunt misse infrascriptus officialibus B. de Rivosicco...

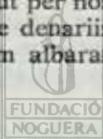
50

1283, juliol, 6. Logronyo

Carta-circular de Pere el Gran a tots els oficials citats per retre comptes, comunicant que ha delegat les funcions fiscalitzadores a Conrat Llança, porter major i mestre racional de la Cort.

ACA, C., Reg. 46, f. 93v.

Petrus etc. ... Dilectibus et fidelibus suis universis officialibus qui venturi sunt apud Tirasonam mandato eis facto per litteras nostras ad redendum compota de his que pro nobis administrantur temporibus retroactis salutem et gratiam. Quia nos diebus vobis assignatis Tirasona personaliter esse non possumus mittimus dilectum nostrum Corradum Lancee nostrum maiorem hostiarium ac magistrum rationalem nostre Curie qui compota vestra recipiat loco nostri. Mandantes vobis quatenus reddatis sibi compota vestra predicta loco nostri. Et insuper tradatis sibi et donetis nomine nostro quocumque factis compotis ipsis nobis reffundere debeatis et omnes etiam denarios quos nobis mittere debebatis sicut per nostras litteras habueratis in mandatis. Recipientes a dicto Corrado de denariis et aliis omnibus que sibi traideritis ad vestri cautelam idoneum albaranum. Datum apud el Gronyo II nonas julii anno ut supra.

51

1285, abril, 7. Barcelona

Carta-circular de Pere el Gran als oficials reials comunicant la designació de Berenguer de Mas com a rebedor de les restes dels comptes definits pels delegats del Rei. S'especifiquen els poders de Berenguer i hom ordena auxiliar-lo en la seva missió si fos necessari.

ACA, C., Reg. 58, f. 16v.

Universis officialibus nostris et aliis ad quos presentes pervenerint. Significamus vobis quod nos constituimus et ordinamus fidelem nostrum Berengarium de Manso de domo nostra exhibidorem presencium ad exigenda et recuperanda debita omnia que nobis debentur ad aliquibus personis xristianis scilicet iudeis saracenis tam ratione mutuorum de nobis receptarent quam ratione officiorum et aliorum quorumlibet que pro nobis receperint et tenuerint de quibus computaverint cum Juceffo Ravaya et Mosse Ravaya baullis nostris ac quibuscumque aliis personis loco nostri et ex ipsis compotis remanserit aliqua quantitas ad solvendum vel quibuscumque aliis rationibus saltem ad kalendas mensis januarii proxime preteriti et etiam compellendi omnes illos qui non computaverint ac eis terminum prefigendi quod veniant computare cum magistro Racionali Curie nostre dantes dicto Berengario de Manso auctoritatem et potestatem compellendi et pignorandi quoscumque tam officiales quam alios et capiendi etiam in personis qui super predictis inobedientes extiterint vel rebelles. Quare mandamus vobis quantum dicto Berengario loco nostri solvatis quilibet vestrum debita et denarios quos nobis dare solvere et tornare abetis ac eisdem super ipsis pretetis auxilium et iuvamen quotienscumque et quandocumque ab eo fueritis requisiti. Datum Barchinone VII° idus aprilis anno LXXX° quinto.

52

1285, abril, 7. Barcelona

Carta-circular de Pere el Gran als oficials reials comunicant els poders atorgats a Berenguer de Mas per l'exercici de les funcions econòmiques i financeres que hom detalla.

ACA, C., Reg. 58, f. 108r.

Universis officialibus nostris. Significamus vobis quod nos constituimus et ordinamus fidelem nostrum Berengarium de Manso de domo nostra exhibidorem presencium ad exigenda et recuperanda debita omnia que nobis debentur ab aliquibus personis xristianis scilicet iudeis et sarracenis tam ratione mutuorum a nobis receptorum quam ratione officiorum et aliorum quorumlibet que pro nobis receperint et tenuerint vel ex aliis quibuscumque rationibus.

Item ad petendum sibi ostendi et exhiberi computa que predicti nobis vel alii pro nobis reddiderunt et ad exigendum et recipiendum ab eis omnia ea que aparuerint per ipsa computa quod nobis solvere teneantur.

Item ad prohibendum et ad mandandum ex parte nostri officialibus nostris et etiam omnibus emptoribus reddituum nostrorum quod non recipient nec exigant aliqua debita quo debeantur de temporibus preteritis nisi ostendant ipsis Berengario de Manso quod iam de ipsis debitibus reddiderint nobis vel alii loco nostri computum et quod fuerunt ipsa debita inclusa et posita in ipso computo.

Item ad petendum exigendum et recipiendum nomine nostro omnes sarracenos et sarracenas qui fuerunt de palia et non fuerint de bona guerra a quibuscumque personis detinuntur.

Item ad compellendum omnes illos qui nobis computum non reddiderunt quod veniant reddere computum sive rationem cum magistro rationali Curie nostre et ad prefigendum eis terminum super hoc et sub pena certa.

Item constituimus et ordinamus dictum Berengarium de Manso quod possit petere et agere in judicio et extra contra quascumque personas que aliquas possessiones, terras, hereditatis seu aquas vel censualia aut jurisdictiones nostris detinent occupata que ad nos aliquo iure pertineant.

Significamus etiam vobis quod nos damus dicto Berengario de Manso protestam faciendi nomine nostro transacciones apochas de soluto et compositiones etiam cum requisitionem tamen et voluntate nostra et (cedendi) acciones nostras et iure illis qui sibi solutionis facient contra quoscumque alios nobis obligatos et obnoxios ex (causis) predictis et accipiendo et emparandi ac etiam vendendi bona predictorum qui nobis sint ex predictis rationibus obligatis et qui sibi non satisfacerent in dictis debitibus sive presentes fuerint sive absentes et compellendi pignorandi et penas imponendi et exigendi tam in vos dictos officiales quam in alios quoscumque et etiam capienda personas et emperandi officia illorum qui super predictis extiterint inobedientes vel rebelles.

Quare mandamus vobis quatenus dicto Berengario de Manso super predictis omnibus satisfaciatis de piano et eidem in predictis vestrum consilium et auxilium impendatis quotienscumque et quandocumque ab ipso vel ab aliis nomine ipsius fueritis requisitis.

Datum Barchinone VIII idus aprilis anno domini M^{CCCLXXX} quinto.

53

1285, agost, 2. Barcelona

El rei ordena al sots-veguer de Manresa, Romeu de Morera, que es presenti davant seu preparat per a retre comptes del castell de Montcada.

ACA, C., Reg. 57, f. 170.

Fideli suo Romeo de Moraria subvicario Minorise Salutem et gratiam. Intelleximus quod homines de subvicaria vestra qui tenebantur stare in stabilitamento Castri de Montechato non sunt in dicto stabilitamento immo deficiuntur eis magna pars et illi qui sunt ibi non habent arma sicut habere debent nec possunt habere solidatam quam habere debent. Quare mandamus vobis quatenus visis presentibus veniatis ad nos paratus computare de hiis que dedistis et recipistis ratione hominum predictorum quoniam nos volumus nos certificari de computo supradicta. Datum Barchinone IIII nonas Augusti anno ut supra.

54

1285, octubre, 19. Barcelona

El rei ordena a Aaron Abinafia presentar-se davant seu, personalment o per procurador, per a retre comptes d'una administració de béns que li confià.

ACA, C., Reg. 57, f. 217.

Haaron Abinafia. Nobilis Jacobus Petri filius noster suplicavit nobis quod mandaremus a vobis sibi reddi compotum de hiis que tenuistis et aministratis de bonis Sancie Ferrandi uxoris sue Nos vero quare pro nobis et manda-to nostro tenuistis predicta volumus quod in presencia nostra reddatis compotum supradictum. Quare mandamus vobis quatenus visis presentibus ve-niatis coram nobis ubicunque fuerimus cum omnibus compotis predictorum paratus reddere compotum supradictum vel si personaliter venire non poteritis mitatis nobis ipsa computa per nuncium vestrum fide dignum sigilli vestri munimine interclusa. Datum Barchinone XIII kals. Novembri.

55

1285, octubre, 25. Barcelona

Carta-circular als alamins i collectors de les aljames de sarràins de València i del seu regne en ambdues partides, de Saragossa, de Tarassona, d'Osca, de Lleida i de Tortosa, convocant-los a la Cort la primera setmana de desembre, aparellats per tal de retre comptes de llur gestió econòmica, que per les informacions rebudes no està exempta de frauds i enganys. Hom detalla els afers sobre els quals hauran de respondre i els documents que els caldrà aportar.

ACA, C., Reg. 57, f. 225v.

P. dei gratia etc. ... fidelibus suis alaminis et collectoribus aljamarum sarracenorum de Xativa et omnium aliorum locorum nostrorum Regni Valentie ultra Xucharum salutem et gratiam. Con nos haiam entès que alcuns de vosaltres han fetes alcunes frauds et engans dels maiors als menors i dels maiors als mijans per no acominalar les peytes e les tayles els demanades ne res entre vós així com fer se desvia et per aquesta rahó vaylen menys nostres logars e sen despoblen e nós nons en podem tanbò servir. Manam vós que la primera setmana del mes de Decembre primer vinent siats devant nós en qualche loc nós siam et quens aportets per scrit per comte e ab recapte tot ço que cullir haiats de les aljames ço, assaber: cascuns de vostres logars e tot ço que haiats taylat ne gitat sobre les dites aljames de [5] ans passats entró ala festa de Sen Michel primer passada. E és assaber dalfar-

des, dalmagras, de cenes, de sofres, de calònies d'ost, de serveys, de tribut, de cens, de monedatge e de totes altres coses que per nenguna rahó hi hagen stat cullides ne levades per lo dit temps.

Item totes vendes e alienacions de heretamens que alguns hagen fetes e el poder quen havien de vendre e dalienar aqueles.

Item totes vendes e alienacions d'heretamens que alguns hagen fetes aquest temps de sarrahins e de serrahines qui solien estar en los nostres locs e puy's se són mudats en altres locs et quens aportets per scrit los noms daquels e daqueles ne on estan e quant pagaren en les dites coses e en cascuna per si. E vós atressí quant pagàs en totes les sobredites coses per menut e tots los noms dels peytiers e de les peyteres en qual manera foren taylats si per sagrament o per taxació o per vista, e quant pagaven per heretat e quant per bestiar e quant per moble et que aportets tots vostres libres et vostres capbreus de cascun an, per si del dit temps. E encara quens aportets per scrit spicificadament en quals temps feyres les cullides e les tayles cascuna per si. Atrassí quens aportets per scrit quans franchs ha entre vós qui no hagen mes en les dites coses e aqui havets pagades totes aqueles coses e los albarans de les pagues que havets hauits de nós e daquels qui les recebreren enfre lo dit temps, per ço car nós puscam saber quant havets peyat ne quant navem nós hauit. Encara manam per aquestes pre-sens letres a cascuna per si que per los dits alamins nós trameten tots los lurs privilegis que han de nós e de nostres antecessors de franqueses o de donacions o de debuts o de Rendanions de qualque altre manera a els sien atorgats. E manam al alcadi e a calmadina e a tots los altres oficials nostres dels dits locs quens tremeten les cartes com han los officis e totes les sentències que hagen donades, civils e criminals, e el poder que havien de jutjar per tal que puscam saber si han fet dret et si nós havem hauit ço que haver ne devem. E totes aquestes coses volem e manam nós que venguen devant nós per ço quens puscam certificar daqueles e puscam ordonar de donar a cascun son dret et acuminalar et guardar dengan entre vós que no prenga tort la un del altre. E volem que i o ii de cascuna ajama ab carta de procuració de la ajama vingats ab lalamí ensembs per tal que sien fermes lo comte e totes les altres coses que haiats a fer ab nós. Dat. barch. VIII Kal. Novembri anno Domine MCCLXXX quinto.

Similiter fiat Alaminis et Collectoribus aljamarum Sarracenorum moraria Valencie et omnium locorum Regni Valencie cifra Xucharum.

(s. f. a. et. c. a. s.) omnium locorum nostrorum Episcopatus Cesarauguste.

(s. f. a. et. c. a. s.) Episcopatus Ilerde.

(s. f. a. et. c. a. s.) Locorum nostrorum Episcopatus Oxe.

(s. f. a. et. c. a. s.) Locorum nostrorum Episcopatus Dertusie.

Similiter fiat alaminis et collectoribus aljamarum locorum Episcopatus Tirasonensis.

1286, febrer, 28. Barcelona

El rei Alfons ordena a diversos oficials venir a Barcelona i presentar-se davant Guillem de Roca per a retre-li els comptes de la seva gestió.

ACA, C., Reg. 65, f. 86.

Fidelibus suis Raimundo de Belloloco baiulo de Tarrega anno preterito et R. deç Vilar et R.^o de Sent Petro de Auro et aliis emporibus reddituum de Villagrassa anno preterito salutem et gratiam: Intelleximus per fidelem nostrum G. de Rocha civem Barchinone quod non vultis computare cum ipso de precio pro quo emistis redditus de Tarrega et de Villagrassa nec etiam de proventibus quos recipistis dicto anno ratione baiulie et curie que vobis in comanda fuit tradita dicto anno quare vobis dicimus et mandamus etiam sub pena dupli quare visis presentibus veniatis Barchinonam parati reddere compotum dicto G. de Rocha alias mandamus P.^o de Cirario de domo nostra quod vos et bona vestra et fideiuersores et bona eorum tam in personis quam rebus aliis pignoret et compellit. Datum Barchinone II kals. marci anno predicto.

1286, març, 2. Barcelona

El rei Alfons el Liberal ordena a Bernat Bertran, antic procurador i administrador de Jaume II de Mallorca, venir a Barcelona per a retre compte de la seva gestió mallorquina.

ACA, C., Reg. 63, f. 81.

Bernardo Bertrandi. Mandamus vobis quatenus visis presentibus incontinenti veniatis ad nos paratus reddere nobis compotum super procura<sup>FUNDACIÓ
ONLINE</sup>tionem et aministracionem quam in regno nostro Maiorce gessistis et tenuistis pro inclito Jacobo avunculo nostro. Nos enim mandamus per presentes justicie ac baiulo Exative ac etiam omnibus aliis officialibus et subditis nostris quod in veniendo ad nos nullum faciant vobis impedimentum seu contrarium. Datum Barchinone vi nonas marci.

58

1286, maig, 30. Saragossa

El rei recorda el manament dirigit als oficials regis d'Aragó que han de presentar-se davant els delegats regis a fi de retre llurs comptes. El text és un fragment de la carta dirigida a aquests delegats.

ACA, C., Reg. 67, f. 22v.

... Cum nos mandaverimus per literas nostras universis et singulis officiis nostris Aragonum et universis aliis qui aliquid tenuerunt, perseverunt pro domino P. inclite recordationis vel pro nobis quod in continentia venient ad computandum vobiscum loco nostri super ipsis que colligerunt tenuerunt pro dicto domino Patre nostri vel pro nobis ...

59

1286, juliol, 7. Barcelona

Guillem Colrat, mestre racional del Rei atorga a Bartomeu Bosc l'albarà testimonial del compte que aquest li ha retut de l'administració d'una nau reial. El Rei deu la resta i en Bosc ha de pagar el lloguer dels mariners i dels escrivans de la nau.

ACA, RP, Reg. 620, f. 93v.

Jo (Micer) G. Colrat Maestre Racional del senyor Rey. Atorch e regonech a vós en Bartolomeu Bosch estadant de Barchelona que avets comtat ab mi de so que vós reebets per raó de la nau del senyor Rey ni de so que vós despesés segons que en lo vostre comde lo qual a mi avets liurat és contingut de (4) dies a l'exida del mes de vuytubri del any de (1285) tro a les kalendas del mes de juny del any de (1286). E encara de so que Pere de Puig scrivà de la dita nau reebé ni despés per en Bartolomeu Bosch en loger de mariners et en altres messions menudes del damont dit dia tro a (4) kal. aprilis del dit any de (1286). En encara de so qu'en Romeu de Jaffer escrivà aprés de la dita nau despés per en Bartolomeu Bosch en loguer de mariners de maestre daxa de calafats et daltres messions menudes de (5) kals. aprilis del dit any de (1286) tro a (13) kals. Juny del dit any. E segons lo vostre comde damont dit és cert qu'el senyor Rey ha tornar a vós equalada la data ab la reebuda (869) s. (8) drs. b. E vós siats tengut de pagar e satisfier als mariniers lo lur loger e als escrivans lo lur salari. Scrit en Barchelona nonas julli anno domini (1286).

60

1286, juliol, 9. Figueres

Fragment de l'albarà testimonial atorgat pel rei Alfons a Pere de Sant Clement reconeixent que ha retut comptes davant el mestre racional Guillem Colrat per la seva gestió com a notari de Pere el Gran a l'Escrivania, així com per altres afers.

ACA, C., Reg. 67, f. 48.

Noverint universis quod nos Alfonsus, etc. ... confitemur et recognoscimus vobis fideli nostro Petro de Sancto Clemente notario quondam illustrissimi domini Petri, etc., ... patris nostri quod de mandato nostro reddidistis compotum per minutum Guillermo Colrrati magistro rationali Curie nostre de omnibus receptis scribanie dicti domini Regis et aliis receptis quas per ipso fecistis de quibus non computaveritis cum eodem domino Rege scilicet de Kals. Jaunari anni (1283) usque ad obitum dicti domini regis que fuit quarto idus novembri anno domini (1285) ...

61

1286, agost, 27. Barcelona

El Rei mana al Mestre Racional que accepti en el compte de Romeu Gerard les quantitats donades en nom del Rei, tant si són justificades amb albarà com si no ho són. Retut el compte li atorgarà el corresponent albarà.

ACA, Reg. 67, f. 59v.*

G.^o Colrati Magistro rationali cum fidelis nostre Romeus Gerardi plures pro nobis vel aliquibus officialibus nostris dederit plures denarios et res per minutum de quibus non habet ut dicitur albaranum dicimus vobis et mandamus quatenus recipiatis sibi in compotum quicquid nobis vel pro nobis de mandato nostro vel dictorum officialium dedit cum albaranis vel sine albaranis. Et facto computo super predictis faciatis ei albaranum de eisdem. Dat. Barch. vi Kis. Sept.

62

1286, agost, 28. Barcelona

El Rei ha vist l'albarà atorgat per G. Colrat, mestre racional i per P. de Sant Climent que dóna testimoni del compte retut davant d'ells per Guillem de Castellauli, pel que fa a les vegueries de Vilafranca, Montblanc, Piera i Iguaalda, les quals administrà en el passat en nom del Rei. És el fragment inicial de l'albarà regi debitori.

ACA, C., Reg. 67, f. 60.

Nos Alfonsus, etc., ... viso quodam albarano sigillato sigillo fidelis nostri G. Colrati magistri rationalis Curie nostre et P. de Sancto Clemente in quo continebatur quod (dictis) G. Colrati simil cum dicto P. de Sancto Clemente concessit vobis Guillermo de Castro aulino quod veniatis cum eis ad compotum de Vicarie Ville Franche et de Montis Albo et de Apiaria et de Aqualada quas tenuistis pro domino Rege patre nostro et pro nobis ...

63

1286, agost, 30. Barcelona

El Rei ordena a Pere de Sant Climent i a B. Salomó la fiscalització del compte de G. de Roca, en lloc del mestre racional, al qual, nogensmenys, l'hauran de lliurar un cop rebut.

ACA, C., Reg. 67, f. 64.

P. de Sancto Clemente et Boniuia Salamonis iudeo Barchinone. Mandamus vobis quatenus audiatis et recipiatis compotum a G. de Roca loco fidelis nostri Guillermi Colrati magistri rationalis Curie nostre de omnibus hiis que recepit seu tenuit aut dedit pro domino. P. inclite recordationis Rege Aragonum patre nostro seu nobis de quibus ad huc non computavit Quo computo recepto illud mittatis dicto G. Colrati sigillorum vestrorum munimine interclusum. Dat. Barch. III Kals. Septembri.

64

1286, setembre, 18. València

El Rei ordena al batlle de València, Arnau Escrivà, el pagament d'una quantitat de diners a Muça de Portella, la qual el batlle

general de València, Pere de Llibià, li haurà d'acceptar com a dada quan li reti el compte de la batllia.

ACA, C., Reg. 67, f. 72.

A. Scriba baiulo Valentie Mandamus vobis quatenus de denariis seu redditibus baiulie predice detis et solvatis fideli nostro Muça de Portella (10.000 s.r.) loco nostri non obstantibus aliquibus assignacionibus prius factis recipiendo a dicto Muça albaranum de predictis (10.000 s.). Nos enim mandamus per presentis fideli nostro Pr de Libiano baiulo Regni Valentie quod vobis hostendente albaranum a dicto Muça de predictis (10.000 s.) recipiat eos a vobis in compotum non obstantibus aliquibus primis assignacionibus ut est dictum. Dat. Valenc. XIIII kals. Octobri anno domini., etc.

65

1287, abril, 11. Barcelona

Consignació de rendes feta pel rei Alfons el Liberal a favor de Romeu Gerard, batlle reial de Catalunya, a fi d'eixugar la resta del compte retut per aquest oficial davant del mestre racional Guillem Colrat.

ACA, C., Reg. 71, f. 40v.

Noverint universi quod cum nos Alfonsus, etc., ... Constat per albaranum fidelis nostri G. Colrati magistri rationalis domus nostre quod vos fidelis nostre Romeus Gerardi Bajulus noster Cataloniae computastis cum dicto G.^r Colrati loco nostri de omnibus receptis quas feceratis pro nobis et de omnibus datis et expensis quas similiter feceratis pro nobis scilicet a (3) Kals. Dec. anni (1285) usque ad (6) Idus aprilis anni (1287), et quod equatis datis cum receptis debemus vobis tornare de dicto computo (26.805 s. 8 drs. b.) sicut in dicto albarano dicti G. Colrati quod recuperavimus continetur. Ideoque volumos et concedimus vobis dicto Romeo Gerardi quod de hiis quo pro nobis recipitis et ad manus vestras pervenirent satisfaciatis vobis in dictis (26.805 s. 8 drs. b.) solutis primis assignacionibus. Nos eis recipiemus sive recipi faciemus vobis eo in computo de predictis. Vos vero tenemini recipere in computum illud quod habuistis et receperitis huc usque de redditibus et extibus muntanearum de Pradis qui non sunt in computo supradicto salvamus tamen et retinemus nobis examinationem dictorum computorum Ita quod si inveniremus fraudem vel errorem in ipso compoto sit nobis salvum ius nostrum et actio que nobis competit contra vos et bona vestra ratione dicte fraudis seu erroris presenti albarano in aliquo non obstante. Datum Barne. III Idus aprilis.

66

1287, octubre, 22. Alagón

Albarà debitori atorgat pel Rei al seu mestre racional, Guillem Colrat per import de 6.017 s. 8 drs. b. i per diversos conceptes.

ACA, C., Reg. 71, f. 88v.

Nos Alfonsus, etc., ... confiteor et recognosco debere vobis fideli nostro G. Colrati magistro rationali Curie nostre (1.070) s. et (4) drs. b. quos de mandato domini Regis inclite recordationis patris nostri solvistis G.^o Eymerici jurisperito barchinone racione salarii sui inquisitionis Montisalbi ut in tribus albaranis dicti domini patris nostri et tribus albaranis dicti Guillerimi que omnia albarana recuperavimus continentur. Item debemus vobis (2.052) s. (2) drs. obl. b. qui vobis remanebant ad solvendum et tornare vobis debebamus de redditibus curie baiulie Montisalbi de duobus videlicet annis de quibus computavistis loco nostri cum G.^o de Rocha ut in albarano ipsius Guillerimi quod a vobis recuperavimus continentur. Item debemus vobis (1.657) s. (4) drs. b. qui vobis remanebant ad solvendum de expensis quas pro nobis fecistis in Derasanali barchinone ut in albarano inde vobis facto per distum G. de Rocha quod a vobis recuperavimus continentur. Item debemus vobis (800) s. b. quos dictus dominus Rex pater noster debebat vobis cum albarano suo quod recuperavimus racione unius rocinii quem a vobis emit et dedit infant P. fratri nostro. Item debemus vobis (1.308) s. (8) drs. b. quos dictus dominus pater noster vobis debebat pro quitatione vestra de Panisars cum albarano suo quem a vobis recuperavimus. Et sic est suma quod debemus vobis (6.617) s. (8) drs. et ob. b. De quibus satisffacitis vobis ut asseritis de redditibus baiulie Montisalbi in (600) s. b. et sic remanent vobis ad solvendum de dictis debitibus 6.017 s. 8 drs. b. quos promittimus vobis solvere ad voluntatem vestram in pace. Datum in Alagone xi kals. Novembri.

67

1288, gener, 12. Saragossa

Manament regi dirigit a Joan Sabata perquè rebi el compte de Matieu de la Galera i dels seus socis per raó d'unes quitacions que acrediten. Sabata haurà de certificar el resultat d'aquesta rendició de comptes a B. Escrivà, a fi que aquest pugui pagar el deute del Rei a aquests compte-retents.

ACA, C., Reg. 76, f. 2.

Fuit scriptum Johani Çappata quod reciperet compotum a Matheo de la Galera Adalil et eis sociis de quintatione quam dicunt eis deberi et quod de eo quod consisterit eis deberi de dicta quitatione faciat eis albaranum Barnardo Scriba quod beat eis satisfacere super eo iuxta albaranum suum. Dat. Apud Pinna Idus Jan. anno predicto. Fuit mandatum Bernardo Scriba quod

juxta albaranum dicti Johannis Cappata satisfaciat dicto Matheo et eius sociis.
Dat. ut supra.

68

1288, gener, 20. Lleida

El Rei mana al batlle de Lleida donar la quitació, part en vestit i part en diners, a Arnau de Mur i almestre racional Guillem Colrat.

ACA, C., Reg. 76, f. 3.

G.º Çaredorta vicario et baiulo Ilerde Mandamus vobis quatenus incontinenti visis presentibus detis ac deliberetis dilecto clero nostro A.º de Muro et G.º Colrati magistro rationali Curie nostre vestes videlicet unicuique eorum mantellum cotum et tunicam ac caligas de panno coloris et unicuique eorum pro penis (100) s .b. et hoc nullatenus differatis. Datum Ilerde XIII kal. februarii.

69

1288, febrer, 6. Saragossa

Manament del Rei al collector dels rèdis del bisbat de Lleida, R. de Castellpoll, a fi que pagui a Guillem Colrat, mestre racional i creditor del monarca, la quantitat deguda. Aquest pagament l'haurà de fer seguint les instruccions rebudes i amb la recuperació dels albarans debitoris corresponents.

ACA, C., Reg. 76, f. 11.

R. de Castellpoll civi Ilerde Sciatis quod cum G. Colrati fidelis magister rationalis Curie nostre teneret redditus Montis albi et de Vallibus obligatos a domino Rege patre nostro et nos ipsos redditus recuperavimus et debemus predicto G.º Colrati (6.017 s. 8 drs. et obl. b.) prout in quodam albarano per nos eisdem facto plenius continetur et assignaverimus sibi cum carta nostra predictos (6.017 s. 8 drs. et obl. b.) super redditus Ilerdensis episcopatus quos vos pro nobis colligitis et tenetis vobis dicimus et mandamus quatenus solutis, etc., ... prout iam vobis cum carta nostra mandavimus solvatis predicto G.º Colrati vel cui voluerit loco sui predictam peccuniam quantitatem et recuperetis albaranum quod inde habet a nobis et aliam literam supradictam ac etiam presentem literam et apocham de soluto. Dat. Cesarauguste VIII Idus Februari.

70

1288, març, 8. Barcelona

El Rei fixa a Bernat Escrivà un terme peremptori i final per a retre el seu compte, atès que l'anterior citació no fou complimentada per Escrivà, el qual excusà la presentació del seu compte per no haver rebut, al seu torn, els comptes dels seus subordinats.

ACA. C., Reg. 74, f. 94.

Fideli camerario suo Bernardo Scribe. Cum nos jam assignaverimus vobis diem ad reddendum compotum de his que pro domino Rege Petro clare memorie patris nostro et pro nobis recepistis et dedistis. Et vos pretendentes aliquas excusaciones que non poteratis compotum finalem reddere pro eo quare habebatis recipere rationem ab aliquibus qui pro vobis aministraverunt non dum nobis vel alicui loco nostri compotum redditistis de predictis. Dicimus vobis ac expresse mandamus quatenus in festo beati Johannis Junii sitis paratus nobis vel cui voluerimus reddere compotum prout faciendum fuerit de premissis. Scientes quod die ipsam vobis assignamus pro dicto computo (redendo) pro die peremptoria et finali. Et quod deinde audire vobis dictum compotum nullatenus differamus. Datum Barchinone VIII° idus marci.

71

1288, abril, 12. Saragossa

El Rei mana al seu tresorer Arnau de Bastida que doni els vestits convenientis al mestre d'esgrima Guillem.

ACA. C., Reg. 79, f. 4v.

Fideli thesaurario suo Arnaldo de Bastida, etc. ... mandamus vobis quatenus donetis et tradatis incontinenti magistro Guillermo esgrimatori nostro vestes sibi competentes quibus sibi traditis recuperetis ab eo presentem literam cum apacha de soluto Datum ut supra.

Ja. de Capannis

72

1288, maig, 4. Alagón

Albarà debitori i d'assignació de rendes atorgat pel rei Alfons a favor del noble P. Martínez de Luna, amb qui ha passat completes. (Fragment).

ACA, C., Reg. 79, f. 39v.*

Nos Alfonsus etc. confitemur vobis nobili P. Martini de Luna quod facto computo inter nos et vos super omnibus debitibus que vobis debebamus usque in hodiernum diem tam ratione assignacionum, mutuorum, emendarum, honorum, cavalliarum, equorum, quitacionum frontarie Alagonis vel aliorum quitacionum opus Castri de Roda quam eorumquamlibet alia ratione restant vobis ad solvendum (42.420 s. j.) quos vobis debere confitemur quos assignemus ... super ...

73

1288, maig, 9. Saragossa

Albarà debitori atorgat pel rei Alfons al noble P. Jordà basat en la resta del compte que el noble va retre al tresorer Arnau de Bastida.

ACA, C., Reg. 79, f. 43.

Nos Alfonsus, etc., ... Confitemur et recognoscimus vobis nobili P. Jordani de Penna quod facto computo inter vos et fidelem nostrum thesaurarium A. de Bastida super omnibus et singulis que vobis debebamus usque hunc presentem diem quo presens scribitur albaranum tam ratione emendarum cavalliarum quam ratione quitacionum açemilarum et equorum quam qualibet alia ratione tam cum albaranis nostros quam officialium nostrorum que a vobis recuperavimus debemus vobis (20.803 s. minus 100 drs. j. et 14.980 s. b.) quos predictos denarios jacet et b. promittimus vobis solvere ad voluntate vestram in pace. Verumtamen si aliqua albarana seu alie litere de predictis tam per nos quam per officialis nostros confecta quam hoc de cetero aparuerint nullius sint valoris. Data Cesarauguste VII idus madii.

74

1288, maig, 13. Barcelona

Manament regi a Arnau de Bastida perquè passi comptes amb E. de Bidaure sobre les despeses fets en l'ambaixada davant del Rei de Castella. Definit el compte, li pagarà o assignarà la resta deguda.

ACA, C., Reg. 79, f. 47.

A.^o de Bastida mandamus, etc. ... computetis cum dilecto nostro Egidio de Bidaure de expensis quas dicit se fecisse in legacione quam fecit pro nobis ad illustrissimum Regem Castelle et id quod inveneritis dictum fore sibi solvi finito computo super dictis expensis solvatis vel assignetis eidem, etc., ... Et facta, etc., ... Datum III° Idus mail. S. A. de Bastida.

75

1288, agost, 28. Jaca

Manament del Rei a Arnau de Bastida perquè pagui o assigni una quantitat deguda a G. Llovet per raó de la resta del seu compte.

ACA, C., Reg. 79, f. 65.

A. de Bastida. Cum iuxta compotum quod de mandato nostro recepistis a fideli scriptore nostro G.^o Lupeti super expensis factis per eum in ligno armato quod duxit apud Granatam pro legacione (nostra) restent ei ad solvendum (853 s. b.) mandamus vobis quatenus ipsos denarios solvatis seu assignetis eidem. Et facta solucione, etc., ... Datum ut supra.

1289, abril, 12. Consuenda

El Rei nomena dos oficials perquè en nom seu rebin els comptes de n'Aldevesa amb l'obligació de remetre al Rei el resultat, degudament segellat. (Fragment de la carta reial reproduïda en el compte retut per n'Aldevesa Eximmi d'Urreya).

ACA, C., Cartes Reials, Pere II, 97.

... Mandamus vobis quatenus vos cum Raymundo de Molina insimul si comode poterit interesse sin autem per vos met ipsum recipiatis compotum de

predictis loco nostri quo recepto mitatis nobis ipsum tam de receiptis quam de eo quod remanet ad solvendum sub vestri sigilli munimine interclusum. Nos enim mitimus consimilem literam predicto Raymundo de Molina ut vobiscum simul recipiat computum supradictum. Datum apud Consuenda pridie idus aprilis anno Domini (1289).

77

1289, abril, 18. Saragossa

Fragment del compte retut per n'Aldevesa, del qual en resulta una resta deguda per la Cort, que hom certifica amb la intervenció de testimonis i d'un notari.

ACA, C., Cartes Reials, Pere II, 96.

... Remanent ad solvendum dum dopnem Aldevecem de debitibus supradicisis duo mille et cc morabetinos et ix mille et DCLVIII s. et IIII^{er} dr. iuxta computum supradictum.

Testes fuerint ad hoc dopnus Sancius Sinyuens et Garssias Aribares vi-
cini Cesarauguste. Actum est hoc Cesarauguste die domenica xv Kls. madii
anno domini M^o CC^o LXXX° nono.

Signum mei Egidii de Peralta Cesarauguste notarii qui hiis interfui et
hoc scribssi.

78

1289, novembre, 22. Lleida

El Rei nomena un suplent a P. Pelegrí, atés que no pot exercir el seu ofici fins que no hagi retut el seu compte i no s'hagi sotmés a la inquisició, d'acord amb la normativa estableerta en la Cort de Montsó.

ACA, C., Reg. 80, f. 111.

Bartolomeo de Manibus de domo nostra. Cum fidelis noster P. Pelegrini iuxta ordinacionem in generali curia Montissionni factam habeat reddere computum de his que pro nobis tenuit seu etiam procuravit et post ipsum computum debeat fieri contra ipsum inquisicio propter quod ipse non posset procurare officium per nos sibi commissum Dicimus et mandamus vobis quatenus teneatis et exerceatis ipsum officium loco nostri quoque dictus P. Pelegrini nobis computum dedatur et inquisicio facta fuerit contra eum vel a nobis mandatum aliud receperitis super eo. Mandamus etiam vobis quatenus in omnibus causis per nos commissis Ja. de Bianya vel aliis in quibus dictus P. Pelegrini erat procurator pro nobis sitis procurator loco nostri Mandan-

tes universis officialibus quod super predictis vobis impendant consilium, etc. Data ut supra.

79

1289, novembre, 25. Lleida

Assignació de rendes a Pere de Granyena feta pel Rei a fi de pagar la seva quitació pel treball de rebre i oir els compte de determinats oficials.

ACA, C., Reg. 80, f. 3v.

Nos Alfonsus, etc. Concedimus vobis Petro de Granyena militi quod quamdiu eritis in servicio nostro pro recipiendis et audiendis compotis ab officialibus nostris ultra collem Begarum ut iam vobis dedimus in mandatis habeatis et percipiatis porcionem ad IIII equitaturas et quod loco nostri possitis facere omnes missiones et expensas quas iuste super predictis vos facere oportebit. Nos enim per presentes assignamus vobis porcionem denariorum IIII equitatorum habendam qualibet die quamdiu in dicto servicio nostro fueritis ut dictum est —et expensas etiam quas iuste feceritis pro predictis super denarios inquisitionum que fient contra officiales et alias/a quibus vos computa receperitis loco nostri. Mandando collectori dictos denarios quod vobis predicta solvant recuperando presente cum apoca de solo. Datum ut supra.

80

1289, desembre, 11. Barcelona

El Rei ordena als rebedors de comptés Romeu Burget i Pere de Granyena que liuriin els llibres dels compte-retents, degudament segellats, als inquisidors Bernat de Prat i Berenguer de Terades.

ACA, C., Reg. 80, f. 129v.

Dilectis suis fratri Romeo Burgeti comendatori dormus templi Barchinone et Petro de Granyena militi salutem et dilectionem. Cum nos ordinaverimus quod Bernardus de Prato et Berengarius de Terradis iurisperiti inquisitionem faciant super universis officialibus domini Regis inclite recordacionis patris nostri et nostris a quibus vos recepturi estis compotum dicimus vobis et mandamus quatenus recepto compoto ab eisdem ac retenta vobis summa receptorum datorum et expensarum predictis Bernardo de Pratos et Berengario de Terradis libros compotorum restituatis et tradatis sigillo computancium et vestro sigillatos. Data Barchinone III° idus decembri anno predicto.

1289, desembre, 11. Barcelona

El Rei ordena a tothom en general, qui hagi retut comptes amb anterioritat, que lliuri els seus llibres i albarans als rebedors de comptes Romeu Burget i Pere de Granyena, a fi que els puguin atorgar un albarà testimonial de totes les operacions.

ACA, C., Reg. 80, f. 127v.

Universis presentes litteras inspecturis salutem et graciam. Cum nos ordinaverimus quod frater Romeo Burget Comendator domus templi Barchinone et Petrus de Granyena miles recipient compotum ab universis officiis domini Regis recordationis inclite patris nostri et a nostris et si forte aliqui eorum alicui de mandato nostri vel predicti domini Regis Patris nostri compotum reddiderint recipient libros transacti compoti sigillatos. Mandamus vobis quatenus libros quos penes vos recepto computo retinuistis predictis fratri Romeo et Petro de Granyena restituatis et albaranos illi qui compotum vobis reddiderunt restituant dictis receptoribus computorum ut ipsi testimoniale albaranum de omnibus facere valeat supradictis. Declarantes nichilominus quod predictis computorum receptoribus consiliari nostri scriptores et omnes alii officiales seu ut alii de omnibus que receperunt reddere habeant racionem et de hiis que tenuerint et procurarunt pro ut in nostra littera comissionis plenius continetur. Datum Barchinone (3) idus Decembri.

1289, desembre, 13. Barcelona

Carta circular del Rei als seus oficials comunicant el nomenament de Dalmau Sunyer com a tresorer regi i manant que li donin raó dels seus ingressos i drets pecuniaris.

ACA, C., Reg. 82, f. 3.

FUNDACIÓ
NOGUERA

Vicariis, baiulis, Curiis, justiciis, emptoribus redditum, collectoribus, et universis aliis officialibus et subditis nostris quos presentes pervenerint. Cum in generali curia quam celebravimus in Montesono ordinatum extiterit per nos et (alios) dicta Curia constitutos quod fidelis noster Dalmatius Sunyerii sit thesaurarius noster Mandamus vobis quatenus de (omnibus) redditibus, exitibus, preventibus et aliis iuribus nostris Cathaoniae et de omnibus hiis que renovata fuerunt in dicta Curia (generali) respondeatis dicto Dalmacio vel qui voluerit et non alicui alii. Datum Barchinone Idus Decembri P. Ja. de C.

83

1290, febrer, 9. Lleida

Hom ordena als rebedors de comptes Romeu Burget i Pere de Granyena que paguin les despeses dels inquisidors de la diòcesi de Girona amb les rebudes que obtinguin dels compte-retents.

ACA, C., Reg. 82, f. 12.

Fuit scriptum fratri Romeo Burgeti Comendatori domus Templi Barchinonae et P.^o de Granyena auditoribus computorum Salutem quod de his que ratione computorum qui audiunt et recipiunt provenerint, satisfaciant et pro videant Bertrando de Seva, A.^o de Serra et P.^o de Vilardebo notaris barchinone super sumptibus eis necesariis et salariis eorum ratione inquisitorum quas debent facere in diocesi Gerundensi. Datum Ilerde v^a Idus februari.

signum Ja. de Cabannis.

84

1290, març, 10. Saragossa

El Rei ordena als rebedors de comptes Romeu Burget i Pere de Granyena la admissió, en el compte de J. Fivaller, de tots els albarans debitoris del Rei i també els de la quitació que hom li deu.

ACA, C., Reg. 82, f. 23v.

Fratri Romeo Burgeti Comendatori Templi Barchinone et Pedro Granyena militi Mandamus et dicimus vobis quatenus a fidelis nostro Ja. Fivellerii recipiatis in compotum, quod vobis reddet omnia albarana sue quitacionis nec non et cartas seu albarana siqua habet de debitibus que nos deberimus eidem prout recepistis ab aliis a quibus loco nostro compotum audivistis. Datum Cesarauguste VII idus marci.

FUNDACIÓ
NOGUERA

S. JA. de CA.

85

1290, març, 10. Saragossa

El Rei nomena a P. Martínez de Arcasona conseller-assistent dels rebedors de comptes, en les tasques de recepció dels comptes i d'inquisició dels oficials. El seu consell serà vinculant i tindrà el dret de formular la sentència en les inquisicions.

ACA, C., Reg. 82, f. 27.

P.^o Sancii de Loma et Ferrario de Cortilio Cum nos vobis comisserimus receptionem computorum a portariis collectoribus seu quibuslibet officialibus qui pro nobis aut domino Rege patre nostro aliquam tenuerunt gesserunt seu administrarunt vel administracionis rerum publicarum gesserunt. Et velimus quod P. Martini de Archesona asistat vobis in predictis et quod suspendat ab officiis illos quos cognoverit ab officiis suspendendos vobis dicimus et mandamus quatenus in predictis compotis recipendis et inquisitionibus faciendis ac aliis omnibus que circa premissa ocurrant facienda procedatis iuxta consilium et (orientationem) P. martini predicti et prout ipse vobis duxerit iniungendum inquisitiones etiam quas feceritis reddatis dicto P.^o martini per quem ferri volumus sentencias in eisdem. Datum ut supra.

S. Idem (Stephi)

86

1290, març, 17. Saragossa

El Rei ordena a P. Sánchez de Loma i a F. de Cortell, diputats per a la recepció de comptes al regne d'Aragó i a Ribagorça, que exigeixin la rendició dels comptes de totes les persones obligades i la devolució, si s'escau, de les quantitats degudes al Rei. De totes aquestes operacions atorgaran el corresponent albarà testimonial.

ACA, C., Reg. 82, f. 28v.

P.^o Sancii de Loma et Ferrario de Cortilio. Cum per nos ordinatum extiterit quod ab universis officialibus nostris et aeiis qui pro domino Rege patre nostro vel pro nobis usque nunc aliquam collegent receperint gesserint seu procuraverint aut tenuerint expendiderint vel servicia aut alia receperint tam in domo nostra quam extra computa audiatur et ad audiendum computa a predictis in toto Regno Aragonum et in Rippacuria per nos sitis vos deputati Mandamus vobis quatenus visis presentibus audiatis et recipiatis compotum a predictis faciendo eis albaranum tantum testimonialem de computo quod in posse vestri reddiderint loco nostri. Nos enim per presentes mandamus vobis quod universos de predictis compellatis ad reddendum compotum de omnibus predictis et ad tornandum vobis loco nostri quicquid (ratione) computo tornare habeant de premissis. Nos enim mandamus per presentes universis officialibus nostris quod vobis super predictis prestant, etc., ... Mandamus etiam dictis officialibus et aliis quod computum (...) de predictis. Datum ut supra.

S. Idem (Stephanus)

1290, maig, 8. Barcelona

Debitori d'Alfons el Liberal al seu tresorer Arnau ça Bastida de 501.331 s. 7 drs. b. i 97.691 s. 3 drs. j. pel capital i els interessos de les quantitats manlevades pel rei Pere i pel mateix Alfons a Arnau i a la seva societat. La suma ha estat fixada pels auditors i pels receptors reials dels comptes, després d'examinar els documents comptables. El Rei li assigna la 1/10 de totes les seves rendes per pagar el deute.

ACA, C., Reg. 82, f. 46.

Noverint universi quod nos Alfons etc. visa et intellecta petacione et supplicatione quam vos fidelis thesaurarius noster A. de Bastida nobis fecisti super solucione vobis facienda de eo quod vobis tornare debemus facta compoto inter nos et vos de eo quod pro nobis aut pro domino patris etc. ... tenuistis et aministrastis et super interesse quod sustinuitis ratione mutuorum ac quantitatum pecunie quas longo tempore tenuistis in servizio domini Regis patris nostri et nostro. Et habito super hoc consilio diligentii intelligentes peticionem ipsam fore iustum et consonam rationi. Idcirco ex certa scientia nostra (de) consilio nostri consilli confitemur et recognoscimus debere vobis fidei thesaurario nostro A. de Bastida et vestris trescenta triginta et unum mille trecentos triginta unum solidos et septem denarios barchinonensis. Et nonaginta septem mille sexcentos nonaginta et unum solidos et tres denarios jacc. Quasquidem pecunie quantitatet tam jaccesam quam barchinonesam a nobis vobis remanent ad solvendum facto compoto inter vos et P. de Granyena militem et fratrem Romeum Burgueti Comendatorem domus militie Templi Barchinone auditores et receptores compotorum officialium nostrorum nomine nostro super omnibus mutuis ditis manuleutis receiptis solutionibus datis et expensis et super omnibus aliis que vos tenuistis et aministrastis pro nobis et dicto domino Rege patre nostro qualibet ratione usque ad diem quam vos redditis compotum supradictum ut appareat per compotum vestrum per vos datum auditoribus predictis et ut in albarano quod habetis a dictis receptoribus compotorum plenius continetur et ex alia parte confitemur et recognoscimus debere vobis dicto A. de Bastida et vestris de consilio nostri consilli supradicti centum septuaginta mille solidos barchinone quos iuxta peticionem et supplicationem per vos nobis et nostro consilio hostessam concessimus vos debere habere ratione interesse et dapanorum que vos et societas vestra ac illi a quibus vos manlevasti peccuniam antedictam sustinuitis ratione illarum quantitatum quas longo tempori tenuistis et adhuc tenetis in servizio dicti patris nostri et nostro et sic sunt in summa quantitatibus predicte quingenta et unus mille trescenti triginta et unus solidos et septem dr. barch. et nonagintam septem mille sexcenti nonagintam et unus sol. et tres dr. jaccesem. Quosquidem peccunie quantitates tam jaccesam quam barchinonesam ex gestis et aministratis per vos confitemur et recognoscimus debere vobis.

Et eas assignamus vobis habendas et percipiendas super omnibus redditibus exitibus et proventibus et aliis iuribus terrarum et Regnorum nostrorum et etiam super omnibus quantitatibus denariorum que ad nos aliunde provenire debeant qualibet ratione. Ita cum quod de omnibus denariis que exient de predictis Regnis et terris et aliis quos pro nobis receperitis vos vel alii loco vestri aut ad nos pervenerint aut pervenire debeant qualibet ratione recipiatis vos et quos volueritis decimam partem tantum videlicet duos solidos pro qualibet libra denariorum in solutum vestre assignacionis predice tantum et quamdiu donec de predictis quantitatibus vobis fuerit integre satisfactum.

Residuas vero novem partes dictorum denariorum nobis reservetis et eas expendatis in negotiis nostris ut est fieri consuetum salva tamen vobis obligacionem et assignacionem iam per nos vobis facta ratione dite quam pro nobis fecistis militibus et aliis (Cataloniae) de redemptione margam sarraceni captivi nostri que vobis integre dari volumus atque solvi quequidem redemptio ex quo vobis fuerit persoluta de summa debiti supradicti quod nobis debemus deducatur. Quasquidem assignaciones predictas in fide et legalitate nostra vobis promitimus observare. Mandantes per presentem cartam vicariis baiulis curiis iusticiis meritis alcaydis portariis collectoribus denariorum et universis aliis officiis nostris et subditis presentibus et futuris quod vobis vel cui volueritis respondeant de omnibus redditibus exitibus et proventibus terrarum et Regnorum nostrorum et non alicui alii et predictam assignacionem vobis observent et faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione. Data. Barchinone VIII° idus madii anno domini M^o CC^o nogaginto.

88

1290, maig, 24. Barcelona

El Rei ordena als rebedors de comptes que acceptin com a bones les dades al tresorer A. de Bastida, existents en el compte presentat per Berenguer de Finestres.

ACA, C., Reg. 82, f. 47v.

Fratri Romeo Burgueti Comendatori domus Templi Barchinone et P. de Granyena militi auditoribus computorum quod recipient in compotum fideli nostro Berengario de Fenestris datas omnes seu soluciones quas fecerit fideli thesaurarii nostro A. de Bastida dum modo idem A. vos certificet per albaranum vel litteras suas de datis et solutionibus quas receperit ab eodem. Datum Barchinone IX Kals. junii anno predicto.

89

1290, juny, 10. Barcelona

El Rei ordena a Pons, prepòsit de Solsona, i a P. Marqués, la recepció del compte que ha de presentar Dalmau Sunyer per raó de la Tresoreria reial que administrà. Li atorga facultats bé per a cobrar, bé per a pagar o per a assignar en funció del signe de la resta del compte.

ACA, C., Reg. 82, f. 55.

Venerabili et dilectis suis Poncio prepositio Celsone et P.^o Marchesii notario suo salutem et dilectionem. Mandamus vobis quatenus visis presentibus audiatis et pro nobis recipiatis a Dalmacio Sunyerii, compotum et rationem de omnibus hiis que tenuit et amministravit pro nobis ratione offici thesaurarie domus nostre postquam Curia Montissoni extitit celebrata. Et facto ipso computo si inveneritis ipsum debere nobis tornare aliquid recuperetis illud ad opus nostri. Si vero inventum fuerit nos debere tornare aliquid ipsi Dalmacio faciatis illud persolvi sive assignari eidem in aliquo loco acto per fidèlem thesaurarium nostrum A. de Bastida. Dat. barchinone III° idus junii.

90

1290, setembre, 5. València

Alfons el Liberal nomena Arnau ça Bastida (tresorer), Pere Ponç (prepòsit de Solsona) i Pere March (notari reial), oïdors de comptes específics per als oficials del regne de València. El poder atorgat a aquests procuradors els facilita per recaptar les restes degudes (a raó d'aquest compte o d'altres anteriors), per delegar l'ofici, per realitzar constrenyiments sobre les coses o les persones dels deutors, etc. Un altre poder annex els concedeix la facultat de manllevar béns en espècie en nom del Rei, i atorgar garanties als deutors sobre els drets reials de València.

ACA, C., Reg. 82, f. 67.

(Noverint) Universi quod nos Alfonsus etc. ... Concedimus et ordinamus vos dilectos consiliarios nostros (...) Pontium prepositum Celsone Petrum Marchesil notarium nostrum et A. de Bastida thesaurarium (.....) procuratores nostros certos et speciales ad audiendum et recipiendum compotum et rationem nomine et loco nostri ab omnibus illis tam officialibus quam aliis civitatis et Regni Valentie qui aliqua tenuerunt procurarunt (et) amministrarunt aliquo tempori pro illustrissimo domino Rege P. etc. vel pro nobis

et ad recuperandum (et) (recipiendum) etiam nomine nostro omnia ea que auditis ipsis compotis predicti tam officiales quam (aliis) (...) (tornare) teneantur et debeant de compotis predictis volentes et concedentes vobis quod si (ante) omnes (insimul) ad recipienda (compota supradicta) interes- se non poteritis possitis duo ex vobis (...) compota audire et transaccio- nes compositiones et diffiniciones facere possitis etiam aliquas personas ad predicta computa recipienda idoneas substituire loco vestri qui prout vos ordinaveritis audiant et recipient computa supradicta dantes (etiam) vobis et cuilibet vestrum licentiam et plenum posse pro predictis tam officiales quam alios et (bona) eorum possitis tam in personis quam bonis ante receptionem dictorum compotorum et post si vobis visum fuerit capere et capi facere et securitates ab eisdem de stando iuri recipere et bona eorum emparare et omnia alia super predictis omnibus et singulis que facere possent aliqui pro- curatores ad predicta constituti et que nos facere possemus si presentes esemus.

Nos enim promittimus ratum et firmum (habere) perpetuo quicquid su- per predictis actum vel procuratum fuerit per vos vel duo ex vobis illoque tempore revocabimus. In cuius rei testimonium etc. Dat. Valencie nonas Sep- tembri.

Nos Alfonsum etc. Concedimus et damus licenciam et potestatem vobis venerabili Pontio Preposito Celsone, Pr Marchesii notari nostro et Arnaldo de Bastida thesaurario nostro consiliaris nostris quod possitis pro nobis pe- cuniā bladum (pannos) victualia et quaslibet alias res ad opus nostri mu- tuō recipere a quibuscumque personis tam xristianis judeis quam etiam sara- cenis et vendere impignorare seu obligare pro ipsis mutuis ad certum tempus redditus exitus proventus et quilibet alia iura nostra civitatis et regni Va- lencie prout vobis visum fuerit expedire.

Nos enim quamcumque vendiconem obligacionem seu impignoracionem feceritis de predictis ratam habere promittimus atque firmam ac ipsam face- re inviolabiliter observari.

Data ut supra.

91

1290, setembre, 10. València

El rei ordena a Pere de Llibià que exigeixi els comptes de tots els oficials del regne de Mallorca i de les illes de Menorca i d'Eivissa, als quals atorgarà els albarans testimonials i exigirà les restes deudas.

ACA, C., Reg. 82, f. 65v.

Pr de Libiano. Quod exigat compotum et (rationem) ab omnibus offi- cialibus regni Maiorice et insularum Minorice et Evię de omnibus hiis que tenuerunt et receperunt et administrarunt pro domino rege et recepto compoto compellat eos ad tornandum quicquid tornare debeant faciendo eis al- baranum testimonialem de predictis et fuit mandatum ipsis officialibus pre- sentibus et preteritis quod reddant compotum dicto P.^r et tornent ei quic-

per se (ante) omnes (ius) (vobis) ad recipienda (compota supradicta) integrum tornare debeant. Datum Valenciae VI idus septembri.

92

1290, octubre, 22. Saragossa

El Rei ordena que P. Martínez de Arcasona exigeixi la rendició dels comptes a tots els oficials regis que hi són obligats, davant dels rebedors de comptes a Aragó: P. Sánchez de Loma i F. de Cotell.

ACA, C., Reg. 82, f. 78v.

P.^o Martini de Arcasona quod compellat omnes officiales domini Regis et alios qui pro domino Rege P. et pro domino Rege Alfonso usque nunc aliqui vel aliquam tenuerunt, collegerunt procuraverunt expenderunt seu etiam quoquomodo aministrarunt, ad reddendum compotum seu rationem de predictis P.^o Sancil de Loma et Ferrario de Cortilio auditoribus compotorum in Aragone vel vobis cum oportunum fuerit loco nostri seu aliis deputatis a vobis non obstantibus aliquibus litteris que super dictis compotis vel ratione ipsorum a nostra curia emanavint. Datum ut supra.

93

1290, octubre, 22. Saragossa

El Rei ordena a P. Sánchez de Loma i a F. de Cortell retre comptes a P. Martínez de Arcasona, per raó de totes les rebudes fetes com a rebedors de comptes o per altres motius.

ACA, C., Reg. 82, f. 78v.

P. Sancii de Loma et F.^o de Cortilio Mandamus vobis quatenus dilecto consiliario nostro Petro Martini de Arcasona reddatis compotum de omnibus hiis que vos recepistis vel recipietis ab officialibus nostris et aliis ratione compotorum vel qualibet alia ratione et facto ipso compoto solvatis et restituatis eidem totum id quod nobis tornare deberitis de ipsis compotis et de aliis que pro nobis recepistis et collegistis seu recipietis de dictis compotis quoquomodo. Mandamus etiam vobis quatenus omnes libros compotorum instrumenta, albarana seu quaslibet alias litteras que recipistis a dictis officialibus seu aliis tradatis eidem P.^o Datum ut supra.

94

1291, maig, 1. Barcelona

El Rei designa a G. Durfort, a P. Marc i a A. de Bastida com a futurs oïdors i rebedors especials del compte de R. Calbet (fragment).

ACA, C., Reg. 82, f. 122.

Item volumus ac vobis concedimus quod de predictis vel aliquo predicatorum non teneamini computum reddere nisi nobis personaliter vel loco nostri dilectis G.^o Durfortis consiliario, P.^o March, notario et A.^o de Bastida thesaurario nostris vel alteris eorumdem ipsis enim et eorum cuilibet concedimus per presentem cartam meram et liberam potestatem audiendi vestrum compotum et vos et bona vestra, redditis computo et racioni de predictis de eis que per vos vel alium gesseritis administraveritis circa premissa aut, ... quicquid per Guillermum Durfortis Petrum March et Arnaldum de Bastida vel eorum alterum actum fuerit in premissis ac si a nobis personaliter esset gestam.

95

1291, maig, 11. Barcelona

El Rei ordena a J. Busquet i a Ll. de Berga, collectors a Aragó i Catalunya, la rendició de llurs comptes i el lliurament de la corresponent resta a G. de Caret i a Bertran Pere.

ACA, C., Reg. 82, f. 126v.

Jacobo Busqueti de domo nostra et Laurencio de Berga portero nostro Mandamus vobis quatenus de omnibus collectis quas pro nobis fecistis tam in Aragonia quam in Cathalonia detis et tradatis computum seu rationem G.^o de Cereto et Bertrando Petri de domo nostra respondentes eisdem de peccunia quam facto computo nobis habeatis reddere seu tornare alias mandamus eisdem quod ad hoc vos et bona vestra fortiter pignorent et complellant. Datum Barchinone v.^o Idus Madii.

96

1292, gener, 24. Barcelona

El Rei ordena a Arnau de Bastida pagar el deute que accredita R. Colrat o assignar unes rendes per a aquest pagament, rebudes les corresponents garanties.

ACA, C., Reg. 82, f. 176v.

A.^o de Bastida cum nos debamus fideli nostro R.^o Colrati civi Valencie (396 s. 1 obls. r.) cum quodam albarano Ja. de Linars et Romeu Boneti receptorum tunc compotorum pro nobis et loco nostri ab officialibus nostris Regni Valencie et debamus eidem R.^o (7.099 s. 7 drs. r.) cum quodam albarano dicti Romei Boneti et P. de Roca recipientum compota pro nobis ab officialibus dicti Regni. Mandamus vobis quatenus dictas peccunie quantitates que sunt in summa (7.495 s. et 6 drs. r.) solvatis eisdem vel cui voluerit loco sui aut assignetis in loco aliquo competenti recepta securitate idonea de eodem R.^o quod si per inquisitionem que facienda est contra eum apararet ipsum nobis teneri ad restituendam dum aliquod illud nobis restituat vel cui voluerimus loco nostro. Et facta solucione vel assignacione recuperetis presentem literam et predicta duo albarana cum apacha de soluto Datum Barchinone ix Kal. februarii.

97

Entre 1293 i 1302. s/l.

Notaments a Romeu Gerard per conceptes diversos.

ACA, RP, Reg. 774, f. 92v.

Romeu Gerart

Lo dit en Romeu Gerart deu ques retenció del preu del Moli que comprà del senyor Rey en (114) cartes del libre den lo libre den Bastida deles reebudes derreres en paga de çò quel senyor Rei li deu ..., (2.000) sb.

Item que li pagà en G. Colrat en para de la sua assignació per diverses pagues en (8) cartes del seu compte ..., (775) sb.

Item les quals ell havia atorgats que pres serviys en lo primer compte que reté an P. de Granyana e a ffrare Romeu Burguet ..... (406) s. b.

Item deu que ha a tornar del compte de la batlia de Catalunya que reté an P. de Granyana e an Exemme Peric de Salanova ..... (215) s. (7) drs. b.

Item los quals deu tornar dalgunes rendes que comprà en lany de (91) a Barchalona segons que ells mateix atorga en la sua confessió ... (215) s. (7) drs. b.

98

Entre 1293 i 1302. s/l.

Notament a Guillem Alomar per conceptes dels que no donà raó i anotació marginal posterior on explica que ja estaven inclosos en la rendició del seu compte davant dels rebedors Romeu Burget i Pere de Granyena.

ACA, RP, Reg. 774, f. 104.

Guillem Olomar

Lo dit en Guillem atorgà en son compte que és plegat en I quernet que de les coses que pres de canals té, I matalass, I travesser, I morter de coure absama, I tapit e algunes capçanes et regnes e que rendrà aquí lo senyor Rey man.

Guillermus Oulomarii respondit superius scripto notamento et dixit quod de ipsis superllectilibus et aliis qui erant in Canals eo tempore computavit cum fratre Romeo Burgeti et Petro de Granyena Et hostendit quoddam albaranum in pergamenio in quo continetur quod computavit de denariis et de blado quod erat in Canals sed non fit ibi mencio de superllectilibus et rebus supra nominatis Et dixit quod totum includebatur in ipso computo.

99

1293, abril, 21. Barcelona

Ordre de Jaume II a l'oïdor de comptes Pere de Granyena, a fi que expedeixi a Pere Peregrí l'albarà debitori que li pertany, de la mateixa manera que ho va fer amb els altres compte-retents.

ACA, C., Reg. 261, f. 20.

Petro de Granyena militi. Intelleximus per P. Peregrini quod ipse reddidit vobis et Eximmio Petri de Salanova compotum de datis et receptis per eum quas fecit tempore serenissimi domini Regis Alfonsi clare memorie fratris nostri et vobis restituit libros rationum et quod vos scripsistis in libro vestro qualiter ipse vobis reddiderat compotum et non fecistis sibi albaranum debiti quod sibi debebatur secundum quod aliis faciebatis quare vobis dicimus et mandamus quatemus si est ita receptis prius per vos albaranis et litteris et quibuslibet aliis instrumentis siqua ab eo recipienda sunt et habita ea sollicitudine super compoto suo recipiendo quam habuistis super compotis illorum quibus albaranna fecistis, faciatis ei albaranum de eo quod sibi remanet ad solvendum iuxta ordinacionem et observanciam offici vestri.

Datum Barchinone xi Klds. madii.

100

1293, abril, 30. Barcelona

Carta de Jaume II a Verardo de Ferro, mestre rational de la Magna Règia Cúria de Sicília, per la qual el requereix a fi que pagui el deute contret amb uns mercaders de Barcelona, a qui el monarca havia manllevat 140 unces i 15 tarins d'or. Autoritza que hom pagui el rescabalament amb les rendes sicilianes.

ACA, C., Reg. 261, f. 36v.

Verardo de Ferro militi magne nostre curie magistro rationali etc. ... Cum Galcerandus Majera G. Fusteris et G. de Mirambello mercatoris bar. chinone per quibusdam arduis et expressis negotiis et serviciis nostris mutuaverint nobis de eorum peccunia propria in petrealibus auri nullo cambio computato uncie auri centum quadragintam unam et tarinos quindecim quas eis vel eorum nuncio seu nunciis per nos in partibus ipsis solvi et exhiberi fiducialiter promisimus fidelitatem vestram requirimus et attente rogamus quatenus de peccunia vestra propria seu ab amicis vestris mutuo recipenda detis et solvatis in continentis predictis mercatoribus vel eorum alteri vel nuncio seu nunciis eorum presentes vobis literas assignanti seu assignantibus in petrealibus auri ad rationem de IIII" petrealibus auri per unciam nullo cambio computato dictas uncias auri centum quadragintam unam et tarinos quindecim quas nobis mutuetis et recuperetis postmodum de peccunia quorumvis redditum seu proventum Sicilie unde citius ipsis recuperare possitis retinendas vobis seu dictis amicis vestris quibus ipsis mutuo receperitis restituendas.

Nos enim volumus et presencium auctoritate vobis concedimus quod predictas uncias auri centum quadragintam unam et tarinos quindecim recipere et exigere possitis de quibuscumque redditibus et proventibus Sicilie magis voluerites iuxta voluntatem vestram quod nullus vero interveniat in solucione ipsius peccunie deffectus mora vel excusacio vos attente rogamus nam predictis mercatoribus sumus taliter obligati quod ni ipsa peccunia in continentis solveretur eisdem esset gravissimum dampnum nostrum. De cuius peccunie solucione nos curetis per vestras literas informari. Datum Barchinone II kl. Madii.

101

1293, maig, 9. Barcelona

Escriptura que recull l'estat de comptes, el reconeixement de deute i l'assignació de rendes atorgada per Jaume II a favor d'Arnaud de Bastida, ciutadà de Barcelona i antic tresorer d'Alfons el Liberal. El deute és de 503.503 s. i 5 drs. b. A més, el Rei man-

lleva ara a Arnauça Bastida la quantitat de 100.000 s. b. per afrontar despeses militars imminentis.

ACA, C., Reg. 261, ff. 40v-43.

Noverint Universi quod nos Jacobus etc. Confitemur et recognoscimus vobis A.^o de Bastida, civi Barchinonae thesaurario quondam domini Regis Alfonsi, etc., quod facto compoto inter P. de Granyena et Eximi P. de Salanova per nos ad audiendum et recipiendum compota deputatos et vos fuit repertum per quoddam albaranum illustris domini Regis Alfonsi factum Barchinone VIII idus Madii anno domini (1290) quod de compoto quod tunc reddideratis fratri Romeo Burgeti et Petro de Granyena tunc ad audienda compota deputatis debebat idem dominus rex Alfonsus reffundere seu tornare vobis (331.331 s. et 7 drs. barchinone) et (97.691 s. et 3 drs. j.). Item in eodem albarano concessit vobis debere idem dominus rex Alfonsus ratione interese et dapnorum qua vos et societas vestra, ac illi a quibus vos mutuo receperatis sive manum levaveratis pecuniam supradictam, sustinueratis (170.000 s. b.) prout hoc in predicti albarano dicti domini regis Alfonso continetur, fuit etiam repertum per Exeminum P. de Salanova et P. de Granyena computatores predictos quod facta compensacione seu coequacione de receiptis et datis per vos factis loco et nomine dicti domini regis Alfonsi a die datae albarani domini regis Alfonso usque ad diem obitus eiusdem domini regis Alfonsi quod vos debebatis reffundere seu tornare nobis (207.664 s. et 4 drs. b.) ex certa parte. Item (7.687 s. et 9 drs.) eiusdem monete et quod vos debebatis recuperare iuxta compotum dictorum Exi. P. de Salanova et P. de Granyena (22.192 s. et 1 drs. jac.). Item debebatis recuperare (12.218 s.) minus (2) drs. b. ratione emptionis quam vos simil cum aliis sociis vestris feceratis de scribania dicti domini regis Alfonsi prout in duabus albaranis dictorum Exemini P. de Salanova et P. de Granyena predictam latius continetur. Item debebatis recuperare 5.500 s. b. ratione minus valencie sive minus precii alcharee vocata Xaree quam a predicto domino Rege Alfonso pro (20.500 s.) emeratis. Et sic facta compensacione seu cuoquacione de quantitatibus quas vos debebatis tornare cum quantitatibus quas recuperare debebatis et facto cambio de jaccense cum barchinonense ad rationem de vintens invenitur quod remanet vobis ad solvendum de predictis quantitatibus (503.503 s. et 5 drs. b.) de terno. Item mutuastis nobis de presenti (100.000 s.) eiusdem monete quos misimus et convertimus in solutionem debitorum que nos solvimus militibus Cathaloniae pro quibus aliqui nobiles et milites tenebant pro nobis hostagium apud Sanctum Baudilium et in sumptus et alia negotia et utilitates nostras et regni nostri et sic debemus vobis facta compensacione seu coequacione de predictis (603.503 s. et 5 drs.) eiusdem monete barchinone de terno. Super quibus omnibus renunciamus excepcioni non numerate et non recepte pecunie et non debite et doli et in factu et condicioni sine causa de quibus (603.503 s. et 5 drs.) debemus et promittimus vobis solvere (120.000) s. in iure terre nostre regni nostri Sicilie pro quibus (120.000 s.) vendimus vobis exituram (20.000 salmes) frumenti ad mensuram Sicilie ad rationem (6 s.) dicte monete barch. pro qualibet salma, de residuo vero quantitate dicti debiti obligamus et assignamus vobis et vestris (80.000 s.) dicte monete super redditibus exitibus et proventibus nostris regni nostri Maiorice et super redditibus et proventibus Episcopatus eiusdem satisfacto prius Berengario de Finestrís, R.^o Calveti cive Ilerde de assignacione quam eis fecimus super predictis. Et si forte dicti redditus exitus et proventus nostri dicti regni Maiorice et episcopatus eiusdem venderentur volumus et concedimus vobis

et vestris quod vos et vestri et quos volueritis nomine vestro possitis ipsos redditus exitus et proventus emere et premium eorum vobis retinere in solutionem dictae quantitatis (80.000 s.) que super eis vobis assignavimus. Et baiillus noster Majorice vel quilibet alius venditor eorum tenantur vobis vel vestris aut cui volueritis nomine vestro facere venditionem de ipsis vobis tamen offerente maius premium in eis quam alii emptores offerent. Item si vos non emeritis dictos redditus exitus et proventus dicti regni nostri Majorice et episcopatus eiusdem dicimus et mandamus cum hoc publico instrumento vicem epistole gerente dicto baiulo nostro Majorice vel illi qui dictos redditus exitus et proventus nomine nostro venderet per emptores eorum faciat vobis vel vestris vel cui volueritis obligare cum instrumento publico ad solvendum vobis vel vestris premium ipsorum usque ad dictam quantitatem (80.000 s.) quam super ipsis redditibus exitibus et proventibus assignavimus. Item de alia residua quantitate dicti debiti obligamus et assignamus vobis et vestris (100.000 s.) habenda et percipienda super omnibus quisquis serviciis et aliis proventibus sive esdevenimenti que nobis provenient aliquo modo in Catalonia et in regno nostro Valencie volentes et mandantes cum hoc publico instrumento collectoribus dictarum questiarum et serviorum et aliorum proventuum sive esdevenimentorum predictorum quicunque fuerint quod de primis denaris quos inde colligen solvant vobis vel vestris aut cui volueritis dicta (100.000 s.) que vobis assignavimus super eisdem satisfacto tamen prius dicto Berengario de Finestris de assignacione quam ei fecimus super predictis et de eo quod vobis solverint certiffcent et informent nos per eorum literas necnon thesaurarium et vicecancellarium nostrum pro residuis vero (303.503 s.) et 5 drs. obligamus et assignamus vobis omnes redditus exitus et proventus esdevenimenta laudimia monetaticum bovaticum questias cenas ademprivia servicia tributa subsidia tam clericorum quam laycorum iudeorum et sarracenorum et aliarum quarumcumque personarum et omnia alia iura et singula tam presenta quam futura que nos nunc habemus vel percipere possumus vel deinceps habebamus et percipere poterimus cuicumque quibuscumque modis iuribus vel casis volentes et concedentes quod vos assignetis et constituatis aliquem qui continue vadat in curia nostra cui nos promittimus providere in suis necesariis qui predicta omnia exigat et recipiat vel recipi faciat et de ipsis tradat primo et solvat vobis decimam partem sive duos solidos pro libra in solutum dictorum (303.503 s. et 5 drs.) et residuas novem partes tradant thesaurario nostro vel cui nos voluerimus. Et hoc faciat tamdiu quo usque fuerit vobis de predicta quantitate (303.503 s. et 5 drs.) plenarie satisfactum. Verumtamen volumus et concedimus quod si de redemptione (margam) sarraceni aliquid vobis vel nobis remanet ad solvendum seu restituendum habeatis et accipiatis usque ad illam quantitatem pro qua poterit redimi seu haberi illud quod conficit vobis de hereditatibus que fuerunt Muç de la Portella quondam et eius fratribus quas dictus dominus Rex Alfonsus frater noster vobis vendidit. Mandantes universis officialibus nostris et collectoribus predictorum omnium quod predicta omnia tradant illi quem constituatis ad predictam recipiendam omni dilatione et excusacione postposta et quod nunquam contraveniant aliqua ratione promitentes vobis bona fide quod in predictis omnibus et singulis a nobis vobis assignatis et obligatis vel in aliquo predictorum aliquid non tangemus vel accipiamus nec tangi vel accipi ab aliqua persona faciemus seu permittemus. Immo predicta omnia et singula faciemus vos et vestros et quos volueritis habere tenere percipere et possidere in pacce contra omnes personas tamdiu et per tantum temporis continuo donec eorum percepcionem predictorum sit vobis et vestris facta plenaria et integra solutio de predictis

omnibus quantitatibus. Item convenimus et promitimus vobis quod si predictis vel aliquo predictorum opportuerit vos vel vestros aliquis missiones facere vel dapnam sustinere totum restituemus vobis et vestris ad vestram voluntatem super quibus dapsis et missionibus credatur vobis et vestris vestro plano et simplici verbo absque placito sacramento et testibus et absque aliquo probacionum genere. Item promitimus et conducimus vobis quod si aliquo casu contigeret quod aliquis deffectorum esset in aliqua dictarum assignacionum nos illud quod defficeret ad solvendum de predictis assignacionibus vel aliqua eorum vobis solvere et restituere promitimus incontinenti ad vestram voluntatem sine omni dilacione excusacione et absque omni dapno vestro et missione. Et est sciendum quod ultra predictam summam (603.503 s. et 5 drs.) de qua supra dictum est permanent adhuc ad declarandum et determinandum inter nos et vos aliqua petitiones seu demande quas vos nobis facitis scilicet de usura quas solvistis pro diversis quantitatibus quas ad opus dicti domini regis Anfonsi fratris nostri manum levavisti que sunt in summa ut asseritis (32.112 s. et 6 drs. b. et 3.266 s. j.) de quibus fit mentio in altero dictorum albaranorum Eximi Petri de Salanova et P. de Granyena predictorum.

Item peticio seu demanda quam vos facitis de minus fallimento duplrum seu earum valore quas vos solvisti de mandato dicti domino Regis Alfononis pro debitibus dicti domini Regis P. etc. et dicti domini Regis Alfonsi fratris nostri richis hominibus militibus et aliis personis Catalonie. Item peticio seu demande quam nos facint super minus fallimento rerum seu joyarum quas almoixeriff de Minorice vobis tradidit pro redemptione sarracenorū quos secum duxit que petitiones seu demandas debent determinari et declarari inter nos et vos per P. de Granyena R. de Minorisa et unum mercatorem quamcumque vos in premissis eligere volueritis quorum declarationem seu determinacionem predictorum trium seu etiam duorum ni tercius non possit vel nolit interesse cum illis duobus tenere promitimus bona fide et pro predictis omnibus et singulis obligamus vobis et vestris generaliter omnia alia bona nostra mobilia et immobilia habita et habenda. Renunciantes quantum ad hoc omni iuri racioni et consuetudini contra hoc repugnantibus. Et ut predicta maiori gaudeant firmitate facimus prestari juramentum in anima nostra per Bertrandum de Canellis militem Quod predicta ut superius dicta sunt tenebimus observabimus et complebimus et quod in aliquo non contraveniemus nec aliquam contravenire permitemus ratione alicuius statuti seu ordinacionis facte seu faciente in Curia nostra nec aliqua alia ratione ad hoc; ego Bertrandus de Canellis predictam de mandato speciali domini regis et ipso presente iuro in anima dicti domini Regis per Deum et eius Sancta IIII^a evangelia manibus meis corporaliter tacta quod preffatus dominus rex attenderit et complebit supra dicta omnia et singula ut superius dicta sunt et quod inde non elongabit se ni quantum de vestra fuerit voluntate. Intelligatur tamen et hoc vobis sit salvum quod per hanc obligacionem seu assignacionem nec per aliqua que in hoc instrumento dicantur non fiat vobis aliqua innovatio quantum ad prioritatem temporis videlicet quantum ad predictas quantitates super instrumentis vel obligacionibus seu assignacionibus vobis factis a domino Alfonso fratre nostro Immo usque ad quantitates supra expressatas quantum ad prioritatem temporis remaneant in suo robore et valore nec pro predictis vel aliquo predictorum fiat vobis aliquod preiudicium nec etiam aliqui innovetur. Item confitemur et recognoscimus vobis nos dictus rex quod est conductum inter nos et vos quod faciamus vel fieri tradi et deliberari in scribania nostra omnes cartas et instrumenta vobis necessaria pro predictis vel aliquo predictorum quitia et sine omni missione vestra

mandantes vicecancellario et omnibus scriptoribus nostris presentibus et futuris quamdocumque et quotienscumque per vos vel locum vestrum tenentem fuerint requisiti faciant vobis instrumenta et cartas necesaria et necessarias sigillata sigillis nostris minori vel maiori sicut necessaria fuerit super predictis sine omni salario et missione vestra. In super ad maiorem securitatem nos predictus Rex damus vobis et vestris fideiussores nobilem Bergarum de Podio Viridi, R.^o de Villanove militem et R. de Minorisa Vicecancellarium nostrum unusquisque eorum insolidum qui nobiscum et sine nobis predicta omnia et singula a nobis vobis supra promissa compleant et atendant vobis et vestris et compleri faciant et atendi. Nos itaque fideiussores predicti suspicentes in nos gratis hanc fideiussionem quisque nostrum insolidum promitimus vobis dicto A. de Bastida quod cum dicto domino Rege et sine eo complebimus et attendamus et compleri et attendi faciemus vobis et vestris omnia predicta que ab eodem domino rege vobis supra promissa sunt. Et pro hiis complendis et atendendis obligamus vobis et vestris quisque nostrum pro toto omnia bona nostra mobilia et immobilia habita et habenda. Et quantam ad hoc renunciamus ex certa scientia epistole divi Adriani et beneficio dividendarum actionum et legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fideiussor et consuetudini Barchinone qua excusantur fideiussores dum velint tenere curia et alii consuetudini Barchinone quod cum sunt duo aut plures fideiussores in aliquo debito vel contractu obligati quod unusquisque teneatur pro parte sua dum omnes sint solvendo et alis consuetudini Barchinone siqua est qua caveatur quod quis non possit renunciare consuetudinibus Barchinone. Renunciamus etiam quantum ad hoc spacio sex mensium vel alterius temporis quod datur debitoribus pro vendendis honoribus et privilegio fori nostri et omni alii iuri rationi et consuetudini contra hoc repugnantibus. Susponentes nos et bona nostra quantum ad hoc iurisdiccioni Vicarii Barchinone. Ita quod ipse Vicarius Barchinone per se nuncios et sagiones suos possit nos et bona nostra compellere ad complendum vobis omnia predicta. Et Vicarius curiae sive iudex de cuius iurisdiccione nos sumus teneatur nos remittere ad examen dicti Vicarii Barchinone et ad maiorem securitatem omnium predictorum juramus vobis per Deum et eius sancta ^{1111^o evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta atendere et complere et non in aliquo contravenire aliquo iure causa vel ratione per hoc enim instrumentum intelligatur quod cum vobis dicto A. de Bastida satisfactum fuerit de predictis (603.503 s. et 5 drs.) teneamini nobis dicto Regi reddere et tradere quandam cartam dicti domini Regis Alfonsi que incipit: Noverint Universi quod nos Alfonsus Dei gratia etc. ... et finit firmet et inviolabiliter observari cuius data fuit barchinone v kals. Marcii anno domini (1285). Item aliam que est comissionis officii thesaurarie quam idem dominus rex Alfonsus vobis comisi cuius data fuit in Portu Salodi x kal. Decembri anno domini (1286). Item quoddam albaranum subscriptorum computatorum quod incipit Nos frater Romeu Burget de la orde de la Cavaleria del Temple et en P. de Granyena cavaller rebedors dels comtes, etc., et finit el manament a nos fet per no senyor rey cuius data fuit Barchinone tecio Kals. aprilis anno domini (1290). Item cartam que incipit Noverint universi quod nos Alfonsus Dei gratia Rex Aragonum Maiorice et Valencie ac comes Barchinone visa et intellecta petitione et suplicatione, etc. et finit nec aliqui contravenire permitant aliqua ratione cuius data fuit Barchinone VIII idus Madii anno domini (1290). Item albaranum subscriptorum computatorum quod incipit nos Eximus P. de Salanove Iudex curie domini Regis et P. de Granyena receptoris compotorum, etc. ... et finit et comissionem per dominum regem nobis factam cuius data fuit Barchinone xv Kals. Februarii anno}

domino (1291). Item aliud albaranum papireum eorundem suprapredixorum computatorum quod incipit nos P. de Granyena et Eximus P. de Salanova iudex curie domini Regis receptores, etc. et finit et comisionem per dominum Regem nobis factam cuius data fuit Barchinone IIII nonas junii anno domini (1292). Item aliud albaranum papireum eorumdem computatorum quod incipit: Nobilibus viris manumissoribus, etc. ... et finit inde a nobis alia habet albarana et fuit actum IIII nonas junii anno domini (1292) intelligatur etiam quod si forte aliquid alias cartas seu albarana aut alias scripturas publicas seu privatas habueretis facientes pro predictis in quibus vobis solvendo nos obligamus quod ipsa ac ipsas nobis post satisfaccionem predictorum inde vobis factam reddere ac tradere teneamini. Et ut hiis omnibus fidei plenior habeat presens instrumentum sigilli nostri munimine fecimus sigillari. Actum est hoc in Barchinone VII idus Madii. Sig+num Bertrandi de Canellis militis iurantis in anima domini regis. Sig+num Berengario de Podio Viridi. Sig+num R. de Villanove militis. Sig+num R. de Minorisa vicecancellarii dicti domini Regis Fideiussores predictorum qui hoc concedimus firmamus et juramus.

Signum + Jacobi dei gratia Regis Aragonum Sicilie, etc., testes sunt. Arnaldus de Lauro, A. de Muntanyas, G. de Solanis, Thomas de Proxida, Berengarius de Barberano militis, Bernardus de Bellescar, Egidius de Iacca Scriptoris domini Regis.

Fuit clausum per Matheum Botella notarium Barchinone et totius terre domini Regis.

102

1293, maig, 13. Barcelona

El Rei, que ha manllevat 100.000 s. b. a Arnau de Bastida, li manllaurar-los al seu conseller Berenguer de Serià o al seu representant, contra el rebut corresponent.

ACA, C., Reg. 261, f. 44v.

Fideli suo A.^o de Bastida magistro rationali curie sue salutem, etc., ... Mandamus et dicimus vobis quatenus illa (100.000 s. b.) que nunc nobis mutuasti tradatis visis presentibus nomine nostro dilecto consiliario nostro Bernardo de Seriano vel G.^o Cabrarensi loco sui quibus sibi solutis recipiat ab eodem albaranum publicum ad cauteam nos enim cum dictam denarii quantitatatem dicto Bernardo de Seriano vel dicto G.^o tradideritis loco sui a vobis contenti erimus et paccati Datum Barchinone tercio idus maii.

103

1293, maig, 14. Barcelona

Jaume II ordena a Arnau ça Bastida, mestre rational de la Cort, que rebi els comptes de Ferrer Baleró, pel que fa a l'assignació

que li féu el rei Alfons sobre els molins reials del Llobregat per pagar un deute. El mestre rational certificarà al Rei del resultat, a fi que hom pugui pagar-li la resta.

ACA, C., Reg. 261, f. 47v.

A.^o de Bastida magistro rationali curie sue. Noveritis quod Ferrarius Baleroni hostendit nobis quandam litteram illustrissimi domini Regis Alfonsi clare memorie fratris nostri in quam concessit sibi et Romeo Gerardi tunc baiulo Catalonie quod ratione aliquarum peccunie quantitatuum quas de mandato dicti domini Regis exerxerant et mutuaverant ad refectionem pontis resclose et cequie molendinorum nostrorum regalis de Lupricato eadem molendina tenerent et eorum exitus et redditus necnon et censualia et proventus dicti loci reciperent donec eis satisfactum essent de predictis. Et cum ipse Ferrarius asserat nondum in peccunie sua sibi fore satisfactum de premissis suplicavit nobis ut ab eo de eisdem compotum faceremus recipi et per consequens sibi satifferi. Cuius supplicatione admissa vobis dicimus et mandamus quatenus in continentia a dicto Ferrario super predictis computo recipiat de cuius receptione certificetis nos cum albarano vestro ut inde sibi satisficeri faciamus. Datum barchinone II idus Maii.

104

1293, maig, 31. Barcelona i 1295, maig, 9. Barcelona

Primer compte que rep el mestre rational Arnau ça Bastida, en l'exercici del seu càrrec. El compte-retent és Berenguer de Montoliu, almirall de les 10 galeres que Jaume II envia en auxili del Rei de Castella, l'any 1292. L'albarà testimonial del compte retut és atorgat el 9-V-1295.

ACA, RP, Reg. 620, ff. 2 i ss.

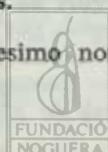
Anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo tercio: pridie kalendas junii.

A. ça Bastida.

Berenguer de Montoliu.

In nomine domini amen. Lo primer comde que reebem depüs lo senyor Rey nós ach comanat loffici damont dit. Reebem per manament seu den Berenguer de Montoliu qui fo almirayl de les X galeres quel senyor Rey tra mès al Rey de Castela en lany de MCCXC dos. E reebem lo en lo mes de juny a San Boy per so car el no gosava entrar en Barcinona.

E trobam per lo seu comde que monta la reebuda que el féu del Rey de Castela a obs de la paga de les galeres e a obs de vianda segons que en lo seu libre del comde quens dóna és contengut. .... c XIII mille morabetins de Castela dels quals dix que trobà menys quan los féu contar CXVII morabetins. E així romanen de reebuda ..... CXIII mille DCCC LXXX III morabetins qui valan de barchelonesos a raon de x diners per morabeti ..... XCIII mille DCCCC II sólidos VI diners b.

Emperò, dix quey avia reebudes DCCCC LX dobles a raon de xx morabets e mig qui són contades en la dita suma. E devem li ésser preses a aquel for matex çoés, a saber, a XVII sólidos i dr. b. en ço que deu tornar del comde.

Item devia tornar per raó de cx quarteres de forment que reebé en Barchalona a lentrade del viatge ..... DCCCC XIX s. VIII dr.

Item ach dun hom qui em fuyt de (larmada) (nabot) den Moreya ..... LXIII s.

Suma major de totes les reebudes fetes per lo dit Berenguer de Montoliu segons que damont és dit e en lo seu libre quens ha donat és escrit. ..... XCIV mille DCCC LXXX V s. II drs. b.

Item trobam per lo dit libre del comde seu que monten totes les pagues dels homes per el fetes e les altres messions de viandes e de moltes altres coses segons que en lo dit comde pus longament és contengut ..... LXXX VI mille CCCLX VII s. X dr. b.

E axí abatudes les dates e les messions damunt dites de la dita suma de les reebudes roman quen Berenguer de Montoliu deu tornar al senyor Rey del dit comde, segons que (sic) en aquel libre és contengut, ... IX mille D XVII s. IIII dr. b. de queli deuen ésser preses dobles a raon de XVII s. i dr.

Anno domini M^{CC} xc quinto VIII idus madii. Comparech davant nós en lo dit en Berenguer de Montoliu. E demandà quelli féesem albaran del dit comde. E mostrà e dix que de la dita quantitat que avia atornar del dit comde avia donats e pagats per manament del senyor Rey les quantitats deuius escrites.

Primerament pagà an Bertran de Caneles per carta e manament del senyor Rey per MDCCCC s. que avia prestats al senyor Rey, los quals avia donats an Berenguer e an Galceran de Caneles en ajuda de les despeses de lur cavadera ...CXX dobes a raó de XVI s. menys II drs. que valien e valen a la raon que el les avia preses ..... II mille L s. E ay mes per lo cambi CL s. los quals li presen en comde per manament den R. de Manresa.

Item pagà al dit en Bertran de Caneles per manament del senyor Rey a el fet en la dita carta per un caval quel senyor Rey li donà de gràcia ..... MDCCCC s. b. dels quals li donà dobles al for que les avia preses. E retens les cartes del senyor Rey ab albarà de paga.

Item pagà lo dit en Berenguer de Montoliu a G. Durfort per carta del senyor rey los quals li eren deguts per sa quitació et liurals a G. des Col escuder seu e retens la carta ab albarà de paga ..... MCCXLIX s. i dr.

Item pagà an Galceran e an Berenguer de Caneles per carta del senyor Rey per dos cavals que lur donà de gràcia e retens la carta ab albarà de paga ..... MDCCCC s. b.

Item pagà an Bertran de Caneles per carta del senyor Rey per altra caval quelli donà de gràcia e retens la carta ab albarà de paga ..... MDCCCC s. b.

Item fo citat lo dit Berenguer de Montoliu que vengués retre comde e vench la primera vegada a s. Boi e puys vench ne due vegades a Barchinona. E presentí en comde la messió de dues vegades qui monta de XVIII dies ..... CVIII s.

Suma de totes les dites pagues fetes per lo dit en Berenguer de Montoliu de pus lo comde fo affinat ..... IX mille CVII s. i dr.

E axí roman que deu tornar encara del dit comde segons que damont és dit ..... CCCX s. III dr. los quals diners dóna e paga enans de la conclusion del comde an Bernat de Sarrià conseyler e Tresorer del senyor Rey

quin aviem e nos certificats per nostre albaran. E agem albaran de Bernat de Sarrià quils atorgava aver reebuts del dit Berenguer de Montoliu.

E axí lo dit Berenguer de Montoliu ha fet compliment al senyor Rey de tot lo comde damont dit. El, emperò, a requesta nostra iura en nostre poder lo dit comde ésser en veritat axí com damont és dit e en lo seu libre quens ha donat és escrit.

del qual comde nós li feem albarà nostre en la forma deiús escrita.

Jo, A. Sabastida, maestre racional de la cort del senyor Rey, Atorch e regonech a vós en Berenguer de Montoliu que he rebut vostre comde per nom del dit senyor Rey, so és, saber, de la armada de x galeres quel dit senyor Rey tramès en ajuda del Rey de Castela a Tariff en layn de MCCXCI de les quals vós fos almirayl.

E trobe per lo vostre comde lo qual vós ami avets donat escrit en 1 libre que monta tota la reebuda que vós feés del rey de Castela a obs de la paga de les galeres e a obs de vianda, segons que en lo dit libre del comde vostre és contengut ..... c XIII mille morabetins de paga de castela dels quals dixes que trobàs menys can los feés comptar cent e XVII morabetins. E axí romasen de reebuda CXIII mille CCC LXXX IIII morabetins qui valen a raó de x drs. b. per morabeti nonaginta quatuor mille nonagenti duo s. et sex dr. b.

Item dixes que avets reebudes en barchinona a la entrada del viatge centum et decem quarteres de forment de què agués, segons que en lo dit comde vostre és contengut NCCCC XIX s. VIII drs. barc.

Item agues dun hom nebó den Moeya qui era fuyt de larmada LX IIII s. E axí és suma maior de totes les reebudes per vós fetes segons lo comde damont dit nonaginta quinque mille octingentorum octuaginta quinque s. et duorum d. b.

Trobem encara per vostre comde que part les reebudes damunt dites, reebes en barchalona a lentrada del viatge per vostre mesió e per arnès de vostre cors e per (soldada) den Berenguer Santuil, escrivà dela armada, los quals no metere en rebuda ni en data. E encara reebes del Rey de Castela o de sos oficials biscuit e farina e altres viandes, la qual vianda partis per totes les galees e atresí non mettets res en reebuda ni en data.

Item trobe per lo dit comde vostre que monten totes les dates e mesions per vós fetes en la paga dels hòmens deles dites galeres e en viandes e altres necessitats daquelcs, segons que en lo dit comde vostre pus longament és contengut, Octuaginta sex mille trescenti sexaginta septem s. et decem dr. b.

E axí, abatudes les dates e les mesions dela suma deles reebudes damont dita, roman que vós dit en Berenguer de Montoliu devets tornar al senyor Rey, los quals avets més reebuts que donat segons lo comde damont dit Novem mille quingentos decem et septem s. et quatuor d. b. dels quals vos deveu ésser preses dobles a raó de XVII s. 1 dr. per ço, car axí les preses del rey de Castela. De la qual quantitat que vós deviots tornar al senyor Rey mostràs aver donats e pagats per manament seu enans de la confecció del present albarà les quantitats diuis escrits.

Primerament, an Bertran de Caneles, per carta del senyor Rey per MDCCCLV s. queli avia prestats al senyor Rey CXX dobles a rahó de XVI s. menys II drs. que valien et monten a raó de XVI s. I que vós les avets preses II mille I s. E axí perderen se el cambi cl. s. quels pres en comde per ço, car trobam que axí ese raó.

Item pagàs al dit en Bertran de Caneles per manament del senyor Rey a vós fet en la dita carta per 1 caval que li donà de gràcia .....

M D C C C C s. b. dels quals li donàs dobles al for que les aviets preses.

Item pagats an G. Durfort per carta del senyor Rey los quals li eren deguts per sa quitació M C C X L I X s. i dr. b.

Item an Galceran e an Berenguer de Caneles per carta del senyor Rey per dos cavals que lur donà de gràcia ..... M D C C C C s. b.

Item pagats an Bertran de Canoés per altra carta del senyor Rey que li manà donar de gràcia per altra caval M D C C C C s. b.

Les quals cartes vos avets a mi retudes ab albarans de paga.

Item presvos en comde c VIII s. b. per mesió de II viatges de III vegades (quanch) sots vengut a retre comde. E axí és suma de totes les pagues novem mille centum et septem et unum d. b., los quals abatuts de a dita suma que vós devets tornar romanen encara que vós devets tornar al senyor rey quadrigentos decem s. et tres d. b., los quals donats e pagats an Bernat de Sarrià per lo senyor Rey ans que aquest albaran fos fet, segons que açoés a mi cert per albaran seu que yoe cobrat. E axí és cert que vós, dit en Berenguer de Montoliu, avets fet compliment al senyor Rey de tot lo comde damont dit en la forma damont escrita lo qual comde vos a requesta de mi iurás en mon poder ésser en veritat axí com damont és dit e en lo dit libre del comde vostre és escrit. En testimoni de les quals coses vos faç aquest albaran testimonial segelat ab mon segel qui fo fet en Barchalona VIIme idus madii anno domini M^oCC^oX^o quinto.

105

1293, juny. Barcelona

El mestre racional Arnau ça Bastida rep, per ordre del Rei, els comptes de Roderic de Figueroles pel que fa a les cavalleries i quitacions que la Cort li devia, i li atorga l'albarà testimonial, resultant-ne un crèdit per la Cort.

ACA, RP, Reg. 620, f. 5.

Rodrigo de Figueroles

Agem Carta del senyor Rey de manament que comtassem ab en Rodrigo de Figueroles e ab en P. de Montagut, cavalers, de tot ço qui lur fos degut per alguna raó. E la carta fo feta IIIme kls. junii anno domini M^o CC XC^o tercio.

Per lo qual manament demont dit e per auctoritat de nostre offici rebem comde del dit en Rodrigo de Figueroles en la forma deiús escrita. Mostrans primerament lo dit Rodrigo de Figueroles un albaran del qual la tenor és aytal. Yo A. Çabastida Tresorer del senyor Rey atorch avós en Rodrigo de Figueroles queus són deguts xv mille cccc lxx sol. e vi dr. jaccessos quius romanen apagar daquels xv mille cccc xc sol. vi drs. jaccessos quel senyor Rey vos mana donar e pagar ab carta la qual ami avets llurada per raó de vostre cavalleries e per quitacions vostres segons que es contingut en comde de lxx ii cartes del meu libre de les dates, los quals xv mille ccclxx s. vi drs. jaccessos dessús dits vos assignam ab aquest present albaran sobre totes les rendes exides e esdeveniments e quals quealtres diners isquen de tot lo Regne daragon per qual que raon, exceptuades cenes e tributs. Manam per

aquest albaran de part del senyor Rey atots los coylidors dels dits diners qual que sien que paguen o fassen pagar avós o aquí vós vuylats en loc vostre los dits xv mille cccclxx s. vi drs. j., pagades emperò les assignacions primeres. E feta per els avós la dita paga que cobren de vós aquest albaran ab carta d'apòch. Feyt fe en València x^a Kls. septembri anno domini M^o CC^o XC^o.

Item mostrans una carta del senyor Rey Namfos de confirmacion de la dita assignació, en la qual manava an G. de Ciges queli observàs eli pagàs la dita assignació, la qual fo feta xi^a kls. novembri anno domini M^o CC^o XC^o.

Item mostrans una letra nostra en la que nós manam al dit G. de Ciges queli complís la dita assignacion segons que en l'albaran primer de la sua assignacion veuria ésser contengut, la qual letra fo feta vi^a nonas januarii anno domini M^o CC^o XC^o.

Item mostrans altra carta del dit senyor Rey Namfós, de manament que féu altra vegada al dit G. de Ciges que li obresvàs la dita assignacion sua, la qual fo feta idus februarii anno domini M^o CC^o XC^o.

Item mostrans lo dit Rodrigo de Figeroles un albaran den G. de Ciges en lo cual li regonexia que el de la dita assignacion de xv mille cccc LXX s. vi dr. j. noli avia res pagat, lo qual albaran fo fet IIII dies anats del mes de vuytubri anno domini M^o CC^o XC^o tercio.

Les quals cartes e albarans damont dites cobram tots del dit Rodrigo de Figeroles.

E axí són li deguts segons que desús és dit. .... xv mille cccclxx s. vi drs. j.

Dels quals diners abatem. .... MD s. j. que trobam el libre dels acorrimens que li avia acorreguts en G. Durfort ala primera entrada quel se nyor Rey Namfós féu en Castela.

Item ..... v s. j. que trobam en lo dit libre dels acorriments que devia alescrivania.

Item ..... CCXLVII s. j. queli de Nesteve de Çeta de la sua coylita del monedatge.

Item ..... L s. j. que li de en Paschal Morelo per en P. Dahinsa porter. suma dels acorriments ..... MDCCII s. j.

E axí romanli apagar del dit deute segons que damont és escrit ..... XIII mille DCLXVIII s. vi drs. j., dels quals li ferem albarà en la forma deius escrita.

Jo, Narnau Çabastida, maestre rational de la Cort del senyor Rey, atorch avós en Rodrigo de Figeroles que sots vengut ab mi a começ per manament del dit senyor Rey sobre aquel deute de xv mille cccc xc s. vi drs. j. qui avós eren deguts per lo senyor Rey Namfós, de bona memòria, per raon de vostres cavaleries e per quitacions vostres ab dues cartes del dit Senyor Rey Namfós e ab i albaran meu que ami aveis retuts, la qual quantitat desús dita avós fo assignada sobre les questes, els esdeveniments del Regne Dara-gó que coylia en G. de Ciges per lo dit senyor Rey Namfós. E retés ami encara i albaran del dit G. de Ciges en què regonexia que él nous en avia res pagat, dels quals diners damont dits abatem M^o CCC e II s. j. los quals trobam el libre dels acorriments queus eren estats pagats; çoés, asaber, per en G. Durfort MD s. j. e v s. que vós devierts alescrivania per una carta e CCXLVII s. j. queus pagà Nesteve de Çeta de la coylita del monedatge e L s. j. queus pagà en Paschal Morelo per en P. Dahinsa. E axí abatuts los dits MCCCC II s. j. de la damont dita quantitat qui avós era deguda és cert queusen romanen apagar tresdecim mille sexcentos sexaginta octo s. et sex drs. j. En testimoni de la qual cosa vos fas aquest albaran testimonial segleat ab mon

segel. És cert, emperò, que en açò no avem res comtat de ço que vos demanats queus és degut encara per vostres cavalleries de III ays del temps del dit senyor Rey Namfós, per so car daquel no podem comtar ab vós declaradament menys dun registre del senyor Rey Namfós que ten Nesteve Dalfageri. Fet fo en Barchelona.

106

1293, octubre, 4. Barcelona

Rebut de 300 s. b. atorgat pel Rei a favor de Berenguer de Mas el qual, dels diners que rebé en l'exercici del seu ofici, lliurà l'esmentada suma a Romeu Gerard per ordre del monarca.

ACA, C., Reg. 261, f. 162.

Nos Jacobus, etc., ... Confitemur et recognoscimus vobis fideli nostro Berengario de Manso de domo nostra quod de denaris quos collegistis et recepistis de officio quod pro nobis exerces solvistis nobis trescentos solidos barchinone quosque de mandato et nomine nostro dedistis et tradidistis in pecunia numerata fideli nostro Romeo Gueraldi de domo nostra. Et de eisdem a vobis bene summus paccati pariter et contenti. Mandantes per presentes cuicunque a vobis compota de predicto officio recipienti quod predictos Trescentos solidos a nobis in compotum recipiat et presens recuperet albaranum. Datum Bachinone III° nonas octobris.

Hoc litera fuit sumarie registrata in registro Berengari de Manso

107

1295, octubre, 8. Saragossa

Poder especial per a retre comptes al mestre racional Arnauça Bas-tida, atorgat per Domingo García, ciutadà de Saragossa, a favor de D. Peres de Terol i de Miquel Peres.

ACA, RP, Reg. 620, f. 180 FUNDACIÓ NOGUERA

Manifesta cosa sia a todos com yo Don D. Garcia Moneder, ciutadano de Çaragoça que estableesco e fago ciertos procuradores mios don D. Peres de Teruel portero del senyor Rey et Miquel Perez Daladren amos en semble et cadauno de elos, por si assí que non sia myllor la condició del absent (que la) del present, a presentar per mi et per nompne mio a don Arnalt Çabastida, maestre racional de la cort del seynor rey, un albarà mio de deudo de (360) s. j. los quales el muyt noble seynor don Alfonso de buena memoria Rey d'Aragon a mi dar devia. Feito a mi por don Examen Perez de Salanova et don Bertran Dez Val la hora recebidores de comtos per el muyt noble seynor don Jayme agora regnant. Et atender al dicto don Arnaldt Çabastida el dicto

albaran et prendre albaran suyo et encara arecebent de aquel albarà paga o pagas de los marmesores del dito senyor don Alfonso et fer daquellas paga o pagas albarà o albaràs d'apòcha et a fer et procurar todas et cadaunas otras cosas que buenos et suficientes procuradores pueden et dieven fer et que yo faria o fer podria si present fuese et promito aver por firme et seguro agora et todos tiempos toda aquello que por los dictos procuradores mios et per ambos ensemole et por qual quiere dellos feito sera et procurado así com de mi personalment fuese feito. Fecta carta (8) dies entranter del mes doctobri presentes testimonias don R. Buices et Steva Ro- meu cleric vezino de Garrigoça. Era (1333).

108

s/d.

Notament de 3.000 s. b. a la comtessa d'Empúries, els quals li foren lliurats per mà d'Arnau ça Bastida.

ACA, RP, Reg. 774, f. 94.

La Noble Comtessa Dempuries.

La noble Comtessa Dempuries deu quelí donà A. ça Bastida en paga de ço que li és degut en (84) cartes del seu libre de les dates derrer (3.000 s. b.). Puys trobam per una carta que li voliem fer en la scrivania que per la Cort li era degut (2.791 s. 5 drs. b.) ab albarà den A. ça Bastida que en la Cancellaria és esquinçat e nós volguem li abatre de la dita quantitat los (3.000 sous) des que trobam notats axí com damunt és dit e ffrare R. Dempuries fill seu dix que per moltes vegades despuds que aquells (3.000 s.) hac preses den Bastida compta ab ell e li abate en los dits comptes los dits (3.000 s.) per rahó del vescomtat de Bas hon com nós los dits comptes passats no poguessen trobar ne mostrar fem ne consciència al senyor Rey en Tarragona e mana que la dita carta per lo dit deute no li fos contestada.

1300, juliol, 6. Barcelona

Albarà testimonial del compte retut al mestre rational Arnau ça Bastida, per Ferrer de Manresa pel que fa a les quantitats que la Cort li devia (15.902 s. 9 drs. b. i 3.016 s. drs. j) per diversos motius.

ACA, C, CRD, Jaume II, 934, caixa 7.

Io, Narnau Sabastida, Maestre Racional de la Cort del senyor Rey, atorch a vós en Ferrer de Manresa que avets comptat ab mi de ço queus és degut per lo dit senyor Rey e encara desò que us és degut per rahó den R. de Manresa sa abanrere frare vostre de qui vós sots hereu. E trobe que

us és degut ab 1 carta del dit senyor Rey escrita en pergamí e segelada ab segel pendent, qui fo feta en Terol III nones novembre anno domini (1297) (10.000 s. b.), los quals a el prestàs e donàs an Bernat de Líbia a obs dela obra del Castel de Muntgrí los quals vos assigna ab la dita carta sobre quals que diners vengesen ales vostres mans de les rendes i esdeveniments de la Batlia General de Catalunya, don la drons vós erets Batle. Dels quals trop que us pagàs segons que ami és cert pels comptes que ami retés de la dita Batlia de (1.964 s. 3 drs. b.) los quals són escrits en la fi de la carta del deute los quals abatuts de la quantitat damuntida a vós deguda roman que us és degut per lo dit senyor Rey (8.035 s. 9 drs. b.).

Item trobe queus són deguts ab altra carta del dit senyor Rey, escrita en paper qui fo feta en Terol II nonas novembre anno (1297) (4.604 s. b. e 80 s. 5 drs. j.) los quals vos eren deguts per quitació vostra e den Guillermo Satorra, nebot vostre, los quals vos assigna ab la dita carta sobre les inquisicions que el manava ques fesen sobre los uçurers de la ciutat e del bisbat de Leyda, los quals ab altra carta sua manava que si vós no podièt ésser pagat de les dites uçures en tot ni en partida que de qualque diners que vós reebésets per el dela dita Batlia General de Catalunya queus en pagàssets. Dels quals no trop queus en sia estat res pagat. Item trobe queus són deguts per rahò del dit en R. de Manresa ab 1 carta del dit senyor Rey, qui fo feta en Barchalona x kals. junii anno (1298) (2.600 s. j.) los quals lo dit senyor Rey devia al dit en R. de qui vós sots hereu per en P. Cornel. Item trobe que us són deguts per rahò del dit en R. de Manresa ab altra carta del dit senyor Rey, qui fo feta en Barchalona VII kals. junii anno (1298), los quals devia al dit Ramon per rahò de quitació sua (3.234 s. b. e 336 s. j.), los quals li assigna sobre les inquisicions dels uçurers fora la ciutat de Barchalona. Dels quals no trop que nenguna paga ne sia estada feta a el ne a vós. E axí és en summa tot ço que a vós és degut per lo dit senyor Rey per les dites rahons (15.902 s. 9 drs. b. et 3.016 s. 5 drs. j.). Dels quals notrop que altres pages aiatç haudes salv aqueles qui desús són dites. Retinc, emperò, al dit senyor Rey que si era atrobat que altres pages nagesets haudes, sinò aqueles qui desús són dites, queus fossen abatudes de la quantitat damunt dita avós deguda. E és cert que he cobrades de vós les dites cartes del deutes. En estimoni de les quals cosses vós féu fer aquest albarà segelat ab mon segel qui fo fet en Barchalona, dimecres VI dies anats del mes de julio anno domini (1300).

1301, febrer, 20. Barcelona

Fra Joan de Lotge, prior, Nadal Rayner, doctor en lleis, i Arnau ca Bastida, mestre racional, després d'examinar el compte d'Astruc Ravaya, n'envien certificació al rei Jaume II. La Cort li deu 199.461 s. 3 drs. b.

ACA, C, CRD, Jaume II, núm. 904.

Al molt alt e molt Noble senyor en Jacme, per la gràcia de Déu Rey Daрагó, de València e de Múrcia e comte de Barchinona, e dela Santa Romana

Ecclésia Almiray e Capità General. Nós, ffrare Johan de Lotge, prior dela casa dels prehiciadors de Barchinona, en Nadal Rayner, doctor legum, en Arnau Sabastida, maestre rational dela cort vostra, besan vostres mans nos comanam en vostra gràcia. Reebem senyor vostra letra de manament en quens manavets que vissem e examinàsssem (.....) lo comde de deuda que Nastruga Ravaya per si e per sos (infans) faia a la Dona Reyna Constança saanrera mare vostra. E segons deu e fer devíam, examinan aquell certificassem vós so que trobaríem de veritat daquel comde ésser degut. On con nós (senyor) alam lo dit comde examinat e demanats aquells qui en aquell temps servien lo senyor Rey en Pere, de bona memòria, pare vostre del ús dela cort daquel temps (çoés), asaber, en Pere de Sent Climent en G. (Oulomar), en Galceran Nagera e en Barcholmeu de Vilafranca trobam que simplement manan lo senyor Rey en Pere, de bona memòria, o la senyora Reyna de paraula o per missatger an Juceff o altre official que comprés o pagàs o donàs alguna quantitat o quantitats a algú o a alguns quel manament se complia sens altra carta e sens altres manaments els comdes se reebien aytambé segons la forma damondida. Jassia assò que dela major partida deles dades per lo dit Juceff Ravaya fetes trobam cartes de (manaments) e dalguna partida àpoches. Trobam encara queles messions feytes en casa a la Reyna e als imfans e ales dones eales donçèles, (les) quals traya en R. Romeu, reposter del dit senyor Rey en Pere, per en Juceff Ravaya escrites en un libre e en v quaerns de paper en lo qual libre comensa descriure lo dit R. Romeu de sa pròpia man en què són escrites moltes messions neceçàries de casa, axí com de vestirs de seles e darnes de fres e de perles e daltres coses neceçàries a la casa qui monten gran quantitat e en cascuna partida és escrit les cosses que costaven ne de què foren. E examinat per nós e regonegut una gran partida sil preu deles coses era daytal quantitat com era escrita en lo dit libre ne sieren estades comprades daquells qui eren nomenats en lo dit libre e en los comdes, trobam daquells que veer volguem ne posquem quela quantitat del preu era aytal con era escrit en aquell libre e en los quaerns. E axí avem fe pus ac lo trobam vertader que tot lalre sia axí veritat. Salvant IIII mille morabatines que ell metia en dada que avia pagats ala dona muyler den García Romeu qui fo per rahó de son exovar dela qual quantitat no trobamque ell aia carta dàpocha. E és cer ami, A. Sabastida, quel senyor Rey en Pere maridà la dita dona ela donà an Artal Dallagon en muyler. E pus lo dit Juceff ne mostrà per carta aver pagada tan gran quantitat com (III) mille morabetins no semblan a nós reebedors en comde salvant la benignitat dela vostra (...). E trobam que assumadament abatudes totes les rebudes que nós trobam segons son comde que ell avia fetes roman a ell a pagar fet cambi de jaccessas ab (.....) a raó de xx ens. e dalguns morabatins a x s. b. per morabati cent noranta e nou mille quatre-cents sexanta e un sol. e tres denaris (b...) (...) en Barchinona diluns xx dies anats del mes de febrer en layn de MCCC.

111

1302, juliol, 31. Fraga

Jaume II atorga una carta debitòria a Bernat Rodera, ciutadà de Lleida, per import de 2.000 s. j. que assigna sobre les rendes del monedatge de la ciutat i el bisbat de Lleida.

ACA, C., Reg. 294, f. 65v.

Nos Jacobus, etc. ... Confitemur et recognoscimus debere vobis fideli nostro Bernardo Rodera civi Ilerda duos mille s. j. quos pro nobis et pro parte nostra mutuastis et tradidistis numerando fideli thesaurario nostro Petro Boyl pro stabiliendo Castro nostro de Leort. Quos duos mille s. assignamus vobis habendos super monetatico civitatis Ilerde et Episcopatus eiusdem Mandantes per presentes Guillermo de Sanctomartino collectori dicti monetatici quod de primis denariis dicti monetatici qui ad manus eius pervenerint solvat vobis vel cui volueritis loco vestri predictam (2.000 s.) et nichil omnus ad ea vobis solvenda se obliget de presenti. Et facta soluzione recuperet a vobis presentem litteram cum apacha de soluto. Datum ut supra.

112

1305, desembre, 12. Sarinyena

El Rei mana al mestre racional que passi comptes amb P. de Cardona per raó de la quantitat que se li deu, de la qual li atorgarà l'albarà corresponent.

ACA, C., Reg. 55, f. 64.

Jacobus, etc., ..., fideli Magistro Rationali curie nostre Bernardo Roderas, etc., ... Cum fidelis nostri P. de Cardona civis Ilerdesis aserat se per nos deberi aliquis pecunie quantitatis cum cartis et albaranis. Ideo vobis mandamus quod computetis cum eo super quantitatibus supradictis. Et facto computo de hiis quo inveneritis se deberi per nos ei albaranum vestrum testimonialem fieri faciatis. Datum in Saraynena sub sigillo nostro secreto ii idus Decembri.

1307, abril, 5. Montblanc

Pere Boyl, mestre racional, atorga un albarà debitori al noble Gombau d'Entença a raó d'unes quantitats de diners que la Cort li devia. (Fragment).

ACA, RP, Reg. 622, f. 16.

Lo noble en Gomabau Dentença

Jo, en P. Boyl, etc. ... atorch a vós, noble en Gombau Dentença, que per manament del senyor Rey a mi fet de bocha he fet compta a vós en nom e en veu del noble en Bernat G. Dentença, çansera pare vostre, de les quantitats deiús scrites les quals eren degudes a ell per lo dit senyor Rey, oltra algunes altres diverses quantitats de monedes a ell degudes per lo dit senyor de les quals fo fet albarà a vós, dit noble en Gombau, per en Bernat Rodera precessor meu en loffici de racional lo qual albarà he jo trobat registrat en lo libre segon dels albarans fets perlo dit en Bernat Rodera, e fo fet en València, Dijous primer dia del mes de Desembre del ayn proper passat (1306). E segons que per la tenor daquell apparia no féu ne devia fer lavors lo compte deiús scrit, per ço car no foren mostrades ne retudes a ell les cartes del senyor Rey de què deiús sea facta menció ab les quales eren degodes al dit noble ça enrera les quantitats deiús contengudes de les quales yo faç a vos lo present albarà. E és cert que en Pero Martinis de Godor procurador vostre mostra a mi una carta del senyor Rey scrita en pergamí e segellada ab son segell pendent la qual fo feta en Terol (8) Idus julii anno domini (1300), ab la qual lo dit senyor assigna al dit noble ça enrera sobre la dècima dels clergues de la sua terra (19.333) s., (4) drs. j...

En testimoni de la qual cosa faç a vós lo present albarà segellat ab lo segell del dit meu offici, qui fo fet en Montblanc v dies anats del mes d'abril anno predicto 1307.

1307, agost, 1. Osca

Fragment de l'albarà testimonial de compte retut atorgat pel mestre racional Pere Boyl a Esteve de Seta.

ACA, RP, Reg. 622, f. 41v.

Jo Pere Boyl, etc. ..., atorch a vós Nesteve de Seta que havets mostrat a mi un albaran de pergamí a vós fet per en Pero Sánchez de Aloma canonge de Tudela i per Ferran des Cortey deputats per lo senyor Rey Nanfós de bonamemòria a hoir e a rebre los comptes dels officials seus e altres qui per lo senyor Rey damunt dit ho encara per lo senyor Rey en Pere de bonamemò-

ria pare seu colliren o reeberen o en qualque manera aministraren en lo Regne Daragó e en Ribagorça lo qual albaran fet (6) idus juny anno domini (1291) en lo qual lo damundits atorgaven a vós dit Nesteve que comptàs ab ells de les cullites deiús contengudes és a ssaber...

115

1308, octubre, 1. València

Rebut de vint-i-cinc llibres de diversos comptes atorgat pel mestre racional P. Boyl a Arnau Cortit, el qual els liurà per ordre del Rei. Aquests llibres pertanyien al rebedor de comptes del regne de València, J. de Linars, i ara completaran la sèrie dels comptes de l'ofici del Racional a l'arxiu reial.

ACA, RP, Reg. 622, f. 167v.

A. Cortit

Jo en P. Boyl, etc., ..., atorch a vós Arnau Cortit porter daquell mateix senyor quem havets liurats (25) llibres entre grans e pochs de diverses comptes veyls qui foren reebuts per en Ja. de Linars ça enrera en lo Regne de València. Los quals en Berenguer Burguera de València tenia en son poder e per manament del senyor Rey los liurà a vós. E los quals yo he posats en l'arxiu del senyor Rey on són los altres comptes pertanyents al offici de Racional. En testimoni de la qual cosa fas a vós lo present albarà segellat ab lo segell del dit meu offici, qui ho fet en València primer dia del mes de Octobre anno domini (1308).

116

1312, juliol, 31. Barcelona

Albarà testimonial del compte retut pel tresorer Pere March, i atorgat pel mestre racional Pere Boyl a raó de l'ofici de la Tresoreria de 6 mesos (1-I-1312 a 30-VI-1312). Tot seguit, s'inserta l'albarà testimonial de la resta que la Cort deu al tresorer a raó del compte fiscalitzat.

ACA, RP, Reg. 624, ff. 222 i 223.

P. March Tresorer

Jo, en P. Boyl, etc. ... Atorch a vós, en P. March. Tresorer daquell mateix senyor que havets comptat ab mi del offici de la tresoreria, lo qual aministras per lo senyor Rey e per comissió deyil a vós feta ab carta sua dat. València, Kalendas decembri anno Domini (1306), del qual offici avets ja comptat ab mi entre diverses vegades del dit kalendari en què us fo comanat, ço és, del primer dia del mes de decembre del ayn (1306) per tot lo

mes de decembre del ayn passat (1311), segons que del retinent del dit compte appar per albarans testimonials queus fiu; e ara avets comptat ab mi del primer dia del mes de janer del dit ayn (1311) tro per tot lo mes de juny del present ayn (1312), en lo qual temps són (6) meos complits lo qual compte donàs ami scrit en 1 libre de paper. E segons vostre compte munten les reebudes per vós fetes dins lo dit temps de cullites de subsidis e daltres demandes fetes per lo senyor Rey en la sua terra, per mà de porters e daltres officials qui les demanaren e les culliren e daltres drets e esdeveniments de la Cort, segons que són contengudes e declarades en lo dit compte (360.903 s. 4 drs. b.). Et (141.336 s. 1 drs. j.). Et (505) dublas dor. Et (814) ducats dor. Et (8.260) torneses dargent. Et (220) s. de sanxets. Et (65) vaques. Et munten les dates e pages per vós fetes en aquell mateix temps axí com en lo dit libre són contengudes e scrites per menut e en summa (513.782 s. 5 drs.) et obolum barchinonae. Et (154.855) s. unum dr. j. Et (22.460) torneses dargent. Et (505) dubles dor. Et (500) ducats dor et (65) vaques.

Et axí igualades les dates ab les reebudes romania que deviets cobrar daquest compte (206.879 s. 1 dr.) et obl. b. Et (13.519 s. j. Et 14.200) torneses dargent e deviets tornar segons aquell meteix compte (314) ducats dor qui comptats a rahó de (17) s. b. per cascun que axí dixes quels meses en compte per la Cort fan (5.338) s. b. Et axí mateix deviets tornar (220) s. de sanxets qui són de equal cambi ab barchinonens. Et axí munta ço que devets tornar deles dites quantitats (5.558) s. b. los quals abatuts dels damunt dits, romanen finalment que devets cobrar per tot lo dit compte (201.321) s. 1 dr. et obl. b. Et (13.519 s. j.) et (14.200) torneses dargent. Deles quals quantitats jo he a vós fet albarà en special lo dia que aquest és fet ab lo qual són degudes a vós per la cort. E el present albarà vos ffas solament per testimoni del retinent e affinament del dit compte. E jo he cobrat de vós lo dit libre del dit compte e cartes de manament e albarans e àpoches e altres cauteles pertanyens al dit compte segons que és senyalat e notat en lo dit libre. E és cert que a requesta mia juras a mon poder, tocats de vostres mans los sans Evangelis de Déu, quel dit compte és vertader e leyal e que totes les rebudes que havets fetes axí per vós metex com per collidors e altres per part de la Cort dins lo dit temps són encloses e meses en lo dit compte. E encara que aquelles quantitats que metets per pagades en lo dit compte són fetes en aquelles monedes e en aquella manera que són posades e scrites en lo dit compte. E encara que aquelles quantitats que posats e metets per pagades en lo dit compte tro a la summa de (XL) sous b. e de (20) s. j. sens special manament e àpoches per auctoritat del atorgament a vós fet per lo senyor Rey e ab carta sua en la qual és contengut que de les dates que fariets tro a la dita quantitat fossets creugut e queus fossen preses en compte, haviets fet necessàriament e a servei del senyor Rey axí com les metets en conta. E per aquell mateix sagrament dixes que en lo dit compte no havia nenguna sobretasse de cambi e que los cambis que haviets fets dins lo dit temps (eren) estats fets a aquelles rahons que vós los metets per cambiats, encara que no havets preses serveis ne dons en tot lo dit temps. En testimoni de la qual cosa ffas avós lo present albarà segellat ab lo segell del dit meu offici. E scrit en Barchelona darrer dia del mes de Juyol anno Domini (1312).

Idem. P. March

Jo, en P. Boyl, etc. ... atorch a vós, en P. March, Tresorer daquell metex senyor que per la dita Cort són deguts avós (201.321 s. 1 dr. et obls. b. et 13.519 s. j. et 14.200) torneses dargent los quals devets cobrar de Compte

que ami havets retut de la amministració del offici de la Tresoreria. Es a saber del primer dia del mes de janer del ayn (1311) tro per tot lo mes de juny del ayn (1312) en lo qual temps són (6) meses complits. Del retinent del qual compte yo he fet avós albarà testimonial lo dia que aquest és fet, lo qual albarà he fet a vós solament per testimoni del retinent del dit compte. E ab aquest present albarà davets demanar e haver del senyor Rey e de la sua Cort la quantitat damunt dita. En testimoni de la qual cosa fas avós lo present albarà segellat ab lo segell del dit meu offici. Scrit en Barchelona Derrer dia del mes de juyol anno domini (1312).

117

1313, Juny, 15. Barcelona

Albarà testimonial del compte retut per P. Esquerit al mestre racional per raó de l'Escrivania de la moneda jaquesa obrada pel monarca en virtut de l'ordinació de la Cort d'Alagó del 1307. (Fragment inicial).

ACA, RP, Reg. 625, f. 64.

Pere Esquerit

Jo en P. Boyl Maestre Racional de la Cort del Senyor Rey atorch a vós en P. Esquerit de casa daquell mateix senyor que he rebut compte de vós de la rahó deiús contenguda és assaber que en lany de nostre senyor (1307) en lo mes de setembre lo senyor Rey tench Cort General en Aragon en la vila Dalagó en la qual fo ordonat quel dit senyor Rey faés obrar e fer monena jaquesa tro a quantitat de (4) comptes e mig ço és los (4) comptes en diners e el mig compte en mealles e que la dita moneda fos obrada e feta en Saranyena dins (3) anys continuament labors següents que foren ferits a la festa de Sent Miquel del any (1310). E el dit senyor Rey féu comissió a vós que fòssets scriva de la dita moneda per part de la sua Cort segons que appar per carta sua segellada ab son segell pendent que fo feta en València (2) noches decembre anno domini (1307). E encara fo fet manament a vós ab letra del dit senyor Rey feta en Saranyena (4 kls.) februarri anno domini (1308) que de tota la dita moneda resposéssets an P. March Tresorer seu o aquí ell volria per auctoritat de la qual comissió amministràs e procuràs la dita moneda en la forma dejús contenguda segons vostre compte lo qual me donàs scrit en (3) libres de paper. En la...

118

1313, juliol, 16. Vila d'Orta

Fragment de l'albarà testimonial del compte retut per Francesc Sala al Mestre Racional per raó de l'administració d'unes propietats de l'orde del Temple que li fou encomanada.

ACA, RP, Reg. 625, f. 75.

Francesch ça Sala

Jo en P. Boyl etc... atorch a vós en Francesch ça Sala de Casa daquell matex senyor e batle de Leyda que havets comptat abmi de la rahon deiús contenguda lo qual comte donàs a mi scrit en 1 quaern de paper. Es assaber que en lany de nostre senyor (1307) lo senyor Rey ab letra sua que fo feta en València (4) nonas decembre del any (1307) féu manament e comissió a vós a en Berenguer de Iorba que lavors era Veguer a Cort de Leyda que presessets en pressons tots los ffreres del Temple que poguets (trobar) en la jurisdicció de la batlia e dele vegeria de Leyda e aquells tinguésssets ben guardats e presos e (emparàsssets) tots lurrs béns que en la dita jurisdicció de la batlia e de la vegueria de Leyda (trobàsssets) e quen faésssets inventari públich per ço quen poguéssets dar compte clar e rahon...

119

1316, agost, 29. Lleida

Albarà debitori atorgat pel Mestre Racional a G. Esquerer per raó del compte retut de les pagues fetes al Rei pel preu d'una compra-venda, que posteriorment fou anul·lada.

ACA, RP, Reg. 626, f. 32.

Jo, en Pere Boyl, etc., ... Atorch a vós en G. Esquerer que per la dita Cort són deguts a vós (10.256 s.) et mealla b. los qual devets cobrar de compata que ami havets retut de les pagues que faés al senyor Rey del preu de la compra que avíets dell feta del Castell e de la vila de Caules de Malavaya y de la jurisdicció de Cassa i de la restitució quel senyor Rey féu a vós de les dites pagues per que la dita venda fo anul·lada. Del retinent del qual compte jo us he fet aquest dia albarà testimonial per declaració del dit compte. E el present albarà vos he fet per regonexença e per deute de la quantitat damundita. E (...) segellat ab lo segell del dit mon offici. Scrit en Leyda (29) dies anats (del mes) de Agost anno domini (1316).

FUNDACIÓ
NOGUERA

120

1316, desembre, 4. Saragossa

Albarà atorgat pel mestre racional Pere Boyl a Johan Garcés d'Alagó, a raó d'allò que la Cort reial li deu, i en testimoni de la intervenció realitzada per ordre del Rei.

ACA, RP, Reg. 626, f. 69.

Johan Garcès Dalagon

Jo, en Pere de Boyl, etc. ... Atorch a vós, en Johan Garcès Dalagon, que per manament del dit senyor Rey he fet compta a vós en aquest albarà de ço que a vós és degut per la sua Cort per la rahó deiús scrita. Es assaber que mostràs a mi una letra del senyor Rey que fo feta en Alagó (17) Kis. octobri anno domini (1307) ab la qual eren deguts a vós quitació vostra dalgut temps contenguts en la dita letra de què era estat fet compte a vós ab albarans de scrivà de ració, los quals foren cobrats en la cancelleria con la dita letra vos fou feta segons que en aquella era contengut (512 s. 2 drs. reyals, e 57 s. 1 drs. m. j.). Item mostràs a mi 1 albarà a vós fet per en P. Ricart, lavors scrivà de ració, e fo fet en València, primer dia de març del any (1310), ab lo qual eren deguts a vós per quitació vostra del viatge Dalmeria en lo qual fos en servei del senyor Rey (1.879 s. 11 drs. b.), el dors del qual albarà era scrit quen foren pagats per en P. March Tresorer del senyor Rey (320 s. b.). Item en altre paga (200 s. j.) de què fo fet lavors cambi a raó de (18 ens.) que fant (300 s. b.). Item en altra paga (377 s. 7 drs. m. j.) de què fo fet cambi a la dita rahó e ffan (565 s. 5 drs. b.). Item en altra paga (100 s. b.). Item quen foren pagats en lany de (1311) per Nesteva de Roda, lavors Batle General Daragó (500 s. j.) de què fo fet cambi a raó de (15) ens. ab barchinonens quen ffan (625 s. b.), los quals pagats que són en summa (1.910 s. 5 drs. b.) abatudes del dit albarà summa que munten més les pagues quel deute (30 s. 6 d. b.). Item és cert quel senyor Rey ab carta sua segellada ab son segell pendent, fete en Epila (4) nomes octobri anno domini (1307), atorga e assigna a vós (1.000 s. j.) rebedors cascun any mentre a ell plagués sobre les salines de Remolins. E fuy certificat per los comptes den G. de Roda e per (2) cartes públiques testimonials que ell vos féu estan administrador deles dites salines que en lany de (1311 e de 1312) no pagà a vós mas solament (1.500 s.). E axí romasceren que us foren deguts per los dits (2) anys (500 s. j.). E fuy certificat que la dita carta fo restituïda en la cancellaria per ço car vos fo mudada altre assignació. E és cert que en lany de (1308) foren pagatss a vós per en (C.) Bonet de moneda de la Cort (500 s. j.) per acorrriment del viatge Dalmeria. E axí feta compensació daquesta ab los (500 s.) quius romanien a pagar dela dita assignació de les salines non en res degut, rabatuts los (30 s. 6 drs. b.) que devierts tornar del compte del albarà de què damunt és dit, romanen a pagar a vós de tot aquest compte (481 s. 8 drs. b. e 57 s. 4 dr. m. j.). E no trop que altres pagues vós sien estades fetes, si emperò a avant apparien retinch al senyor Rey ques deguessen abatre de la dita quantitat. E vós, qui juràs que non avierts altres pagues reebudes. Eyo he cobrada la dita letra del senyor Rey e lo dit albarà e les dites (2) cartes testimonials e una letra del senyor Rey executòria. En testimoni de la qual cosa fiu fer a vós lo present albara, segellat ab lo segell del dit meu offici scrit en Saragoça (4) dies de desembre anno Domini (1316).

1316, desembre, 6. Saragossa

Fragment de l'albarà testimonial del compte retut al Mestre Racional per Esteve de Roda per raó de l'arrendament de certes rendes abans pertanyents a l'orde del Temple.

ACA, RP, Reg. 626, f. 73v.

Idem Steve de Roda

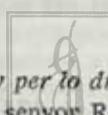
Jo en P. de Boyl, etc., ... Atorch a vós Nesteve de Roda Conseller del senyor Infant en Jaume fill primogènit del senyor Rey que havets comptat ab mi de la rahon deiús scrita, lo compte de la qual me donàs scrit en i quaern de paper. Ès assaber quel senyor Rey ab carta sua segellada ab son segell que fo feta en Leyde (12) Kals. Septembri anno domini (1310) vene e otorga a vós totes les rendes e altres drets quels frares çanerera del Temple havien e reebien e acostumaren de reebre en lo loch de Novelles e Rassassol e en la Comandaria o batlia del dit loch de Novelles. E eixi mateix de la Comandaria o batlia dela Casa de Ricla qui fo çanerera del Temple ab lo molins, trehuts e exerichs de Ricea e de Nulia e ab totes lurs pertinences per (4) anys qui començaren lo primer dia de Janer del any (1312) per preu de (3.500) s. j. cescun ayn los quals vos atorga ab la dita carta queus poguéssets retenir en paga del forment o blat que li haviets prestat a obs del viatge Dalmeria e que fócents tengut de comptar cescun ayn ab lo maestre Racional per ço queus fos abatut lo dit preu del dit deuta. E que en la dita venda no fos entesa la Casa de Calatayud ni les Rendes de Lezina corba ab sos termes ni los exerichs de masones segons que en la dita carta era pus largament contengut, ...

122

1319, gener, 23. Barcelona

Fragment de l'albarà testimonial del compte retut pel «tinent lo segells» del Rei, Bernat d'Aversó, de les rebudes i dates dels drets d'aquests segells. El compte-retent ha observat en la seva gestió l'ordinació règia del 1314.

ACA, RP, Reg. 627, f. 92.

Bernat Daversó notari del senyor Rey per lo dret dels segells del senyor Rey...

Encara és cert a mi per lo dit senyor Rey que en lo mes de febrer del any (1314) lo dit senyor, estan personalment en Leyda, féu ordinació e manament a vós que daquí avant de (3) en (3) meses, ço és en la ffi dels (3) meses reconeguésset vostre compte e que pagàssets les dites quitacions e les altres dates damunt dites e que qualche quantitat romaniria liuràssets an P. March Tresorer seu quels deu metre en paga dalguns deutes del senyor Rey, la qual ordinació havets seguida segons que apar clarament per aquest vostre compte axí que en tots los (9) meses primers del dit any finents per tot lo mes de setembre, ço és, de (3) en (3) meses vós havets liurats al dit Tresorer aquelles quantitats que romanien en poder vostre de les dites reebudes pagades les dates damunt contengudes. E del deliurament fet al dit Tresorer apar per albarans segellats ab son segell ab los quals atorga haver reebudes de vós les dites quantitats. Los quals albarans yo he cobrats en lo dit vostre compte. Dels romanens emperò (3) meses, ço és, octubre, novembre, decembre, no donàs

ne liuràs alguna quantitat al dit Tresorer per ço car les quantitats per vós reebudes dins los dits (3) mesos no bastaran a pagar les quitacions e les altres dates que haviets a ffer segons lordonament damunt dit, especialment per ço car lo senyor Rey fo malalt en lo dit temps e los fets de la Cort no podien ésser espeegats, per la qual rason lo dret del segell munta en los dits (3) mesos tan poch que no basta a pagar las quitacions e dates damunt dites.

123

1320, juny, 18. Saragossa

Albarà de resta deguda atorgat pel mestre racional P. de Boyl, a favor de Francesc de Ferriol que ha retut comptes per raó de l'ofici de la dispenseria de l'Infant primogènit.

ACA, RP, Reg. 628, f. 13.

Idem Ffrancesch de Ferriol

Jo en P. de Boyl, etc. ... Atorch a vós en Ffrancesch de Fferriol dispensari del senyor Infant Namfós fill primogènit del senyor Rey e General Procurador seu e Comte Durgell e vescompte Dàger que per lo dit senyor Infant són deguts a vós Decem et octo mille centum Duodecim. sol decem drs. et obl. bar., los quals devets cobrar del Compta que ami havets retut del offici de la dispenseria és assaber del primer dia del mes de Jener del any (1317) tro per tot lo mes de Decembre del any (1319) dins lo qual temps són encloses (2) anys complits del retinent del qual compte vous he fet albarà testimonial lo dia que aquest és fet lo qual deu romanir en vostre poder solament per testimoni del retinent del dit compte. E ab lo present albarà devets cobrar del dit senyor Infant o de la sua Cort la quantitat damunt dita. En testimoni, etc., ..., scrit en Saragoça a (18) dies anats del mes de juny Anno domini (1320).

1327, gener, 28. Barcelona

Felip Boyl, mestre racional, certifica a Bernat de Sarrià, portant veus del procurador al regne de València, una partida del compte retut per Bernat d'Averçó dels drets dels segells reials: Nicolau Borsera, veí d'Alzira, va pagar 5 s. b. per una lletra de justicia dirigida al Justicia d'Alzira.

ACA, RP, Reg. 630, f. 95 (full solt).

Al noble e honrat en Bernat de Sarrià, portant veus de Procurador en Regne de València, ho al (seu) lochtinent de part den Ffelip, etc. ... Salut e

tota honor a instància e a requisició a mi feta per en Bernat ça Nou Ba(tlle) General e Procurador Fiscal en lo dit regne fas saber a vós (que he) regonegut e vist lo compte den Bernat Daverçó dels drets dels segells del senyor Rey per lany qui finí per tot lo mes de deembre proper, passat e en aquell trobo la reebuda quis segueix en (la següent) forma. IIII Idus junii anno domini (1326) in Barchinona. Recepti fuerunt a Nicholao Borssera vicino Algezire per litera justa ad justiciam ipsius loci super questionem quam habet cum Peregrino Guillemmi olim (tu)tore e curatore suo (5) s. b., la qual reebuda fo feta personalment del dit Nicholau Borssera e no per procurador ne per altra en loch seu, segons la tenor de la dita reebuda car les altres reebudes ques fan en lo dit compte deles personnes quino (són) presens en la Cancelleria e hi han procurador o altre per ells a reebre les cartes que han mester són acustamades de scriure en aquesta (forma). (Rece)pti (fueru)nt a nuncio talis etc. ...

En testimoni daçò fas vós aqueste present letra (...) (...) ab lo segell del dit meu offici segellada. Scrita en Barchinona a (28) dies de jener del any (1326).

125

1328, febrer, 20. Barcelona

Fragment de l'albarà debitori atorgat pel mestre rational Felip de Boyl a uns creditors del Rei que reclamaven unes quantitats despeses en el seu servei militar.

ACA, RP, Reg. 631, f. 48.

Es assaber que per part vostre fo mostrada a mi. I suplicació per vos altres donada al dit senyor en lo qual li clamamàvets de mercè queus faés fer compta al Maestre Racional dela sua Cort de ço queus era degut per provisió vostra de menjar e missions que faés[en] en son servei en les osts quel dit senyor Rey stant lavors inffant féu (prestar) sobre la terra del noble en R. Folch en lany (1321), la qual suplicació fo provisa per lo dit senyor Rey e per son consell. E fo fet manament a mi de part del dit senyor que vists e regoneguts los llibres compte den Ffrancesch des Ferriol çaenrera Dispenser del dit senyor e abatut ço que trobaria queus fos stat pagat per la dita rahó vos fes compte a albarà del romanent.

NOGUERA

126

1329, juliol, 20. València

Albarà debitori atorgat pel mestre rational, Felip Boyl, després de passar comptes a Pere Oulomar, comprador del senyor Rei a raó del seu ofici. La Cort li deu 4.758 s. 4 drs. b.

ACA, RP, Reg. 632, f. 41v.

P. Oulomar

Jo, en Ffeliip de Boyl, etc. ... atorch a vos en P. Oulomar, comprador del dit senyor Rey, que havets mostrat a mi J. albarà den A. Ballester, Scrivà de Ració del dit senyor, lo qual fo scrit en Taraçona primer dia del mes de ffebrer anno domini (1328), ab lo qual eren deguts a vós per la messió ordinària que haviets feta en la casa del dit senyor en lo mes de jener del any (1328), és assaber, en loffici de sobrecoch, de panicer, de boteller e de reboster e per civada dalgunes bésties ordinàries de casa, e daltres extraordinàries segons que en lo dit albarà era contingut (8.562 s. 4 drs. j. i 1.971 s. b.). En lo dors del qual albarà havia escriptes algunes pagues a vós fetes; axí, per en Garssia de Loriç, Tresorer, com per en G. Serra, cambrer major del dit senyor, les quals pagues pujaven a summa (8.700 s. 5 drs. b. i 989 s. 6 drs. obl. j.), les quals quantitats abatudes del dit deute romania que devierts cobrar (7.572 s. 9 drs. obl. j.). E devierts tornar (6.729 s. 5 drs. b.) los quals barchinonesos fet cambi ab jaccesos a raó de (18) ens. segons que valien en temps que les dites pagues vos foren fetes fan (4.486 s. 4 drs. obl. j.) los quals abatuts dels (7.572 s. 9 drs. obl. j.) que haviets a cobrar romania que haviets a cobrar del dit deute (386 s. 6 drs. j.) dels quals vos he fet compta e canbi ab barchinonesos a raó de (18) drs. obl. barchinonesos per (12) drs. j. segons que valien comunament con aquest cambi fo fet per mi e fan, los quals vos són deguts per la cort del senyor Rey ab lo present albarà (4.758 s. 4 drs. b.). E no trop que altres pagues vosen sien estades fetes. Si, emperò, aavant apparien, retench al senyor Rey etc. ... E vós qui juràs que altres pagues non haviets reebudes. E yo he cobrat de vós lalbarà del scrivà de Ració del qual damunt és feta menció. En testimoni etc. ... Scrit en València a XX dies del mes de juyol anno domini MCCCXXIX.

127

1329, agost, 15. València

Inscripció (1338?) marginal a l'albarà testimonial (15-VIII-1329) del compte retut al Racional pel tresorer Garsia de Loris. Aquest albarà fou cancellat per raó d'alguns dubtes que hom formulà al tresorer.

ACA, RP, Reg. 632, f. 67.

FUNDACIÓ

Aquest albarà fo cancellat ~~per tal com~~ no fo segellat ne speegat per lo dit en Ffeliip de Boyl per rahó dalguns dubtes qui foren fets al dit en Garsia de Loris, los quals albarans ço és aquest testimonial e aquell de la resta qui és registrat avant en esta carta són en Barchinona en larchiu del Racional segons que dixerent Narnau Roure e en P. Deçplà del ofici del Racional e en Nicolau Samares qui ladonchs era del ofici del Racional fa testimoni que no foren desembergats los dits albarans ne segellats por lo dit en Ffeliip de Boyl segons que appar per letra del dit Nicholau Samares sufolcada avant en l'altra carta. E per aquesta rahó fo fet albarà testimonial * aldit en Garsia del

* Aquest albarà fou fet a Saragossa el 12-VII-1338. Cfr. ACA, RP, reg. 778, f. 108v*

Loris del temps en aquest albarà contengut e del altre temps següent tro que desemparà lòfici de la tresoreria segons que appar per lo libre delbans den Domingo de Claramunt Maestre Racional del senyor Rey en [...] cartes del dit llibre dalbarans. E per tal que aquests albarans sien esquinçats con lo Racional sia a Barchalona és ne fet notament el libre de (7) de notaments comuns en cartes al dit en Garsia de Loris.

128

1330, agost, 23. Saragossa

Albarà debitori atorgat pel Mestre Racional a favor del Consell de Vilarlongo per raó d'unes quantitats de forment lliurades a Jaume II amb motiu de l'expedició a Almeria.

ACA, RP, Reg. 633, f. 74.

Conseyl de Vilarlongo

Jo en P. March, ... Atorch a vosaltres jurats e universitat del Conseyl de Vilarlongo que per la dita cort eren deguts a vosaltres per rahon de (150) kaff. de forment que vosaltres liuràs en aquells (1.500) kaffisos (de) forment los quales yo estant Tresorer del senyor Rey en Jacme de bona memòria de vosaltres e dels homens de Cantavella e dalguns altres lochs compre e reebe lo en Nadal de Castell porter a ops del viatge Dalmeria e fo comptat a rahon de (12) s. per cascun kaffís (1.800) s. j. E yo fiu ne a vós e als altres dessusdit carta de deute feta e aclosa per en P. Calvet notari (8) idus Aprilis del any (1310). Deute qual quantitat vos fo pagat per Enego Roic lavors porter del dit senyor Rey en Jacme (300) s. j. quius pertangueren daquells (3.000) s. de la dita moneda que haga entre tots aquells qui sots contenguts en la dita carta segons que en aquella són scrits per abatuts. E axí roman queus són deguts per la Cort per la dita rahó ab lo present albarà los quals yo he fets scriure per abatuts dins en la fi de la carta del dit deute (1.500) s. j. E no trop que altres pagues ne haiats haïdes, E axí na fet sagrament en Michel de Caranyena qui procura aquest albarà per vosaltres. Si emperò a avant apparia que altres quantitats a vós os fossen estades pagades retench al senyor Rey ques degues abatre de la quantitat dessusdita. En testimoni, etc., ... Scrit en Saragoça (23) dies del mes Dagost Anno Domini (1330).

FUNDACIÓ
NOGUERA

129

1331, octubre, 5. Tortosa

Albarà testimonial del compte retut per Arnau Dostales, porter del senyor Rei, al mestre Racional Pere March a raó de les col·lectes dels tributs dels jueus de Vic a ell encomanades.

ACA, RP, Reg. 633, f. 212.

A. Dostales porter

Jo, en P. March, etc. ... atorch a vós, Narnau Dostales, porter daquell mateix senyor que havets comptat ab mi dela rahon deiús scrita lo qual compte me havets donat scrit en una cedula de paper, ço és, quel senyor Rey ab letra sua data Osce (17) Kals. augusti del any (1330) mana a vós que aguësssets dels juheus de Vich (500 s. b.) o prop que deuen pagar per Trahut cascun any en les Kals. del mes de maig. E aquests devien (pagar) les Kals. del mes de maig del dit any (1330). E segons avinença feta entre lo batle del dit loch e los dits juheus confermada per lo senyor Rey los dits juheus no deien pagar sinó peraquells qui hi estan axí que si sen van alguns juheus ques deia abatre de la dita quantitat. E si ni vénen estar que si deia anadir. E axí vós reebés per la dita rahon segon que appar per letra del dit batle de Vich (213 s. 3 drs. barch.). Item lo senyor Rey ab altre letra sua, Data Barchinone (18) Kals. julii del any present (1331), mana a vós que aguësssets dels dits juheus lo dit trahut per lo mes de mayg del any present (1331). E vós reebés ne segons que appar per altra letra del dit batle altres 213 s. 3 drs. E axí és per tot ço que vós ne posats haver reebut (426 s. et 6 drs. b.) dels quals donàs an Ffeliu de Boyl Tresorer del senyor Rey entre dues vegades quils ha posats en reebuda de la Cort al seu libre (quart) en (2) partides (422 s. et 6 drs. b.). E axí romanía que devierts tornar (4 s. b.) los quals vous he fets scriure en lo dors de (1) albarà de Scrivà de Ració ab lo qual major quantitat vos era deguda per la Cort. E axí aquest compte és equal e vós juràs en mon poder que era vertader e leyal. E yo he cobrat de vós la dita cedula de paper e (2) albarans de reebuda quel dit Tresorer vos féu dels dits diners que li liuràs. En testimoni etc. ... Scrit en Tortosa v dies del mes de octubre anno domini (1331).

130

1331, juliol, 3. Barcelona

Carta del Mestre Racional al batlle de Daroca comunicant-li, a efectes comptables, que ha fet notament de l'assignació atorgada pel Rei a Gonçalbo Ferrández de Heredia de 333 s. 4 drs. j. sobre les rendes de la seva batllia.

ACA, RP, Reg. 633, f. 181.

FUNDACIÓ
NOGUERA*Gonçalbo Ferrández de Heredia*

Al Batle de Darocha o a son lochtinent de part den P. March, etc., ... Sapiats que yo he notats en lo meu primer libre de notaments comuns en LIIII cartes an Gonçalbo Ferrández de Heredia de ço que li és degut per rahó de ses cavalleries (333) s. e quator drs. j. los quals lo senyor Rey ab letra sua data Barchinone Idus junii del any present li ha assignats sobre la vostra batllia. E axí vos restituen la dita letra del senyor rey e aquest present albarà ab àpoca yo pendrels vos en compte.

Scrit en Barchalona III dies del mes de juyol anno domini (1331).

131

1336

El jutge delegat i doctor en lleis, Guillem de Jaffer, requereix al Mestre Racional el trasllat oficial d'alguns comptes retuts pel noble Bernat de Sarrià a l'ofici, a fi que siguin aportats com a proves documentals en el procés que dirigeix.*

ACA, RP, Reg. 686, f. 32v. (carta lligada).

Al molt honrat e discret lo maestre Racional de la Cort del senyor Rey o a son lochinent. Demi, en Guillem de Jaffer, Doctor en Leys e jutje asig-
nat per la Real altitud als pleysts e qüestions infrascritas, saluts ab tota ho-
nor. Ffaç vós saber que pleysts e contrasts són davant mi entre en Ffrancesch
Dardiu, procurador dels credors den Berenguer de Finestres, e den Bonanat
Orsset, ciutadans de Barchinona e daltres, duna part demanants e la part
del noble en Bernat de Sarrià, daltra defferenent de les rahons en los proces-
ses daquen accitats davant mi contengudes en los quals pleysts lo dit en
Ffrancesch entén a produhir davant mi alcuns comptes, los quals fforen dats
per part del dit Noble a la Cort del dit senyor Rey, segons que davant mi
és affermat per tal a instància del dit en Ffrancesch la vostra discreció en
deute de justicia prech a requir que dels dits comptes e altres escriptures
quel dit en Ffrancesch vos demanara trametats a mi translat clos segellat
sots (...) puxa ésser haüda ffe. Dat (...) 1336.

132

1336, març, 19. Saragossa

*El Rei ordena al Mestre Racional fiscalitzar la gestió dels oficials
que administraren els béns i drets afectats per Jaume II al
pagament dels seus deutes.*

ACA, RP, Reg. 778, f. 2.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum, etc., ffideli nostro Petro Marci Ra-
cionali Curie nostra salutem et gratiam. Cum nos universos et singulos offi-
ciales terre nostre qui aliquid rexerint gesserint vel ammistraverunt ex red-
ditibus et aliis iuribus ordinacioni per excelsum dominum Regem Jacobum
eximie recordacionis Regem Aragonum avum nostrum facte super suis in
iuriis et debitibus persolvendis citari et eorum compota diligenter examinari
velimus. Idcirco vobis dicimus et expresse mandamus quatenus incontinenti
citetis tam Baiulos Generales Vicarios portarios quam alios officiales quos-
cumque quod coram vobis compereant de predictis redditibus et aliis iuri-

* El Mestre Racional respongué aquest requeriment mitjançant la carta que reproduim en el document següent.

bus compotum reddituri et eorum compotis diligenter examinatis si envene-
ritis liquid ex predictis redditibus el juribus pener eos esse vobis in aliquo
dicte ordinacioni teneri vel eidem non satisfecisset complete ex gestis et
amministratis per eosdem (...lic) ipsos in personis et bonis fortiter com-
pellatis ad satisffaciendum deputatis per ipsum dominum Regem ad solven-
dum injurias et debita supradicta vel eorum procuratoribus nec eisdem
albaranum faciatis donec vobis constiterit per apocham ipsis officialibus per
dictos deputatos factam per quam appereat ipsos dicte ordinacioni satisfecisse
plenarie et complete. Dat. Cesarauguste (14) Kls. Aprilis anno domini (1335).
E axf con los dits officials comptaran ans quels sien fets albarans finals deu
ésser regonegut lur compte si hauran fet compliment a açò de què són ten-
guts de responde als dits deputats.

133

1336, setembre, 11. València

*Pericó March, mestre racional, per manament del Rei i a instància
i requisició de Guillem de Jaffer, doctor en lleis i jutge delegat
en un plet, li tramet la certificació demandada per una de les
parts com a prova documental, i consistent en una partida del
compte de la Tresoreria que Bernat de Sarrià, tresorer de Jaume II, reté, en el seu moment, al Racional, pel que fa als anys
1297 i 1299.*

ACA, RP, Reg. 686, ff. 32v-33.

Al honrat en G. de Jaffer, doctor en Leys e jutge ordenat per lo senyor Rey als plets moguts ho amoure entre lo procurador dels creditors den Be-
renguer de Finestres e den Bernat Orset, ciutadans de Barchinona, e dal-
tres de t part demanants e la part del Noble en Bernat de Serrià ça enrera
de la altre deffenent de part den Perico March, maestre Racional, etc. ...
ffaç vós saber que en t llibre lo qual lo dit noble en Bernat de Serrià
dóna a la Cort del offici de la tresoreria que aminstira per lo senyor Rey
en Jaume de bona memòria, avi del senyor Rey ara regnant, ço és de les
reebudes e dates per ell fetes per lo dit senyor per rahó del offici damunt
dit en lany (1297) e de (1298) e de (1299) és posada e mesa en compte al des-
susdit senyor Rey en Jacme per lo dàmuntdit en Bernat de Serrià la data se-
güent, segons que de paraula a paraula és contenguda e escrita en (218) cartes
del dit libre. «Item metem en data los quals nós havíem menyscabats e per-
duts en la armada deles (20) galeas que nós faem armar ab voluntat del senyor
Rey en Cathalunya a Malorcha e a València (440.000 s. b.).» E en lo marge de la
dita data és contengut e scrit quen fo cobrat per lo Racional qui l'adonchs
reebé lo dit compte letra de manament del dit senyor Rey en Jacme ab la
qual la dita quantitat li fo reebuda en compte per lo Racional qui l'adonchs
reebé lo compte dessusdit. En testimoni de la qual cosa yo de manament del
senyor Rey a mi fet per Micer Rodrigo Dieç, Vicecanceller seu, e a instància
e a requisició vostra faç la present certificació la qual es segellada ab lo
segell del dit meu offici. Scrit en València a (11) dies del mes de Setembre
anno domini (1336).

1337, maig, 31. Gandesa

Definició, absolució i remissió general atorgada per Pere el Cerimoniós a Pericó March, conseller reial i antic mestre rational, de tota possible sanció civil o criminal, derivada de qualsevol procediment d'exigència de responsabilitats a raó de l'exercici de diversos oficis a la Cort del Rei. El monarca renuncia expressament a qualsevol acció que li pogués correspondre per aquest motiu.

ACA, C., Reg. 861, f. 262.

Nos Petrus, etc. ... Attendentos vos dilectum Consiliarum nostrum Periconum Marci filium dilecti Consiliarii nostri Petri Marci civis Barchinone serenissimo domino Alfonso eximie recordacionis Regi Aragonis patri nostro et nobis diutius servisse et officium panicerie in dicti domini Regis genitoris nostri domu seu curia et in nostra officium magistri rationalis tenuisse ac rexisse et plura ac diversa per ipsum dominum genitorem nostrum et nos vobis comissa fuisse negocia. Idcirco volentes quod per nos vel nostros procuratores aut alios loco nostri pro premissis vel aliis quibuslibet aut racione vel occasione eorum nunquam possitis in persona vel bonis civiliter aut criminaliter vel alia quoquomodo inquietari vel alia molestari. Tenore presentis carte nostre perpetuo valiture gratis et ex certa sciencia per nos et nostros heredes aut successores quos cumque absolvimus difinimus et remittimus ac relaxamus seu etiam perdonamus vobis dicto Pericono Marci et vestris perpetuo omnem actionem questionem peticionem ac demandam et omnem etiam penam civilem et criminaliem et alias quaslibet quas contra vos vel vestros aut bona vestra possemus nunc vel etiam de cetero quamdocumque facere proponere seu mouere inflingere seu inferre racione vel occasione dictorum officiorum vel alterius eorum que in dicti domini Reges genitoris nostri et nostra dominibus ut predictitur tenuistis et restis et negotiorum quorumlibet que per dictum dominum genitorem nostrum ac per nos vel comissa extiterint quoquomodo et aliorum etiam quorumlibet que vos pro dicto domino genitore nostro et nobis qualitercumque in sua et nostra dominibus et alia qualicumque racione occasione seu causa tenueritis rexeritis et receperitis gubernaveritis et administraveritis usque in hunc presentem diem.

Et hanc diffinicionem absolucionem remissionem relaxacionem et perdonamentum facimus vobis et vestris perpetuo pure libere et absolute.

Et sicut melius utilius et sanius dici scribi et cogitari ac intelligi potest ad vestri et vestrorum comandum salvamentum et bonum sincerum ac favorabilem intellectum. Ita quod sive bene utiliter et legaliter vos (habueritis) sive male imprudenter aut negligenter super predictis et quolibet predictorum et sive etiam super ipsis vel aliquo seu aliquibus ex eisdem commiseritis dolum aliquem sive fraudem vel culpam latam levem vel levissimam vel alia civiliter aut criminaliter aut alia quoquomodo super vel in premissis aut eorum aliquo delinqueritis sive aliquis commisseritis nunquam per nos

vel heredes aut successores nostros seu per officiales nostros vel eorum quoscumque nunc vel imposterum quamdocumque possitis vos vel vestri aut bona vestra criminaliter aut civiliter aut alia quoqvmodo pro predictis vel aliquibus eorumdem seu ratione vel occasione ipsorum aut aliorum etiam quorumcumque capi detineri inquietari requiri demandari puniri vel alia vexari molestari seu etiam agravari aut etiam conveniri. Nec contra vos vel vestros aut bona vestra fieri vel moveri aut etiam intentari in iudicio vel extra iudicium seu alia quomodocumque aliqua accio questio peticio seu demanda immo sitis vos et vestri et bona vestra perpetuo a predictis omnibus et singulis liberi quitii et immunes ac penitus imperpetuum absoluti. Nos enim per nos et nostros heredes et successores quoscumque gratis et ex certa scientia ac consulte facimus vobis et vestris perpetuo super et de predictis omnibus et singulis et aliis quibuscumque questionibus actionibus peticionibus et demandis que per nos vel nostros vobis vel vestris fieri possent vel moveri quibuscumque rationibus sive causis bonum et perpetuum finem et pactum de alterius non petendo et de non agendo etiam pro predictis.

Absolventes et liberantes vos et vestros perpetuo ab omnibus receptis et administratis per vos (quovmodo).

Et volentes diffinicionem absolucionem et remissionem nostram presentem inviolabiter perpetuo ab omnibus teneri et firmiter observari promittimus vobis dicto Pericono Marci et vestris bona fide et sine aliqua fraude seu dolo maximacione aut fictione quacumque quod predictam absolucionem diffinicionem et remissionem relaxacionem et perdonamentum et omnia alia et singula supradicta tenebimus et observabimus vobis et vestris perpetuo inviolabiter et in aliquo non contraveniemus nec faciemus aliqua ratione occasione iure seu causa. Mandantes tenore presentis carte nostre procuratori nostro eiusque vices gerentibus necnon vicariis baiulis ac universis et singulis officialibus nostris corumque loca tenentibus presentibus pariter et futuris quod huismodi nostram absolucionem diffinicionem remissionem relaxacionem et perdonamentum aliaque omnia et singula supra contenta firma habeant teneant et observant et faciant inconcusse ab omnibus observari. Et non contraveniant nec aliquos contravenire permittant aliqua ratione vel causa.

In cuius rei testimonium hanc cartam nostram vobis fieri iussimus nostro sigillo appendicco comunitam. Datum Gandesie pridie kls. junii anno Domini M^o CCC^oXXX^o septimo.

Bertrandus de Vallo mandato regio facto per nobilem Otho de Montheateno, Consiliarum.

135

1337, setembre, 15. Daroca

Citació del Mestre Racional als hereus de Martí Garcés de Marziella o al tutor o curador d'aquells, els quals hauran de presentar-se a Daroca davant d'ell per declarar els dubtes i definir el compte de l'administració de la Batllia General d'Aragó, dins els vuit dies següents a la recepció de la lletra citatòria.

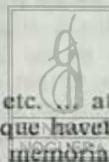
Als honrats los hereus den Martí Garcèc de Marziella batle general Daragó caenrera o tudor o curador daquells. De part de Domingo de Claramunt, etc., ... Saluts e bona amor. Ja sabets com jo l'altre dia tramés a Terol Narnau Roure del offici del Racional per oyer e reobre de vosaltres compte e rahó dela administració de la dita Batlia del temps del qual aquell en Martí no havie comptat. Lo qual Arnau oy e reobre lo dit compte e notà e posà en memòria alguns dubtes reservan aquells a declaració e determinació mia. On com jo vulla los dits dubtes declarar e aquells e los dits comptes cloure e diffinir. Per ço de part del dit senyor Rey vos man e de la mia vos requerir que lo VIII° dia après la recepció de la present vingats e comperegats per vós o per vostre procurador devant mi en Daroca ab sufficient e bastant poder de oyer la dita declaració dels dits dubtes e conclusió e determinació del dit compte. En altre manera jo hi hauria a proveyr de remey convinent. Encara vos man de part del senyor Rey e de la mia vos requir que ab vós ensems façats aportar al dit loch de Daroca e ami presentar e delivar tots los libres e memorials que foren ordenats e feyts en Aragó en los locs Reials deles manifestacions dels jueus. Los quals foren mesos en poder del dit batle general. E açò en alguna manera no mudets. Scrit en Daroca a (15) dies del mes de Setembre anno domini (1337).

136

1337, desembre, 27. València

Albarà testimonial del compte retut a Domènec de Claramunt, mestre rational, per Guillem Serra, cavaller, de l'ofici de cambrer a la Cort d'Alfons el Benigne, que havia obtingut directament del monarca una definició general que l'eximia de responsabilitats fins als 31-1-1335. La fiscalització tan sols s'estén els darrers dies del regnat d'Alfons, i pel que fa als béns inventariats en un quadern de paper que presenta.

ACA, RP, Reg. 636, f. 69v.

G. Serra Cavaller

(Jo) en Domingo de Claramunt, etc., atorch a vós en G. Serra, cavaller, que havets comptat ab mi diaçò que havels tengut procurat e administrat per lo senyor Rey Namffós, de bona memòria, pare del senyor Rey ara regnant, e en la sua cambra en la forma que segueix. Es asaber que mostràs ami una carta del dit senyor Rey Namfós ab lo segell de la sua magestat segellada la tenor de la qual és largament registrada en lo VII libre de notaments comuns del dit meu offici de Racional en (68) cartes e fou dada Barchinone pridie kls. januarii anno domini (1335) ab la qual lo damuntdit senyor, Rey Namfós, féu diffinició general a vós de tot ço que per lo dit senyor per rahó del dit offici de Cambrer ho per altra manera haguéssets reebut, tengut, tractat, conservat, donat e administrat axi de diverses quantitats de diners e de massas daur e dargent no obrat e obrat, axi com copas, anaps e pitxers e altra vexella daur e dargent de diverses maneras e reliques de sants, peres precioses e perles encastades e no encastades, corones

e garlandes e nosques daur ornades de diverses peres precioses e perles, anels e draps daur e de seda e de lana e de li, penes de vays e de ermins e altres diverses yoyes e arneses dela dita cambra e diverses quantitats de diverses monedes e béns e altres coses moltes per vós reebudes e dades les quals singularment ne per menut ne porien ésser especificades ne nomenades. E encara daçò que haviets reebut per lo dret del segell secret del dit senyor Rey Namfós lo qual tengués axí estant lo dit senyor Rey Namfós infant, com après que fo Rey com encara daçò que haviets tractat, procurat e amministrat per los fills del dit senyor Rey Namfós e per la senyora infanta dona Teresa, de bona memòria, e per la senyora Regina dona Eleonor, mullers qui foren del dit senyor Rey Namffós. De les quals totes coses e sengles atorgava a vós lo dit senyor Rey Namfós ab la dita Carta que haviets dat e retut compta a ell personalment bo, verteder e leal. Es asaber del dia que comensàs de procurar lo dit offici de Cambrer tro al dia de la data de la Carta de la difinició damuntida qui fo lo derer dia del mes de desembre del dit any (1335). Encara era contengut en la dita carta quel dit senyor Rey Namfós atorgava a vós que vós, de exprès manament, seu donas e liuràs a la dita senyora Regina dona Elionor, muller sua, entre altres coses tres corones daur ornades de peres precioses e de perles entre les quals li donàs la Corona quel dit senyor Rey aportà lo dia de la sua coronació en la ciutat de Saragoça, e la gonella e la Dalmàtica e les altres coses reials les quals lo dit senyor aportà lo dit dia de la sua coronació (...tats), lo porm e lo ceptre e la sella e la spaia quel dit senyor aportà lo dit dia (de la) sua coronació, les quals totes coses per vós a la dita senyora Regina liurades (com lo) senyor rey Namfós graciosament li havia atorgades era encara contengut en la diffinició quel dit senyor Rey atorgava a vós que totes les coses damuntides (...) haviets dades e distribuïdes de voluntat e manament del dit senyor e que tro al dit dia ho kalendari de la dita carta dela diffinició res deles damuntides coses en vostre poder no era romàs, sinó tant-solament algunes coses particularment e per menut contengudes en un quaern de paper lo qual fon vist per lo dit senyor Rey Namfós e aquell de manament del dessusdit senyor haviets liurat al Maestre Racional ladowchs de la sua Cort pertal que fos cert al dit rational que deles coses contengudes en lo dit quaern e no daltres que tro al dia o kalendari dela dita diffinició aguéssests reebudes, tengudes e amministrades per rahó del dit offici fóssets tengut de retre compte e rahó. E de les quals coses vulia lo dit senyor que per lo dit Racional vos fos feyt albara affermant que de les coses contengudes en lo dit quaern e no daltres de tot lo temps passat tro al dit dia de la data de la dita diffinició érets tengut de retre compta e rahó, segons que totes les dites rahons en la dita carta de la diffinició eren pus largament contengudes. Et jassia açò que en la dita carta sia contengut quel dit quaern fos per vós ladowchs liurat al Maestre Racional de la Cort del dit senyor Rey Namfós, és cert que per vós noli fon liurats dient que en lo dit quaern fahien enadir e ametre algunes robes e joyes les quals eren en la ciutat de València en poder vostre. E feyta la dita diffinició quis féu a vós en la Ciutat de Barchinona vos trames a València per haver clara informació de totes les coses qui eren en la dita ciutat de València en casa vostre per ço que aquelles coses per menut poguéssets enadir e metre en lo dit quaern qui per vós devia ésser liurat al dit Maestre Racional. E com lo missatge foss a vós tornat abla dita infformació a Barchinona, lo dit senyor Rey Namfós fou passat desta vida. Et lo dit Maestre Racional del dit Senyor Rey Namfós no volch reebre de vós lo dit quaern. Et Axí romàs en vostre poder. E vós vengues denant mi per retre compte e rahó de les coses con-

tengudes (en lo) dit quaern, les quals eren romases en vostre poder e deles quals erts tengut (de donar) compta e rahó segons la dita diffinició, al qual quaern yo no vulgué haver per ço com nol reebia de mà o poder del Maestre Racional, qui fo dela Cort del dit senyor Rey Namfós, axi com era ordonat per lo dit senyor Rey Namfós (e en) la dita carta dela diffinició era contengut. Et lo senyor Rey ara regnant, (en) la ciutat de València presens los senyors infants en P. comte Dampúries (e) oncle del dit senyor e don Jacme compte d'Urgell, germà del dit senyor Rey, (fèu) manament ami de certa sciència que agués (fe) aldit quaern axí pròpiament com si de mà o poder del dit racional del dit senyor Rey Namfós lo hagués reebut que reebés de vós lo dit compte en aquella manera e forma que en la dita carta dela diffinició era contengut. E axi yo, per auctoritat del dit manament, he reebut de vós lo compte dela administració de la dita cambra, lo qual me donàs scrit en un quaern de paper, ço és, deçò qui era romàs en poder vostre après la mort del dit senyor Rey Namfós. E daçò que per lo dit senyor e per rahó del dit offici de la sua cambra procuràs tengués e aminstàrs après la dita diffinició. Es asaber del primer dia del mes de jener del dit any (1335) tro al qual dia lo senyor Rey Namfós, segons que dit és, féu a vós la dita diffinició ço és que per ell ne per sos successors ne per altres personnes no poguéssets ésser demanat de compta ne questió nenguna a vós no pogués ésser feyta de nengunes coses que per rahó del dit offici en temps passat haguéssets reebudes del dia que comensas de procurar lo dit offici, fins al kalendari o dia de la data de la dita carta, exceptat deles coses en lo dit quaern contengudes qui eren en poder vostre romases de què devièts dar compta e rahó a la cort tro per tot lo XXIII art. dia del dit mes de jener quel dit senyor Rey Namfós, en la ciutat de Barchinona, passà desta vida dins lo qual temps se encloen XXIII dies complits. Et és cert que totes les coses en lo dit quaern de vostre compte largament e per menut contengudes les quals eren romases en poder vostre, axi ans de la mort com après la mort del dit senyor Rey Namfós, deles quals segons que dit és erts tengut de dar compte e rahó aqui lo dit senyor Rey volgués axi com vexella dargent ço és copas, bacins, taças e altra vaxella dargent de diverses maneres, e lo pom e lo ceptre e la sella e spaas qui foren del dit senyor Rey Namffós, les quals ell porta e tench lo dia de la sua coronació e (3) spaes de vertut appellades (girveta), tazon è la spaas ab la qual monsenyor sent Martí féu cavaller ela vera creu e libres e robes de seudas de lana e de li, relíquies de Sants e totes les altres robes (que són) contengudes en lo dit quaern de vostre compta les quals, segons que dit és, eren romases en poder vostre, foren donades e liurades per vós, ço és partida de la dita (vaxella) dargent e lo dit ceptre e pom e sella vivent lo dit senyor Rey Namffós (an) Jacme Daguilar, ladonchs porter del damunt dit senyor Rey Namfós, e an P de (...) ladonchs, tinent loch de dispenser en casa del dit senyor Rey, ara Regnant, (e lavors) infant per special manaments quen hagués del dessús dit senyor Rey Namfós (ab) dues letres sues les quals ami havets restituïdes ensembs ab dues àpoques (les) quals los dits Jacme Daguilar e P. des Bosch vos faeren de reebiment deles coses damuntides, la qual vaxella e altres coses per los dits Jacme e P. reebudes foren estades per ells liurades complidament al dit senyor Rey ara regnant e altres personnes per ell segons que ami és cert per los libres de notaments del dit meu ofici. E del romanent dela altre vexella dargent la qual en poder vostre era romasa, liuràs la major partida an Arnau Ballester, ladonchs Scrivà de Ració del dit senyor rey Namfós, de manaments dels senyors Infants en P. e den Ramon Berenguer ffrares del damuntdit senyor Rey Namfós e de Micer G. Jaffer, marmessors del dit senyor

a obs de la sepultura del desús dit senyor Rey Namfós la qual vexella lo dit senyor Rey ara regnant manà a mi queus presés en compta no contrastant, si bé no haviet manament seu quius fos fet ab letra sua ans del deuirament de la dita vexella. E la qual vexella yo, segons la àpoca quel dit Narnau Ballester vos féu del reeblement de la dita vexella e notada singularment e per menut al dit Narnau Ballester, ell dit VII° libre de notaments comuns del dit mon offici en (71) cartes quen deu dar compta e rahó a la cort del dit senyor Rey. E totes les altres robes, joyes, libres, spaa e lo pom quel dit senyor Rey Namfós portà lo dia de la sua coronació e altra vexella dargent, la qual e les quals en poder vostre eren romases ultra la damuntida e totes les altres coses damuntides particularment e per menut nomeandes e specificades en lo dit quaern de vostre compte qui comensa aquest argent daval escrit, fon liurat an València per en G. Serra. E faneix del liurament del qual argent hi ha àpoca feyta per en P. de Folgueres, notari públich de Barchinone, e en lo qual quaern són (45) cartes scrites les quals totes coses e sengles (que eren) en poder vostre romases axí ans de la mort con après la mort del dit senyor Rey Namfós foren per vós sengularment e per menut liurades, après la mort del damuntidit senyor Rey Namfós, an Lop de Gurrea, cambrer e Raboster major del (...) dit senyor Rey, ara regnant, per special manament quen hagués del dit senyor Rey ab letra sua la qual ami havets restituïda ab àpoca del dit en Lop de Gurrea la qual vos féu de reeblement deles dites coses les quals totes coses e sengles yo he notades al dit en Lop de Gurrea el dia VII° libre de notaments comuns del dit meu offici en (74) cartes. E per ço com lo notament per mi feyt al dit en Lop de Gurrea no es féu singularment e per menut segons les coses que ha reebudes per tal com hi ha diverses menuderies e de pocha valor, yo, a cautela de la Cort, he conservat e estojat lodit quaern en una caxa blanca qui és en la casa o Archiu del offici del Racional, qui és en lo Real del Senyor Rey, lo qual és en la ciutat de València, en lo qual són conservats e estojats los comptes dela amministració de la Batlia General del Regne de València, la qual vós regis algun temps per comissió del dit senyor Rey Namfós, per ço que clarament se puxen trobar totes les coses les quals lo dit en Lop de Gurrea per menut ha de vós rebudes. E yo he cobrat de vós lo dit quaern de vostre compte, lletres de manaments del dit senyor Namfós e del senyor Rey, ara regnant, àpoches e altres cautelas al dit compta pertanyents. E vós juràs lo dit compte ésser vertader e leyal en totes coses. En testimoni de la qual cosa he fet a vós lo present albarà segellat ab lo segell pendent del dit meu offici. Scrit en València a xxvii dies del mes de deembre anno domini (1337).

Notaments a cautela de la Cort de les seguretats i fermances donades per Guerau Duluja i Pere Morell per aixecar els dubtes posats pel Mestre Racional al primer d'ells, antic veguer de Girona, en el retement del compte de la vegueria. El dubte consistia en què les rebudes dels esdeveniments eren bastant inferiors a les dels anteriors veguers.

ACA, RP, Reg. 778, f. 77.

Guerau Dulua-P. Morell notari de València

En lo retinent del compte que en Guerau Dulua Cavaller donà de la vegueria de Gerona la qual amministra per comissió del senyor Rey Nanfós, de bona memòria, del XVII dia del mes de novembre del any (1333) tro per tot lo XVIII^{er} dia del mes de febrer del any (1335) ffo fet dupte per lo Racional al dit en Guerau sobre les reebudes, ço és, que tots los veguers del temps passat dins aytant de temps com lo damuntdit, havien més en reebuda molt més que ell dels esdeveniments de la dita vegeria. Per la qual rahó lo dit Racional no volia a ell desembargar lo dit compte ne ferli albarà final del retinent daquell tro quel dit Racional, en nom del senyor Rey, se fos certificat del dit compte ab lo sots veguer qui ladons era de Gerona e ab daltres personnes qui devien saber en los dits affers. E lo senyor Rey, a supplació del dit en Guerau Dulua, féu manament an Domingo de Claramunt, Racional, quel dit compte li fos desembargat e son albarà final daquell li fos fet no contrastant lo dit dupte. Emperò, queldit en Guerau Dulua se obligàs en poder del dit Racional e donàs bona seguretat que si per ventura per avant se trobava legíttimament queldit en Guerau hagués fetes més reebudes oltra aquelles que posà en reebuda de son compte, les quals munten a quantitat de (7.788 s. b.) comptats (1.500 s.) quel senyor Rey, estant Infant, li manà donar per fer alcunes missions per execució de justícia e (1.101 s. 8 drs.) que reebé del sots veguer de Besuldú que aquelles reebudes qui serien trobades de més hagués a tornar lo dit en Guerau de Pla al dit senyor sens alcun allongament. E axí lo dit en Guerau assegurà e promés ab carta pública feta per en Domingo Mulner notari en València (6) nones marciis anno domini (1337) al senyor Rey e al dit en Domingo de Claramunt reeben en nom del dit senyor que si jamés apparia que ell dels dits esdeveniments hagués més reebut dela dita vegeria que no metia en reebuda de son compte que ço que més hagués reebut ne encara menys despès que no posà en data fos tengut de pagar al dit senyor Rey sens tot diffugi e malícia e en açò obligà tots sos béns. E a maior fermetat dóna fermança de les dites coses an P. Morell notari de València lo qual se obliga en la dita forma. E la dita carta pública és mesa en la caxeta blanca del offici del Racional on són acustumades de conservar algunes cauteles qui fan per la Cort. E axí lo present notament es açí fet a memòria de les dites coses.

1338, maig, 27. Lleida

Domènec de Claramunt, mestre rational, cita Guillem Talarn, sots-veguer del Pallars, a fi que comparegui en un dia determinat davant d'ell a Lleida, preparat per retre comptes de l'esmentada sots-vegueria.

ACA, RP, Reg. 686, f. 47.

Al honrat en G. Talarn, sots vege de Pallars per lo senyor Rey. De part den Domingo de Clarmunt, etc. ... Con yo vulla de vós haver compta de ço

que havets reebut e donat per rahó dela dita sots-vegeria depuys que aquella emparàs per ço de part del dit senyor vos dich eus man expressament e de la mia vos requir que dimarts primer vinent, après la festa de cinquagésima, siats danant mi açí en Leyda aperellat de retrre lo dit compte. En altra manera certifich vós quel dit senyor faria enantar contra vós et vostres béns fortement e destreta. Scrita en Leyda a XXVII dies del mes de maig anno domini (1338).

139

1338, juny, 1. Tremp

Guillem Talarn, sots-veguer del Pallars, respon a la citació del Mestre Racional, protestant per ésser citat abans de finalitzar l'exercici del seu càrrec, i excusant la seva presència directa perquè ha d'executar unes ordres reials que específica. Si té temps per componer el compte l'enviarà per procurador; si no fos així, esperarà a fer-ho personalment quan vagi a la Cort amb motiu de les noces del Rei.

ACA, RP, Reg. 686, f. 47 (full solt).

Molt honrat en Domingo de Clarmont Conseyller del senyor Rey e maestre Racional de la sua Cort. Demi, en G. Talarn de casa del senyor Rey e sotsveguer seu en Payllàs, salut seynor ab tota honor ffacç vós saber seynor que he vista vostra letra en la qual entre les altres coses se contien que jo sia dimarts après cinquagésima ab vós en Leyda appereyllat de retrre comte daytant com la vegueria de Payllàs he tenguda. De la qual cosa, Señor, me maravey়l fort que ants de mom offici complit me damanets compte que trop que nengun temps no és estat acostumat. Emperò, seynor, si temps agués suficient que pogués aver dreçat mon compte trametéraus hi un procurador que jo quan aadés no poria ésser ab vós per ço car en continent he adar recapte a tres letres quem ha tramesse lo senyor Rey specialment, la una per (4) hòmens que han penjat a Astell e un mort lo qual lo noble en G. de Belera té en feu pel senyor Rey, los quals me mana despengar e derrocar les forques. E en après que he a enantar sobre una inquisició que alcun temps ha que he commençada sobre dos correus de la vejeria que an morts dints la vejeria. Mas, si adeu piau, jom entén aésser a les noçes del senyor Rey o al pus breu que puxa ab ell. Elà, donchs, retreus comte si tant volets que ants del meu temps fenit vos reta comte. Si nuylles coses seynor volets daquestes partides que facem per vós manath. Data Trempí Kls. junii anno Domini millesimo cccxxxvº octavo.

140

1338, juliol. Saragossa

Notícia sobre el trasllat dels notaments vigents en els tres llibres de notaments comuns de Jaume II al present volum començat a la ciutat de Saragossa el juliol del 1338.

ACA, RP, Reg. 774, full inicial, s/n.

En aquest libre són scrits e trasladats tots los notaments comuns qui eren contenguts e scrits e romanien en peus en los llibres de notaments comuns fets per los maestres Racionals del senyor Rey en Jacme de bona memòria avi del senyor Rey en Pere ara regnant los quals notaments assí transladats foren cancellats en los dits llibres de notaments comuns. E aquest libre fo començat en la ciutat de Çaragoça en lo mes de juyol del any (1338) estan ladonchs Maestre Racional en Domingo de Claramunt. E el dit traslat fo fet per tal com los dits llibres de notaments comuns eren de grans volums e romanien hi solament los avant scrits notaments en peus i encara per çò com eren maltmenats et ara afan e messió de portar los per la terra. E los dits llibres que eren III çò és primer i segon e terç foren repostats e meses en la casa del Archiu del Racional que és deiús lo palau del senyor Rey en Barchalona.

141

1339, febrer, 22. València

Nota informativa de la disposició reial que ordena la suspensió en el càrrec del mestre rational Domènec de Claramunt, de l'Escrivà de Ració Berenguer de Codinachs i del Tinent los segells Gil Pereç Boysan, a raó de la inquisició que el Rei manà en contra d'ells. Domènec de Claramunt lliura el segells de l'ofici de Mestre Rational i les seves funcions directives al regent Pere deç Pla, a fi d'observar l'esmentada ordre.

ACA, C., Reg. 636, f. 218v.

Lo senyor Rey, en la ciutat de València, a (22) dies del mes de febrer del any (1338), en presència dels molt als senyors infants en P. comte de Ribagorça e Dampúries; en Jacme, comte Durgell e veçcomte Dàger; en Ramon Berenguer, comte deles montanyes de Prades, e en presència encara del noble en Hot de Montchada e dels honrats en Michel Pereç Çabata, en Ramon de Boyl, Tresorer, en Domingo de Claramunt, Maestre Racional, en Gil Pereç de Boysan, tinent los segells, en Berenguer de Codinachs, Escrivà de Ració, e alguns altres Consellers del dit senyor, ordona quels dits en Domingo de

Claramunt, en Gil Pereç de Boysan e en Berenguer de Codinachs fossen sospesos dels dits officis lurs duran la inquisició que contra ells e altres manava fer. E fo manat al dit en Domingo de Claramunt que de lavors a avant, duran la dita inquisició, no usàs del dit offici. E que liuràs lo segell del dit offici an P. deç Pla, scrivà daquell, al qual P. deç Pla fo manat que regis lo dit offici duran la dita inquisició. E que faés los albarans quis haurien a fer en lo dit offici sots aytal títol. «Jo, en P. deç Pla, Regent l'ofici de Maestre Racional de la Cort del senyor Rey, estan sospès en Domingo de Claramunt Maestre Racional, per la inquisició quis fa contra ell e altres officials del dit senyor. Atorch, etc. ...». E lo dimarts après següent que fo lo XXIII^{er} dia de febrer del dit any lo dit en Domingo de Claramunt per la dita rahó liurà lo dit segell del offici de Racional al dit en P. deç Pla, en presència den García Blasco, Batle de Darocha, e den P. Cuquetes e den Ramon Sicart, scrivà del dit offici de Racional, e den Antoni Jorro, per la qual rahó lo dit en P. deç Pla dallà avant usà del dit offici e féu los albarans deius registrats.

142

1339, març, 2. València

Ordre de pagament dirigida pel regent de l'ofici del Mestre Racional al porter Bernat Riba, a favor del fuster de València, Bartomeu Martí, per raó de l'escriptori i bancs que ha fet per a l'arxiu de l'ofici en aquesta ciutat.

ACA, RP, Reg. 636, f. 219.

Bernat Riba porter.

Al honrat en Bernat Riba porter del senyor Rey de part de P. des Pla Regent lo offici de Maestre Racional, etc., ... ffaç vos saber que an Barromieu Martí fuster de València són deguts per l' escriptori e banchs que ha fets en larchiu hon estan los comptes del dit offici en lo Reyal del dit senyor de la ciutat de València ço és en festa claus e loguer deça persona e de l'fadri seu segons que na dat compte per minut en l' cedula de paper (22 s. 1 dr. b.). E axí donats los li de qualsque diners tinguts de la Cort del dit senyor. E seran vos preses en compte vos restituent solament la present certificació la qual és segellada ab lo segell del dit offici. Scruta en València II dies del mes de març anno Domini (1338).

143

1339, març, 4. València

Pere el Ceremoniós nomena deç Coll mestre rational de la Cúria als regnes de Sardenya i Còrsega, a beneplàcit i amb les facultats ordinàries que corresponen al cap de l'ofici.

ACA, C., Reg. 1.009, f. 266v.

Comissio officii magistri rationalis in regno Sardinie et corsice

Nos Petrus, etc. Attendentes vos fidelem nostrum Bernardum de Colle tam ex comissione serenissimi principis domini Alfonsi recolende memorie Regis Aragonum patris nostri quam nostra vobis factis cum cartis ipsius domini genitoris nostri et nostra ut in ipsius plenius continetur rexisse per aliquis tempus officium tenentis locum magistri rationalis curie nostre in insula Sardinie. Attendentes etiam quod omnia officia nostra dicte insule reguntur per officiales nostros in capite et non per loca tenentes. Considerantes etiam sufficienciam legalitatem et industriam vestri dicti Bernardi de Colle et quod vestra pericia et consilio multum servire potestis super negotiis insule supradicte ob quod in dicto officio vos in capite dignum merito reputamus. Idecirco tenore presentis carte nostre comittimus vobis officium magistri rationalis curie nostre in Regno Sardinie et Corsice dum de nostre processerit beneplacito voluntatis. Ita quod vos sitis magister rationalis curie nostre in Regno predicto ipsumque officium regatis et exerceatis in eodem dum nobis placuerit ut est dictum. Sic quod a quibuscumque officialibus nostris dicti Regni et aliis quibusvis personis qui pro nobis in dicta insula aliquid receperint rexerint procuraverint seu administraverint quomodolibet compota et raciones audiatis et recipiatis plenarie et complete intus Castrum Callari vel alibi si malueritis ipsos et quemlibet eorum ad reddendum vobis pro parte curie nostre compotum et racionem de omnibus et singulis que in Regno predicto nomine curie nostre receperint rexerint procuraverint seu administraverint quomodolibet compellendo. Comittimus etiam vobis ut contra illos qui super predictos vobis iustum et legale compotum non redde derint inquiratis et inquirere possetis et alias contra eos et eorum bona rigide procedatis et quos culpabiles inveneritis in predictis modo debito puniat. Et nichilominus illis qui vobis iustum et legale compotum reddiderint albaranum testimoniale reddicionis dicti compoti faciatis et aliud albaranum de eo quod per curiam nostram inveneritis restare tornandum eisdem. Que albarana sigillentur sigillo dicti officii quod penes vos est quidque dictus dominus Rex Alfonsus vobis tradi fecit et comitti et ipsum vobis nunc comittimus. Et omnia alia super predictis et quolibet predictorum faciatis et facere positis que ad expedicionem dicti officii fuerint opportuna. Nos enim committentes vobis super predictis omnibus et singulis plenarie vices nostras quicque per vos super predictis actum fuerit ratum habere promittimus atque firmum. Mandantes per presentem universis et singulis officialibus nostris in dicta insula constitutis presentibus et qui pro tempore fuerint quod quandocumque per vos ad reddendum vobis nomine Curie nostra de hiis que receperint rexerint procuraverint seu administraverint in Regno iamdicto compotam et racionem requisiti fuerint illud vobis reddant absque contradictionem quacumque. Mandantes insuper Gubernatori generali dicte insule necnon potestatibus capitaneis vicarili baululis ceterisque officialibus nostris in Regno predicto constitutis presentibus et futuris quod vos teneant et habeant in dicto Regno vobisque tanquam Magistro Rationali curie nostre in et de predictis faciant obediri pareri et responderi et etiam quotiens inde per vos requisiti fuerint super predictis prestant vobis auxilium consilium et favorem. Et predictam comissionem nostram firmam habeant et obser vant et faciant per quoscumque inviolabiter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione dum nostre placuerit ut predictur voluntati. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vo-

bis inde fieri iusimus nostro sigillo pendentii munitam. Datum Valencie quarto nonas marci anno domini m° ccc° xxx° octavo.

Guillermus de Villa mandato regio facto per Berengarium de Relato subthesaurarius.

144

1339, abril, 12. València

Citació del regent de l'ofici de Mestre Racional dirigida a Bernat Ermengol, alcait del castell de Sexona, el qual haurà de presentar-se a València davant del regent, preparat per a retre comptes de l'obra de l'esmentat castell, dins del termini dels sis dies següents a la presentació d'aquesta lletra citatòria.

ACA, RP, Reg. 686, f. 43.

Al honrat en Bernat Ermengol Alcayt del Castell de Sexona de part den Jacme des Puig Regent loffici de Maestre Racional de la Cort del senyor Rey estant sospès en Domingo de Claramunt Maestre Racional per la inquisició quis fa contra ell e altres officials del dit senyor saluts e bona amor. Bé sabets com daquests dies ans de la festa de Pascha vos present en la ciutat de València me demanés licència de partir de la dita ciutat hon érets vengut citat per lo Racional per retre compte de la obra del dit Castell la qual havíets administrada per en Ffrancesch Miramar per ço com havíets a anar al dit castell ho loch de Sexona per alguns affers e yo licencieus en axí que a (6) dies après la dita festa de Pascha vinguéssets assí apperallat de retre lo dit compte lo qual lexàs en mon poder. E com açò no haiats curat de complir per ço de part del dit senyor Rey vos dich eus man e dela mia vos requir sots pena de (100) morabatins dor que dins espay de (6) dies après que la present letra vos sera presentada comparegats denant mi en la ciutat de València apperallat de retre lo dit compte. En altra manera ceriffich vos quel dit senyor Rey faria enantar contra vos e vostres bens axí per exacció de la dita pena con en altra manera segons que de dret e justícia sera faedor. Scrit en València a (12) dies del mes d'abril anno domini (1339).

145

1340, gener, 22. Saragossa

El Rei amb el seu Consell acordaren restituïr en el càrrec de mestre rational Domènec de Claramunt, i van ordenar al lloctinent de l'ofici, Jaume deç Puig, que li lliurés el seu segell.

ACA, RP, Reg. 637, f. 46v.

En Saragoça, dissapte a (22) dies del mes de jener del any (1339), lo senyor Rey presents la senyora Reyna, el comte de Terranova, en Miquel de Gurrea alguatzir e en Berenguer de Cudinachs, Scrivà de Ració del dit senyor Rey, mana an Jaume des Puig, lloctinent de Maestre Racional de la sua

Cort qui regia lo dit offici de Racional durant la suspensió feta den Domingo de Claramunt, Maestre Racional, per la inquisició ques fa contra ell e altres officials del dit senyor, que liuràs lo segell del dit offici de Racional al dit en Domingo de Claramunt per ço com ell ab son consell havia ordenat quel dit offici fos restituït al dit en Domingo de Claramunt lo qual segell, presents los dessusdits, fo liurat per lo dit en Jacme des Puig, lo dit dia al dit senyor Rey e el dit senyor liurà lo al dit en Domingo de Claramunt. E així, del dit dia avant, foren fets los albarans en nom del dit en Domingo de Claramunt.

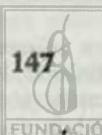
146

1340, abril, 19. Saragossa

Domènec de Claramunt, mestre rational, comunica al batlle general d'Aragó la consignació de les rendes del peatge de Canfranch i de Candanchú en la forma decidida pel Rei i el seu Consell.

ACA, RP, Reg. 686, f. 49v.

Al honrat en Pero Justaç, Conseller del senyor Rey e Batle general D'aragó. De part den Domingo de Claramunt, conseller e Maestre Racional del dit senyor, ffaç vós saber quel dit senyor Rey ab son Conseyl mi present ha determinat que dels diners del dit peatge de Cafranch e del Camp Dalkum sien pagats primerament e ans de totes coses salarys dels scrivans qui scriuen los peatges dels dits lochs e la retinença del Castell del Campdalxum e après la retinença del castell de Verdeyo e depuys Cavalleries e altres assignacions segons que bastaran los diners dels dits peatges. E aquesta certificació vós faç a instància del honrat en Lop de Gurrea, Cambrer major del dit senyor qui té lo dit Castell de Verdeyo per lo dit senyor Rey, la qual és segellada ab lo segell del dit meu offici. Scruta en Saragoça a (19) dies del mes d'abril anno domini (1340).

1340, maig, 11. Saragossa

El Rei i el seu Consell consideren la súplica presentada pel noble R. Cornell a l'Audiència Reial contra la consignació de les rendes del peatge de Canfranch i de Candanchú, i encomanen al Justicia d'Aragó la determinació breu i sumària del contrast o la qüestió existent entre els consignataris. (Fragment de la certificació).*

ACA, RP, Reg. 686, f. 50v.

* Aquest document és complementari i rectificador de l'anterior i, per tant, va dirigit al batlle general d'Aragó, Pere Justaç.

«...Aprés divendres prop passat en la audiència del dit senyor, com lo Noble en R. Cornell proposàs ésser agreujat e periudicat en la dita determinació, lo dit senyor Rey ab son Conseyl ordonà e tench per bé que no contestant la dita determinació lo justicia Daragó appellades les parts determinàs breument e summària la qüestió e contrast que és per la dita rahó entre los assignataris deles cavalleries, de 1 part, e los alcayts dels castells e scrivans e altres, havents violaris sobre lo dit peatge, de l'altra, perquè a instància del dit noble vós tremet la present certificació. Scrita en Saragoça a xi dies del mes de maig anno domini (1340)».

148

1341, octubre, 20. Perpinyà

Els procuradors reials del Rosselló i de la Cerdanya trameten al Mestre Racional de Mallorca el certificat de l'albarà testimonial del compte que el collector dels deutes, Guillem Adalbert, li havia retut.

ADPO, sèrie B-95, f. 146.

Albarà de certificació feyt per los procuradors al honrat Maestre Racional del affinament del compte del honrat en G. Adalbert.

Certificam vós senyor que monten totç los deutes que avem liuratç tro al present dia al honrat en G. Adalbert per culir los quals per l'offici de la procuració eren degutç al senyor Rey per diverses personnes LXXXV mille NCCCCXXXIIII lliures VII sous VI diners. Item CCCLIHII aymies; et 1 M II punyeres dordi. Item XXIIII aymies e mig a III mille cartos de froment. Item XV muges et IIII quartals de segla. Item XXXVIII quintals de ferre de barra. Item XXXII quintals et una libra de ferr de vergua. Item balestes, crochs, curasses et scutç LXVIII.

De les quals quantitats avem rebatudes feyt compte et finat entre nós el dit G. Adalbert tro al present dia que devén ésser defalcades al dit G. Adalbert de les dites quantitatç XVI mille CCCXI lib. XVIII sous VIII diners ob. Item havem rebatutç XXVIII quintals et una libra de ferr de vergua. E mes XIII quintals de ferr de barra. E d'altra part XXVI aymies II mesures et II punyeres dordi.

Item monten totç los deutes quel senyor rey deu a diverses personnes per la procuració que avem al dit G. Adalbert liuratç per paguar XII mille XVIII lliures XVIII s. VI. Item II aymies II mesures una punyera dordi. Item XI mesures et una punyera de segla.

Deles quals quantitatç avem defalcades et rebatudes MDCL lib. VI s. VIII dnr., les quals avem per lo dit G. Adalbert a diverses personnes pagades axí quo ab lo dit G. Adalbert nem vengutç a concordament et finanassa.

E axí resten que són degudes al dit G. Adalbert daquest compte que monten més los rebatemens dels deutes quel dit G. Adalbert devia rehere que so que nós avem per eyll paguat XV mille CLX lib. XIII s. ob.

Item vós certificam senyor que monta ço quel dit G. Adalbert per offici dela sua procuració general ha rehabet tro al present dia, axí deles rendes del senyor Rey quo daltres coses anòs per offici dela procuració real, pertanyents de rehobre axí quo per eyll nem certificatç, xi mille CLXXXVIII lb. XVIII s. VIII dnr.

De les quals abatem que monta tot ço quel dit G. Adalbert ha per nós paguat a diverses persones en qui era degut per l'offici dela nostra procuració axí quo ab eyll navem finat II mille CCCXXVI lb. II s. v d.

E axí resten quel dit G. Adalbert ha a nós atornar daquest compte que monta mes so que ha rehabet per offici de la sua procuració general que per nós paguat VIII mille CCCLXI lb. XVII s. IIII dnr. Data a Perpenyà dissapte a XX de utubri en lany de MCCCXXXI.

Miquel Amareyll, P. Nadal, Procuradors Reals.

149

1350, febrer, 13. València

Notament cancellat al jutge i oïdor de la Cort, Bernat Vives, que comissionat per enjudiciar uns inculpats de Lesa Majestat, ja va retre comptes de les composicions que, per aquest motiu, havia rebut.

ACA, RP, Reg. 930, f. 49v.

Bernat Vives jutge e Hoydor de la Cort.

Valencia Idus ffebruari anno predicto Dominus rex comisit dicto Bernardo quatenus diligentissime inquireret veritatem pro ut forus et iusticia suaderent contra non nullos homines ville et terminorum Morelle atque aldearum suarum inculpatos de crimine lesa magestatis in nefandissima unione comisso culpabiles pena debita puniendo nec non comisit eidem quod ipse procuratore fiscalis vocato posset componere et avinencias facere cum eisdem pro illis quantitatibus peccunie quibus videretur expediens sibi fore.*

Sicque exigatur racio ab eodem.

Predictus Bernardus Vives recepit diversas peccunie quantitates vigore istius comissionis quas posuit in recepta in compoto quod dedit de ista comissione et de diversis aliis comissionibus ut paret per albaranum heredibus dicti Bernardi factum per Berengarium de Codinachs magistrum Racionalem Curie domini Regis quos fuit scriptum Valencia XXII die Ffebruarii anno a nativitate domini M'CCC'LXX'. Et ideo predictum notamentum fuit cancellatum.

* Aquest notament apareix cancellat amb el signe d'ones.

150

1354, març, 20. Barcelona

Citació del Mestre Racional a Bernat Cavaller el qual haurà de presentar-se a Barcelona davant l'ofici del Racional, preparat per a retre comptes de la sots-vegueria de Girona, dins del termini de quinze dies següents a la recepció d'aquesta lletra citatòria.

ACA, RP, Reg. 686, f. 22v.

Al honrat en Bernat cavaller. De part d'en Berenguer de Codinachs Coneller del senyor Rey e Maestre Rational de la sua cort salut e honor de part del dit senyor Rey vos dich eus mana espresament sots pena de (200) marabetins d'or a la cort del dit senyor applicados e de la mia vos requir que dins (15) dies après que la present letra vos sera presentada siats en la ciutat de Barcelona devant mi o mon lochinent en lo dit ofici de Racional personalment o per procurador suficient appellat de retre compte e rahó del ofici de la sotsvegueria de Gerona que per comissió del senyor havets regit en temps passat. E açò no mudets ne elonguets.

151

1374, abril, 29. Barcelona

Berenguer de Codinachs, mestre rational, escriu al noble Berenguer d'Abella, portant-veus del governador a Catalunya, perquè doni fi i conclusió al seu compte que roman indefinit a causa de no haver tornat la resta resultant i no haver aclarit certs dubtes. En cas de no fer-ho, l'avverteix que clourà els comptes en consumàcia i trametrà la certificació de la resta deguda, al tresorer.

ACA, RP, Reg. 689, f. 44.

Noble en Berenguer Dabella, portantveus de Governador en Cathalunya

Al noble Berenguer Dabella, portantveus de Governador en Cathalunya. De part den Berenguer de Codinachs, etc. ... Ja sabets com en mon poder ha (1) compte per vós retut del ofici de la dita Governació, lo qual per diverses dubtes fets per mi en la recepció daquell roman indifinit molt de temps ha. E jassia que per mi siats estat request diverses vegades que donàssets fi i conclusió al dit vostre compte, axí als dubtes a vós fets com a la resta de ço que devets tornar e vós açò no haiats curat fer. Per ço, de part del senyor Rey vos man e de la mia vos requir que dins (10) dies après que la present letra vos serà presentada hajats tramès vostre procurador bastant en Barchelona devant mi o mon lochinent apperellat de satisfet als dubtes dessusdits e a pagar ço que tornar devets. En altra manera certific vós que yo no contestant absència vostra o de vostre procu-

rador daria certificació al Tresorer del senyor Rey o del senyor Duc de ço que tornar devets per la resta del dit compte. E no resmenys vos levaria e abatria del dit compte totes dates en què no hagués compliment de cautesles. Scrita en Barchelona a XXIX dies del mes d'abril anno e nativitate Domini MCCC septuaginto quarto.

152

1379, agost, 20. Barcelona

*El rei Pere el Cerimoniós cita Bernat Ferrer i Francesc Trepai, lloc-
tinent dels Mestres i escrivà, respectivament, de les ceques
reials de València on es bat el florí d'or d'Aragó, a fi que es
presentin a Barcelona dins el termini d'un mes i davant del
Mestre Racional, aparellats per retre comptes de l'arrenda-
ment i de les ceques durant el període 27-IX-1369 a 30-X-1370.*

ACA, C., Reg. 1.265, f. 20.

Petrus, etc. ... Fideli nostro Bernardo Ferrari tenenti locum magistrum secche nostre ubi cuditur in civitatis Valencie moneta florenorum nostri de Aragonia nec non Ffrancisco Trepai scriptori secche supradicte salutem et graciam, dudum ut scitis nobis existentibus in civitate predicta recuperata per nos ab arrendatoribus antiquis seccha Perpiniani ubi moneta florenorum apri de Aragonia cudebatur per ordinacionem curie generalis in Cathelonia apud Dertusam celebrate fuit per nos ipsa seccha arrendata una cum aliis secchis quas tunc ordinavimus in certis locis dominacionis nostre fidelibus nostris Petro Blan et Petro de Vallo tunc thesaurarie nostre scriptorii ad forum sive pro precio quinquaginta sex solidorum decem denariorum nostre curie per supranominatos exsolvendorum nobis pro singulis marchis auri fini in dicta seccha fabricandis et deliberandis quitos ab omnibus expensis inde fiendis vigore cuius arrendamenti prefati arrendatores tenuerunt seccha supradictam et per vos administrari fecerunt per tresdecim menses et xi dies incepitos XXVII die mensis septembri anni a nativitate domini MCCCLX novi et finitos per totum mensem octobri anni a nativitate domini MCCCLX de quibus LVI solidis x denariis debebant exsolvi nobis quinquaginta solidos tam et residui vi solid. decem denarii fuerunt per nos concessi dictis arrendatoribus pro eorum laboribus pro eo quare tunc creavimus eos omnium seccharum nostrarum magistros. Et quare per supranominatos et vos ac Jacobum Marmayn fuit nobis datum intelligi quod in cuditio[n]e dicte monete aliquid ultra dictos quinquaginta sex solidos decem denarios lucrari non poterat dando tamen octuaginta duos florenos et medium pro precio cuiuslibet marche auri fini in ipsa seccha immittendi operandi et deliberandi fuit post modum inventum per experientiam facti quod error intervenit in ipso compoto tunc facto et nobis in scriptis dato ac penes nos retento et quod ultra dictam quantitatatem LVI solidorum x denariorum aliquid lucratum extitit quod nostre curie pertinet cum nos nil amplius concessissemus magistris predictis ultra sex solidos et x denarios supradictos nec ipsi prout asuerunt coram nostro Magistro Racionali quidquam inde exire nolunt a nobis cum ipsi asserant se contentos sua gracia supradicta. Quare convenit nos

reparare errores in dapnum nostre curie subsequotos nec non lucrum nostrum exaustum iniuste nostris utilitatibus apicare ad cuius rei probacionem et iustum conclusionem videndum expedit ut compota per vos facta super cedula dicte monete infra tempus superius expressatum videant et per nostrum Magistrum Racionalem complete recognoscantur ut ipsis recognitis nos restam Curie nostre debitam ipsa de causa recuperare possimus. Quare vobis et utrique vestrum dicimus et mandamus sub pena d'orum. morabatinorum nostre curie acquirendorum quatenus infra unum menses in presentacione huius inantea computandum citis in Civitatis Barchinone personaliter vel per ydoneum procuratorem parati dare dicto nostro Magistro Racionali compota supradicta videlicet uterque vestrum singulos libros consimiles prout in similibus est fieri consuetum alia certificamus vos quod nos faceremus procedi contra vos et bona vestra tam pro exaccione dicte pene quam pro redditione dictorum compotum fortiter et districte. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto xx die augusti anno a nativitate domini m° ccc° lxx° nono. B. de Val.

Barcholomeus Sirvent mandato regio facto per Racionalem qui eam misit cum cedula sui sigillo anuli sigillata.

.pro.

153

1379, agost, 20. Barcelona

El rei Pere el Cermoniós cita Bertomeu Cervera i Bernat Aybrini, lloctinent de Mestre i escrivà, respectivament, de la ceca de la vila de Perpinyà, a fi que compareguin, dins d'un termini prefixat, davant del Mestre Racional, preparats per retre-li els comptes dels florins d'or d'Aragó batuts en els períodes 1-XI-1370 a 30-X-1372 i 15-V-1373 a 15-V-1374.

ACA. C., Reg. 1.265, f. 19.

Petrus, etc. ... fidelibus nostris Barcholomeo Cervera tenenti locum Magistri in secca ville Perpiniam ubi cuditur moneta florenorum auri de Aragonia necnon Bernardo Aybrini scriptori secche predice, salutem et graciā. Cum nos ex causa velimur tradī per vos fidieli Consiliario nostro Berengario de Relato Magistro Racionali Curie nostre compota facta per vos dictum Bartholomeum tanquam locumtenentem magistri et per vos dictum Bernardum ut scriptorem secche supradicte in tribus annis duobus videlicet incepitis prima die novembri anni a Nativitate domini MCCCLXX et finitis ultima die octobri anni a Nativitate domini MCCCLXXX secundi et altero incepto xv die mensis madii anni a Nativitate domini MCCCLXXXIII et finito xv die madii anni tunc sequentis MCCCLXXXIII quibus Petrus Blan et Perpinianus Blan eius filius tenuerunt arrendatas omnes seccas nostras ubi cuditur moneta florenorum auri de Aragonia videlicet de fabricacione monete predice que cussa fuit infra tres annos predictos vigore arrendamentorum per nos factorum superius nominatis. Idcirco vobis et utrique vestrum dicimus et mandamus sub pena d'orum. morabatinorum auri nostre curie acquirendo-

rum quatenus vos dictus Barcholomeus Cervera infra xv dies personaliter, et vos dictus Bernardus Aybrini personaliter vel per procuratorem infra unum mensem a presentacione huius in antea numerandum compereatis coram dicto nostro magistro Racionali tradituri sibi omnia compota cudicionis monete prefate videlicet ea que per vos dictum Bartholomeum Cervera tanquam locumtenentem magistri et ea que per vos dictum Bernardum ut scriptorem prefatum facta et ordinata fuerunt ratione cudicionis dicte monete florenorum in tribus annis superius expressatis hocque non mutatis seu differatis aliqua ratione. Alia significamus vobis quod per portarium nostrum firet execuci contra vos et bona vestra ratione pene iamdicte. Et nichilominus compelleret vos et utrumque vestrum ad dandum compota supradicta fortiter et districte. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto xx die Augusti anno a Nativitate Domini m^occc^o lxx^o ix^o B. de Val.

154

1394, agost, 27. Barcelona

Crida publicada a la ciutat de Barcelona i a publicar a tots els llocs que eren caps de vegueries i de batllies del Principat, segons la qual Joan I, de forma general, cita tots els oficials del rei i de la reina que no hagin retut llurs comptes al Mestre Racional, o que havent-ho fet no miraren de resoldre els dubtes i de concloure els comptes, a fi que compareguin davant del Racional per realitzar aquesta tasca sota pena de 1.000 morabatins d'or i dins del termini de 15 dies.

ACA, RP, Reg. 692, f. 138v.

En Barchalona, en lo mes dagost del any mccccxiiii, lo Senyor Rey, volent provehir a la negligència de molts e diverses officials ordinaris constituits per ell despuds que començà a regnar, e encara per lo senyor Rey en Pere, de alta recordació, pare seu, en les vegueries e batllias del Principat de Cathalunya e encare de diverses officials de casa sua e comissaris per los dits senyors constituits e ordenats a rebre e administrar les monedes ales lurs corts en qualche manera pertanyents, los quals officials e comissaris jassia sién estats citats e requestats diverses vegades per son Mestre Racional en les formes e maneres que per estil de son offici és acustumat no han volguts offrir ne donar lurs comptes al dit Mestre Racional ne en son offici, provehi e ordonà que en la Ciutat de Barchinona e per tots los lochs qui són caps de veguerias e Batllias del dit Principat fos feta la crida davall scrita, la qual fo feta e publicada en la dita Ciutat de Barchinona per tots los lochs acustumats de la dita Ciutat, dijous a xxvii del dit mes dagost, en la forma següent:

Ara oiats què mana lo senyor Rey que com lo dit senyor axí per relació del loctinent del Mestre Racional de la sua Cort com en altra manera haia entés que molts e diverses officials seus als quals per lo dit senyor són estats comanats diverses officis ordinaris en lo Principat de Cathalunya e loctinent daquells. E encara diverses altres personnes a les quals

axí per comissions del dit senyor com ab procuratoris seus e ab letres de creença e en altres maneras són estades comanades recepcions e administracions de monedes pertanyents a la cort del dit senyor deles quals són tenguts de retre compte e rahó al dit Mestre Racional o al dit seu loctinent, jassia moltes e diverses vegades sien estats requestos per los dits Mestre Racional e loctinent seu de retre compte e rahó de les dites administracions a ells comanades, axí de paraula com ab manaments fets de part del dit Mestre Racional per lo porter deputat al servei de son offici com ab letres ciutatòries e ab manaments penals, segons que per estil del dit offici és acustumat. Ells e molts dells en menys preu dels dits manaments e anantaments los quals se són fets es fan en nom e en veu del dit Senyor nos són curats de offerir ne donar lurs comptes en lo dit offici del Mestre Racional e per consegüent recusen de dar rahó al dit senyor deles administracions per lo dit senyor a ells comanades. E açò sia e torn en gran dapnatge de la Cort del dit Senyor. Per ço lo dit senyor, volent provehir ales dites coses e haver rahó de cascun dels dessusdits de tot ço e quant per ell hagen reebut e admmissitat, no solament del temps a ençà quel dit senyor començà a regnar, mas encara de tots aquells qui administraren en temps del regiment del molt alt Senyor Rey en Pere, de alta recordació, pare seu, e de tots altres la admmissió dels quals sia estada finida de .II. meses a ençà mana a aquells e a cascun dels que dins espai de xv dies primer vinents hagen offerts e dats los comptes de lurs administracions davant lo dit Mestre Racional o son loctinent aparallats de retrà aquells, segons que per estil del dit offici és acustumat en tal manera que per culpa o negligència lur no romanga la reddició e expedició de lurs comptes. E açò sots pena de mil morabatins dor a la cort del dit Senyor applicadors, la qual pena sens tot dubte e remissió alguna serà exigida e levada dels e de llurs béns si, en complir lo manament dessusdit, seran atrobats negligents ultra la qual pena serà procehit contra lurs persones e béns si per lurs comptes serà atrobat que nos sien haïts feument, leyal e vertadera en les administracions a ells comanades. E per semblant pena costreny lo dit senyor tots aquells qui ja offerts los lurs comptes en l'offici del dit Maestre Racional si donchs continuadament no entenen en la reddició e expedició daquells en tal manera quel espatxament dellurs comptes no romanga per lur colpe o negligència. Encara vol lo dit senyor, mana e ordona a instància e postulació de la senyora Reyna que semblantment seria entès de tots e sengles officials e altres qualsevol persones qui en alguna manera hagen res reebut e admmissitat en nom e per part de la dita Senyora o dela sua cort de què sien tenguts dar compte e rahó al dit Mestre Racional, reservades, emperò, ala dita Senyora e ala dita sua cort les penes per la dita rahó cometedores per los officials e altres qui per la dita Senyora hauran administrat.

1395, setembre, 30. Perpinyà

ACA, RP, Reg. 692, f. 152.

En la vila de Perpinyà, lo derrer dia de setembre del any de la natiuitat de nostre senyor MCCXCV, a instància den Bernat Calopa, loctinent de

Mestre Racional de la Cort del Senyor Rey, lo qual ensembs ab lo dit offici de Mestre Racional e ab diverses scrivans del dit offici era present en la dita vila, fo feta la Crida pública devall registrada en e per los lochs acostumats dela dita vila. E açò, pertal quels officials e altres compreses en la dita crida se tinguessen per citats e requests de retre en lo dit offici los comptes de les administracions de monedes de la cort a cascuns dels comanades.

Ara oiaats queus notifiquen los honrats en G. Comes, burgès e loctinent del honrat lo veger de Rosselló e de Vallespir, e en Miquel Vela, burgès e batle de la vila de Perpenyà. Que com ells halen entès per relació del molt honorable lo loctinent de Maestre Racional de la cort del senyor Rey lo qual ensembs ab loffici del dit Mestre Racional és present en la vila de Perpenyà que molts e diverses officials ordinaris, procuradors Reyals, comissaris e altres als quals axí en temps del molt alt senyor Rey en Pere, de alta recordació, pare del senyor Rey ara regnant, com en temps del dit senyor Rey ara regnant vulles axí com a primogènit, vulles axí com a Rey són estats comanats officis ab ministracions de monedes pertanyents a les corts dels dits senyors deles quals han e són tenguts de retre compte e rahó al dit Mestre Racional o a son loctinent, han cessat tro al present e cessen vuy de donar compte e rahó de lurs administracions al dit Maestre Racional. E per la dita rahó lo dit loctinent de Mestre Racional ensembs ab lo dit offici sia vuy present en la dita vila per demanar e haver compte e rahó dels dessús dits e de tots altres qui per qualque títol, rahó e manera halen a dar compte e rahó en lo dit offici. E sia cosa deguda e razonable que per cascuns dels dessusdits sien retuts los comptes deles dites lurs administracions, perçò los dits loctinent de Veguer e Batle a instància del dit loctinent de Mestre Racional manem a cascuns dels dessús dits officials ordinaris, procuradors Reyals, comissaris e altres qualssevol qui en la dita manera o ab procuracions o letres de creences dels dits senyors o perqualque títol o rahó halen administrades monedes deles dites corts, axí dins lo temps del dit senyor Rey, ara regnant, com del dit senyor Rey, pare seu, de què se haie a dar compte e rahó en lo dit offici de Mestre Racional e a lurs hereus e succehidors que dins x dies primers vinents sien compereguts denant lo dit loctinent de Mestre Racional en la habitatció on se reig lo dit offici dins la dita vila ensembs ab los comptes de les dites lurs administracions apparellats de retre aquells en la forma e manera que per estil del dit offici es acostumat de fer, sots pena de M morabatins dor a la cort del dit senyor aplicadors. E sots la dita pena manem a tots los dessús dits qui ja halen dats los dits lurs comptes en lo dit offici e aquells no són estats reebuts diffinits ne spegats que continuament sien en lo dit offici apparellats de satisfer a tots los dubtes e impugnacions quils són fets e fetes en aquells segons que per iusticia e rahó e per estil del dit offici són tenguts en tal manera quells dits lurs comptes se puxen cloure e spetxar e ells ne aconseguesquen aquella diffinició ques pertany.

1398, juliol, 7. Saragossa

El rei Martí, a instàncies del Mestre Racional, ordena pregonar una crida pública a la ciutat de Saragossa segons la qual demana que hom denunciï els oficials que, en nom del Rei, reberen diners o altres coses, a fi de poder descobrir els fraus cometuts, dels quals té notícia.

ACA, RP, Reg. 692, f. 188v.

En Çaragoça, diumenge a VII del mes de juliol del any MCCXCVIII. Sstant lo senyor Rey personalment en la dita Ciutat a instància del Mestre Racional de la sua cort fo feta per los lochs acustumats de la dita Ciutat la crida la qual és de la tenor sigüent.

Ara oyt que vos fa assaber el senyor Rey a todo hombre generalment, que como a oyda e sabiduría suya sea pervenido en diverses maneras, que los Governadores, Bayles Generales, Iusticias, Merinos et otros officiales recibidores generales e especiales comissarios e otras personas qui han recibidas e administradas monedas e otras cosas en nombre delas Cortes de los muyt altos senyores don Pedro e don Johan, de loable recordación, padre e hermano del dito senyor, no han respondido a las ditas Cortes de las ditas monedas éntegramente segunt que por ellos e por cadauno dellos son seydias recibidas, antes yes versemblant que daquellas hien abcegades muytas e diverses receptas e quantidades de que devien responder a las ditas cortes e feyto no lo han. Hoc encare que faziendo ellos composiciones de crímens e de otras cosas han feytas diversas de las ditas composiciones apartadamente publicando cierta part daquellas e obcegando lo sobrepus e otras composiciones faziendo de que mención alguna non decía feyta, ordenando las ramissiones que seguidas se son en grant danyo dela cort, e celando en aquellas las quantidades que ellos apartadament sende han retenidas.

Et aquesta sea cosa non solament dampnosa a la Cort reyal antes encare sia de gran interers e dampnatge de cadauno daquellos qui por semblant forma les dites monedas han pagadas. Por esto el dito senyor queriendo proveir ales dites coses e por tal que por avant semblantes fechos non sean atemptados con voz de aquesta present pública crida manda a todas o cadaunas universidades, generalment e a todo hombre de cualquier ley, estamento o condición sia ius la fe e naturalesa de que le son tenidos que en todo el tiempo de los regimientos de los ditos senyores Reyes don Pedro e don Johan hien res dado o pagado a qualesquier Governadores, Bayles Generales, Iusticias, Merinos e otros officiales Reiales, o a los lugares tenientes de aquellos o a qualesquier Recibidores generales o especiales de los emolumentos, Tresoreros de los ditos senyores, Comissarios, o otros qualesquier personas a las quales recepción de las monedas a las ditas Cortes pertanventes sia estada comendada por qualquiera títol o manera encare que aquí no sia expresado, si quiera que los nayan dado en dineros o en otras cosas, e assi por ocasión de sus officios, comissions e administracions como por qualesquier otras razones pues que sia dependiente de los feytos de la cort reyal, e encare aquellos qui sabran algunos otros haver

dado res por las ocasiones sobreditas lo hain denunciar dentro xxx dies primo venientes en poder de Micer Ramon de Francia habitant, et de don Sancho Paternuey, Ciudadano, en e de la Ciudat de Ceragoça adaquesto por el dito senyor ordenados. Et en la casa del dito Micer Ramon de França. Entiende pero el dito senyor que por las ditas denunciacions no sia feysto ni engendrado algun preiudicio adalguno de aquellos qui las ditas denunciacions faran en sus remissiones, o otros diffinimientos los quales por part de les dites Cortes les seran estados fechos antes aquellas e aquellos quiere el dito senyor estar e fincar en su fuerça e valor. Si empero en fer les ditas denunciacions seran negligentes sian ciertos quel dito senyor farà proceyr cuenta ellos e sus bienes por virtut de la dita fe e naturaleza segunt que iusticia e fuero lo requerirá.

157

1398, juliol, 7. Saragossa

Crida publicada a la ciutat de Saragossa on el Rei, de forma general, cita tots els oficials reials que no hagin retut encara els seus comptes al Mestre Racional o que, havent-ho fet, no miraren de resoldre els dubtes, a fi que compareguin davant del Racional per realitzat aquesta tasca sota pena de 500 florins d'or i dins del termini de 15 dies.

ACA, RP, Reg. 692, f. 187v.

Diumenge, a VII del mes de juliol del any MCCXCVIII, estant lo senyor Rey personalment en la Ciutat de Ceragoça a instància del Maestre Racional de la sua Cort fo feta per los lochs acostumats de la dita Ciutat la crida la qual és de la tenor sigüent.

Ara oyt que manda el senyor Rey que como ell haya entendido por relación del Maestro Racional de la sua Cort que muytos e diversos officiales ordinarios Comissarios et otros ordenados a las recepcions de las monedas pertanyentes a la Cort Royal, assin en tiempo del muyt alto senyor el Rey don Pedro, padre suo, como del tiempo del senyor Rey don Johan, ermano suo, de alta recordación, los quales son tenidos a render compto al dito Maestro Racional de las administracions a cadauno daquellos commendadas magera diverses vagades ne sien stados requeridos assi de paraula como por scripto por el dito Maestro Racional e con diversos mandamientos penales que dientro cierto tiempo a ellos assignado dassen compto e razón al dito Maestro Racional o en su officio de las administracions acadauno dellos acomandadas. Emperò ellos aquesto no han curado fazer en menosprecio de los ditos mandamientos e dampnatge evidente de la cort royal. Por esto el dito senyor, queriendo proveyr a la indemnitat de la sua Cort, manda a quales quiera comissarios e otras personas qui por qualquiera títol manera o razón hainen recibidas o administradas monedes a la Cort royal pertanyentes del dito tiempo, aqua e a quales quiera herederos e detenedores de sus bienes que dentro xv días primos venientes viengan a dar sus comptos al dito Maestro Racional, o en su officio e fagan continuamente residencia en el dito officio en las oras acustumadas e que assig-

nadas los seran por entender en la Reddición de los ditos comptos entró a la conclusión de aquellos ius pena de 6 florines de oro a la Cort del dito senyor aplicadora. E ius la dita pena manda el dito senyor a todos aquellos que ia han dado sus comptos en el dito officio del Racional e no han dado recaudo a los dubdos e impugnaciones que sobre los ditos comptos les son estados feytos que continuament en las oras que assignadas les seran sian en el dito officio por dar cumplimento de cautelas e satisfier a los ditos dubos e impugnacions por tal que los ditos sus comptos sean espeagados e diffinidos en la manera que se conviena.

158

1398, agost, 1. Saragossa

ACA, RP, Reg. 692, f. 192.

Dijous, primer dia del mes dagost del any de la nativitat de nostre Senyor M CCC XC VIII, en la Ciutat de Ceragoça fou feta la crida avall registrada per tots los lochs acostumats de la dita ciutat. E açò per major càrrec e culpa de aquells que lurs comptes no han donats en l'offici de Mestre Racional e daquells encara qui han dats lurs comptes e nos són asseguts ala satisfacció dels dubtes quil són stats fets. E per tal que sobre les execucions fahedores no puxen ignorància allegar com ja los fos stat manat ab veu daltra crida registrada atrás en CLXXXVII cartes.

Ara oyt què vos faze a saber el senyor Rey que como el con voz de pública crida feyta en la Ciudad de Saragoça por todos los lugares acostumbrados de la dita Ciudad, dia Domingo a siet dias del mes de julio más cerca passado haviesse mandado a todos e quales quiere oficiales ordinarios, comissarios e otros qualesquier que por qualquier titol manera o razón haviessen recibidas o administradas monedas a la Cort Reyal pertanyentes en los tiempos de los muyt altos Senyores los Reyes don Pedro e don Johan, padre e hermano suyos, que de las dictas aministraciones no hoviessen dado conto o razón al Maestre Racional. E encara a los herederos e detenedores de los bienes de aquellos que dentro quinze dias la hora primerament siguientes venissem a dar sus contos al Maestro Racional de la su cort o en su officio ius pena de Cincientos florines de oro ala Cort del dicto senyor applicadores. E jus la dicta pena haviesse mandado el dicto senyor a todos aquellos qui havian dados sus contos en el dito officio del Maestro Racional e no havian satisffeyto a los dubdos e impugnaciones que sobre los dictos contos los eran seydos factos que continuadament en las horas que los serian assignadas fuessen en el dicto officio por dar cumplimiento de cautelas e satisfier alos dictos dubdos e impugnaciones. E sia cierto que grant partida delos dessuso dictos en grant menosprecio del dicto mandamiento Real no han curat cumplir el dicto mandamiento, por esto el dicto Senyor, queriendo usar de misericordia e posar aqueolls en mayor culpa e por tal encara que no puedan ignorancia allegar, con voz de aquesta present crida manda a todos aquellos quel dicto mandamiento non han cumplido que dentro VIII dias primero vinientes hayan cumplido todo aquello que con voz de la dicta primera crida los era seydo mandado a deius aquella misma pena. En otra manera sian ciertos que passados los dictos VIII dias será feta ejecución en sus be-

nes por la dicta pena sine sperança de alguna gracia o remissió. E no res menos serà procehido contra ellos a dar los dictos contos e a satisfier alos dictos dubdos e impugnacions segunt que por iusticia e stillo del dicto officio de Mestre Racional será fazedero.

159

1403, juliol, 3. València

Manament peremptori del Mestre Racional a Pere d'Esplugues i als seus 9 fermancés perquè dins del termini de 4 dies doni compliment als dubtes i als altres obstacles que impedeixen cloure el compte retut de la sots-vegueria de Barcelona. En cas contrari es descriuen les sancions que hom exercirà.

ACA, RP, Reg. 694, f. 28.

De part del senyor Rey fets manament al honrat en P. Desplugues, donzell, que dins spay de (4) dies primers vinents haia satisfet als dubtes e en altra manera haia dat compliment a tot ço qui fall a la conclusió del compte de la sotsvegueria de Barchinona quel dit en Pere Desplugues ha regida, sots la pena de M florins a ell ja imposada por lo Racional. En altra manera lo Racional procehírà a cloure lo dit compte foragitant daquell tot ço que foragitador ne serà axí per defalliment de cauteles o per insufficiència daquelles o en altra manera segons que per estil de son offici trobarà ésser fahedor. E noresmenys procehírà a execució de la resta que trobarà ésser deguda e de la pena dessusdita cessant tota triga o dilació com aquest manament li sia dat peremptori. E aquest manament se estena e sia fet ales fermances dades per lo dit P. Desplugues qui són los següents:

Ffrancesch Terre

G. de Cabanyelles

Johan deç Vall, fill den

Johan deç Vall

P. Ferrer, mercader

Berenguer de Relat

Miquel de Seva

Jaume Sellerès, mercader

G. Oliver, mercader

ciutadans de Barcelona. E los hereus de Mossèn Bernat de Pinós habitant en Barchinona.

Lo dessús dit.

160

1408, maig, 16. Barcelona

Encapçalament del llibre de lletres citatòries del mestre racional, Pere d'Artés, començat el 16-V-1408.

ACA, RP, Reg. 695, f. 1.

Libre de Letres citatòries e altres letres trameses per lo Maestre Racional de la Cort del senyor Rey per expedició del affers de son ofici en lo qual aximateix són registrades certificacions e manaments fets de part del dit Mestre Racional per lo verguer del dit offici. E fou commençat en Barchinona en lo mes de Maig del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCCVIII estant Mestre Racional en P. Dartés Cavaller.

161

1408, juliol, 1. Barcelona

Ordre del Mestre Racional al seu lloctinent de Sardenya, a fi que envii els comptes de Bernat Roig, saliner de Càller.

ACA, RP, Reg. 695, f. 11.

Lloctinent de Mestre Racional en lo Regne de Sardenya

Al honrat lo lloctinent de mon offici en lo Regne de Sardenya de part den Ramon Çavall, Conseller del senyor Rey e Maestre Racional de la sua Cort. Com per rahó dela expedició dels comptes den Bernat Roig, saliner de Càller, sia molt necessari que yo haia en mon poder los comptes qui són estats dats aquí per en Ffrançoy Olot, saenrrera sobreposat deles dites salines. Per ço ne man de part del senyor Rey e dela mia vos requir que encontinent que aquesta letra haurets reebuda hiaits vers vós los dits comptes on que sien ab lurs cauteles. E aquells closos e segellats me trametats com abans pores. E açò per res no mudets ne allonguets. Scrita en Barchinona primer dia de juliol anno a nativitat domini M cccc octavo.

162

1408, agost, 2. Barcelona

ACA, RP, Reg. 695, f. 10v.

Officials trienals de la vegeria de Barchinona

En Barchinona, a XII. dies de agost del any M cccc VIII, jo feta de part del senyor Rey la crida davall registrada la qual succeix en loch de letres citatòries fahedores als officials trienals qui han regits officis de juridiccions en la vegeria de Barchinona, jassie la dita crida se estena a tots los officials del Principat de Cathalunya. Car és cert que semblants crides són fahedores en tots los caps de vegeries del dit Principat.

Ara hoiats per manament del Senyor Rey que com lo dit senyor, per informació del Mestre Racional de la sua cort, haia entès quels officials ordinaris qui en los temps passats com encara en lo trieni prop passat han regits officis de jurisdicció en lo Principat de Cathalunya, jassie en los entraaments de lurs officis ab prestació de sagaments e homenatges, se obligassen a dar e retre lurs comptes dins spay de .IIII. mesos comptadors tantost fi-

nits los dits lurs officis. Emperò açò no han curat ne curen fer en gran e evident dampnatge de la sua cort e lesió dela dita obligació de què romanen massa carregats. Per ço, lo dit senyor per provehir a la indepnitat dela sua Cort mana a cascun dels dit officials qui lurs comptes hain a donar e a aquells qui donats los han e no han entès en laffinament e conclusió daquells que dins xv dies del dia present a avant comptadors per si o per procuradors lurs bastants sien denant lo dit Mestre Racional o son lochtingent en son offici en la Ciutat de Barchalona apperellats de dar, retre, speigar e difinir los dits comptes sots pena de .o. morabetins dor a la Cort del dit senyor applicadors si contrafaram sens sperança de remissió alguna. E noresmenys serà procehit contra ells per vigor dela obligació dessusdita, sabents que sobre açò nols serà reebuda escusació alguna de ignorància ne de qualssevol rahó.

163

1410, febrer, 6. Barcelona

Poder atorgat per Ramon ça Vall, mestre rational, a Berenguer Minguet, del seu ofici, perquè pugui fiscalitzar tots aquells compte-retents, la gestió dels quals s'hagués desenvolupat a la ciutat i al regne de València. Tanmateix no podrà declarar els dubtes ni definir els comptes perquè són facultats que es reserva expressament el mestre rational.

ACA, RP, Reg. 695, f. 42v.

Berenguer Minguet del ofici de Mestre Rational

Jo, en Ramon ça Vall, etc. ... Jatsia totes e sengles personnes qui per qualsevol rahó hagen a donar compta a la dita Cort de algunes admministracions de moneda que tengudes hain així deçà com dellà Sexona sien tengudes de venir en la ciutat de Barchinona o en aquella part dels Regnes e terres del senyor Rey on yo sia o mon lochtingent ab mon ofici per retre en poder meu o del dit lochtingent los dits comptes. Emperò, per algunes rahons qui a present són expedients ala Cort del dit senyor e al dit meu offici sens prejudici daquells, per tenor dela present, confiant dela sufficiència e leyalitat de vós, en Berenguer Minguet de mon offici, coman a vós que anant personalment ala ciutat e Regne de València, puxats per mi e en nom de mon offici demanar e haver compte e rahó de totes e sengles personnes eclesiàstiques e lechs e altres de qualsevol ley o condició sien que en los dits Regne e ciutat hain admministrades quantitats de diners, robes, e altres coses ala Cort del dit senyor pertanyents per qualsevol títol o causa. E per exeguir les dites coses puxats fer e requerir forces, execucions en personnes e béns e altres destretes segons serà necessari. E no resmenys veure, regonèixer, examinar e impugnar los dits comptes e sobre la recepció daquells fer dubtes e oir satisfaccions e totes altres coses fer qui ala dita recepció sien necessàries tro a declaració dels dits dubtes e diffinició dels dits comptes, lesquals a mi reserve e a mon offici. Manant ab la present de part del senyor Rey e dela mia requerint totes e sengles officials seus que en les coses damuntdi-

tes vos donen consell, favor e ajuda, tota vegada que per vós ne seran requests. Scrit en Barchinona a VI dies del mes de febrer anno a nativitat domini M° cccc° Decimo.

164

1410, febrer, 25. Barcelona

Poder especial atorgat pel mestre racional Ramon ça Vall a favor de Berenguer Minguet, segons el qual li delega les facultats generals de demanar a València els comptes dels oficials i altres personnes obligades a raó de gestions que hom efectuà en aquest regne. Hom exceptua la definició dels comptes que es reserva el mestre racional.

ACA RP, Reg. 695, f. 44.

Berenguer Minguet del offici del Mestre Racional dela Cort del Senyor Rey

Jo, en Ramon ça Vall, Conseller del Senyor Rey e Mestre Racional dela sua cort. Jatsia totes e sengles personnes qui per qualsevol raó hain adonar compte ala dita Cort de algunes admistracions de moneda que tengudes haian, axí deçà com dellà mar, sien tengudes de venir en la Ciutat de Barcelona o en aquella part dels Regnes del senyor Rey on yo sia o mon lochinent ab mon offici per retre en poder meu o del dit lochinent los dits comptes. Emperò, per algunes rahons qui apresent són expedients ala Cort del dit senyor e al dit meu offici sens priuudi daquells per tenor dela present confiant dela sufficiència e leyaltat de vós, en Berenguer Minguet, de mon offici coman a vós que anant personalment a la Ciutat e Regne de València puxats per mi e en nom de mon offici demenar o haver compte e raó de totes e sengles personnes ecclesiàstiques e lechs e altres, de qualsevol ley o condició sien, que en los dits Regne e Ciutat haien admistrades e daquavit admistraran quantitats de diners, robes e altres coses ala Cort del dit Senyor pertanyents per qualsevol títol o causa. E per exercir les dites coses puxats fer e requerir forces, execucions en personnes e béns e altres destretes segons serà neceçari. E noresmenys rebre, regonèixer, examinar e impugnar los dits comptes. E sobre la recepció daquells fer duptes e oyr satisfaccions e totes altres coses fer qui ala dita recepció sien neceçàries tro adifinició dels dits comptes la qual reserve ami e amon offici, car yo ab la present sobre les dites coses coman a vos plenàriament totes mes veus e poder, manant ab la present de part del senyor Rey e dela mia requerint tots e sengles officials seus que en les coses dessusdites vos donen consell, favor e ajuda tota vegada que per vós ne seran requests. Scrita en Barchinona a xxv dies del mes de febrer anno a nativitat domini M° cccc° Decimo.

1410, juny, 11. Barcelona

Inhibitòria dirigida pel mestre racional Ramon ça Vall al governador del regne de València, Arnau Guillem de Bellera, perquè desisteixi de l'exercici de funcions fiscalitzadores que corresponen a l'ofici del mestre racional, i en especial pel que fa al procediment incoat contra Guillem i Francesc Martorell.

ACA, RP, Reg. 695, f. 54.

Arnau Guillem de Bellera

Al noble Narnau Guillem de Bellera, donzell Governador de Regne de València. De part den Ramon ça Vall, Mestre Racional de la cort Reyal, segons som informat, vós passant los límits de vostre offici e occupant vós la iurisdicció e exercici del meu destrenyets diverses personnes del dit Regne que han administrades peccúnies dela dita cort queus donen compte e rahó daquellas, e en especial en Guillem e Ffrancesch Martorell, cavallers habitadors de València, en evident prejudiци de mon offici que sabets és constituit e fundat a exegir e hoir compte deles dites personnes e altres que monedes dela dita cort hauran administrades. Per ço, per auctoritat a mi e a mon offici attribuïda per los senyors Reys Daragó, de loable recordació, vos man sots pena de M florins dor ala dita cort applicadors, que daquivant cessets qualssevol procediments començats per la dita rahó e en especial contra los dits G. e Ffrancesch Martorell e leurs béns, cancellant e annullant aquells e tornant los al primer estament pertal que puxen comperer denant mi o mon loctinent en la ciutat de Barchinona per dar e retrai compte dellurs administracions dins lo temps a algunes deles dites personnes ja prefigit e a altres assignador. En altre manera certifich vós que serie procehit contra vós e vostres béns axí per execució dela dita pena com en altra forma iusticia mitjançant. Scrit en Barchinona a xi dies del mes de juny Anno a nativitate domine m° cccc° Decimo.

1413, febrer, 17. Barcelona

Certificació del Mestre Racional dirigida als oficials reials i al públic en general, recordant l'obligació del batlle general en partida del regne de València "della Sexona", de retre el seu compte al Mestre Racional. Tanmateix l'esmentat batlle general té competències per rebre els comptes dels batlles particulars i locals de la seva circumscripció.

ACA, RP, Reg. 695, f. 112.

Vicicanceller dela Cort del senyor Rey, Governadors, Batles Generals e altres qualsevol officials Reyals, etc. ...

Als honrats los Vicicanceller dela Cort del senyor Rey, Governadors, Batles Generals e locals, Justícies e altres qualsevol officials e persones de qualsevol dignitat, estament o condició sien. De part den Ramon ça Vall, etc. Certifich vós que segons appar, axí per lo compte quen Bernat Colomèt, qui fo lo primer Batle General en Regne de València, della Sexona e quicomencà regir lo dit offici a ^{xxi} de maig del any MCCXCVI, com encara per los comptes dels altres Batles Generals en lo dit Regne della Sexona qui aprés del dit Bernat Colomèt aençà han tengut e regit lo dit offici, los quals comptes són retuts e espeegats en mon offici, los dits Batles Generals della Sexona han reebut e acustumat reebre comptes dels Batles particulars e locals constituïts dins los límits dela dita Batlia General della Sexona. No res menys vos certifich que segons forma e tenor deles comissions reyals fetes del dit ofici de Batlia General della Sexona e ús, estil e pràctica del dit meu offici los dits Batles Generals della Sexona són tenguts e deuen dar e retre compte e raó a mi e en mon offici per part e en nom de la Cort del senyor Rey de la administració del dit ofici e no a algú altre. Perquè a instància a mi feta per part dels síndichs deles viles Doriola e Dalacant he feta a vosaltres la present certificació segellada ablo segell del dit meu offici. Scrite en Barchinona a ^{xvii} dies del mes de febrer anno a nativitat domini M^o ccccc XIII.

167

1413, març, 16. Barcelona

Certificació del mestre racional Ramon ça Vall, tramesa al seu subordinat Berenguer Minguet i extreta dels comptes retuts i definits de l'antic tresorer del rei Martí, Joan deç Pla.

ACA, RP, Reg. 695, f. 114.

Berenguer Minguet del Offici del Mestre Racional

Al honrat en Berenguer Minguet del offici del Mestre Racional de la Cort del senyor Rey, de part den Ramon ça Vall, Conseller del dit senyor e Mestre Racional dela sua Cort. Certifich vós que en los VIII° e IX° comptes retuts e speegats en mon offici per micer Johan deç Pla olim Tresorer del senyor Rey en Martí, de loabla memòria, dela admimistració del offici dela Tresoreria del propdit senyor, són posades en Rebuda les quantitats deiús scrites les quals lo dit micer Johan ha reebudes den Bernat deç Puig, cavaller Batle dela Ciutat de Xàtiva, dels diners per lo dit Batle reebuts per rahó de son offici. Ès assaber en lo dit VIII° compte en LII cartes en la messada de juny del any de la nativitat de nostre senyor MCCCCI, centum viginti florins dor Daragó. Et en lo dit IX° compte en XXXII cartes en la messada de octubre del dit any centum florins dor Daragó. Eaxí, a instància ami feta per part del dit en Bernat deç Puig, he feta a vós la present certificació. Scrita en Barchinona a XVI dies del mes de març anno a nativitat domini MCCCC terciodecimo.

168

1416, juny, 12. Barcelona

Certificació tramesa a Paulo Nicolàs, secretari del Rei, extreta dels comptes retuts pels batlles generals del regne de València "della Saxona". Aquests comptes són incomplerts perquè ja es poden rebre pels de l'ofici del Mestre Racional, domiciliats a la ciutat de València.

ACA, RP, Reg. 693, f. 30.

Certificació tramesa a Paulo Nicolàs, Secretari del Rey

Certifich vós senyor que segons appar per comptes dels Batlles Generals de Regne de València della Sexona retuts a espègats en mon offici conservats en la Casa del Archiu dels comptes de Barchalona, lo alcayt del Castell de Callosa situat en lo dit Regne ha acostumat haver per retinència e guarda del dit Castell mille sólidos barchinone. Item appar per alguns dels dits comptes que an Guillem Pérez saenrera, lo qual fon alcayt del dit Castell per gran temps, fon feta gràcia de altres mille (s. b.) ultra los dessusditis m sólidos que ja havia de retinència e guarda del dit Castell. És, emperò, cert que ací nos troben altres comptes dels dits Batlles sinó tansolament del temps que fon alcayt del dit Castell lo dit Guillem Pérez. E la rahó és per çò com tals comptes se poden reebrer per alguns de mon offici domiciliats en la Ciutat de València perquè los comptes precedents e encara los subsigüents deuen ésser en poder daquells. E axí, a instància feta ami per en Ffrancesc Miró, cavaller, he feta a vós la present certificació. Scrit en Barchinona a XII dies del mes de juny anno a nativitat domini MCCCC sextodecimo.

169

1416, novembre, 8. Barcelona

Poder especial atorgat pel mestre racional, Bernat de Gualbes, a favor de Francesc d'Olivella, segons el qual li delega les facultats generals de demanar a la ciutat de Saragossa els comptes dels oficials i d'altres personnes obligades a raó de gestions que hom efectuà al regne d'Aragó. S'exceptuen les declaracions dels dubtes i la definició dels comptes que hom reserva expressament al mestre racional.

ACA, RP, Reg. 696, f. 48v.

Francesch Dolivella del offici del Racional

Jo, en Bernat de Gualbes, doctor en cascun dret, Conseller del Senyor Rey e Mestre Racional de la sua cort. Jatsia totes e sengles personnes qui per qualsevol raó haian adonar compte a la dita Cort de algunes administracions

de moneda que tengudes haian axí degà com della lo Riu Debro sien tengudes de venir en la Ciutat de Barchalona o en aquella part dels Regnes e terres del senyor Rey on yo sia o mon loctinent ab mon offici per retre en poder meu e del dit loctinent los dits comptes. Emperò, de ordinació del dit senyor e per algunes rahons qui aprensent són expedients a la sua cort e al dit meu offici sens prejudici daquelles per tenor dela present confiant dela suficiència e leylatalt de vós, dit en Francesch Dolivella de mon offici, coman a vós que anant personalment a la Ciutat de Ceragoça e Regne Daragó puxats per mi e en nom de mon offici demanar e haver compte e raó de totes e sengles personnes eclesiàstiques e lechs e altres de qualsevol ley o condició sien que en los dits Regne e Ciutat haian administrades quantitats de diners, robes e altres coses a la cort del dit senyor pertanyents per qualsevol títol o causa. E per exeguir les dites coses puxats fer e requerir forces execucions en personnes e béns e altres destretes segons serà necessari. E no resmenys veure, regonèixer, examinar e impugnar los dits comptes e sobre la recepció daquells fer duptes e hoir satifacccions e totes altres coses fer que ala dita recepció sien necessàries tro adeclaració dels dits duptes e diffinició dels dits comptes les quals ami reserve e a mon offici. Manant ab la present de part del senyor Rey e dela mia requirint tots e sengles officials seus quen les coses dessusdits vos donen consell, favor e ajuda tota vegada que per vós ne seran requestes. Scrita en Barchinona a VIII dies del mes de noembre anno a nativitat domini M^o CCCC^o sextodecimo.

1420, gener, 20. Barcelona

Fragment d'una carta de Bernat de Gualbes, mestre racional i comissionat per resoldre una causa, dirigida al procurador reial dels comtats de Rosselló i de Cerdanya.

ADPO, B-218, f. 11.

...Honorabili Barcholomeo Miralles procuratore Regio in Comittatibus Rossillionis et Ceritanie vel eius locum tenentis. Bernardus de Gualbis utriusque iure doctor magisterque Racionalis et Consiliarius Serenissimi domini Regis Aragonum necnon comissarius in presenti causa per dictum dominum Regem deputatus prout de ipsa comissione constat in processu iam coram nobis ac de causa actuato cuius date fuit Valencie quintadecima die Julii anno a nativitate domini MCCCC X VII°. Salutem et prosperitatis augmentum...